

Publiekshal ▪ Het Rond 1, Zeist
Postbus 513, 3700 AM, Zeist
Telefoon 14 030 ▪ zeist@zeist.nl

www.zeist.nl ▪ www.twitter.com/gemeentezeist
www.facebook.com/gemeentezeist

Aan de gemeenteraad

Ontv. Griffie 25-03-2020/RIB20.066

Datum	25 maart 2020	Ons kenmerk	358069
Burgerservicenummer		Uw kenmerk	
Bijlage(n)	6	Behandeld door	Erik van Loon
Onderwerp	zienswijze concept Contour REP	Portefeuillehouder	Wethouder Jansen

Geachte leden van de raad,

In de afgelopen periode is hard gewerkt aan de voortgang van het Ruimtelijk-Economisch Programma (REP) voor de regio Utrecht. Inmiddels ligt er een concept contour van het REP. Ons college is gevraagd een bestuurlijke reactie te geven op dit concept. We zijn blij dat we op dit moment al een eerste bestuurlijke reactie kunnen delen met uw raad op de concept contour van het REP, ondanks de huidige situatie waar we ons in bevinden.

Oplopend met de contour REP werken we in Zeist aan een Zeister propositie: onze inbreng voor de regionale opgaven. In twee werkbijeenkomsten heeft uw raad waardevolle input geleverd voor de onze propositie. Dit heeft mede als basis gestaan van de bestuurlijke reactie op de contour REP.

Het Ruimtelijk-Economisch Programma

De regio oefent door zijn kwaliteiten een grote aantrekkingskracht uit op mensen en bedrijven. Hierdoor is de regio Utrecht de snelst groeiende regio van Nederland. Deze groei stelt de regio voor de uitdaging om niet alleen deze groei te faciliteren, maar daarbij ook de kwaliteit van de regio te behouden of zelfs te versterken waar dat mogelijk is.

In 2018 zijn onderzoeken verricht naar de ontwikkelopgaven voor de regio (wat komt er op ons af?). In 2019 is verder onderzocht wat de effecten kunnen zijn van diverse ontwikkelvarianten en is een beoordelingskader opgesteld om ontwikkelingen te kunnen toetsen op zowel wenselijke als ongewenste effecten. Die inzichten leiden tot een eerste schets van de regio, een *concept Contour*.

Deze contour is verkennend van aard. Hij bevat een ontwikkelrichting en bijbehorende onderzoeks- of verdiepvragen. De concept contour REP zal op basis van de zienswijzen van Colleges verder ontwikkeld worden tot een definitieve contour REP. De definitieve versie van de contour komt in juni ter besluitvorming in de gemeenteraad.

Vraag aan het college

De door het REP-team van de U10 aan het college gestelde vraag aan het college is of het voorliggende concept van de contour een goede basis is voor de doorontwikkeling naar een regionale programmering. De concept contour hebben we beoordeeld op basis van twee vragen:

- Staan ook onderdelen (teksten, kaarten) op gespannen voet met de (vigerende) belangen van Zeist
- Biedt de contour REP voldoende ruimte voor Zeist om een eigen ontwikkelrichting te formuleren die passend is bij de waarden en identiteit van Zeist?

Oordeel Concept Contour

Het College is van mening dat de concept contour een goede opbouw heeft. De contour is opgebouwd vanuit de regionale opgaven op de vijf thema's wonen, werken, energie, mobiliteit en landschap. Van daaruit zijn ontwikkelvragen en -richtingen geformuleerd die voortkomen uit een analyse van de kwaliteiten en historische ontwikkelingen van de deelgebieden (zie hoofdstuk 4). Deze aanvieligroute sluit goed aan op de wijze waarop wij in Zeist werken aan de Propositie. Daarmee kan de Propositie een goede en gewenste aanvulling vormen voor de contour, dat weer de basis vormt voor het uiteindelijke Ruimtelijk Economische Programma.

Desondanks zien we een aantal aandachtspunten die we vanuit Zeist hebben meegegeven aan het REP-team in onze eerste reactie op de contour REP. De wijze waarop hier invulling aan is gegeven komt terug bij de raadsbehandeling van de definitieve contour REP in juni 2020. Het gaat om de volgende punten:

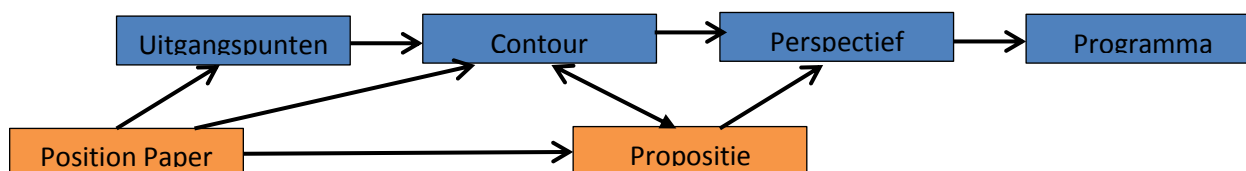
- We vragen aandacht voor de middelgrote opgaven. De concept Contour gaat nog steeds sterk uit van de grootstedelijke opgave in en rond de stad Utrecht (zie paragrafen 1.3 en 2.2.). Daarnaast is er expliciete aandacht voor de vitaliteit van kleine kernen. Echter, veel gemeenten in de regio hebben te maken met een eigen middelgrote opgave, die nu tussen wal en schip dreigt te vallen. Wij zijn van mening dat die ontwikkelingen betekenisvol zijn voor de regionale opgave en vragen in de verdere ontwikkeling van het perspectief dat hier ruimte voor wordt geboden en het in zijn betekenis wordt gezet.
- We vragen aandacht voor de verscheidenheid van gemeenten. Die verscheidenheid kenmerkt onze regio en vormt een krachtige basis voor toekomstige ontwikkeling van de regio. Hoewel er een goede stap gemaakt is in het uitwerken van verschillen tussen gebieden en gemeenten in de regio, zien we op hoofdlijnen nog steeds een contour die gaat over een grote stad en een ommeland. Dit doet geen recht aan de grote verscheidenheid en unieke kwaliteiten en opgaven van de verschillende gemeenten en kernen. Dit is met name zichtbaar in de hoofdstukken 1 en 2. In de verdere uitwerking, en mede op basis van de inbreng vanuit de gemeenten, vragen wij aandacht te geven aan die verscheidenheid in de regio.
- Het beoordelingskader heeft een grote verbetering gemaakt ten opzichte van de versie die in de zomer 2019 voor zienswijze is opgeleverd. Wel vragen we aandacht voor de goede en zorgvuldige toepassing van het beoordelingskader op toekomstige ruimtelijke ontwikkelvragen.. Het is op dit moment nog de vraag hoe die inhoudelijke elementen zich tot elkaar gaan verhouden in de praktische uitwerking. Uiteindelijk afweging mag geen theoretische exercitie zijn en blijven.
- We steunen de grondgedachte onder paragraaf 1.6 dat de REP een adaptief karakter heeft, waarin nieuwe ontwikkelingen een plek kunnen krijgen. Wij vragen aandacht voor ook de rol van de democratische besluitvorming in de gemeenteraden en de als onderdeel van de ontwikkelingsfilosofie van de REP. Uiteindelijk gaan gemeenteraden over de daadwerkelijke ruimte om tot ontwikkeling te komen..
- We pleiten voor het loslaten van de term Ringpark in de REP. Door gebruik van het woord 'park' kwalificeert de contour ons natuurgebied in het buitengebied op een manier, die niet past bij de natuurwaarde die dit gebied heeft en zoals dat gedragen wordt in Zeist. Daar is het juist interessant om te werken aan een robuuste natuurcorridor (b.v. vanaf De Bilt, via Zeist en Odijk richting Driebergen) met zeer luwe belevingsfunctie. Dit staat goed beschreven in §4.2, maar niet in §4.1, waar dit ontwikkelbeeld van een robuuste natuurcorridor botst met het concept van de Kromme Rijn Warande. Daarbij is deze term voor veel gemeenten, waaronder Zeist, beeldvormend voor de te grote aandacht voor de ontwikkeling van de stad ten koste van het belang van de regio. Het idee van een Ringpark stelt namelijk een centrum centraal, in dit geval de stad Utrecht. We vragen meer ruimte in de REP voor de opgaven, waarden en identiteit van de individuele gemeenten.

- We steunen het uitgangspunt dat we ruimte moeten vinden voor fiets en OV. Echter, we vragen aandacht voor de positie van de auto als betekenisvolle vervoersmiddel. We zien dat er geen recht gedaan wordt aan het feit dat de auto voor gemeenten en kernen met grotere afstanden tot voorzieningen en een lagere woondichtheid het meest gebruikte vervoersmiddel blijft. Hierin kan zeker wel gekozen worden voor het verduurzamen van de auto, zodat bijgedragen wordt aan de ambities voor schonere lucht en minder geluidsoverlast. Mocht de uitvoering daadwerkelijk ten koste gaan van de automobilititeit, dan vraagt dat forse investeringen in een fijnmazig OV-netwerk als goed alternatief voor veel (oudere) inwoners.
- Wij zien een te eenzijdige benadering van de Utrechtseweg. Te sterk op kansen voor wonen en te weinig oog voor de mogelijkheden die deze omgeving biedt voor werklocaties, of tenminste combinaties van woon- en werklocaties.
- We vragen aandacht voor een goede vertaling van de HOV-verbinding USP-Zeist. Op pagina 58 staat de HOV-verbinding vanaf USP richting Amersfoort niet verder ingetekend dan tot aan Mooi Zeist. Hierdoor wordt een knooppunt geprojecteerd op deze plaats zonder een bijbehorend zoekgebied voor integrale ontwikkeling van wonen en werken. Aanvullend hierop is juist bij Zeist Handelscentrum wel een zoekgebied gedefinieerd zonder een bijbehorend knooppunt. Voor Zeist is een belangrijke onderzoeksvraag welke projectie van deze HOV-verbinding de meeste meerwaarde heeft voor Zeist en de regio. Vanuit Zeist willen we graag het tracé via Vollenhove naar Dijnseburg inbrengen als zoekrichting.
- In dezelfde kaart op pag. 58 staat het station Driebergen-Zeist niet aangegeven als zoekgebied voor integrale ontwikkeling voor wonen en werken. De grote potentiële vervoerswaarde van dit knooppunt en de kwaliteiten van de omgeving bieden kansen voor een unieke ontwikkeling van dit gebied. Deze mogelijke ontwikkeling komt ook niet terug in de beschrijving van deelgebied 1 (§4.1, pag. 88). Het station is daar niet meer dan een poort naar de Heuvelrug en de Kromme Rijn Warande. Dit komt niet overeen met de beschrijving van het station zoals is opgenomen in deelgebied 2 (§4.2, pag. 96)
- Zoals hierboven al vermeld strookt de beschreven ontwikkeling van de Kromme Rijn Warande met recreatie en ontwikkeling van nieuwe woonmilieus (§4.1, pag. 88) niet met de natuurwaarde van het betreffende gebied. Wel moet het gebied ruimte bieden voor zowel een goede fietsverbinding met het USP als voor het opwekken van duurzame energie.

Plan van Aanpak REP

Er is een Plan van Aanpak gemaakt voor de volgende fase, fase 3: het komen tot een “integraal ruimtelijk perspectief”. In het Perspectief wordt de contour, mede op basis van de in de Contour geschetste onderzoeksvragen, een samenhangende ontwikkelrichting geschetst.

In het gehele proces zit de onderstaande samenhang, inclusief het Zeister proces:

Hierbij zijn de uitgangspunten uit de Position Paper ingebracht in de (concept) Contour en worden de eerste contouren van de Propositie in dit collegevoorstel gebruikt om de Contour te toetsen. De definitieve Propositie vormt weer input voor het Perspectief.

Financiën U10 / Berap

Aanvullend op de vraag een eerste zienswijze te geven op de concept contour REP heeft de U10 gevraagd om aanvullende middelen om de samenwerking in U10-verband te financieren. Ten behoeve van het huidige

convenant heeft de Raad in 2015 een inwonerbijdrage ter beschikking gesteld van €1,20 voor het algemene convenant, aangevuld met €0,30 voor het convenant Verkeer en Vervoer en €1,- voor de EBU.

Inmiddels heeft de U10 een grote vlucht genomen en wordt er veel intensiever dan in het begin samengewerkt. Daarmee nemen de kosten ook toe, zowel voor de inspanningen van het U10-verband (REP-team) als voor onze eigen inspanningen. (oa. Propositie).

Voorgesteld wordt om in de Berap het budget voor het jaar 2020 ten behoeve van het REP-proces incidenteel te verhogen met €100k: € 50k t.b.v. de U10 en € 50k voor ons eigen werkbudget.

Bij de begroting over 2021 dient een besluit genomen te worden over een extra structurele bijdrage van Zeist aan onze samenwerking binnen de U10.

Vervolgproces

Na ontvangst van de reacties van de colleges worden deze door het REP-team verwerkt. De definitieve contour wordt eind maart ter vaststelling aangeboden aan de gemeenten. Eventuele opmerkingen van de gemeenteraden zullen dan worden meegenomen in de vervolgstap, het "Integraal Ruimtelijk Perspectief".

Op 16 juni worden tegelijkertijd POVI, REP en Propositie aan de Raad voorgelegd ter besluitvorming. De Propositie vormt dan de basis voor onze visie op POVI en REP.

We beseffen dat het met elkaar zoeken is naar de goede Zeister input voor de REP. U heeft in twee bijeenkomsten hiervoor waardevolle input geleverd. Ook heeft een vertegenwoordiging van de samenleving hun inbreng gegeven. We zijn er echter nog niet. Gelet op de huidige situatie is het helaas niet mogelijk elkaar direct te treffen en samen verder te werken aan de zeister propositie van de REP. We stellen het zeer op prijs wanneer u uw reactie geeft die de Zeister propositie verder verrijkt en kijken uit naar een vruchtbare bespreking van de definitieve versie ervan in juni..

Wij vertrouwen erop dat u hiermee voldoende bent geïnformeerd.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Zeist,

de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

dr. H.S. Grotens

drs. J.J.L.M. Janssen

Bijlagen

1. Concept contour U16
2. Aanpassingen Contour REP
3. Nazending woningbouwpotentie
4. Beoordelingskader REP
5. Plan van Aanpak REP
6. Brief met reactie aan U10

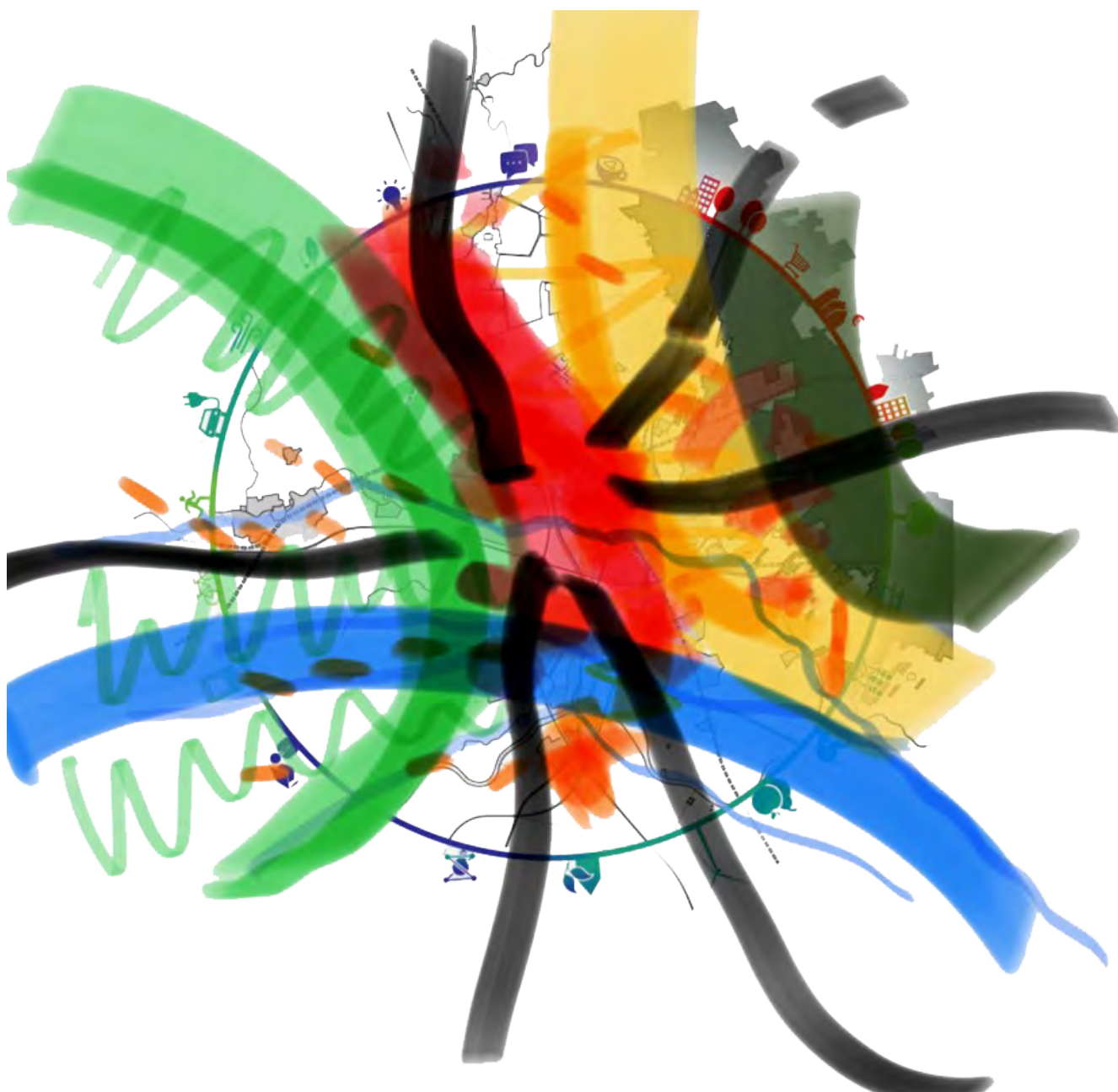

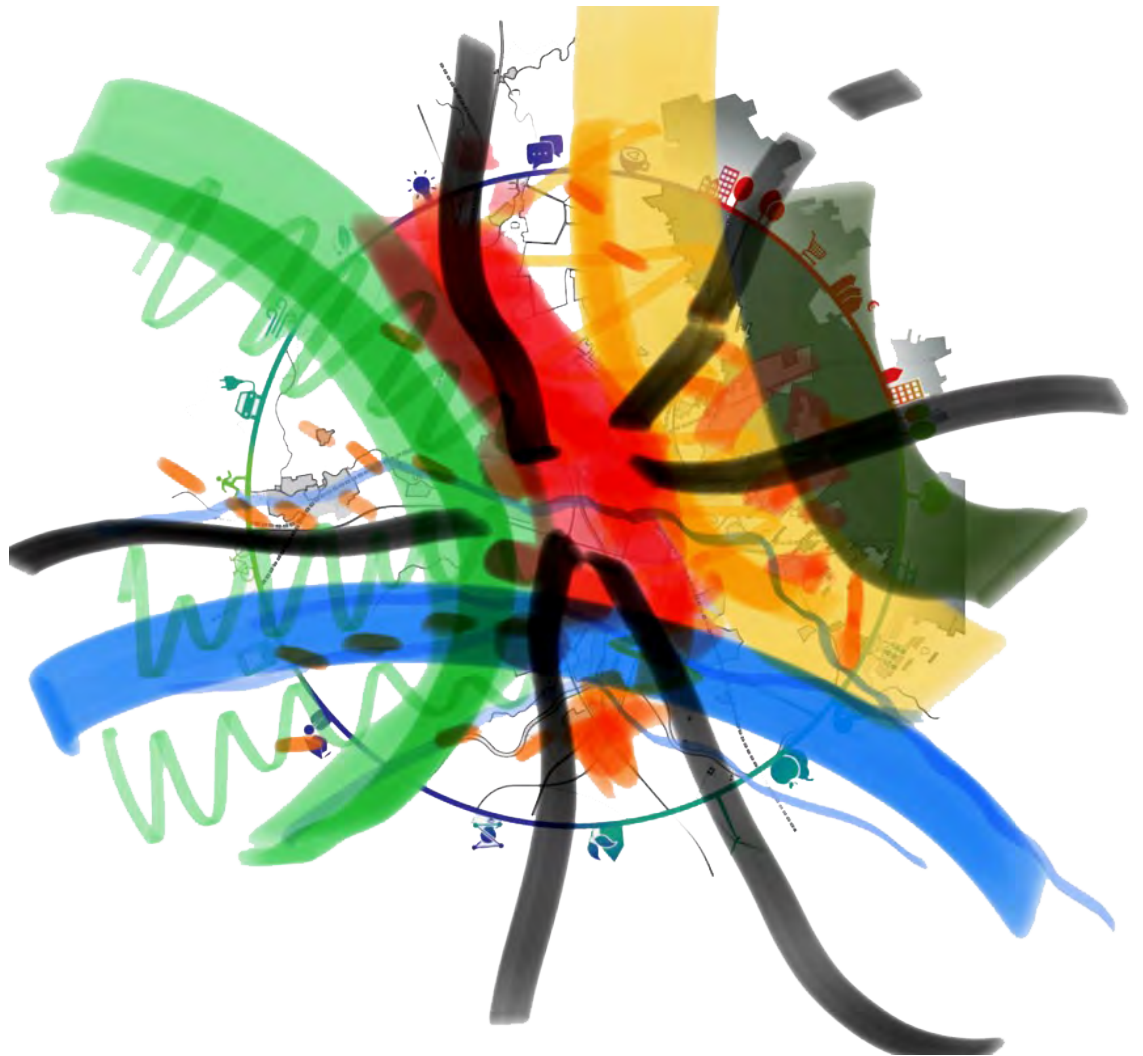
CONCEPT CONTOUR REP

U16 TRECHT

GEZOND LEVEN IN EEN STEDELIJKE REGIO

20 FEBRUARI 2020

Voorwoord

De Metropoolregio Utrecht (MRU) is een van de snelstgroeiende regio's van Nederland en één van de meest competitieve regio's van Europa. Om de groei in goede banen te leiden is door de U10 in 2018 een Ruimtelijk-Economische Koers (REK) opgesteld. Daarin zijn principes geformuleerd die richting geven aan ontwikkeling van de regio tot ontmoetingsplek voor Gezond Stedelijk Leven. De Opgavetafel Ruimtelijk Economisch Programma (REP) heeft de opdracht om de REK tot uitvoering te brengen en stelt daartoe een Integraal Ruimtelijk Perspectief en Programma op. Als tussenstap is een Contour opgesteld. De Contour is nadrukkelijk geen eindbeeld, maar een onderzoeksagenda om komen tot een Perspectief en bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen voor de regionale ruimtelijke ontwikkeling.

De afgelopen periode is veel informatie verzameld. Door het opleveren van aanvullende bouwstenen, de inzichten uit de ruimtelijke modellering die REP en MIRT gezamenlijk hebben opgepakt, de gesprekken met regiogemeenten en partners. Wij zijn trots u dit te mogen aanreiken middels de vertaling in deze Contour. De komende maanden gaan we in gesprek om zaken scherper in beeld te krijgen en keuzen te maken om de opgave te verdelen in de regio. We zullen dit samen doen met de collega's in de regio en met partners als provincie, rijk, waterschappen en andere partijen.

*Herman Geerdes en Klaas Verschuure
Bestuurlijk opdrachtgevers REP*

Inhoudsopgave

Inleiding

1. KOERS EN KADERS

- 1.1 Ruimtelijk-economische koers
- 1.2 Gezond leven in een stedelijke regio
- 1.3 Uitgangspunten
- 1.4 Inzichten MIRT-onderzoek
- 1.5 Geactualiseerd beoordelingskader
- 1.6 Contour REP als onderzoeksagenda
- 1.7 Ontwikkelstrategie

2. RUIMTE

- 2.1 Landschap
- 2.2 Stedelijke ontwikkeling en mobiliteit
- 2.3 Mobiliteit en netwerk vitale knooppunten
- 2.4 Energie
- 2.5 De drie schaalsprongen in lagen

3. ONTWIKKELING

- 3.1 “De Kaart van Altijd”
- 3.2 “De Kaart van Alles”
- 3.3 Woningbouw aantallen

4. DEELGEBIEDEN

- 4.1 De Kromme Rijn-vallei
- 4.2 Noordoostflank: Strategische waterlinie landschap en noordelijke heuvelrug
- 4.3 Corridor ontwikkeling Snelle Vecht tussen Utrecht en Amsterdam: Stichtse Vecht en Ronde Venen
- 4.4 Woerd, Waard en Vijfheerenlanden
- 4.5 De centrale as: Vianen – IJsselstein - Nieuwegein - A12-zone – Utrecht

Colofon

Bijlagen

- Bijlage 1: Beoordeling concept contour
- Bijlage 2: Aandachtspunten per gemeente
- Bijlage 3: Woningbouwaantallen naar gemeente en verstedelijkingsstrategie

Inleiding

Doel en Resultaat van het REP

Met de Ruimtelijk-Economische Koers (REK) kiest de regio ervoor om de groei op een duurzame wijze op te vangen en zich (door) te ontwikkelen tot de ontmoetingsplek van Gezond Stedelijk Leven en in 2040 de internationaal erkende regio op dit terrein te zijn. Met het REP wordt daar concreet invulling en uitvoering aan gegeven. In het REP vertaalt de regio de diverse ruimtelijke ambities en opgaven in een integraal ruimtelijk Perspectief en een Programma inclusief afspraken over uitvoering.

Gezamenlijk maken we de regio

De regionale opgaven op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, energie en landschap zijn grotendeels in beeld en hebben op onderdelen nader onderzoek nodig. Ze zijn urgent, complex en omvangrijk, hangen nauw met elkaar samen en beïnvloeden elkaar. In dit programma komt het er op aan dat we als regio keuzes gaan maken, dat we deze keuzes maken in hun onderlinge samenhang en dat we deze keuzes uitwerken in regionale en gebiedsgerichte programma's en projecten. De contour beschrijft de regionale opgaven (de schaalsprongen) en is een stap om de uitvoering daarvan te activeren. Voor de deelgebieden zijn de kansen om de uitvoering op te pakken geformuleerd.

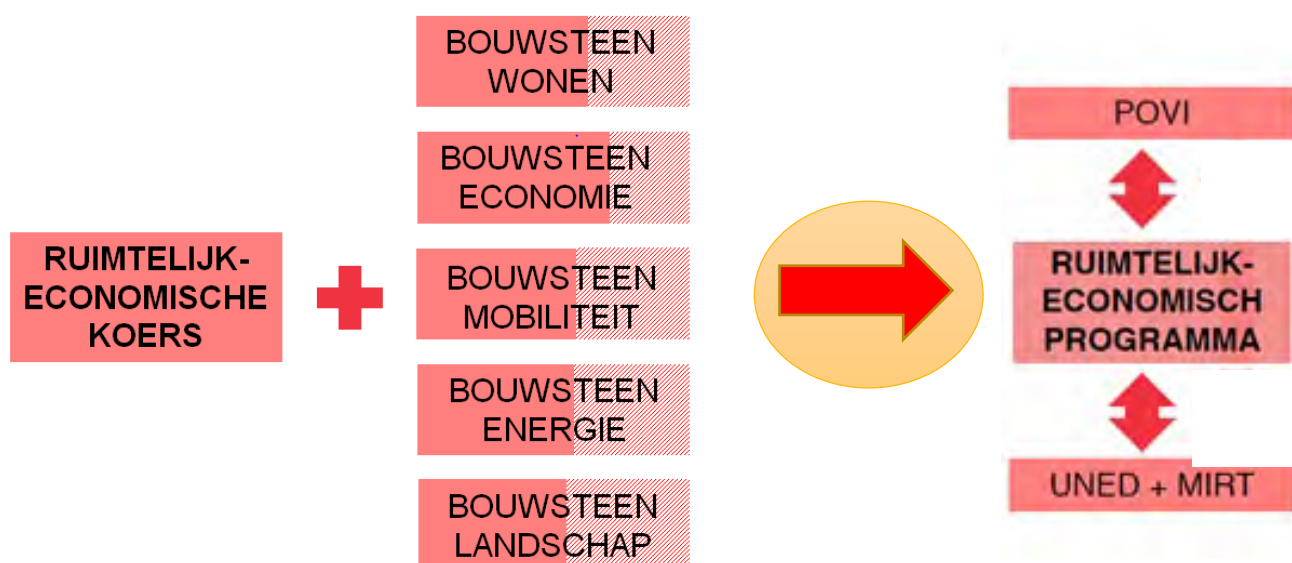
Van REK naar REP

Gemeenten zullen daarin op verschillende wijze kunnen bijdragen, en hebben elkaar. Alleen dan kunnen we dé ontmoetingsplaats zijn voor Gezond Stedelijk Leven, kan deze regio zich krachtig positioneren richting andere overheden en kan de uitvoering gericht worden opgepakt.

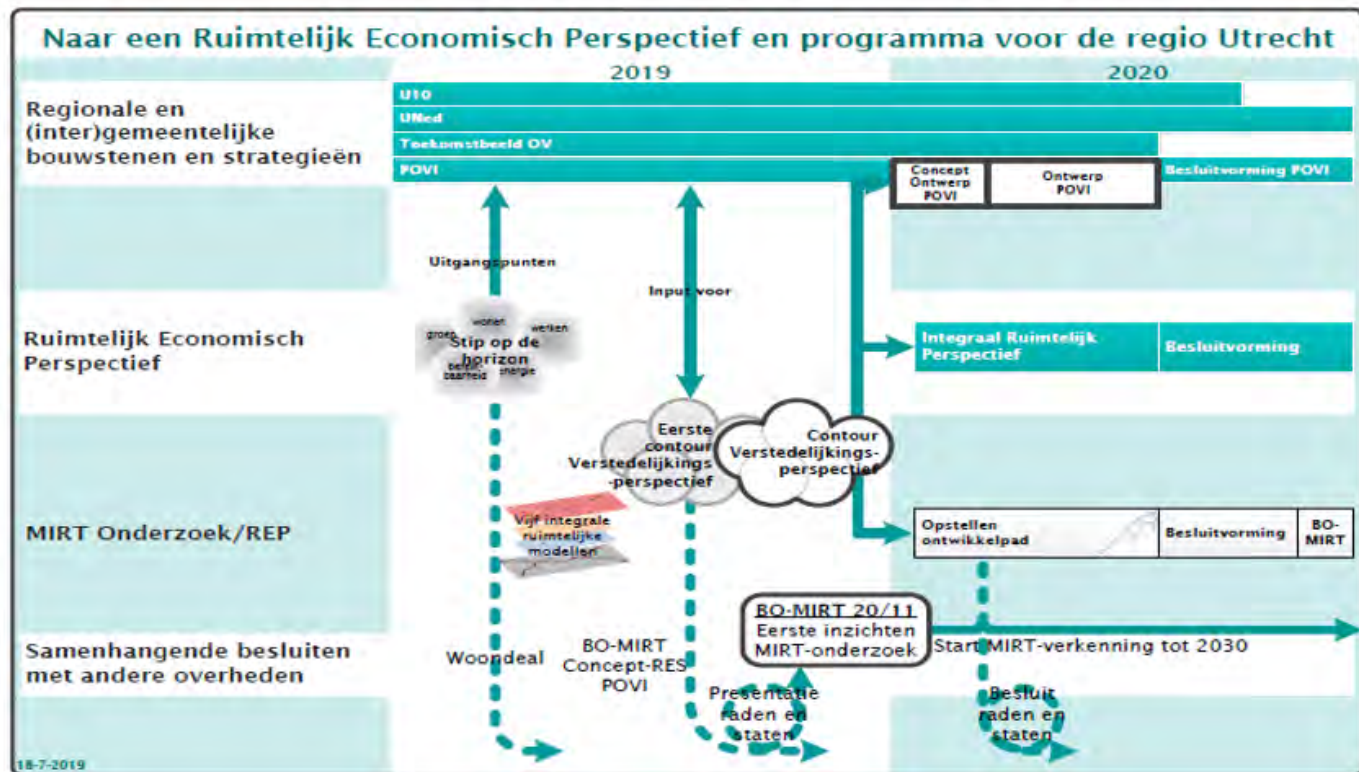
Vier fases om te komen tot het REP

De realisatie van een integraal ruimtelijk Perspectief voor de regio vergt een intensief en zorgvuldig proces. Het Integraal ruimtelijk Programma van het REP komt, conform het vastgestelde plan van aanpak, in vier fases tot stand:

- Fase 1: Het zetten van een stip op de horizon tot 2040, als bestuurlijk vertrekpunt. Deze fase is afgerond;
- Fase 2: opstellen van een ruimtelijke contour. Dit product ligt nu voor;
- Fase 3: opstellen van een ruimtelijk Perspectief en ontwikkelpad;
- Fase 4: opstellen van een integraal ruimtelijk Programma en uitvoeringskracht.

Proces om te komen tot het REP

Wat is de Contour REP?

Voor u ligt de Contour REP. Dit is een tussenstap om te komen tot het Perspectief en Programma en nadrukkelijk geen eindbeeld. Het bevat kansrijke zoekrichtingen en onderzoeksvragen voor de regionale ruimtelijke ontwikkeling. Het kan gezien worden als een onderzoeksagenda voor de volgende fase met deels witte vlekken en ruime over programmering die richting en ruimte biedt voor nadere keuze, afweging en concretisering.

Samenwerking met andere trajecten.

Het REP trekt nauw op met POVI en U NED/MIRT, RES en A12 zone en de Waterschappen waarin ook gewerkt wordt aan perspectieven, kaders, afspraken en/of uitvoering voor de (integrale) ruimtelijke ontwikkeling voor de regio. De verschillende onderzoeksvragen kunnen in of in samenwerking met andere trajecten worden opgepakt en uitgewerkt. Het tussenproduct van de Contour REP is input voor de POVI en uitgangspunt voor het U Ned/Mirt onderzoek.

Vervolgstappen

Fase 3: Integraal ruimtelijk Perspectief

Vanuit de contour die nu voorligt, moeten in de komende fase keuzes worden gemaakt, wat soms lastig zal zijn. Ook zal participatie met belanghebbenden een rol gaan spelen, wat weer nieuwe dynamiek en inzichten op zal leveren. Het Perspectief (met harde en zachte keuzes) met ontwikkelpad voor adaptief programmeren zal naar verwachting in het 1e kwartaal 2021 worden afgerond.

Fase 4: Programmering: regionaal, in deelgebieden en lokaal.

Na het afronden van het perspectief staat het programmeren centraal. Dan gaat het veel meer om de stap richting de uitvoering. Op het niveau van de hele regio, maar ook lokaal en in deelgebieden. Dit zal op een aantal plekken al parallel aan het maken van het perspectief gaan lopen, bijvoorbeeld de regionale woningbouwprogrammering. Er zal in passende allianties worden gewerkt. Vraagstukken op regionale schaal vergen veelal samenwerking met rijk en provincie. Voor de deelgebieden is een aanzet gedaan voor het werken in de allianties.

Opbouw van de Contour

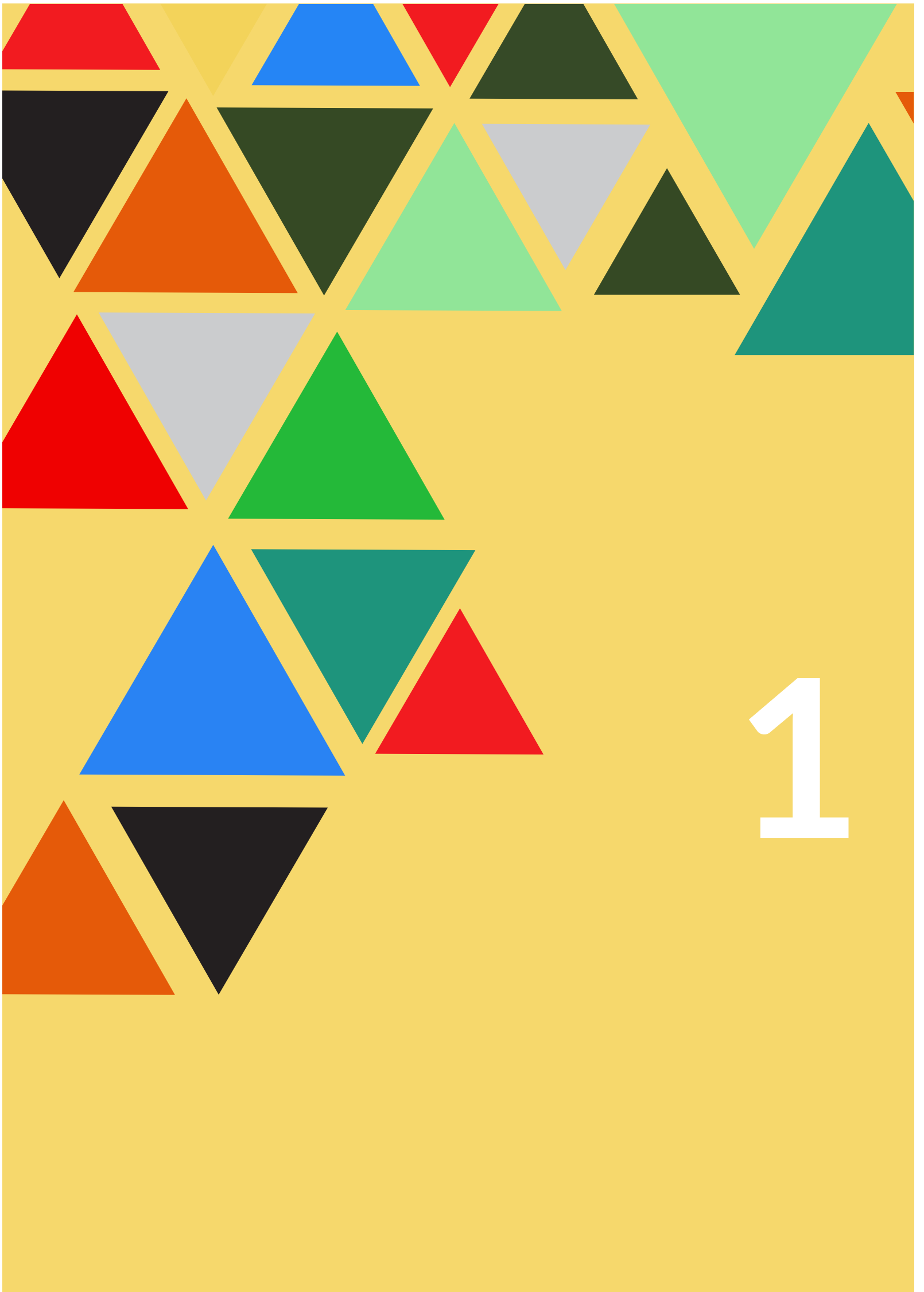
In hoofdstuk 1 wordt de inhoud van de opgeleverde producten als bouwsteen voor de Contour uiteengezet. Dit betreft de REK, de uitgangspunten uit de vastgestelde bouwstenen U16, het beoordelingskader (geactualiseerd) en de inzichten als kansrijke ontwikkelrichtingen. Ook wordt concreet hoe we Gezond Stedelijk Leven vertalen in een ontwikkelstrategie. En wat programmering en fasering in de praktijk met zich mee brengt.

In hoofdstuk 2 betreft de analyse van de onderzoeken op de thema's energie, economie etc. en geeft de ontwikkelkansen en onderzoeksvragen weer. In het ruimtelijk verhaal worden de benodigde schaa sprongen landschap, energie, wonen-werken en mobiliteit verbeeld en toegelicht.

In hoofdstuk 3 wordt de ontwikkelstrategie van de regio concreet. En wordt scherp welke mogelijkheden er zijn, waaruit we nog kunnen en moeten kiezen, en waarvoor fasering en programmering nodig zijn.

Hoofdstuk 4 beschrijft de ontwikkelmogelijkheden per deelgebied. En de thema's voor samenwerking.

KOERS EN KADERS

In dit hoofdstuk wordt de inhoud van de opgeleverde producten als bouwsteen voor de Contour uiteengezet. Dit betreft de REK, de uitgangspunten uit de vastgestelde bouwstenen U10, het beoordelingskader (geactualiseerd) en de inzichten als kansrijke ontwikkel richtingen. Ook wordt concreet hoe we Gezond Stedelijk Leven vertalen in een ontwikkelstrategie. En wat programmering en fasering in de praktijk met zich mee brengt.

1.1 Ruimtelijk-economische koers

Toekomstbeelden REK U10: Gezond leven in een stedelijke regio

De Ruimtelijk Economische Koers is in 2017 vastgesteld door de destijds participerende gemeenten in de U10 en vormt daarmee het kompas van de U10. De keuzes worden in de REK niet vertaald naar concrete locaties voor verstedelijking of landschap. Ook worden er geen specifieke ingrepen in het mobiliteitssysteem voorgesteld. De keuzes die worden gemaakt zijn op het niveau van principes die nog vertaald moeten worden naar concrete ingrepen. Dit stuk (de eerste versie van de contour) kan gezien worden als eerste poging om een fysiek ruimtelijke uitwerking te doen van het kompas.

In de koers wordt gekozen voor een regio waar gezond stedelijk leven centraal staat. Door het schetsen van zes toekomstbeelden (thematisch ingestoken) wordt een beeld gegeven van de toekomst van de regio. Er worden principiële keuzes in gemaakt met betrekking tot de manier waarop de regio groeit, hoe we met mobiliteit omgaan, et cetera. De zes toekomstbeelden zijn:

1. Internationaal erkende regio voor life sciences, gezondheid en duurzaamheid;
2. Gemeenten in de regio zijn economisch complementair;
3. We kiezen voor een ongedeelde regio met voldoende woningen voor alle doelgroepen;
4. We groeien, met voorrang, op binnenstedelijke locaties. dat leidt tot kwaliteit en interactie;
5. We geven voorrang aan duurzame mobiliteit;
6. Groen, landschap en cultuurhistorie leveren een onmisbare bijdrage aan de stedelijke regio.

Keuzes die in de REK zijn gemaakt die van invloed zijn, zijn onder andere: 'We accommoderen de groei van de regio in de regio, we groeien bij voorkeur op binnenstedelijke locaties en nabij knooppunten en we geven voorrang aan duurzame mobiliteit'. Eveneens wordt benoemd dat de balans tussen aantrekkelijke woon- en werkmilieus enerzijds en de kwaliteit en toegankelijkheid van het landschap anderzijds het wonen in de regio zo aantrekkelijk maakt.

Toekomstbeelden REK

1.2 Gezond leven in een stedelijke regio

Motto regionale ontwikkeling U16:

'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'

'Gezond stedelijk leven' is het overkoepelende en samenbindende thema van het REP. Gezondheid dient daarom integraal onderdeel te zijn van alle verschillende pijlers.

Uitwerking breed begrip gezondheid:

In de U16 hanteren we een brede definitie van het begrip gezondheid. Daarvoor zijn de volgende waarden van belang:

- Gericht op het algeheel welbevinden (geluk)
- Uitgaan van positieve gezondheid, breder dan alleen de aan- of afwezigheid van ziekte, maar focus op preventie.
- Gericht op iedereen, dus inclusief.

Vertaling naar ruimtelijke principes

Om gezond stedelijk leven op een goede manier te laten landen in het ruimtelijke perspectief voor de regio worden een aantal ruimtelijke principes meegegeven die zorgen dat de ruimtelijke inrichting bijdraagt aan een goede gezondheid.

1. Realiseer voldoende, kwalitatief hoogwaardige, groenblauwe ruimte, die voor iedereen toegankelijk is
2. Geef prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer, stimuleer bewegen en beperkt het vervuulende goederen- en personenvervoer
3. Pas inrichting en gebruik van de ruimte aan op de eisen vanuit klimaatverandering en energietransitie borg gezondheid en veiligheid daarbij. Verminder door de inrichting de milieubelasting op gevoelige bestemmingen
4. Zet in op een landbouwtransitie met minder negatieve en meer positieve effecten op gezondheid
5. Zorg voor een ruimtelijke inrichting waarin iedereen mee kan doen en ontwikkel nieuwe woonconcepten gericht op bevorderen van sociale cohesie
6. Zet ook bij circulaire economie en in de bouw/ bouwconcepten gezondheid centraal

De vertaling van de ruimtelijke principes van gezond stedelijk leven is de basis voor de hoofdstukken in deze Contour voor de nadere uitwerking in vervolgfases van het REP. De vraag hierbij is nog op welke wijze de ruimtelijke hoofdprincipes worden vertaald in het ruimtelijk perspectief en tot welke concrete onderzoeksvragen dit leidt.

1.3 Uitgangspunten

In de U16 zijn een aantal sectorale onderzoeken gedaan, om de opgaven wonen, werken, mobiliteit, energie en groen scherp in beeld te krijgen. Deze onderzoeken zijn bouwstenen voor het REP en zijn behandeld in alle gemeenteraden als zodanig. Het zijn de uitgangspunten voor het REP en de basis voor het beoordelingskader, waarlangs de regio de ruimtelijke keuzes zal leggen om scherp te krijgen in hoeverre deze keuzes bijdragen aan het hoofddoel Gezond Stedelijk Leven voor iedereen. De uitgangspunten en het Beoordelingskader zijn een gezamenlijke basis voor REP en MIRT onderzoek/U NEd. Medio 2019 zijn beide documenten behandeld in gemeenteraden. De reacties die daarop zijn ontvangen, zijn verwerkt in aangescherpte uitgangspunten en een aangescherpt beoordelingskader. Die aanpassingen in de uitgangspunten zijn hieronder meegenomen.

Daarnaast is op elk van de pijlers verdiepend onderzoek gedaan, deels loopt dit nog op het moment van opleveren van deze contour. De uitkomsten van deze verdiepende onderzoeken zijn niet vertaald in deze aangepaste uitgangspunten, ze hebben immers nog geen status. Wel zijn de uitkomsten verwerkt in hoofdstuk 2, waarin de opgaven voor de regio zijn beschreven en onderzoeksvragen geformuleerd voor vervolg. Het is nu eerst aan de bestuurstafels en het REP om richting te geven dit voor te leggen aan colleges en raden

WONEN

1. Woningbouwopgave: de woningbouwopgave is 104.000 in de periode 2017-2040, het bestaande planaanbod (maart 2018) is 67.000. Er moeten dus nog extra ruimte worden gevonden voor minimaal 37.000 woningen. De opgave van 104.000 is op basis van de verwachte huishoudensgroei en de verwachte vervangingsbehoefte (sloop), maar exclusief inlopen woningtekort, exclusief planuitval en exclusief plantoeval. Daarmee kan gesteld worden dat het gaat om een ondergrens. Het Locatieonderzoek U16 (januari 2019) vormt het uitgangspunt voor de opgave en de planvoorraad. Om planuitval op te kunnen vangen en adaptief te kunnen programmeren hanteren we voor de periode na 2025 een plancapaciteit van 130%.
2. Woonmilieus: onderzoek naar de kwalitatieve invulling (ook dichtheden) van de woningbouwopgave volgt nog en in modellen gaan we daarmee variëren o.b.v. expert judgement. De resultaten worden eind van de zomer verwacht en worden meegenomen bij de beoordeeling van de modellen
3. Focus op OV-knooppunten en binnenstedelijk: de verstedelijking zoveel mogelijk nabij (toekomstige) OV-knooppunten van openbaar vervoer en binnenstedelijk realiseren; daarnaast in het overige binnenstedelijk gebied en eventuele nieuwe uitleg. Nieuwe uitleg wordt zoveel mogelijk gekoppeld aan (bestaande of nieuwe) OV-knooppunten van de belangrijkste infrastructurele corridors.
4. Vitaliteit kernen: Aanvullend op de grootschalige verstedelijking wordt er ook ruimte geboden voor kleinschalige uitbreiding van het stedelijk gebied en de kernen om de lokale vitaliteit en/of ruimtelijke kwaliteit te vergroten (lokaal maatwerk).

WERKEN

1. Kwantitatieve opgave: indicatief gaan de ruimtelijke modellen uit van een toename van 86.600 arbeidsplaatsen tot 2040
2. Extra ruimte bedrijventerreinen: de huidige bedrijventerreinen zijn vrijwel geheel uitgegeven. Intensivering en menging is onvermijdelijk. Uitgangspunt is dat ondanks deze intensivering ruimte moet worden gevonden voor 50 ha extra bedrijventerrein.
3. Hoogwaardige werkmilieu: kansrijke hoogwaardige werkmilieus behouden en versterken.
4. Compensatie eventueel verlies werklocaties: mogelijke transformatie van bedrijventerreinen zorgt voor verdringing van werken door wonen, waardoor de ruimtevraag groter wordt. Deze ruimtevraag moet in de regio gecompenseerd worden.
5. Samenhang wonen en werken: de ontwikkeling van wonen moet gelijk opgaan met de ontwikkeling van werken; als de beroepsbevolking groeit, moet ook het aantal banen groeien, bij voorkeur in gemengde woon- en werkmilieus (eerste schatting: 350.000 m²) en met aandacht voor de beleidsmatig gewenste groei van de doe-economie en/of maak-industrie en de gewenste groei (en dus ruimteclaim) van het Utrecht Science Park, bijvoorbeeld op omliggende satellieten.
6. Balans in de groei: uitbreiding van arbeidsplaatsen moet bijdragen aan het welzijn, de welvaart en leefbaarheid binnen de metropoolregio Utrecht. Geen functiemenging op zware industriegebieden.
7. Werklocaties in hoge dichtheden: daar waar het type werk dat toestaat, worden werklocaties verdicht ontwikkeld.
8. Vitaliteit kernen: aandacht voor de ruimtelijke groei van bedrijven in de eigen kern én voor bedrijvigheid die aan de stedelijke regio gebonden is.
9. Landbouweconomie: in de modellen wordt rekening gehouden met de werkgelegenheid in de agrarische sector.
10. Rekening houden met werken aan huis: in de ruimtelijke modellen wordt ook rekening gehouden met de behoefte aan werken aan huis.
11. Circulaire economie en maakindustrie: We zetten in op circulaire economie en kansrijke groeimarkten die passen bij het profiel van gemeente en regio Utrecht zoals de maakindustrie. En de Regionale Economische Agenda (REA) hier op aan te laten sluiten.

MOBILITEIT

1. Benut ruimte in het mobiliteitssysteem: het heeft de voorkeur te bouwen op plekken waar nog ruimte is in het mobiliteitssysteem en niet op plekken die de mobiliteitsknelpunten versterken.
2. Functioneren draaischijf: Utrecht als draaischijf van Nederland over weg en spoor moet blijven functioneren voor de bereikbaarheid van de Metropoolregio Utrecht en Nederland als geheel.
3. OV-knooppunten cruciaal: OV-knooppunten hebben een nadrukkelijke rol in de verstedelijking en ook in de mobiliteit om ketenverplaatsingen te faciliteren. Daarbij is er aandacht voor alle modaliteiten, met prioriteit bij fietsen, lopen en openbaar vervoer.
4. Belang OV en langzaam vervoer: in het stedelijk gebied zijn openbaar vervoer, fiets en lopen de belangrijkste vervoermiddelen
5. Ontlasting Utrecht Centraal/verbetering bereikbaarheid USP: Station Utrecht Centraal kent veel in-uit- en overstappers. De ruimtelijke modellen dragen bij aan het ontlasten van dit station, met name voor de reizigers van en naar Utrecht Science Park.
6. Samenhang verstedelijking en mobiliteit: de ontwikkeling van de mobiliteitsnetwerken moet gelijk op lopen met die van de verstedelijkingslocaties (ook rekening houdend met fasering, infra en OV op tijd gereed)
7. Parkeerregimes als oplossing: parkeerregimes in brede zin worden meegenomen in de ruimtelijke modellen ten bate van ruimtelijke inrichting, bereikbaarheid en leefbaarheid.
8. Duurzame mobiliteit: Duurzame mobiliteit heeft een prominente rol in de ruimtelijke modellen. Voor de ruimtelijke modellen wordt een inschatting gemaakt van CO₂-effecten voor mobiliteit.
9. OV Toekomstbeeld: maatregelen uit OV Toekomstbeeld Midden Nederland OV zijn input voor de verschillende modellen.

LANDSCHAP

1. Voldoende ruimte voor recreatie/ inlopen tekort: In gelijke tred met verstedelijking maken we ruimte voor recreatiemogelijkheden, bewegen (fietsen en wandelen), ontmoeten en ontspannen (rust). Bij voorkeur daar waar de luchtkwaliteit en geluidbelasting goed is. Er is een tekort van 550 ha recreatief groen in de regio Utrecht. Uitgangspunt is dat het tekort van 550 ha recreatief gebied (bij voorkeur groen) tot 2040 voor de regio een plek krijgt.
2. Creëer voldoende ruimte voor kwalitatief hoogwaardig groen, water en klimaatadaptatie: dit betekent het zoveel mogelijk behouden van de aanwezige natuur- en landschappelijke waarden. Daarnaast is het belangrijk dat groen in goede nabijheid is (binnen een straal van 2,5 km (grootschalig) groen aanwezig). En er zijn voldoende kwalitatief hoogwaardige gemengde en gezonde woon- en werkmilieu met groen en water, wat een bijdrage levert aan het omgaan met hittestress en waterretentie.
3. Ruimte voor toekomstbestendige en natuurinclusieve landbouw: een vitale agrarische sector is een belangrijke ruimtelijke en economische drager van het landschap.
4. Biodiversiteit en ecologie. De biodiversiteit in de regio wordt versterkt en het aantal soorten neemt op zijn minst toe. Er blijft ruimte voor de ontwikkeling van flora en fauna en regionale soorten worden beschermd en behouden.

ENERGIE

1. Rekening houden met energieopwekking en warmtebronnen: er wordt rekening gehouden met de ruimte die nodig is voor energieopwekking en met de locaties van bestaande warmtebronnen. Voor beiden wordt aangesloten bij de plannen die in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) worden opgesteld. Het MIRT Onderzoek brengt de kansen en bedreigingen van elk van de integraal ruimtelijke modellen op het gebied van energietransitie in beeld. Als de Regionale Energietransitie gedurende het traject met nieuwe inzichten komt, worden de verstedelijkingsmodellen van het MIRT Onderzoek verrijkt met de inzichten uit de RES.

1.4 Inzichten MIRT-onderzoek

De uitgangspunten die door Uned en REP zijn geformuleerd zijn gebruikt om modelmatig te onderzoeken op welke manier de verschillende opgaven waar we als regio voor staan fysiek vertaald kunnen worden. Hieruit zijn lessen geleerd die zijn doorvertaald in zeven inzichten. De nadruk lag hierin op wonen, werken en mobiliteit in relatie tot leefbaarheid. De inzichten leiden tot aanvullende onderzoeksvragen die deels door Uned binnen het Mirt-onderzoek en deels gezamenlijk door REP en Uned worden onderzocht om te komen tot een perspectief.

Zeven inzichten uit MIRT Onderzoek MRU

De modellen hebben ons een aantal belangrijke inzichten opgeleverd, met name op het gebied van mobiliteit en verstedelijking.

1. De regionale én nationale mobiliteitssystemen staan zonder de veronderstelde verstedelijkingsopgave op de middellange termijn al onder hoge druk.

De toename van autonome mobiliteit en verstedelijking met in totaal ca. 104.000 woningen zorgen in 2040 voor grote knelpunten op de (hoofd)infrastructuur. Ook in 2030 zorgen de geplande 67.000 woningen al voor extra druk. Zonder ingrepen in de (hoofd)infrastructuur is verdere verstedelijking zeer complex.

2. Generieke mobiliteitsmaatregelen hebben potentie

Generieke maatregelen als gedragsbeïnvloeding (regionaal parkeerbeleid - zowel voor bezoekers als voor werknemers - en andere vormen van betalen naar gebruik), realisatie regionale P+R-voorzieningen (zowel op grote afstand van de stad als aan de randen), gecombineerd met fors investeren in non-stop fietsroutes en de doorstroming van het ov hebben potentie voor zowel de nationale als de regionale bereikbaarheid. Zonder gerichte maatregelen in OV/spoor leidt dit generieke beleid echter tot extra druk op Utrecht Centraal.

3. Het doorontwikkelen van knopen is een kansrijke koers

Het doorontwikkelen van bestaande (en zo nodig toevoegen van nieuwe) ov-knooppunten in combinatie met ruimtelijke ontwikkeling (zoals wonen, werken en recreatieve poorten) is een kansrijke koers. Maar op de langere termijn hebben de bestaande knopen onvoldoende capaciteit en ruimte om door te groeien. Bovendien geldt ook voor het knooppuntenbeleid dat het de druk op het stedelijk openbaar vervoer en op Utrecht Centraal nog verder vergroot.

4. Groei kernen voor vitaliteit

De grote woningbouwopgave kan gerealiseerd worden in de stedelijke gebieden van de regio, de kernen kunnen doorgroeien voor de versterking van de vitaliteit mits dit past binnen het provinciaal beleid. De P&R strategie en knooppuntenstrategie biedt kansen om de bereikbaarheid van de kernen en de modal shift te versterken.

5. Kwaliteitsimpuls Nieuwe Hollandse Waterlinie goed voor vestigingsklimaat

De regionale samenhang tussen verstedelijking, landschap én de economische profilering van de regio is gebaat bij een stapsgewijze gedoseerde kwaliteitsimpuls in en rondom de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Juist door de samenhang met het ook aan de oostzijde van de stad gelegen Life Science Cluster kan het vestigingsklimaat worden verbeterd.

6. Ontwikkeling van de A12-zone kan veel opleveren, maar is complex

De ontwikkeling van de A12-zone kan potentieel een grote en robuuste bijdrage leveren aan het realiseren van voldoende woningen en arbeidsplaatsen, het verstevigen van de regionale agglomeratiekracht, aan een betere verbinding tussen Utrecht en Nieuwegein en aan de ruimtelijke kwaliteit. Vanuit leefbaarheid, bereikbaarheid en inpassing bestaan stevige opgaven om dit mogelijk te maken.

7. Grootschalige infrastructurele maatregelen kunnen effectief zijn voor de opgave in de regio.

Eerste oefeningen met infrastructurele maatregelen voor weg (A12, A2) en lightrail (regionaal spoor via A12-zone) laten zien dat deze maatregelen effectief kunnen zijn voor de doorstroming op het hoofdwegennet, op het spoor en op de regionale schaal. Een toevoeging van infrastructuur, parallel aan de A12, vergroot de bereikbaarheid en biedt een kans voor de transformatieopgave in dit gebied. Tegelijkertijd constateren we dat dit complexe maatregelen zijn met grote impact op leefomgeving en inpassing.

1.5 Geactualiseerd beoordelingskader

Geactualiseerd beoordelingskader REP

Op basis van zienswijzen, aanvullingen van raden en staten (moties en amendementen) en aanvullende informatie vanuit de U10 Bestuurstafels is een aangescherpt beoordelingskader samengesteld. In figuur zijn de hoofd- en subdoelstellingen uit het, nog definitief vast te stellen,

beoordelingskader REP opgenomen. De oranje gekleurde subdoelen en kernindicatoren zijn toevoegingen ten opzichte van het eerdere beoordelingskader. Voor een toelichting op de totstandkoming en aanscherping van het beoordelingskader verwijzen we naar het separate rapport 'Aangepast beoordelingskader REP' (februari 2020).

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'		
Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht Wonen en druk verkeer zijn gescheiden Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard Tussen kernen zijn goede fiets- en OV- verbindingen.
	Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid Emissies luchtverontreiniging Verkeersveiligheid Veiligheid in de brede zin Waterkwaliteit
	Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Kansen voor klimaatadaptatie Robuust Watersysteem Ruimte voor het hoofdwatersysteem Strategische grondwatervoorraden
	Voldoende schoon en gezond water	CO2-emissies verkeer Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en -besparing (in TWh en PJ)
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	Kansen voor energietransitie	
	Agglomeratiekracht vergroten	Bruto Regionaal Product (BRP) Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave) Hoeveelheid ha toegevoegde gemengde functies wonen en werken Ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen
	Versterken van het vestigingsklimaat	Versterking vestigingsklimaat Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER)
	Bevorderen circulariteit in de economie	Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten Kansen voor innovatieve economie
	Bevorderen innovatie in de economie	Aandeel gezonde en veilige arbeidsplaatsen op het totaal
Verstedelijkingsopgave faciliteren	Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden	
	Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Gerealiseerde woningen binnen de regio Reserve-plancapaciteit
	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus Voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen
	Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)
	Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Gemiddelde woon-werk reistijd per modaliteit
	Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	

Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied
	Stimuleren levensloopbestendige wijken	Aandeel levensloopbestendige wijken op het totaal
	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
		Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen
		Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen / bouwwerken / artefacten)
		Impact op landbouw (ruimtebeslag bestaand areaal, met onderscheid primaire en secundaire landbouw)
	Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening	
	Kansen voor natuur/landschap inclusief circulaire landbouw	
	Kansen voor natuur	
	Biodiversiteit	
Ruimtebeslag/nieuwe natuur (exclusief reeds geplande NNN)		
Verbondenheid natuurgebieden (in ha) - aantasting en nieuwe verbindingen		
Kansen voor landschap		
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren	Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden	Inwonertal op peil
	Vergroten van het areaal (land- en water) natuur	Ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen
	Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden	Bereikbaarheid in reistijdsom totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer
	Leefbaarheid en vitaliteit kernen	Aantal woningen nabij bestaande OV-knopen (met restcapaciteit)
	Recreatieve voorzieningen	Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit (fiets/ov, auto)
	Voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten (Fiets, Spoor, Stedelijk OV, Transfer, Weg)	Impact op NMCA knelpunten
		Ontlasten Utrecht Centraal
	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	Bewerkstelligen slim, veilig en duurzaam goederenvervoer
	Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
	Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving
Haalbaarheid	Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem
	Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Uitvoerbaarheid
Kosten en opbrengsten (financieel)	Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	Adaptiviteit/flexibiliteit
		GREX saldo (min Euro)
	Investeringskosten	OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)
		Investeringen infrastructuur (Euro)

1.6 Contour REP als onderzoeksagenda

Contour REP als onderzoeksagenda

De contour is een tussenstap in het proces om te komen tot een Integraal Ruimtelijk Perspectief en Programma voor de U16. De Contour is nadrukkelijk geen eindbeeld, maar het bevat **zoekrichtingen en onderzoeksvragen** voor de regionale ruimtelijke ontwikkeling de korte, middellange en lange termijn. Niet alle onderzoeksvragen kunnen binnen het opstellen van het perspectief worden beantwoord. De regio gaat daarna een ontwikkelpad opstellen en **adaptief programmeren**. Dit om ruimte te bieden aan:

- nieuwe trends en maatschappelijke ontwikkelingen;
- vraagstukken die de regio niet alleen kan oppakken en/of langere doorlooptijd kennen, zoals grootschalige mobiliteitsoplossingen.

De onderzoeksvragen worden in samenwerking met diverse trajecten behandeld: RES, U Ned/ MIRT-onderzoek, de RSU 2040, bij de diverse bestuurstafels en gemeentelijke omgevingsvisies.

1.7 Ontwikkelstrategie

GEZOND STEDELIJK LEVEN

Hoe wordt de opgave integraal aangepakt?

Om in de ruimtelijke ontwikkeling invulling te geven aan Gezond Stedelijk Leven, heeft de U10 in de Ruimtelijk Economische Koers uitspraken gedaan. Een verstedelijkingsstrategie is vervolgens nader uitgewerkt. We geven voorrang aan binnenstedelijk bouwen om hiermee:

- het kostbare landschap in de regio te behouden;
- de transitie naar duurzaamheid te versnellen;
- de groei van wonen te faciliteren met inclusieve steden en dorpen;
- de economische groei te versterken;
- de mobiliteitsgroei op een duurzame wijze op te vangen.

Ruimtelijke ontwikkelstrategie U16

Wanneer we dit ruimtelijk vertalen dan hanteren we de volgende ontwikkelprincipes:

- Lokaal maatwerk in de kernen is mogelijk om de vitaliteit en/of de ruimtelijke kwaliteit te vergroten.
- Daarnaast hanteren we bij de keuze voor verstedelijkingslocaties (wonen, werken, voorzieningen) de volgende ladder:
  1. binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten;
  2. buitenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten;
  3. ontwikkelkansen nabij nieuwe OV knooppunten en buiten stedelijk met hoogwaardig OV.

Voor het opstellen van principes voor verstedelijking is veel concrete informatie beschikbaar. Het raakt nauw aan andere thema's. De ruimtelijke strategie kan worden aangevuld met ordeningsprincipes uit andere thema's na concretere uitwerking aan bestuurstabellen (sectoraal). Bij de uitwerking van het perspectief wil het REP deze ordeningsprincipes meenemen.

Programmering & Fasering

In de Contour zijn mogelijkheden voor integrale ruimtelijke ontwikkeling vertaald, voor de regio als geheel en voor deelgebieden. De overzichtskaarten bevatten de ruimtelijke mogelijkheden voor de korte en de (middel)lange termijn. En geeft aan waarmee we bij planontwikkeling eerder in de tijd rekening moeten houden om zaken niet op slot te zetten (adaptief ontwikkelen). De kaartbeelden en de beschrijving die daarbij hoort maken helder wat er mogelijk is als de ladder ruimtelijke ontwikkelstrategie wordt toegepast. Deze ladder is een beleidsstrategie die niet absoluut kan worden toegepast, omdat deze mogelijk spanning oplevert met de programmering in de praktijk (fasering). Projecten kunnen eerder of later in de tijd worden opgepakt en gerealiseerd op basis van:

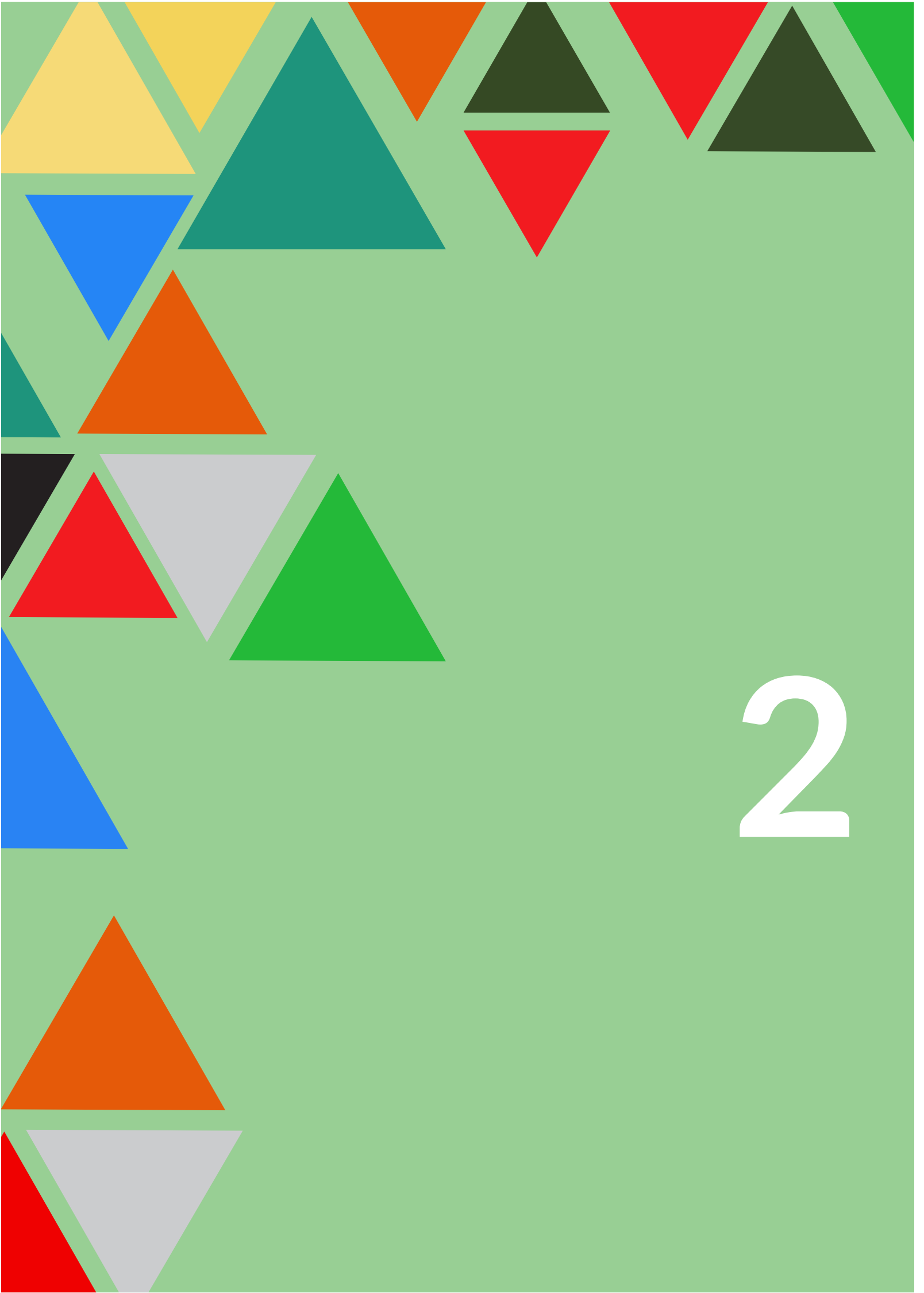
- Urgenties: bijvoorbeeld op de woningmarkt of de mobiliteitsopgave;
- Ruimtelijke kwaliteitsslag: bijvoorbeeld ontwikkeling van kernrandzones, kwalitatieve woningbehoefte;
- Haalbaarheid en Realiseerbaarheid: bijvoorbeeld energie, klimaatadaptatie, mobiliteitsoplossingen of woningbouwlocaties.

Voor de fasering van groen, energie, economie is nog een concretiseringslag nodig.

Bij het verzwaren van het programma voor stedelijke ontwikkeling en mobiliteit verzwakt gelijktijdig ook het programma voor natuur, groen en recreatie. Waarbij bereikbaar en kwalitatief hoogwaardig en beleefbaar groen, landschap, natuur en cultuurhistorie meer inzet vragen om de kernkwaliteiten van een groene verbonden regio in stand te houden en barrières te slechten. Zodat voor mens en natuur de verbinding met en in het landschap behouden blijft middels een fijnmazige groenblauwe dooradering vanaf de woonomgeving tot in het landschap, waarbij de verbeelding van de scheggen uit het de casestudy Ontwikkelbeeld Groen en landschap uitgangspunt is.

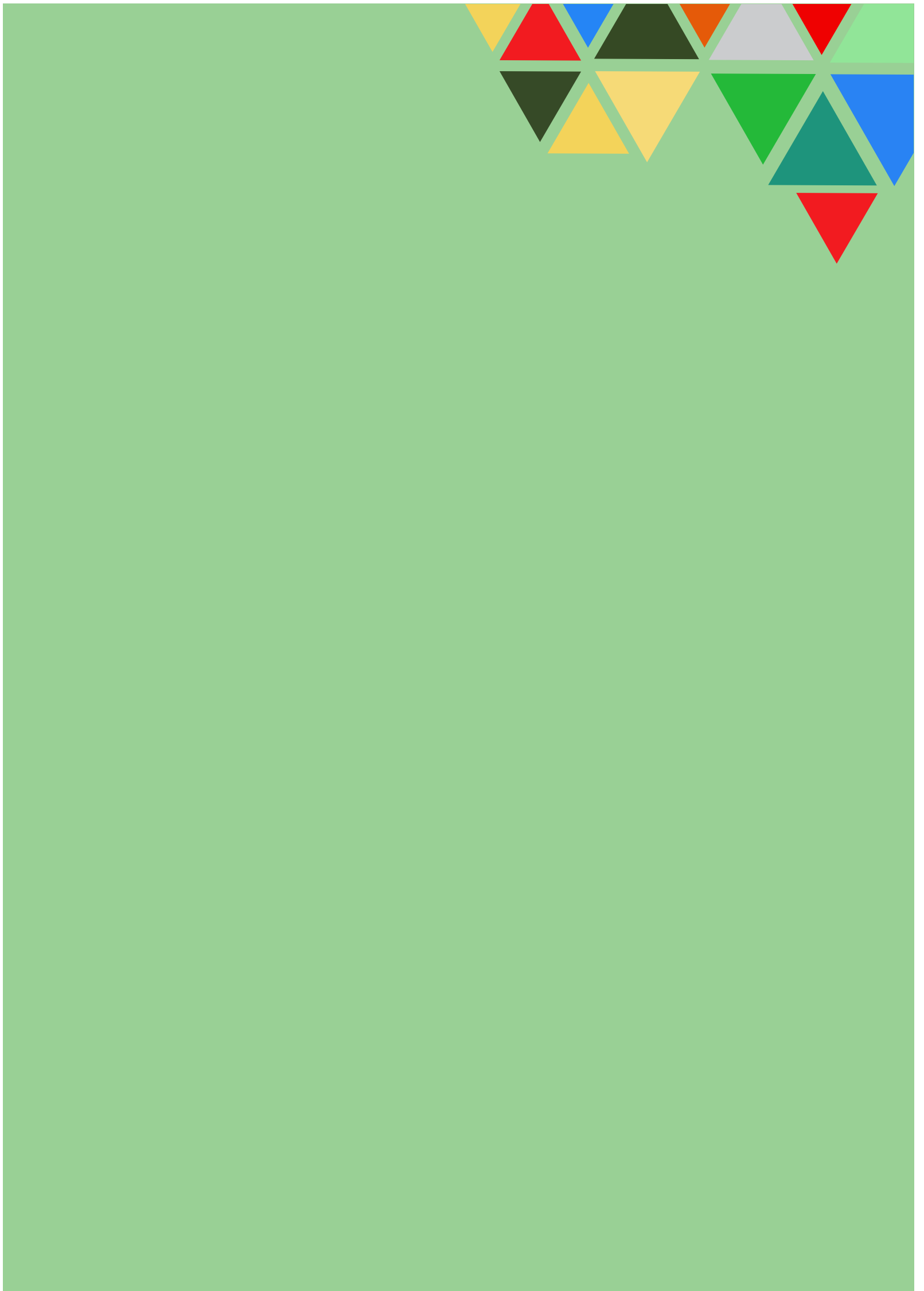

RUIMTE

De schaalsprongen:
landschap, verstedelijking, mobiliteit en energie

A decorative graphic consisting of a grid of colorful triangles in various colors (green, yellow, dark green, red, grey, orange, blue, black) arranged in a pattern that tapers to the right.

De schaalsprongen: landschap, verstedelijking, mobiliteit en energie

De uitdagingen die aan de Utrechtse regio worden gesteld zijn groot, net als de ambities. Dit vraagt om een integrale aanpak voor de komende decennia. Om de uitdagingen op het gebied van de verstedelijking, de bereikbaarheid, de energietransitie, en de waardeontwikkeling van het Utrechtse landschap aan te gaan, is een schaalsprong noodzakelijk in denken, en handelen.

Ook is het belangrijk om een lange termijn perspectief te koppelen aan korte termijn handelen en tegelijkertijd ruimte te laten om in te spelen op nog onbekende ontwikkelingen. De uitdagingen zijn immers niet slechts op termijn relevant, maar woningtekort, overbelaste infrastructuur, verarming van natuur, bodemdaling, en de toekomst van het agrarische landschap en boerenbedrijf zijn vragen voor nu en veranderen met de tijd.

De kern van dit hoofdstuk is een weergave van die opgaven, en het ruimtelijk verhaal dat kansen biedt om dit op te pakken (de schaalsprongen). Input is een verdieping op de bouwstenen U16 die in 2019 zijn behandeld in de raden. Daarbij zijn onderzoeksvragen benoemd, deels omdat de opgave concreter in beeld moeten komen, deels omdat gewenste, effectieve en/of haalbare oplossingen nu nog niet voor handen zijn.

2.1 Landschap

Landschap en Groen: de opgave

De verschillende landschappen en de grote variatie aan waarden van natuur en cultuurhistorie maken de regio van U10 bijzonder. Deze ruimtelijke kwaliteit draagt in belangrijke mate bij aan het vestigingsklimaat van de regio. De toename van het aantal bedrijven en inwoners tot 2040 is aanzienlijk. Dit brengt voor de hele regio een schaa sprong met zich mee voor wonen, economie, energie en mobiliteit. Met elkaar hebben we geconstateerd dat landschap en groen een belangrijke onderlegger is in de ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit van de regio en toegevoegd moet worden als vijfde pijler aan het Ruimtelijke Economisch Programma (REP). De schaa sprong in de ruimtelijke ontwikkeling van de U10 vraagt, vergelijkbaar met de andere opgaven van het REP, om een schaa sprong voor groen en landschap in onze regio.

Schaalsprong

Het gebied van de U10 wacht een schaa sprong door veranderingen in de samenleving, de groei van het aantal inwoners, klimaatverandering en de energietransitie. De druk komt vanuit andere pijlers maar ook binnen de pijler groen & landschap is het zoeken naar een juiste balans tussen landschap, natuur, landbouw, recreatie, cultuurhistorie, kleine kernen en stadsranden, klimaat, bodemdaling en water. De schaa sprong van de verstedelijking vereist ademruimte, groen en uitloopgebied voor inwoners. Het gaat niet alleen om intensieve recreatiegebieden maar ook om rust en ruimte te kunnen ervaren. De landbouwsector staat voor een belangrijke opgave om de transitie te maken naar een circulaire landbouw; die de sector toekomstbestendig maakt. Er is ruimte nodig voor biodiversiteit. Klimaatverandering zorgt voor piekbuien, maar ook voor een groeiend vraagstuk van droogte. Zo is er ook ruimte nodig voor waterberging en buffering, of bijvoorbeeld bosaanplant om CO₂ af te vangen. Kortom, groen & landschap zelf maken ook een schaa sprong.

De basis bodem en water:

De basis van het Ontwikkelbeeld wordt gevormd door bestaande waarden van de ondergrond, de geomorfologie, (grond)water en belangrijkste landschapstypen met hun kernkwaliteiten. Immers de ondergrond vormt de onderlegger voor het veelzijdige landschap dat de U10 rijk is.

Het watersysteem en de landschapstypen samen scheppen de condities voor een passend grondgebruik van landbouw, natuur en recreatie. Deze landschappelijke onderlegger met al haar ruimtelijke en cultuurhistorische kwaliteiten vertegenwoordigt een grote waarde voor de U10. Het watersysteem en de landschapstypen samen scheppen de condities voor een passend grondgebruik van landbouw, natuur en recreatie. Ook opgaven uit de andere pijlers wonen, mobiliteit economie en energie volgen deze condities.

De verrijking: het versterken van groen & landschap

U10 West

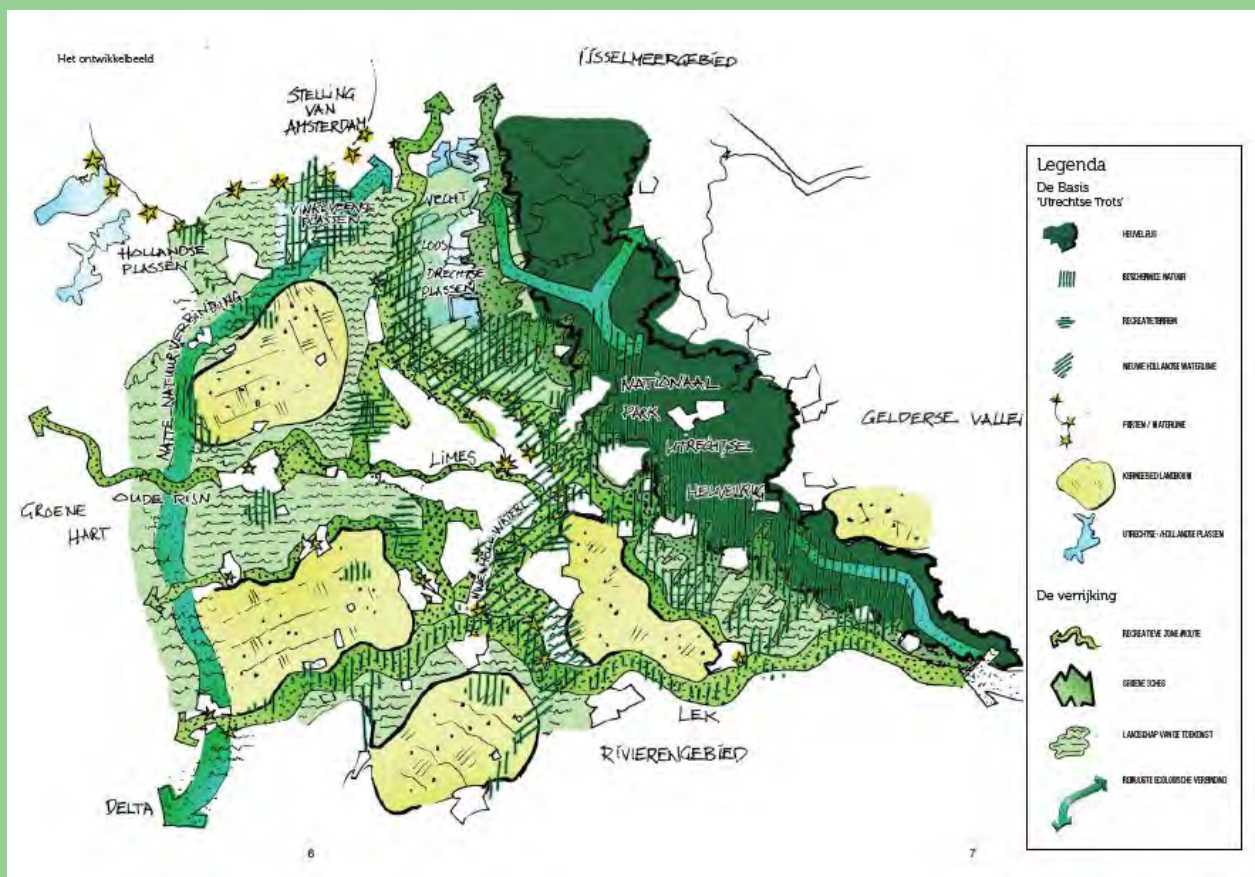
Dit landschap betekent in het westen een impuls voor het veenweidegebied door de combinatie van schaalvergroting/extensivering én schaalverkleining ('terug naar de kwalitatieve oorsprong van het Groene Hart' met meer diversiteit en contrast van bijvoorbeeld hooilanden, wateren en oevers of moerasbos).

U10 Oost

Het Landschap van de Toekomst betekent ten oosten van Utrecht een innovatief landschap waarin bijvoorbeeld landbouw en waterberging de dragers zijn.

U10 natuurnetwerk, parken en routes

Het 'U16 natuurnetwerk, parken en routes' geeft vorm aan een krachtig biodiversiteitsprogramma van robuuste ecologische verbindingen en natuurkernen en enkele riante fiets-wandelroutes langs de waterstromen, dwars door de U10.

Schematische weergave van verschillende landschappelijke ontwikkelconcepten

Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Groene zones

Dit netwerk bestaat uit een aantal groene recreatieve zones die het U10 gebied dooraderen. Deze zones volgen de waterrijke hoofdstructuren van het landschap. Dit zijn de Limeszone met de Kromme Rijn en Oude Rijn; De buitenplaatsenzone van Langbroekerwetering/Stichtse Lustwarande en Vechtstreek; de Hollandse IJssel, de rivier, dijken en uiterwaarden van de Lek.

De zones worden actief ingericht met robuuste groenstructuren (bosvakken, houtwallen, moerasranden, weides), royale langzaam verkeer routes en rustpunten. Het zijn verbindende elementen in de U10.

Groene scheggen

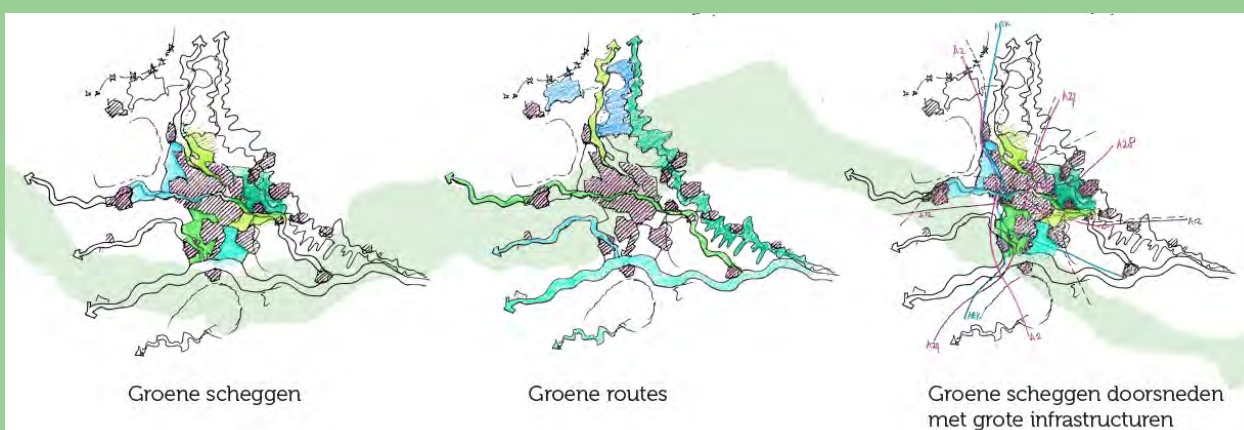
Bij het stedelijke gebied verbreden de zones zich tot 'groene scheggen', de landschapsparken rond en tussen de kernen. In de scheggen bevindt zich een fijnmazig groenblauw netwerk van ecologische en recreatieve verbindingen, recreatieplekken, horeca, sport en leisure functies.

Robuuste ecologische verbindingen

Drie robuuste ecologische verbindingen bestaan uit de benodigde ruimte voor weidevogels en veenweide-natuur in het westen, aaneengesloten bossen en bosranden voor vogels en zoogdieren van Heuvelrug tot Gooi, en aaneengesloten uiterwaardennatuur voor planten, trekvissen, vogels en zoogdieren langs de Lek.

Optimaliseringsprincipes voor groen & landschap

1. Benut en versterk het palet van aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische rijkdom
2. Maak voldoende en hoogwaardige ruimte voor recreatie, water, natuur en landbouw

Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Bron: Provincie Utrecht; De Utrechtse ringparken, onafhankelijke adviseur Ruimtelijke Kwaliteit Paul Roncken, 2018.

Inspiratie

Voor het verhaal van het Landschap van de Utrechtse Regio, gebruiken we de analyse van de bouwsteen Landschap, verricht door BVR in opdracht van de Landschapstafel.

Ook het Ringpark-initiatief vanuit Paul Roncken, als adviseur Landschap provincie Utrecht, en het materiaal aangeleverd vanuit de gemeente Utrecht levert de inzichten van waaruit onze verhaallijn is gebouwd.

Hierbij nemen we het verhaal van het Utrechtse landschap als basis en vertellen we dit verhaal vanuit het besef dat het zelfde landschap de ondergrond, het canvas is waarop de samenleving haar toekomst schetst, en de mensen die er wonen werken aan de contouren van hun toekomst.

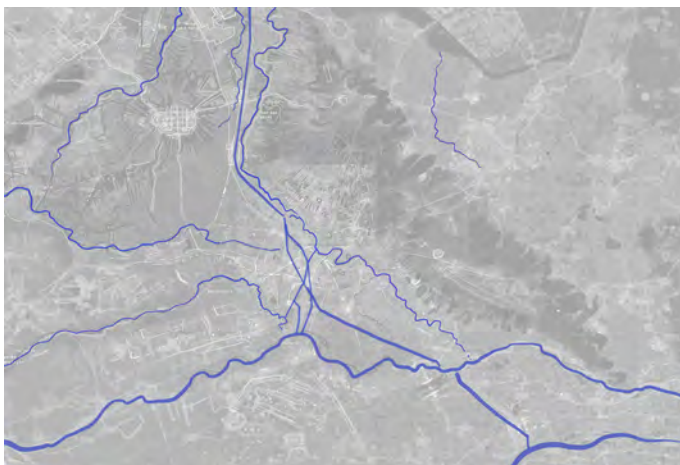
Het Utrechtse landschap

In het Utrechtse Landschap spelen hoogteligging en water een belangrijke rol. De stadsregio ligt op de overgang van het hoge, droge oosten naar het lage natte westen. Na het passeren van de Utrechtse Heuvelrug stromen de rivieren in het lage deel van de Nederlandse Delta.

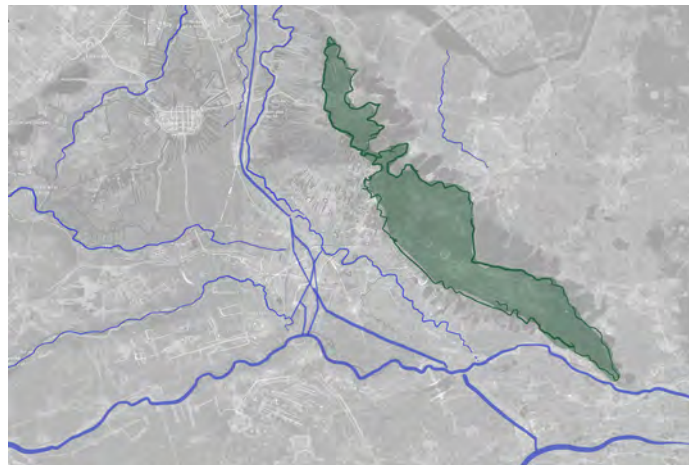
Dat geldt voor de “grote” rivieren, in het zuiden stromend richting Zeeland en de Maasmond. Via een reeks kanalen, met het Amsterdam-Rijnkanaal als ultieme inspanning, is de waterverbinding naar het noorden versterkt.

Zo drukken de grote waterwegen hun stempel op de regio. Zeker zo betekenisvol zijn de “Kleine” rivieren als de Kromme Rijn en de Oude Rijn, De IJssel, en, richting het noorden; de Vecht, de Amstel en de Angstel.

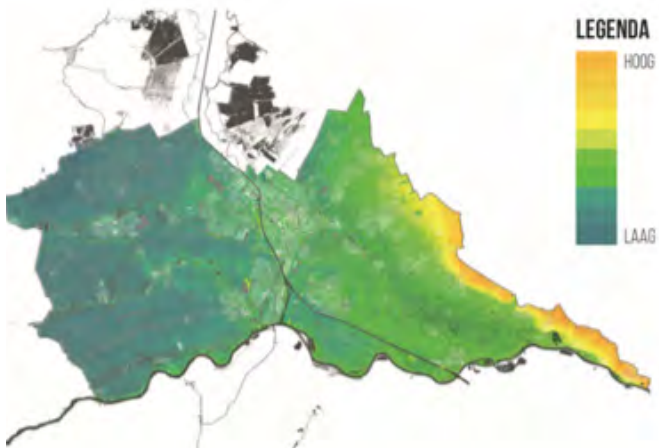
Zij hebben vorm gegeven aan de stad Utrecht en de omliggende regio. Vanaf Wijk bij Duurstede waaiert ze uit, langs de Heuvelrug, de laatste hoge glaciale zandopduiking voor de westelijke duinenrij, verder naar het westen, door het lage, en steeds lagere en nattere, veenweidegebied ten westen van Utrecht.

Grote rivieren en kanalen en kleine rivieren met grote geschiedenis. Kromme Rijn, IJssel, Oude Rijn, Vecht, Angstel, Amstel

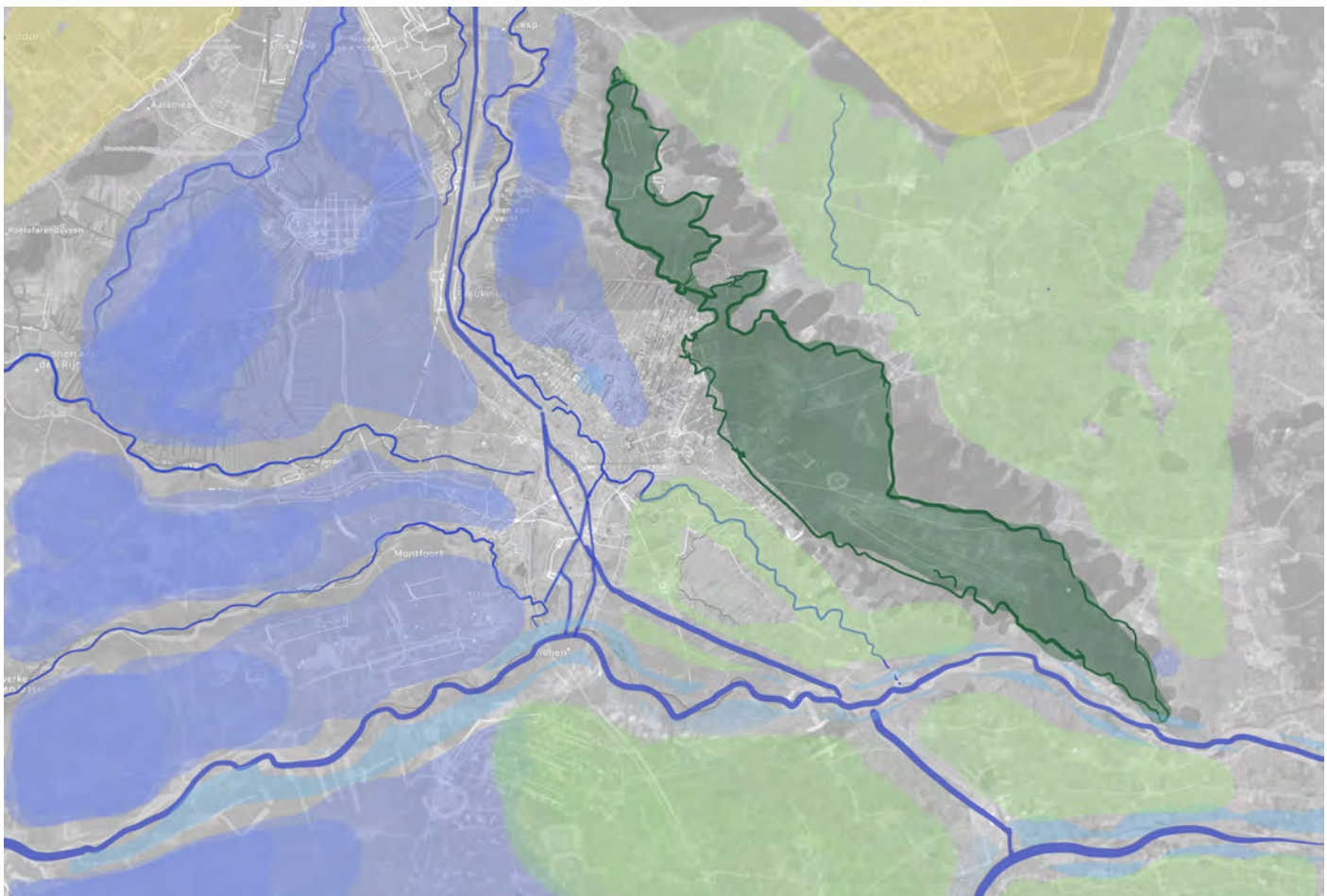
Heuvelrug

Hoogte en regionaal watersysteem Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Bron: Waterpraatplaat, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Wateragenda kaart Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Bron: Waterpraatplaat, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

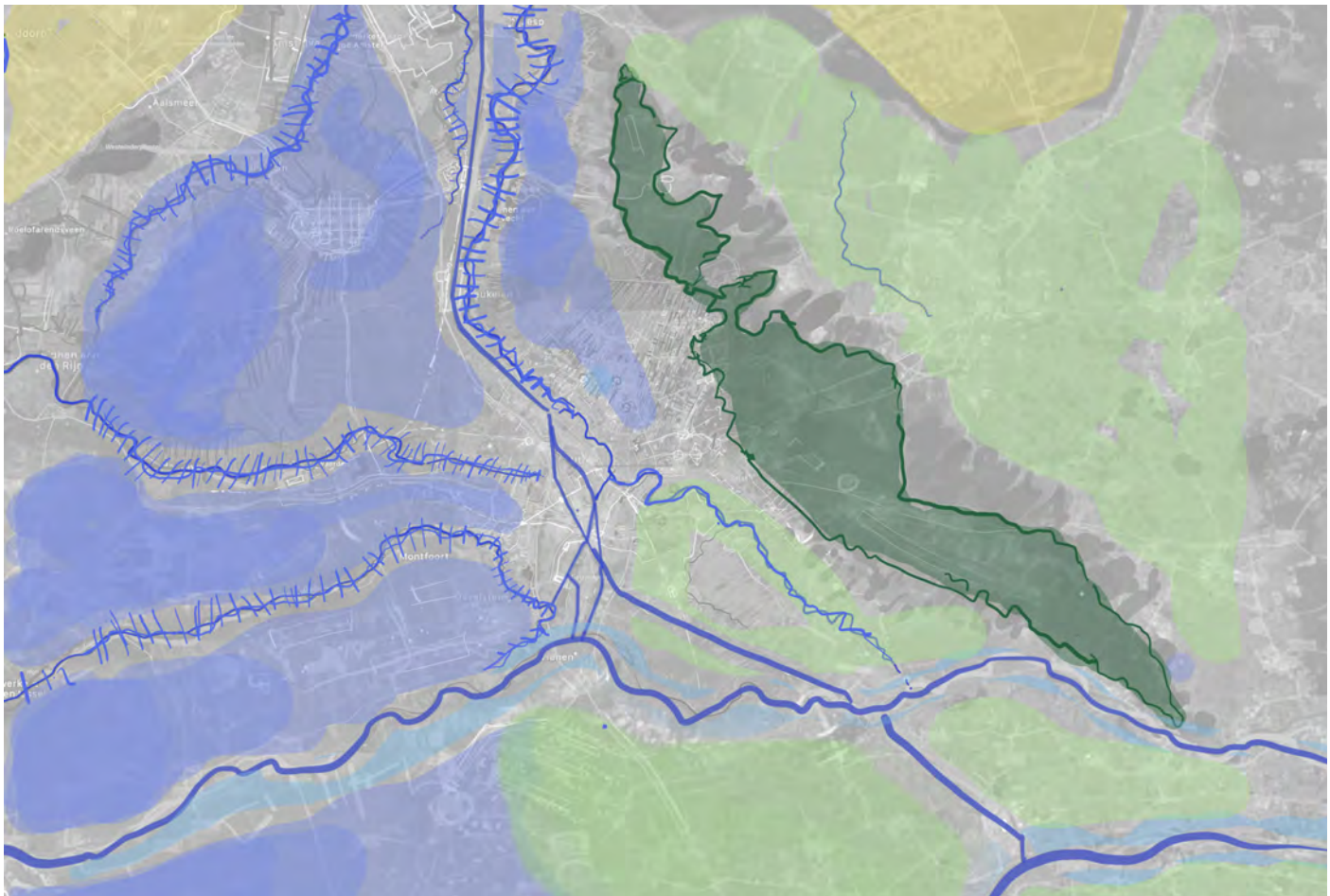

Het droge Oosten en het natte Westen

De “kleine rivieren met grote betekenis”

De rivieren waren lang de vestigingsbasis in het Utrechtse landschap, zeker in het lage westen. Vanaf de oevers van de rivierlinten werden de veenmoerassen ingepolderd, op de oevers ontstonden vestingstadjes als Woerden, IJsselstein, Wijk bij Duurstede, Montfoort, Oudewater en Vianen.

Ook nu nog zijn de rivierlinten, aangevuld met de er achter liggende polderlinten en -dorpen de basis voor een netwerk van linten en kernen in het gebied. Vanuit dit besef verdienen de westelijke rivierlinten een kwalitatieve impuls.

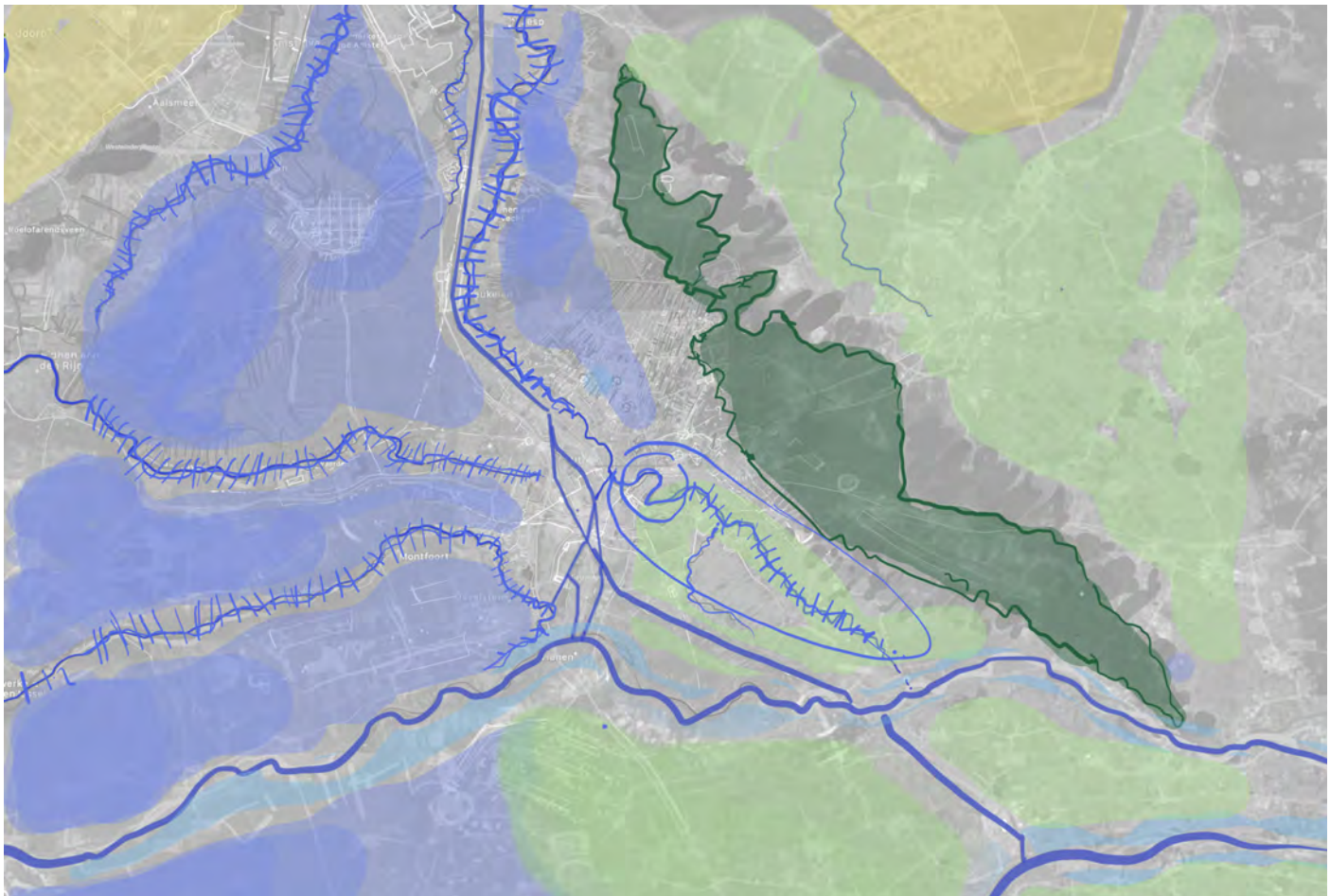
Kleine rivieren

De “Kromme Rijn-Vallei”

De Kromme Rijn neemt een bijzondere plaats in tussen de “kleine rivieren”. Het is de “bronrivier” van Utrecht, de enige die stroomopwaarts van Utrecht, bij Wijk bij Duurstede, de voormalige handelsstad Dorestad, noordwaarts aftakt van de Lek.

Het is de enige kleine rivier die door het hogere, oostelijke deel van de regio stroomt, aan de voet het de Heuvelrug, en zo een daadwerkelijke ‘vallei’ heeft gevormd die nu nog als zodanig ervaren kan worden. De Kromme Rijn voedt het waterrijke landschap van de Hollandse Waterlinie, het fortenlandschap rond de Lunetten en de Waterlinieweg. Deze belangrijke historische “Landschapspoort” naar de stad Utrecht, die door stedelijke ontwikkeling en infrastructuur ondergesneeuwd is, verdient weer meer waarde en aandacht .

Historisch, landschappelijk en recreatief is daar alle aanleiding voor.

Kromme Rijn Vallei

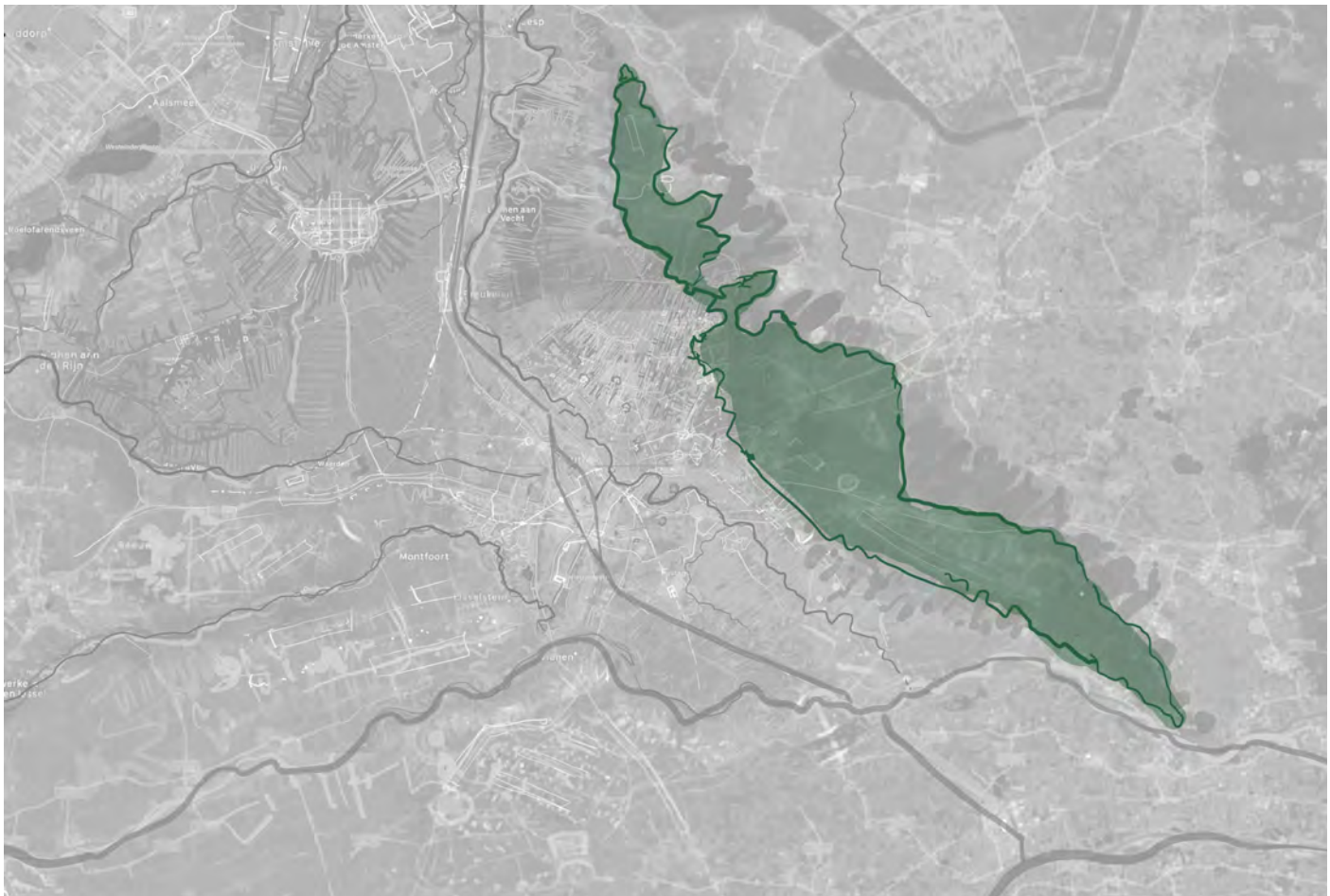
Een robuuste Heuvelrug

De Utrechtse Heuvelrug is de laatste glaciale stuwwal voor het westelijk laagland van de delta begint. Het kent sinds 2003 de status van Nationaal Park.

De Heuvelrug is bepalend voor de vormgeving van het landschap van de Regio, en van grote betekenis voor de leefkwaliteit van het gebied, in historisch, natuurlijk en recreatief opzicht.

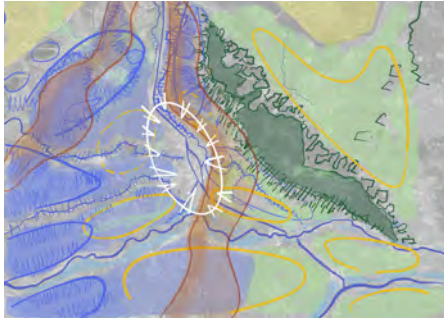
Voor verdere versterking van de landschappelijke kwaliteit van de regio is een robuuste Heuvelrug een hoofddoelstelling. Dit betekent opheffen en tegengaan van versnippering van het kerngebied, en uitbreiding van de perifere invloedssfeer van het gebied. Hierbij is de ecologisch waardevolle gradient naar de lagere omliggende gebieden van belang. Versterking van het historische coulissenlandschap van de flanken, overgaand in het Kromme Rijn-landschap en het veenweide- en plassegebied in het noorden, is hier het uitgangspunt.

Ditzelfde geldt voor de noordoostelijke flank richting de Gelderse vallei, terwijl hier de ontwikkeling van een landschappelijke stapsteen-verbinding richting Veluwe onderzocht zou moeten worden.

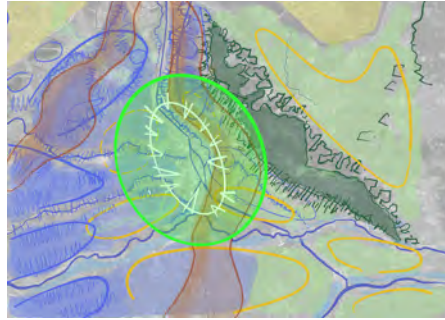

Bestaande Heuvelrug

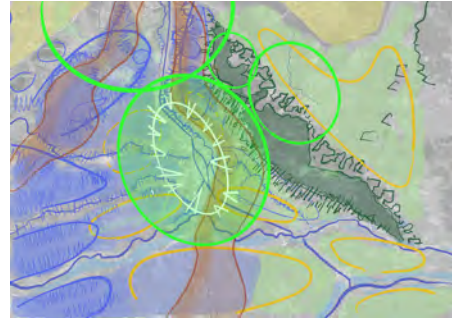
POORTEN NAAR HET LANDSCHAP

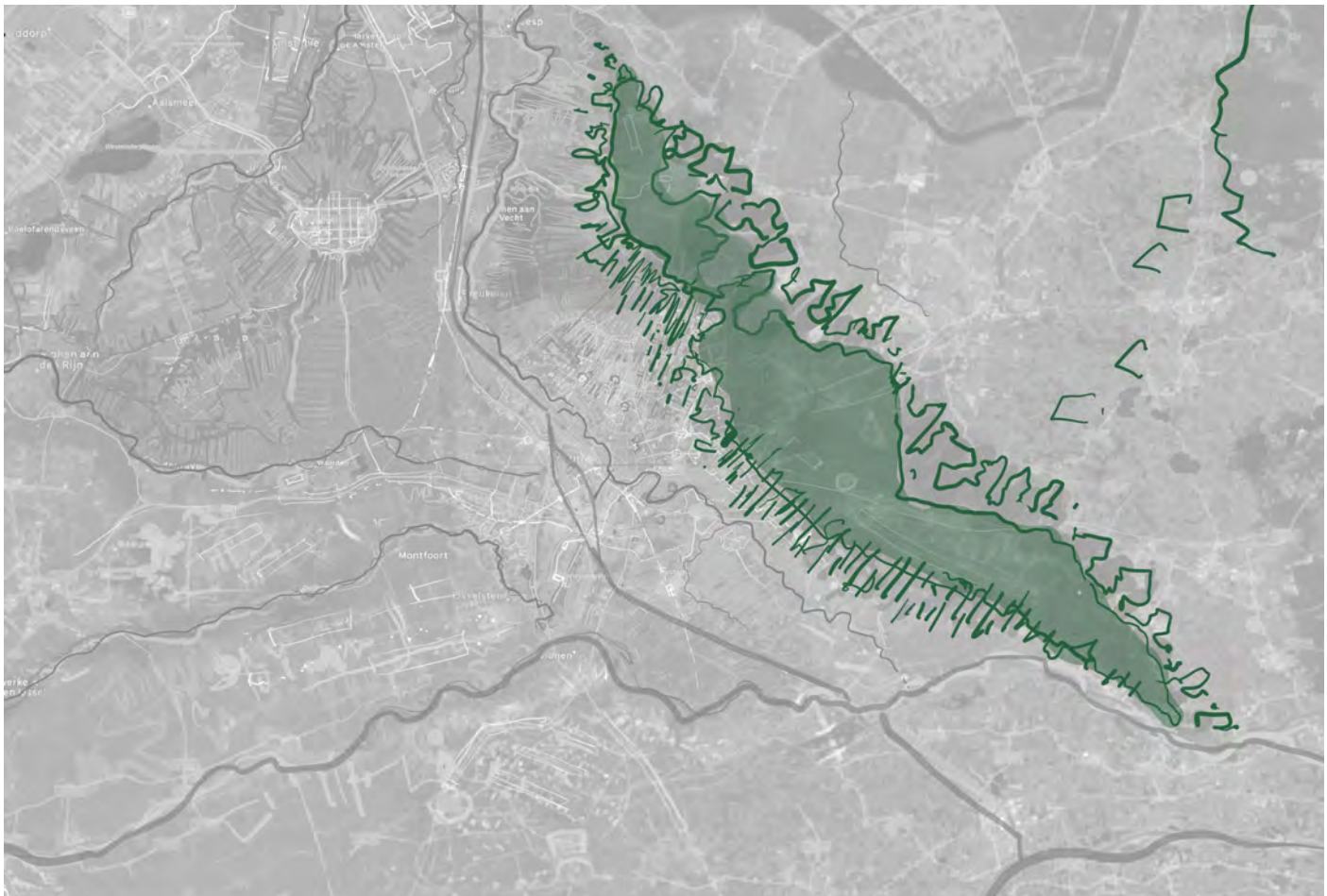
**RECREATIEVE INVLOEDSSFEER
UTRECHT**

**RECREATIEVE INVLOEDSFEREN
AMSTERDAM, HILVERSUM,
AMERSFOORT, UTRECHT**

Recreatieve invloedsferen Amsterdam, Hilversum, Amersfoort, Utrecht. Het landelijk, agrarisch gebied; transformatie en verduurzaming

Een robuuste Heuvelrug

Het landelijk, agrarisch gebied; verduurzaming, transitie en transformatie vragen om innovatie

Verduurzaming

Niet alleen in het stedelijke gebied staat deze regio voor grote uitdagingen. Ook het landelijke gebied wordt toneel van grote veranderingen, uit te splitsen in transitie en transformatie. Hierbij spelen verduurzaming van de landbouw, en het laten afnemen van de ermee gepaard gaande milieubelasting de hoofdrol.

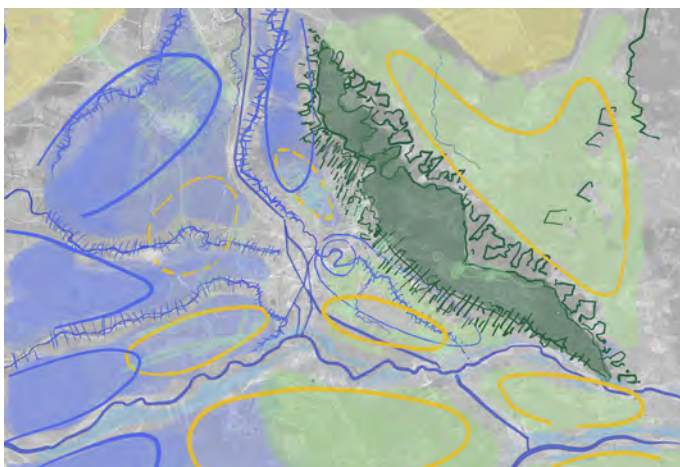
Transitie

Transitie is van toepassing op de agrarische kerngebieden, die zich grotelijks bevinden op de hogere gronden in het oosten van de regio. Voor deze gebieden is de uitdaging om de agrarische hoofdfunctie in overeenstemming te brengen met economische én ecologische duurzame toekomst. Hierbij is daar waar de agrarische kerngebieden grenzen aan landschappelijk waardevolle gebieden, of aan het stedelijk gebied ook ruimte en plaats voor landschappelijke en recreatieve meekoppelkansen.

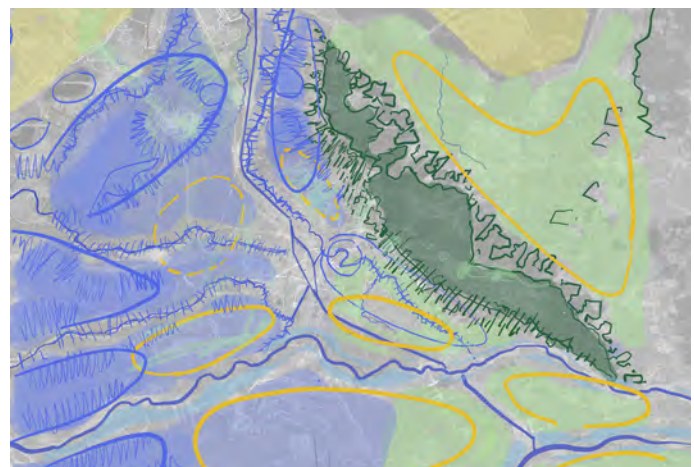
Transformatie

Voor de in het westen gelegen, natte veenweidegebieden geldt dat de uitdagingen betreffende het bieden van een economische en duurzame toekomst vragen om een meer ingrijpende benadering, samen te vatten als transformatie. Bodemdaling als gevolg van veenoxidatie, verzilting als gevolg van zoute kwel, een toenemend moeizame bedrijfsvoering, en druk op de aanwezige natuurwaarden in het veenweidegebied vragen om een herbezinning op de formule waarmee in de toekomst waardecreatie in deze landschappen kan plaatsvinden. Uitgangspunt is hierbij om zo een duurzame toekomst voor het veenweidegebied en haar bewoners te maken.

Hierbij spelen nieuwe, water-gebaseerde en ook zout-resistente teelten een belangrijke rol, evenals natuurontwikkeling en waterbeheer- en buffering.

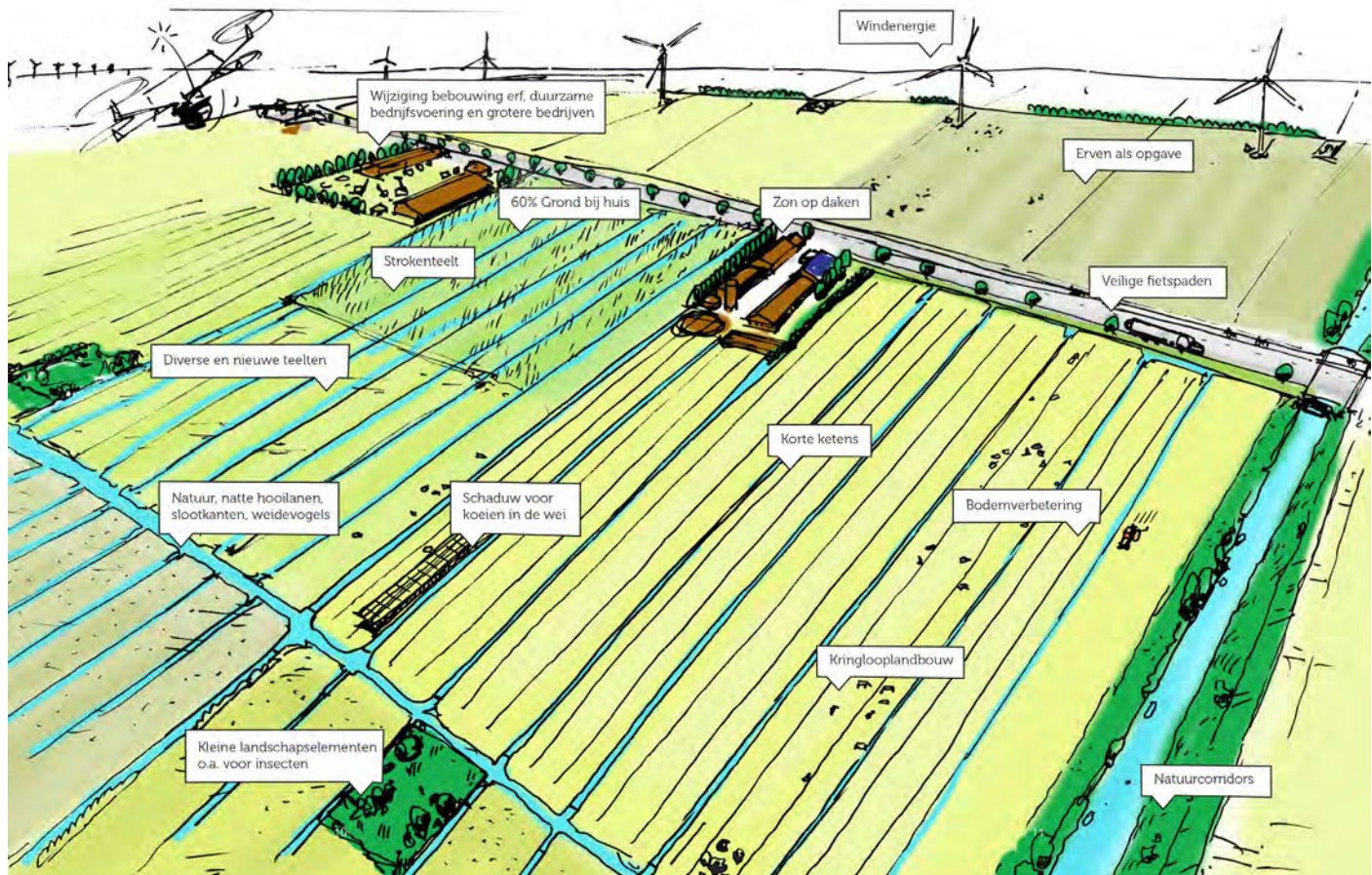

Transformatie veenweide kerngebieden

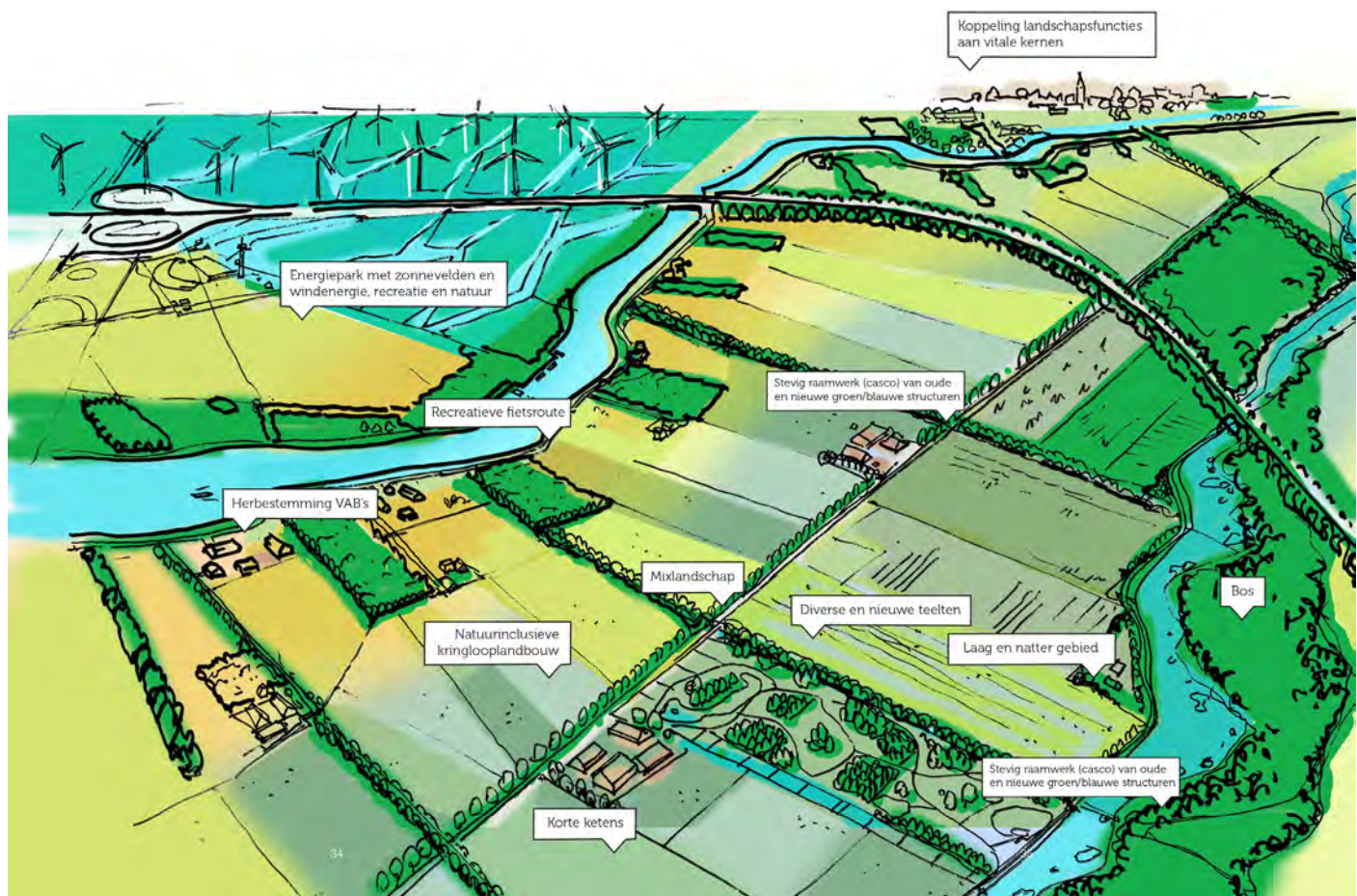
Vernatten veenweide kerngebieden

Impressie landbouwkerngebied 2030

Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

Impressie van het landschap van de toekomst in 2030

Bron: U16 Vijfde Pijler Groen & Landschap: Casestudy ontwikkelbeeld groen & landschap, 2019, BVR adviseurs ruimtelijke ontwikkeling

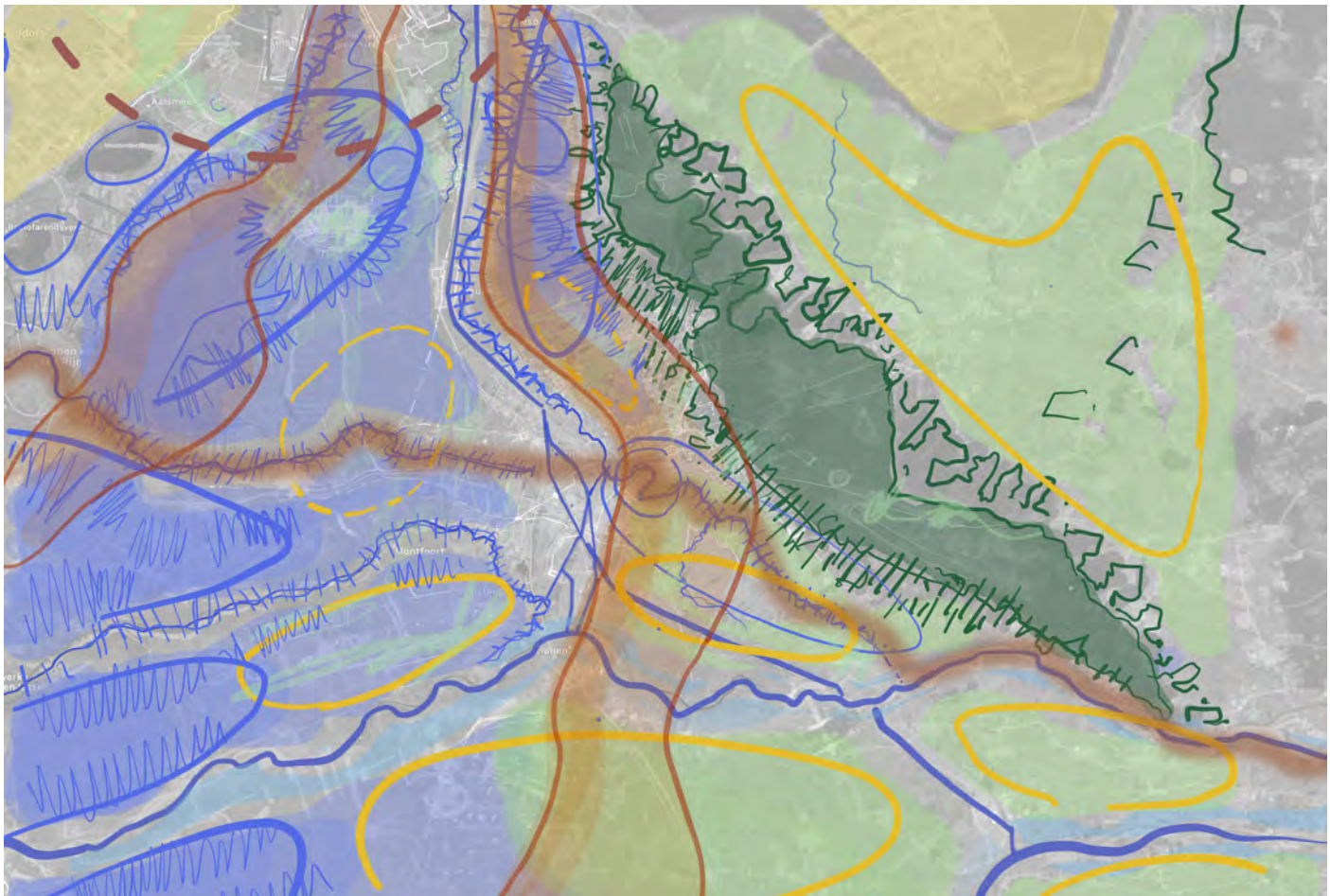
Landschap met geschiedenis: Utrechts trots

Het Utrechtse landschap heeft grote cultuurhistorische waarde. Ook hier is het samenspel tussen water en (hoogte)-ligging de bepalende factor. Dit heeft een grote diversiteit aan historische landschappen opgeleverd, van de bossen op de Heuvelrug, tot de veenweidegebieden. Dit geldt ook voor structuren als de Oude én Nieuwe Waterlinie, de Grebbelinie, de Stelling van Amsterdam in het Noorden, waar Forten en inundatie gebieden de vijand uit het zuiden en oosten moesten keren, en voor de Romeinse Limes, die de belangrijke doorverroute van de Rijn moest beschermen.

De stad Utrecht is gesticht op een doorwaadbare plaats in Rijn. Belangrijke stedelijke structuren bevinden zich op knooppunten van water en wegen. De historische buitenplaatsen zoals de Stichtse Lustwarande zijn vaak gelegen op de gradiënt tussen hoog en laag. De samenhang tussen water, beheer ervan en historische forten is door de

stedelijke en infrastructurele expansie van de stadsregio steeds moeilijker afleesbaar. In de komende decennia zal de druk van de stedelijke ontwikkeling verder toenemen, met name rond de stad.

Om in de toekomst deze belangrijke, grootschalige cultuurhistorische landschappen een duurzame verrijking te laten blijven, is een actieve, en niet slechts conserverende benadering noodzakelijk, het Ringparkconcept kan hiervoor een goede ruimtelijke drager zijn.

Onderzoeksvragen

- Waar, zowel in stedelijke als in landschappelijke onderdelen van de regio, willen we investeren in groen, natuur, water, klimaatadaptatie en recreatie?
- In samenhang met de te maken keuzes op verstedelijking en mobiliteit en energie: wat doet dat met de vraag naar groen en landschap, natuur en recreatie? Hoe kan de schaa sprong uit het pijlerrapport landschap gelijk opgaan met en gekoppeld worden aan de schaa sprong van verstedelijking en mobiliteit?
- Welke prioritering van de opgaven voor groen en landschap past hierbij? In welke mate kan de verstedelijkingsopgave bijdragen aan een integrale opzet tot financiering/verdienmodellen (incl. organisatie en beheer) die deze landschappelijk schaa sprong mogelijk maken? En wat is de rol hierbij van de verschillende gebruikers, waaronder de landbouw?
- Waar en hoe komen de scheggen en groenblauwe verbindingen tussen stad en landschap tot stand?
- Hoe benutten we daarin de kansen die de ontwikkeling van het landschap biedt voor de verstedelijking en de (duurzame) mobiliteit en vice versa?
- Hoe behouden we de ruimtelijke kwaliteit van het cultuurlandschap 'Utrechts trots' inclusief de cultuurhistorische kwaliteiten? Waar/hoe kunnen we deze versterken?
- Welk robuust watersysteem is passend bij deze ontwikkelingen?
- Waar en hoe kunnen we de biodiversiteit verhogen?
- Hoe realiseren we de verstedelijking klimaatadaptief?
- Hoe gaat de regio om met toekomstige klimaatverandering?
- Hoe geven we de transitie naar duurzame landbouw vorm?
- Hoe geven we de transformatie van de veenweidegebieden vorm?

2.2 Stedelijke ontwikkeling

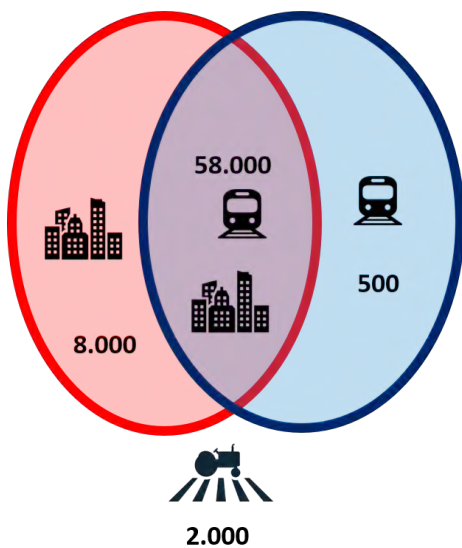
De Utrechtse regio staat voor een grote gecombineerde verstedelijkingsopgave. De regio is vanwege de centrale ligging, de bloeiende economie en de mooie woonmilieus een populaire plek voor mensen om te gaan wonen.

Deze populariteit vertaalt zich in een enorme vraag naar woningen én naar ruimte voor nieuwe bedrijvigheid; nieuwe inwoners ontwikkelen ook weer nieuwe economische activiteiten. In de contour worden de opgaven voor wonen en werken zo veel als mogelijk in gezamenlijkheid bekeken. Uitgangspunt daarbij is dat we de woningbehoefte in de regio accommoderen, waarbij we een inclusieve regio willen zijn waar wonen voor alle doelgroepen mogelijk moet zijn.

Het aandeel nieuwbouw is tenopzichte van de bestaande stad relatief beperkt. Er is de komende decennia ook veel aandacht nodig voor de kwaliteit van de bestaande wijken. De focus van de REP ligt wel op de extra opgave.

2.2.1 Wonen

In 2018 heeft SITE UD een locatieonderzoek uitgevoerd, waarin een kwantitatieve opgave van 104.000 woningen tot 2040 werd vastgesteld als uitgangspunt voor het REP. Voor 67.000 van deze woningen zijn plannen in voorbereiding (de planning is dat deze voor 2030 worden gerealiseerd). Over de kwalitatieve invulling van deze opgave, welke soorten woningen willen we op welke plekken bouwen, is door Companen aanvullend onderzoek gedaan. De opgave wonen bestaat naast de reeds aanwezige plancapaciteit van 67.000 woningen uit een regionale behoefte van tenminste 37.000 woningen tot 2040.

Situering van 67.000 woningen tot 2030

Onderzoeken op basis van woonwensen, woningtypen en demografische gegevens levert op dat het aantal gezinnen buiten de stad de komende 20 jaar af zal nemen en in en rond Utrecht nog steeds zal groeien. Ook zien we in het stedelijk gebied een sterke groei van de kleinere huishoudens. De belangrijkste conclusies over woningvoorkeuren zijn:

- In de periode tot 2030 is in de hele regio veel behoefte aan sociale en vrije sector huur; op termijn neemt de extra behoefte aan sociale huur vooral buiten de stad af en is er daar meer behoefte aan betaalbare vrije sector huur;
- De woningvraag voor starters in de stad is voor 70% gericht op betaalbare appartementen; daarbuiten is er voor starters 40% vraag naar grondgebonden koopwoningen;
- De behoefte voor gezinnen zowel binnen als buiten de stad is voor 70% nog steeds gericht op grondgebonden koopwoningen;
- Ouderen in de hele regio voor 80% vragen naar appartementen; buiten de stad is daarbij een sterker accent op het duurdere segment dan in de stad.

Bovendien heeft Companen onderzocht wanneer de nieuwe locaties kansrijk zijn om de doorstroming binnen de bestaande woningvoorraad te bevorderen en aanvullend zijn op het bestaande planaanbod als het gaat om woonmilieus. De belangrijkste conclusies zijn:

- In het stedelijke gebied is er veel planaanbod voor buiten-centrum wonen, terwijl de grootste woonmilieubehoefte zich richt op het centrum-stedelijke segment met een hoog voorzieningenniveau;
- Bij deze centrum-stedelijke opgave moet vooral worden ingezet op meer functiemenging en een hoge kwaliteit van de openbare ruimte;
- In het stedelijk gebied vooral voor gezinnen, tot 2040, ook nog een extra behoefte (ca. 5000 woningen) is aan groen-stedelijk/dorps wonen;
- Terwijl het huidige planaanbod daar momenteel nog groen-stedelijk is gericht, moeten er buiten het stedelijke gebied meer appartementen in stedelijk buiten-centrum milieus worden gebouwd met een goede OV-bereikbaarheid ten opzichte van de stad.

Op basis van deze constatering zal de Bestuurstafel wonen komende maanden keuzes maken over de programmering van de opgave wonen. Deze zullen onderdeel zijn van het ruimtelijk economische perspectief en de bijbehorende programmering van het REP.

Onderzoeksvragen

Nu we inzicht hebben verkregen op zowel kwalitatieve als kwantitatieve behoefte staan we voor de volgende onderzoeksvragen:

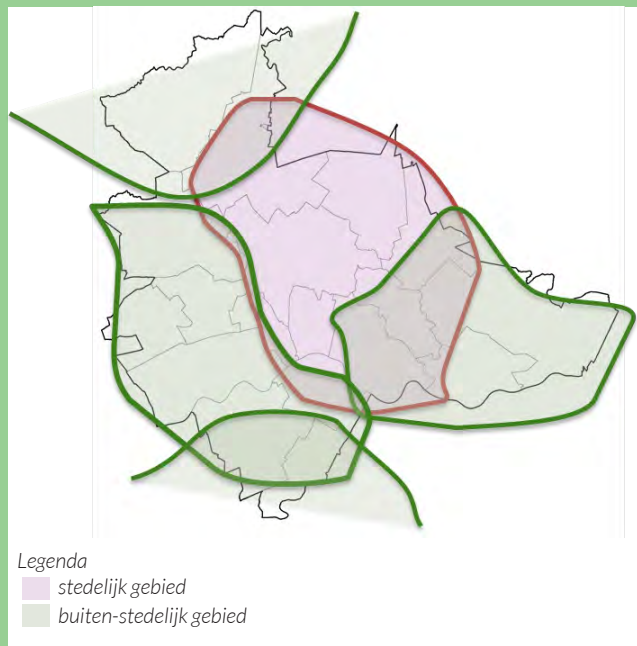
- Hoe gaan we om met woningbouw ten behoeve van versterking vitaliteit kleine en middelgrote kernen en welke kwantitatieve en kwalitatieve invullingen horen daarbij gegeven de uitkomsten van het Companen-onderzoek?
- Welke invulling van de mogelijkheden die contour biedt geeft de grootste kans om de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte naar woningen in te vullen?
- Welke verstedelijkingsopties en locaties passen bij gezond stedelijk leven voor iedereen en geven de grootste kans om de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte naar woningen in te vullen?
- Zijn de bestaande woningbouwplannen in lijn met de inzichten uit het Companen- Onderzoek met betrekking tot de gewenste verhouding tussen wonen, werken en voorzieningen?

Samenvatting onderzoek woningbehoefte en woonmilieus U10 van Companen

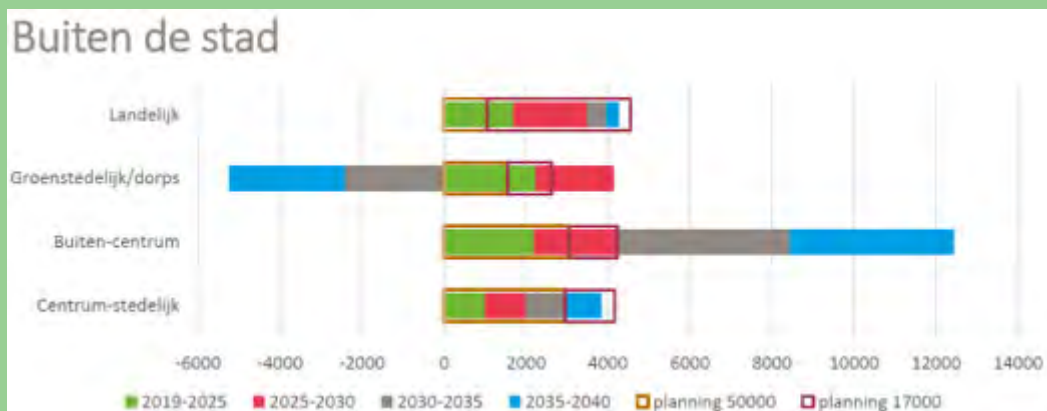
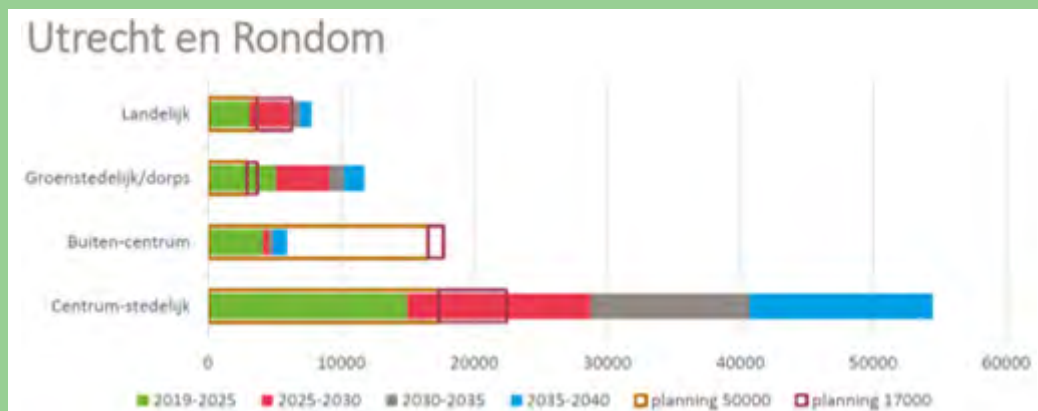
Onderzoeksvragen kwalitatieve behoefte woningen en woonmilieus:

- Vraag 1: waar ligt de woningbehoefte in de regio, op basis van woonwensen in de regio, zowel naar woningkenmerken als woonmilieukenmerken?
- Vraag 2: wat zijn de mogelijkheden om doorstroming binnen de regio te versterken door aanbod van specifieke woonmilieus en woningen?

1. Gebiedsindeling in 4 regio's en 2 kleuren (binnen en buiten stedelijk gebied)

2. Woonmilieuvorkeuren

3. Trend woningvoorkeur

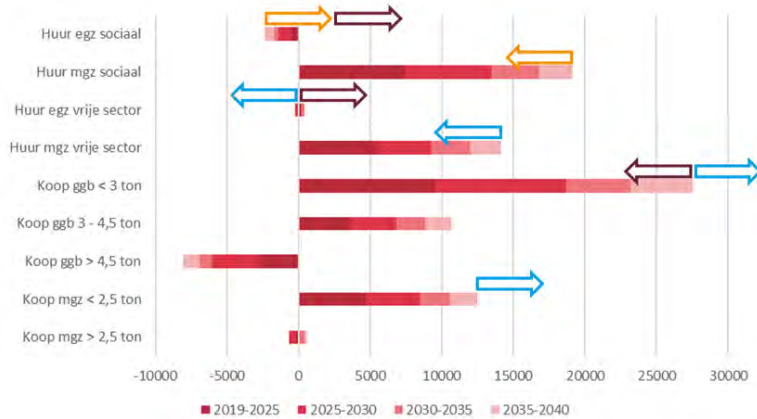
- Bij het doortrekken van de trends vanuit het verleden zien we dat in het stedelijk gebied veel vraag is naar sociale huurwoningen. Buiten het stedelijk gebied is vooral bij grondgebonden koopwoningen: liefst zo betaalbaar mogelijk.
- In de sociale huursector zien we een transformatieopgave van rijwoningen naar meer toegankelijke woningen; samenhangend met de vergrijzing en de focus van kleine huishoudens op de sociale huursector. Een grondgebonden (rij)woning is voor velen een aantrekkelijk alternatief.
- De rek van de financiële mogelijkheden voor de consument lijkt er uit. De prijzen van de bestaande voorraad zijn zo hoog dat hiermee maximaal wordt ingespeeld op de koopkrachtige vraag. Toevoegingen aan de onderkant van de koopmarkt zijn derhalve gewenst om op de woonbehoefte in te spelen. Doen we dat niet, dan zal een groep jongeren niet hun plek vinden in de regio. Zij blijven dan wonen in hun huurwoning, kiezen voor een middeldure huur (voor hoe lang, omdat velen uiteindelijk kiezen voor koop) of verlaten (uiteindelijk) de regio.
- In het stedelijk gebied is er vooral vraag naar betaalbare koopappartementen. Deze vraag komt vooral van starters. Buiten het stedelijk gebied ligt het accent meer bij duurdere appartementen. Hier komt de vraag van senioren naar voren.
- Buiten de stad is er veel relatief duur koopwoningaanbod. Dit aanbod voorziet in een doorstroomvraag. Vraag is of op termijn de behoefte aan deze woningen blijft bestaan, of dat door vergrijzing en uitstroom van ouderen hier een selectie plaats vindt van weliswaar grote maar toch gedateerde woningen die moeilijk verkoopbaar zijn.

Doorstroming bevorderen:

Als je doorstroming extra wil bevorderen zijn de volgende accenten ten opzichte van de trend te plaatsen:

- In het stedelijk gebied zijn vooral meer grondgebonden koopwoningen gewenst. Jonge huishoudens kunnen dan makkelijker stappen in hun wooncarrière maken.
- Buiten het stedelijk gebied zijn juist meer koopappartementen gewenst. Dit betreft voor de vraag van senioren die een stap comfortabel willen wonen.

4. Mismatch vraag-aanbod Stedelijk Gebied

Legenda

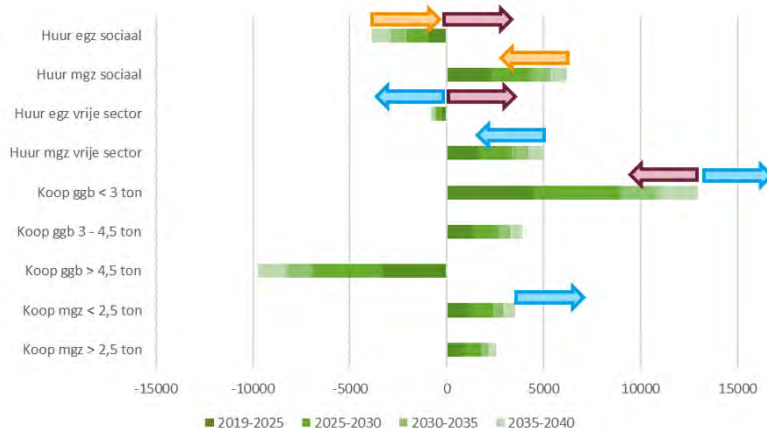
De rode en groene grafieken tonen de toekomstige vraag naar een woningtype in een gebied. Omdat er echter al scheefgroei is, geven gekleurde pijltjes naar rechts aan dat de vraag in een evenwichtige markt eigenlijk groter zou zijn dan geraamd en de pijltjes naar links waar er dan minder woningen nodig zijn (compensatie) als de kleur specifieke scheefgroei wordt oplost.

Voor veel huurders is betaalbaarheid belangrijker dan typologie. Het aanbod grondgebonden woningen voorziet, mits betaalbaar ook in de vraag. Bovendien blijven bij gebrek aan toegankelijke woningen mensen in hun grondgebonden woning wonen, waardoor fricties elkaar compenseren. Ook is het de vraag of mensen bewust kiezen voor een appartement, of enkel voor een betaalbare woning (waarbij appartement als beste kans wordt ingeschat)

Aankoop van goedkope koopwoningen door beleggers om te verhuren, vergroot het tekort in de goedkope koop. Mensen zoeken dan noodgedwongen middenhuur.

Als mensen vanwege ontbrekend aanbod geen goedkope koopwoning kunnen vinden, ligt er een alternatief in de huur. Vergelijkbare woonlasten zouden uitkomen op een huur van €600 tot €650.

5. Mismatch vraag-aanbod Buiten-stedelijk gebied

2.2.2 Werken

De U10 werkt via het REP samen aan haar ruimtelijk economisch profiel. We werken aan Gezond Stedelijk Leven en stimuleren in stad en regio de bedrijvigheid die daaraan bijdraagt.

1. Werken aan een onderscheidend regionaal economisch profiel

De regio streeft naar werkgelegenheid die meegroeit met de beroepsbevolking, waarbij de focus ligt op die bedrijven die goed aansluiten bij de ambitie van Gezond Stedelijk Leven. Wij streven naar toekomstbestendige werklocaties in lijn met kwalitatieve groei die aansluit op de lokale en regionale werkgelegenheidsbehoefte en de ontwikkelkracht voor bedrijfsinvesteringen. Aan de hand van de Regionaal Economische Agenda (REA) zetten we in op de bedrijvigheid die we willen stimuleren ter bevordering van een toekomstgerichte leefomgeving (energietransitie, circulariteit en duurzame mobiliteit), gezonde mensen (life sciences) en digitalisering (smart industries, digitale en media wijsheid). Ruimtelijke principes daartoe zijn onder meer functiemenging (mengen van wonen, werken en voorzieningen), verdichten van functies naar meer werkzame personen per m², het beperken van vervoersbewegingen, behoud van groen en zo energiezuinig en duurzaam mogelijk. Alle werklocaties dragen bij aan deze uitgangspunten.

2. Arbeidsplaatsen

De groei van het aantal arbeidsplaatsen loopt 1-op-1 op met de groei van de beroepsbevolking. Het werklocatie onderzoek van Stec Groep voor de U16 wijst uit dat dit voor 2040 betekent 70.000 arbeidsplaatsen erbij voor stad Utrecht en circa 10.000 arbeidsplaatsen voor de regio. Dit onderzoek is gebaseerd op de Primos prognoses voor bevolkingsontwikkeling en houdt rekening met eventuele verschillen in groei tussen U16 gemeenten onderling. De beroepsbevolking is bepaald tussen de leeftijden 18-70 jaar.

3. Van blauwdruk naar regionaal adaptief programmeren

De opgaven voor bedrijventerreinen, kantoren, gemengde gebieden, wetenschap en detailhandel zijn zodanig omvangrijk dat lange termijn afspraken zonder flexibiliteit de economische groei beperken. Onderzoek naar de ruimteclaim wijst uit dat die flexibiliteit bij de kantorenmarkt zeer hard nodig is, zowel om te schuiven binnen bestaande programma's als het toevoegen van programma op knooppuntlocaties. De regionale detailhandel staat voor de taak om zowel te krimpen in een aantal gebieden en beperkt te groeien in de gebieden waar veel woningen worden gerealiseerd. De intensiveringsopgave voor bedrijventerreinen en behoefte aan schuifruimte maken dat blauwdrukplanningen niet volstaan. Wij streven ernaar samen met de provincie Utrecht een gezamenlijke doelstelling, structurele monitoring en wijze van bijsturing

vast te stellen. Deze governance gaat over meerdere typen werklocaties en vereist samenwerking met kennisinstellingen, andere overheden en marktpartijen.

4. Mengen, verdichten en intensiveren vraagt om gezamenlijke, regionale investeringen

Er is een maximale vraag van 215 ha bedrijventerrein tot en met 2040 die, afhankelijk van de ambitie en mogelijkheden te beperken is door intensivering van nieuwe bedrijventerreinen. Optimaliseren, verdichten en mengen van werkfuncties binnen bestaande contouren is lastig, want veelal zijn werklocaties in private handen en heeft de gemeente geen grondbezit. Het kost veel tijd, is kennisintensief en vraagt om flinke investeringen. Het vraagt een omslag in denken en handelen die bestand is tegen de druk om snel nieuwe ruimte te creëren voor onze bedrijven. Het vraagt om programmeren voor toekomstige banen (en zo intensief mogelijk benutten van de bestaande voorraad). Om deze ambitie waar te maken is investeringsruimte nodig en een regionaal instrumentarium. Denk aan investeringsfondsen en uitbreiden van de Ontwikkelings Maatschappij Utrecht (OMU). Maar ook uitgifteprotocollen en andere stimuleringsmaatregelen. Voor het uitplaatsen van bedrijvigheid in gebieden die getransformeerd worden naar woon-werkgebieden zullen op korte- en middellange termijn afspraken over extra ruimte voor regionale bedrijvigheid nodig zijn. Cruciaal is dat bedrijven(terreinen) optimaal ontsloten zijn en blijven via een slimme mobiliteitsmix voor personen en goederen.

5. Grote regionale bedrijventerreinen cruciaal voor de circulaire economie

De grotere regionale bedrijventerreinen die goed scoren op de Next Economy Effect Rapportage (NEER) ranking worden, mede om de circulaire ambities te halen, niet getransformeerd naar andere functies zoals wonen, omdat deze economische functies slecht mengen met de woonfunctie. De mate van intensivering per bedrijventerrein is afhankelijk van de bestaande FloorSpaceIndex (FSI) en de bereidwilligheid van eigenaren tot intensivering. Gemeenten dienen in samenwerking met provincie afspraken te maken over investeringsfondsen, uitbreiding OMU, uitgifteprotocollen voor nieuwe terreinen en andere stimuleringsmaatregelen. Om optimaal te intensiveren op bestaande werklocaties is een stevige overheidsinterventie nodig, zoals actieve grondpolitiek. Daarnaast is nieuwe bedrijfsruimte nodig voor de resterende behoeftevraag. Tot op heden is er nog geen concrete plancapaciteit voor nieuwe bedrijventerreinen in beeld. Ook met het maximaal benutten en intensiveren van bestaande bedrijventerreinen blijft uitbreidingsruimte nodig, bijvoorbeeld om de ambities op het gebied van duurzaamheid en circulariteit, innovatie, Life Sciences en de maakindustrie te faciliteren. Bij de intensivering van bedrijventerreinen en de concentratie

van kantoren op OV-knooppunten zal rekening gehouden moeten worden met schuifruimte in het aanbod op de goede plekken.

We koersen op complementaire werklocaties in de regio. Complementariteit wil de U10 ook behalen door bedrijven met veel arbeidsplaatsen op weinig hectare dicht bij knooppunten te concentreren en waardevolle regionale bedrijvigheid met minder arbeidsplaatsen per hectare meer in het buitengebied. Naast XXL-logistiek, die de U10 niet op nieuwe terreinen wil faciliteren is er een flinke vraag naar locaties voor bedrijven die nodig zijn voor een circulaire economie en de maakindustrie, waarvoor uitbreidingsruimte nodig blijft. Regionaal moet er ruimte gevonden worden voor waardevolle regiobedrijven die niet meer op hun bestaande locatie kunnen groeien en een nieuwe vestigingslocatie nodig hebben. Lokale groei behoeft van MKB kunnen we niet altijd opvangen binnen bestaande contouren of in woon-werkmilieus. Vanwege de belangrijke sociaal-maatschappelijke rol van het lokale MKB en het behoud van vitaliteit voor kernen is ruimte voor groei en ontwikkeling van deze bedrijvigheid nodig. Inzetten op mengen van functies wonen en werken bevordert het ondernemersklimaat van het lokale en regionale MKB en draagt bij aan de arbeidsinclusieve stad en regio.

6. Tijdig inspelen op ruimte voor life sciences

We spelen in op het dreigend tekort aan ruimte voor life sciences, health en duurzaamheid (wetenschap) en creatieve broedplaatsen (80.000 – 200.000 m² tot 2040). Vanuit de regio geven we de voorkeur aan het toekennen van een zwaartepunt aan werken en een goed economisch vestigingsklimaat voor de omgeving van het Utrecht Science Park/De Uithof (USP). Voor het faciliteren van de groeiende vraag naar ruimte voor Life Sciences is een mix nodig van bedrijfsruimte en kantoor, liefst in gemengde woon-werk milieus. Naast USP en satelliet locatie USP Bilthoven (USPB) wordt onderzocht of Rijnsweerd, Zeist en Bunnik een rol kunnen spelen in de verdere ontwikkeling van het USP. Voor vestiging van creatieve broedplaatsen is goedkope ruimte in een stedelijke omgeving nodig, bij voorkeur nabij een goed bereikbaar OV-knooppunt.

7. Regionale behoefte aan kantoren vraagt om flexibele adaptieve transformatie opgave

Het werklocatie onderzoek wijst uit dat er een groeiende behoefte is aan toekomstbestendige kantoren op de juiste plek. Deze zijn met name geconcentreerd rondom de grotere knooppuntlocaties met uitstekende OV-bereikbaarheid in de stad Utrecht en beperkt rondom OV-knoppen in de regio. Wij streven naar een regionale adaptieve aanpak, waarbij een gedeelte van het resterend kantoorprogramma binnen en buiten de stad verplaatst kan worden naar meer toekomstbestendige locaties.

Kantoren op grotere afstand van OV-knoppen kunnen worden getransformeerd. Deze meters zullen deels elders herontwikkeld worden op (nieuwe) OV-knoppen. Het realiseren van kantoren op de juiste plekken, in gewenste gemengde gebieden, betekent een geleidelijke transformatieopgave voor de komende 20 jaar, waarbij gewerkt wordt aan toekomstbestendige werklocaties op goed bereikbare locaties. Daarnaast moet er op langere termijn ruimte komen om additioneel kantooroppervlak toe te voegen op die toekomstbestendige locaties. In de te ontwikkelen adaptieve aanpak moet de ontwikkeling van nieuwe OV-knoppen (Wiel met Spaken) meegenomen worden bij het programmeren van kantooroppervlak.

8. Detailhandel

Vanuit de verwachting dat de groei van online bestedingen zal toenemen, neemt de behoefte aan detailhandel in de hele U16 regio af met ca. 70.000 m² tot 190.000 m² winkelvloeroppervlak (wvo). In de stad Utrecht is vanwege de inwonersgroei (29% tot 2040) sprake van een beperkte uitbreidingsvraag op alle hoofdbranches. Om de verwachte ontwikkelingen goed te begeleiden – groei en krimp - is een regionale adaptieve aanpak nodig. Voor het bestaand retailaanbod is naast diversifiëren ook het concentreren en compacter maken van belang om de bezoekersstromen in de winkelgebieden te behouden en vergroten. Wij staan voor de opgave bestaande winkelvloeroppervlakte in een aantal delen van de stedelijke regio te laten krimpen en concentreren tot een beperkt aantal kwalitatieve toekomstbestendige locaties, rekening houdend met en inspeliend op de vitaliteit van kernen. Wijk- en buurtretail zal het goed blijven doen is de verwachting, met name de rol van buurtsupers in het versterken van vitale kernen blijkt van groot belang.

Onderzoeksvragen

Gemengde gebieden

- 30% van de toename aan arbeidsplaatsen wordt verwacht in de gemengde woon/ werkmilieus. Welke invloed heeft dit op de programmering van verstedelijkingslocaties in het REP?
- Om voldoende banen te creëren en het ruimtebeslag voor bedrijfsmatige functies (bijvoorbeeld bouw en onderhoudsbedrijven, kleinschalige productie reparatie, opslag, etc.) te beperken moeten deze functies veel meer gemengd worden in woongebieden. In hoeverre kunnen we deze functies mengen met wonen en tegelijkertijd een Gezond Stedelijk Leven milieu creëren?
- Verdichten, mengen en nieuwe woon/ werkmilieus uitwerken vraagt om een moderne manier van samenwerken tussen publieke partijen onderling en tussen publieke & private partijen. Hoe kunnen we die samenwerking constructief vorm geven?

Bedrijventerreinen

- De uitbreidingsvraag bedrijventerreinen tot 2040 is 215 hectares. In hoeverre kan dit teruggebracht worden door intensivering huidige terreinen, keuzes faciliteren type bedrijvigheid en intensivering nieuwe terreinen en menging van wonen en werken?
- Welke nieuwe en bestaande bedrijventerreinen in de regio komen in aanmerking om de ruimtebehoefte te faciliteren?
- Op welke wijze kan er een regionaal netwerk ontstaan van circulaire bedrijvigheid en locaties die daarbij passen?
- Welke rol kunnen bedrijventerreinen spelen in de regionale energieopgave?

Kantoren

- Op welke wijze kunnen we de kantoorbehoefte op de grootschalige of knooppunten faciliteren en in mindere mate de andere hoogwaardige of knooppunten? In hoeverre kunnen kantoorlocaties op niet toekomstbestendige locaties getransformeerd worden naar andere functies?

Winkelgebieden

- Op welke wijze kunnen we het bestaande winkelvloeroppervlakte in een aantal delen van de stedelijke regio inkrimpen en concentreren tot een beperkt aantal kwalitatieve toekomstbestendige locaties, rekening houdend met en inspeland op de vitaliteit van kernen?

Samenvatting Werklocaties Onderzoek Stec groep

Uit het werklocatieonderzoek van adviesbureau Stec Groep kunnen we de volgende conclusies trekken betreft de toekomst van werken in het U16 gebied:

Hoeveel extra banen zijn er nodig in 2040 in de regio U16 en stad Utrecht?

De regio U16 groeit tot en met 2040 naar verwachting met bijna 135.000 inwoners (bron: Primos, 2019). De stad Utrecht groeit hard, met ruim 100.000 inwoners. Andere gemeenten groeien beperkt of krimpen licht. Om inzichtelijk te krijgen hoeveel extra banen nodig zijn om de economie te laten meegroeien met het toekomstig aantal inwoners, is een analyse gemaakt van de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking in de stad en regio. Voor de regio U16 volgt hieruit dat tot en met 2040 iets minder dan 80.000 extra banen nodig zijn. De stad Utrecht heeft met circa 70.000 extra banen een fors aandeel binnen de ontwikkeling van de regionale werkgelegenheid. Deze aantallen zijn als uitgangspunt gehanteerd voor de behoefte-ramingen in het Stec onderzoek.

Wat is de ruimteclaim van werklocaties en gemengde gebieden in 2040?

- Maximaal 215 hectare netto te programmeren voor nieuwe bedrijventerreinen tot en met 2040 (beleidsneutraal scenario) in de regio U16. Voldoende ruimte behouden op terreinen met een bovengemiddelde Next Economy potentie, die hoog scoren op mogelijkheden voor circulariteit; op deze locaties is het niet wenselijk om te mengen met wonen. Door actief in te zetten op verdichten kan de ruimteclaim fors afnemen naar circa 75 tot 144 hectare, exclusief bestaand uitgifbaar aanbod van circa 87 hectare netto.

Totale vraag t/m 2040	Uitgifbaar (hard) aanbod	Behoeftte t/m 2040
302 hectare netto (scenario 1)	87 hectare netto	215 hectare netto
231 hectare netto (scenario 2)		144 hectare netto
162 hectare netto (scenario 3)		75 hectare netto

- Vooral in de stad Utrecht is behoefte aan toevoeging van nieuwe kantoorruimte. De focus voor toevoeging van nieuwe meters ligt op multifunctionele knooppuntlocaties met uitstekende OV-bereikbaarheid. De stad heeft, inclusief vervanging van toekomstige incurante meters, maximaal behoefte aan toevoeging van maximaal 771.000 m² vvo extra kantoorruimte tot en met 2040 (scenario 'basis'). In de stedelijke regio zijn er kwantitatief voldoende kantoorruimtes. Inzet is hier vooral het onttrekken van het overaanbod.

Totale vraag t/m 2040 ¹	Uitgifbaar (hard) aanbod ²	Behoeftte t/m 2040
1.119.000 m ² vvo (scenario 1)	348.000 m ² vvo	771.000 m ² vvo
764.000 m ² vvo (scenario 2/3)		416.000 m ² vvo

- Voor detailhandel neemt in scenario's waarin de groei van online bestedingen doorzet, de behoefte aan vierkante meters in de regio met circa 70.000 tot maximaal bijna 190.000 m² vvo af. Dit betekent schrappen van winkelmeters en het meer compact maken van winkelcentra. Duidelijk zichtbaar is het contrast tussen de stad Utrecht en overige gemeenten in de regio. In de stad is in alle hoofdbranches binnen de detailhandel (in alle drie de scenario's) sprake van enige uitbreidingsvraag richting 2040.
- Ongeveer 30% van het totaal aantal banen bevindt zich in 2040 in gemengde gebieden, bijvoorbeeld informele bedrijfsruimte of werken vanuit de woning. Dit is een toename van enkele procenten. Dit vraagt om maximaal circa 68.000 m² bvo aan ruimte voor (kleinschalige) bedrijfsruimte in de wijk of op solitaire locaties.

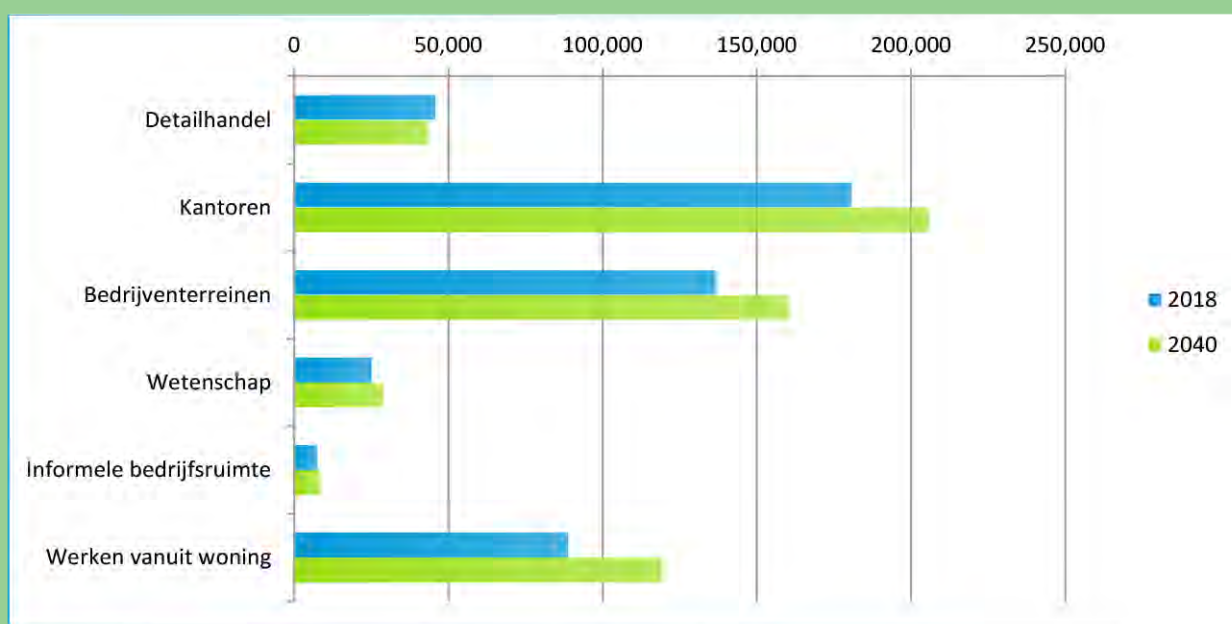
¹ Inclusief beoogde vervanging van incurante kantoorruimte in de stad Utrecht

² Uitgaande van de nog te realiseren en geplande kantoorruimtes in de stad Utrecht

- Wanneer de groei van banen in de life science, health en duurzaamheid groeit zoals de afgelopen periode, bedraagt de totale vraag circa 96.000 m2 tot en met 2030. De huidige marktverwachtingen zijn zodanig dat zowel op korte als (middel)lange termijn de groei van banen op USP hoger uitvallen. Dit betekent een kwantitatief én kwalitatief tekort aan uitbreidingsruimte. Het totale aanbod (kwantitatief) bedraagt nog circa 91.000 m2 (bron: BCI, 2019). Het merendeel daarvan is gevestigd op de voormalig RIVM locatie in Bilthoven. Het beschikbare aanbod op deze USP satellietlocatie is vanwege de aanwezige infrastructuur en milieuvergunning met name geschikt voor productie van vaccins en andere biologische geneesmiddelen. Om te kunnen voorzien in de snelle groei van R&D in de regio is meer ruimte op of rond het Utrecht Science Park nodig. Het verdichten van USP biedt hiervoor mogelijkheden. Daarnaast zoeken we naar uitbreidingslocaties in de directe nabijheid.

Hoeveel extra banen per werklocatie en in gemengde gebieden realiseren?

Op basis van de prognoses voor de verschillende typen werklocaties volgt een totale groei van aantal banen (uitgaande van de bovenkant van de bandbreedte) van circa 82.000 banen in de U16 (zie figuur 1 hieronder). Hieruit concluderen we dat met de berekende ruimteclaim het aantal banen (meer dan) voldoende meegroeit met het toekomstig aantal inwoners. Daarmee haalt de regio de ambities van 70.000 extra banen in de stad Utrecht en circa 80.000 banen in de regio U16.

Figuur 1: aantal banen naar type werklocatie in U16 (incl stad Utrecht) in 2018 en de verwachting voor 2040 (in maximaal scenario)

Bron: Stec Groep, 2020

Welke keuzes heeft u om de ruimteclaim te beperken en wat vraagt dit van de regio?

- Programmeren voor toekomstige banen en zo intensief mogelijk benutten van de bestaande voorraad.
- In onderstaande figuur zijn drie scenario's weergegeven voor het programmeren van de toekomstige ruimteclaim vanuit werklocaties. Naast een nul-scenario waarbij wordt uitgegaan van hanteren van de beleidsneutrale vraagprognoses ('doorgaan op huidige koers'), worden er twee scenario's weergegeven met uiteenlopende beleidsambities voor intensief ruimtegebruik.
- Op basis van een schouw van diverse grotere bedrijventerreinen en kantoorgebieden in de U16 verwachten we dat veel bedrijven, zowel in de bestaande situatie als bij verplaatsing, het kavel efficiënter kunnen inrichten en gebruiken.

Nu al ligt circa 25% van alle vestigingen op bedrijventerreinen in de regio U16 onder het regionaal gemiddelde qua ruimtegebruik, gemeten naar aantal banen per hectare. Hieruit concluderen we dat meer intensief ruimtegebruik op bedrijventerreinen financieel haalbaar is voor eigenaren en gebruikers. Scenario 2, waarbij wordt uitgegaan van intensief ruimtegebruik bij uitgifte van nieuwe, uitgeefbare bedrijventerreinen, is een realistisch uitgangspunt voor de regio U16. Of scenario 3 haalbaar is voor de programmering van bedrijventerreinen in de U16, volgt uit de ervaring die wordt opgedaan met de zorgvuldige uitgifte van nieuw uitgeefbare bedrijventerreinen. Door selectief te zijn met nieuwvestiging, zullen eindgebruikers meer gestimuleerd worden om te investeren in herontwikkeling van bestaand vastgoed.

Figuur 2: scenario's voor programmeren van ruimteclaim werklocaties en gemengde gebieden U16

	Scenario 1 'doorgaan op huidige koers'	Scenario 2 'intensief ruimtegebruik uitbreidingslocaties'	Scenario 3 'intensief ruimtegebruik bestaand én nieuw'
Kantoorruimte	771.000 m ²	416.000 m ²	416.000 m ²
Bedrijventerreinen	215 ha	144 ha	75 ha
Informele bedrijfsruimte	19.400 m ²	68.000 m ²	68.000 m ²
Detailhandel U16	54.100 m ²	-71.100 m ²	-187.000 m ²
Detailhandel stad Utrecht	152.400 m ²	88.000 m ²	27.400 m ²

Bron: Stec Groep, 2020

Voor kantoorruimte is sturen op intensief ruimtegebruik (meer werkzame personen per m²) vooral een opgave van selectief zijn met nieuwbouw. Door minder meters te realiseren, zullen kantoorgebruikers gedwongen worden om zorgvuldig met kantoorruimte om te gaan. Feitelijk is dat nu al zichtbaar in de stad Utrecht, waar de leegstand iets onder het gewenste frictieniveau ligt en het aantal banen sneller groeit dan de kantorenvoorraad. Het kantoorquotiënt (aantal m² per werkzame persoon) daalt hierdoor.

BELEIDSADVIES:

RANDVOORWAARDEN VOOR TOEKOMSTBESTENDIGE WERKLOCATIES IN DE U16

1. Altijd mengen van functies in stad en regio, behalve op plekken waar milieuhinder het écht niet toelaat
2. Circulaire keten vereist complementariteit van werklocaties in de U16
3. Verdichten en intensief ruimtegebruik noodzakelijk voor Gezond Stedelijk Leven in de U16
4. Alleen nieuwe kantoorruimte op multifunctionele knooppuntlocaties
5. Zet in op maximaal intensief programmeren van bedrijventerreinen (scenario 2/3) met fasering van maximaal 10 jaar
6. Anticipeer op dreigend tekort aan ruimte voor life sciences, health en duurzaamheid (wetenschap) en creatieve broedplaatsen

2.2.3 Vitale kernen

Het bevorderen van de vitaliteit van kernen is voor de U10 van het grootste belang om te komen tot een herkenbare REP. In een krachtig netwerk van dorpen, linten, kleine steden en groeikernen gedijt het stedelijk gebied het best. Bij vitaliteit denken we aan de aanwezigheid en bereikbaarheid van werkgelegenheid en voorzieningen. En aan voldoende inwoners die daar het draagvlak voor vormen. Het gaat om sociale cohesie en inclusieve dorpen, waardoor inwoners elkaar kennen, samenleven en er prettig leven.

Vitaliteit betreft altijd lokaal maatwerk, iedere kern heeft haar eigen identiteit. Mogelijkheden voor verstedelijking liggen veelal in het transformeren, verdichten, inbreiden en afronden van de randen. Het toevoegen van wonen en/of werken kan in veel kernen de stedenbouwkundige kwaliteit verbeteren. Bijvoorbeeld doordat toevoegingen de visuele impact van grootschalige toevoegingen uit het verleden minimaliseren of zorgen voor (nieuwe) zachtere stadsranden. Ook kan verstedelijking een drager zijn voor andere ruimtelijke ontwikkelingen die nodig zijn in het gebied, zoals de versterking van recreatieve waarden, investeringen in landschap en voorzieningen en energieproductie.

Ontwikkelingen in de kernranden vergen zorgvuldige inpassing in de beeld-, ruimtelijke en programmatische kwaliteit van de bestaande kern. Daartoe moet bestaande regelgeving, bijvoorbeeld het rode contourenbeleid van de provincie, uitnodigen.

Tegelijkertijd kan dezelfde regelgeving voorkomen dat kernen grootschalige uitbreiden op plekken waar dat niet past op basis van landschappelijke kwaliteit, bereikbaarheid en andere aspecten. Het vaststellen van criteria voor uitbreiding en het maken van een doelmatige en integrale afweging is van belang.

Voor de vitale kernen kunnen we de volgende opgaven benoemen:

Wonen

Bouwen voor de eigen behoefte en huishoudens met een maatschappelijke binding: starters en jonge gezinnen zoeken een betaalbare woning en zijn de (toekomstig) gebruikers van basisscholen sportclubs en andere voorzieningen. Daarnaast is het interessant om te bouwen voor ouderen die op zoek zijn naar kleinere levensloopbestendige woningen; zij bezetten in de kernen nu eengezinswoningen die vrijkomen voor nieuwe gezinnen die verder in de wooncarrière zitten. Kwantitatief gaat het jaarlijks om kleine aantallen, ruimtelijke en programmatische kwaliteit is bij toevoegingen het uitgangspunt in de kernen.

Werken

Kernen willen bestaande lokale bedrijvigheid de mogelijkheid geven om hun activiteiten te continueren en waar nodig uit te breiden. Dat vergt op bestaande terreinen verdichting of kleinschalige uitbreiding. Lokaal betekent hier uit de gemeente of omliggende gemeenten, mogelijk zijn de deelgebieden uit de contour daarvoor relevante gebieden. Mogelijk kan uitplaatsing van bedrijven door transformatie rond OV-knooppunten leiden tot verplaatsing van bedrijven naar de nabij gelegen kern, zodat de werkgelegenheid zo veel als mogelijk lokaal/regionaal geborgd blijft.

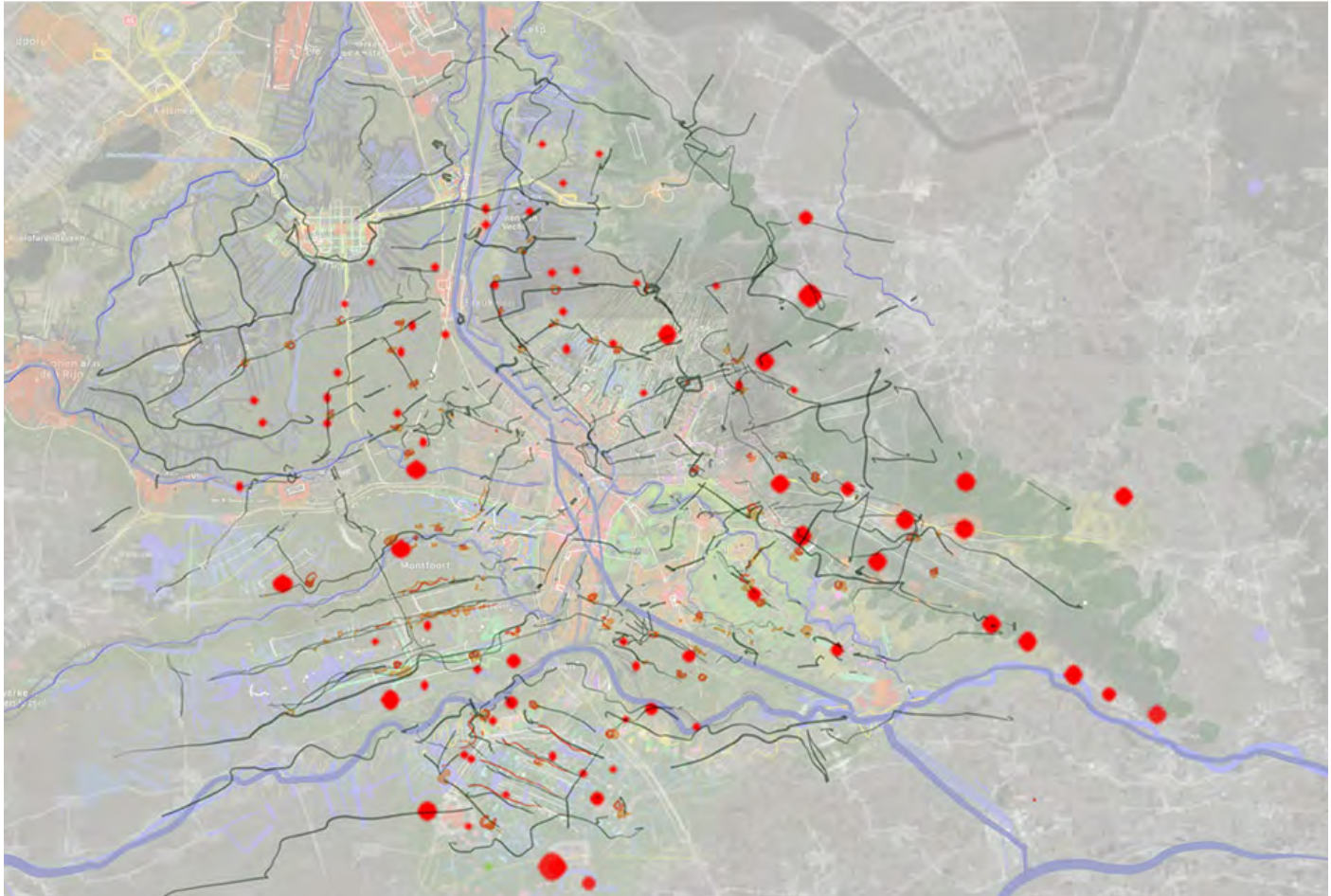
Bereikbaarheid

Het versterken van OV-knooppunten staat centraal in de U16. Dit kan de bereikbaarheid van kernen versterken, door de verbindingen vanuit kernen naar knooppunten voor alle modaliteiten (OV, fiets, auto, P+R) te ontwikkelen. Sturen op reistijd is de belangrijkste afweging. Er is nadere analyse noodzakelijk over hoe dit kan.

VITALE KERNEN REKENVOORBEELD

Aantal woningen is voor 20 vitale kernen

- 20 x 10 woningen per jaar > totaal ca 4.000 tot 2040
- 20 x 20 woningen per jaar > totaal ca 8.000
- 20 x 30 woningen per jaar > totaal ca 12.000

Schetsmatige verbeelding van kernen en linten

Onderzoeksvragen

Vitaliteit kernen

- Wat zijn de criteria om te toetsen wanneer en waar en met welke programma (kwantitatief en kwalitatief) verstedelijking omwille vitaliteit passend is?
- Hoe gaan we om met de uitbreiding van bedrijfsruimte in de kernen?
- Hoe kunnen we de bereikbaarheid van kernen worden versterken, door de verbindingen vanuit kernen naar knooppunten te ontwikkelen voor alle modaliteiten (OV, fiets, auto, P+R) zonder bestaande regionale knelpunten te verergeren.

Indicatieve verbeelding vitale kern: Montfoort

Indicatieve verbeelding vitale kern: Linschoten

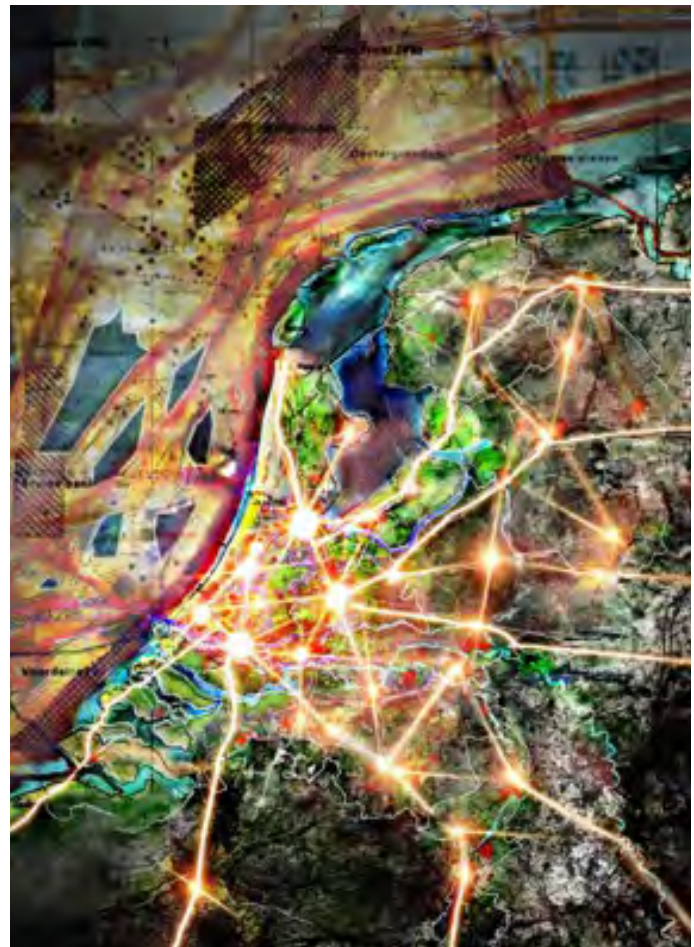
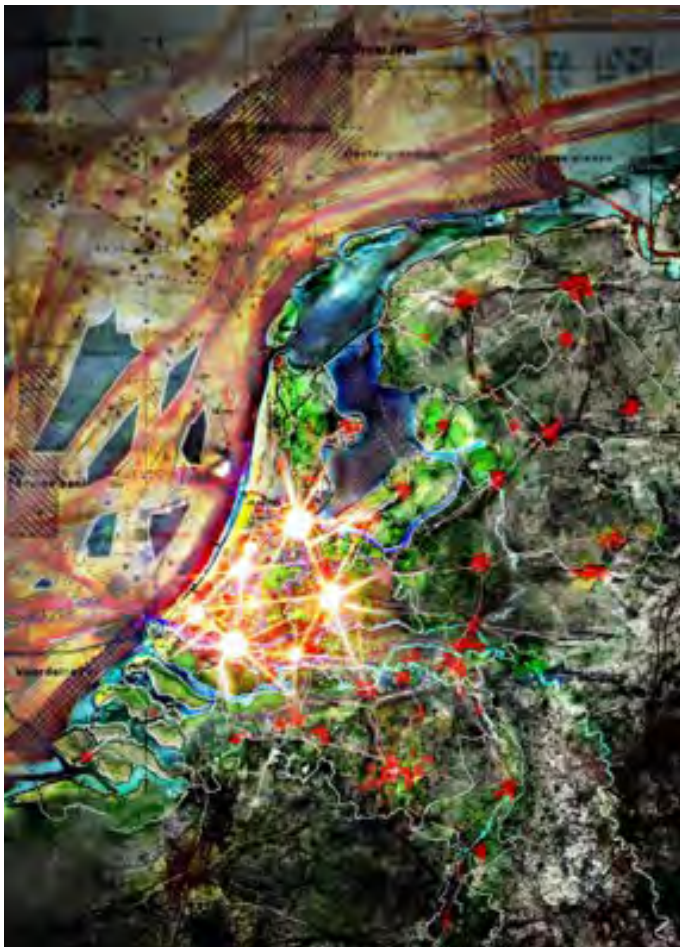
2.3 Mobiliteit en netwerk vitale knooppunten

Draaischijf NL

De Utrechtse regio is het hart van het Nederlandse mobiliteitsnetwerk, met in alle windrichtingen hoofdinfrastructuur voor weg en spoor. UtrechtCS, het meest bereide station van NL, is essentieel onderdeel van het Nederlandse Railnetwerk. Deze betekenis gaat in de komende decennia steeds verder toenemen. HSL, toename IC en sprintervoer moet allemaal in plaatsgrijpen.

De Utrechtse Regio heeft de ambitie hieraan ruimte te bieden, met behoud van eigen kracht en groeipotentieel. Tegelijkertijd concluderen rijk en regio in het MIRT Onderzoek U Ned dat de regionale én nationale mobiliteitssystemen nu al onder hoge druk staan. Dit houdt in dat op termijn gekeken wordt naar de kansen die bypasses rond de draaischijf NL kunnen bieden voor een robuust landelijk en zelfs bovennationaal netwerk én voor de optimale ontwikkeling van de stadsregio Utrecht.

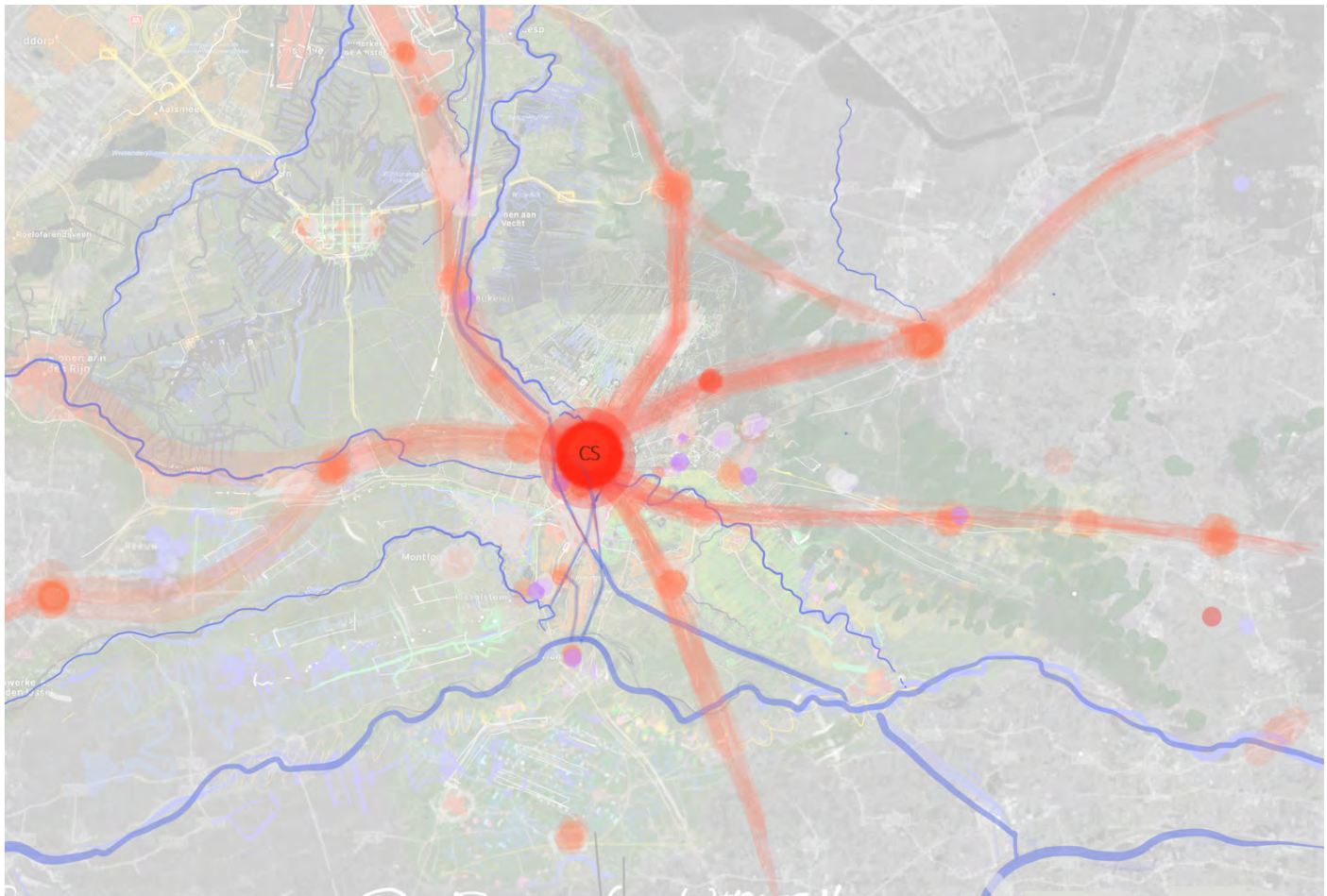
Hierbij is een optimale en flexibele afstemming tussen invulling van het programma per knooppunt, ontwikkeling van de juiste modal split, en vooral het juiste regionale netwerk voor fiets, auto én OV uitgangspunt en randvoorwaarde.

Verwachte toename OV mobiliteit

Utrecht Central Station

DRAAISCHIJF NL - OV corridors (NS) ALS BASIS

Kaart vitale knooppunten

Vitale knooppunten zijn in de komende decennia de beste basis voor een duurzame stedelijke ontwikkeling voor de Utrechtse Regio. In het midden van het land, als spin in het landelijke netwerk van OV- én weg-infrastructuur, is op OV knooppuntontwikkeling de voor de hand liggende, meest logische keuze. De knooppuntontwikkeling in deze Regio biedt een veelvoud van kansen, ook simpelweg door de aanwezigheid van veel (sprinter)stations.

Wat is de opgave?

De agglomeratiekracht van de Randstad zorgt voor een onverminderde aantrekkingskracht en woningvraag. De woningontwikkeling in de gemeenten in de regio kan niet zonder ontwikkeling van de bereikbaarheid. Verdichting vindt ten eerste plaats daar waar er goede ov-verbindingen zijn. We verstedelijken niet op plekken, die knelpunten in de hoofdinfrastructuur verergeren. Met name rond OV-knopen is nog ruimte in het mobiliteitssysteem om verstedelijking toe te voegen. OV-knopen moeten op fietsafstand van de stad liggen, zodat de fiets een aantrekkelijk vervoersmiddel is om naar de stad of het station te gaan.

Daarnaast zijn deze knopen vaak geschikt om inwoners uit de regio die met auto reizen over te laten stappen op trein of HOV als zij naar het stedelijk gebied willen reizen. Door OV-knopen integraal te ontwikkelen kunnen ze niet alleen wonen en werken bereikbaar maken, maar ook fungeren als poorten tot het landschap, essentieel voor de ontwikkeling van recreatiegebieden en het stimuleren van meer bewegen. Daarnaast is het beïnvloeden van mobiliteitsgedrag (door stimuleren, beperken en beprijzen) effectief. Hiermee kan de spitsdruk verminderen en de 'modal shift' veranderen: minder mensen die het overbelaste wegennet in de spits gebruiken, meer met de fiets en het OV. Daarvoor moet er wel voldoende fietsinfrastructuur en OV beschikbaar zijn. Dat vergt investeringen. De aandacht voor fiets en OV (en ook lopen) levert niet alleen voor bereikbaarheid en leefbaarheid (reductie CO₂-uitstoot) veel op; het bevordert ook de gezondheid.

Wat zijn de uitgangspunten bij de opgave?

Uit diverse onderzoeken, onder andere in het kader van U Ned, blijkt dat de hoofdinfrastructuur in de regio (auto en OV) in 2030 met grote knelpunten te maken krijgt. Rijk en regio voeren een MIRT- verkenning uit om de grootste knelpunten aan te pakken. Daarnaast zullen rijk en regio in U Ned een realistisch investeringspakket Fiets en OV 2030 voor de hele regio uit moeten werken om alternatieven zo goed als mogelijk op orde te hebben. De regionale fietsvisie van de U10 en het bijbehorende programma dient daarvoor als basis.

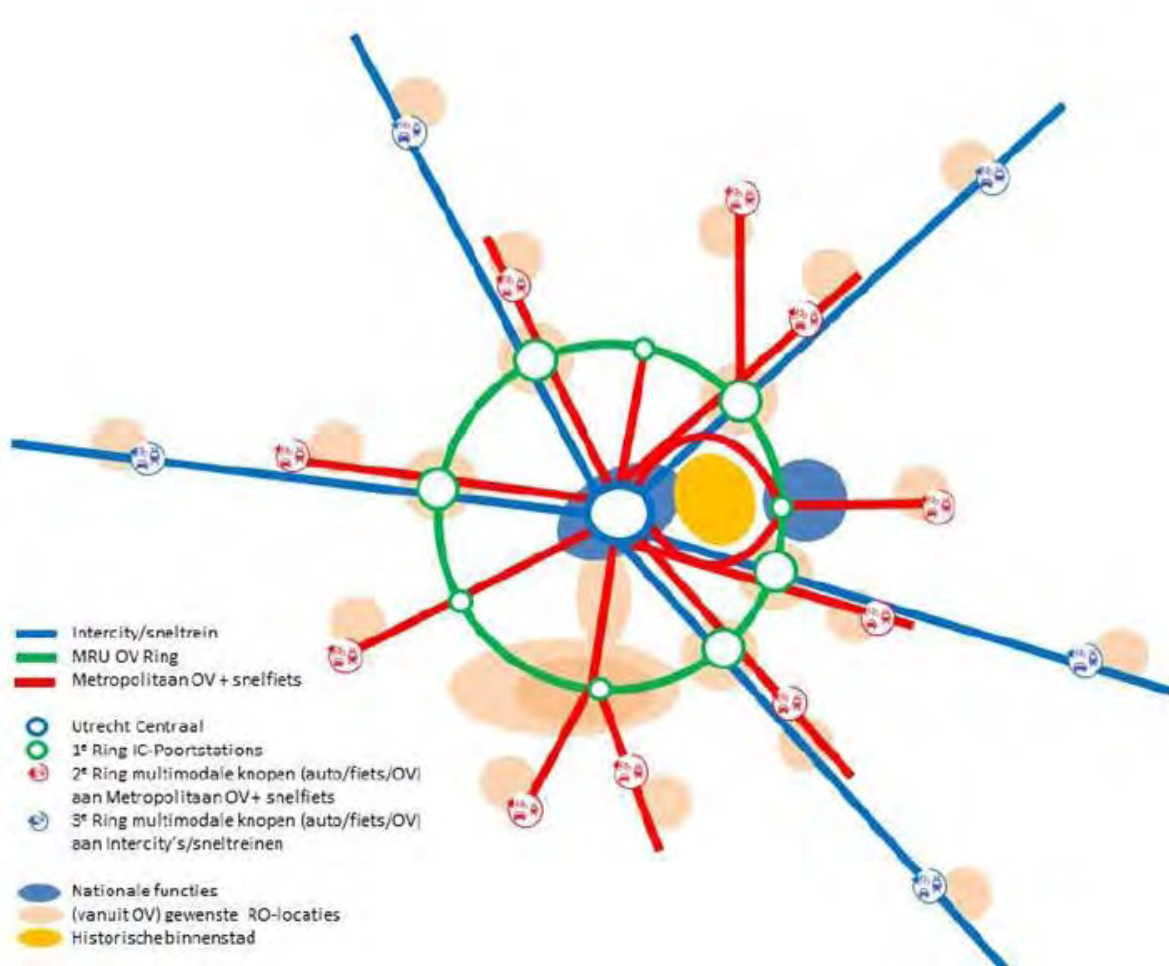
Wiel met spaken als leidend concept

Wij hanteren het wiel-met-spakenmodel als concept voor de mobiliteitsontwikkeling: verbindingen (fietsen, OV, auto) lopen als 'spaken' naar de knooppunten en 'voeden' het knooppunt op die manier; reizigers stappen bij het knooppunt over op trein of HOV. Dit vraagt om goede ketenintegratie (auto, langzaam verkeer en OV). Het 'wiel' verbindt woonwijken met belangrijke knooppunten en woon- en werkkernen onderling. Enkele belangrijke elementen van het model:

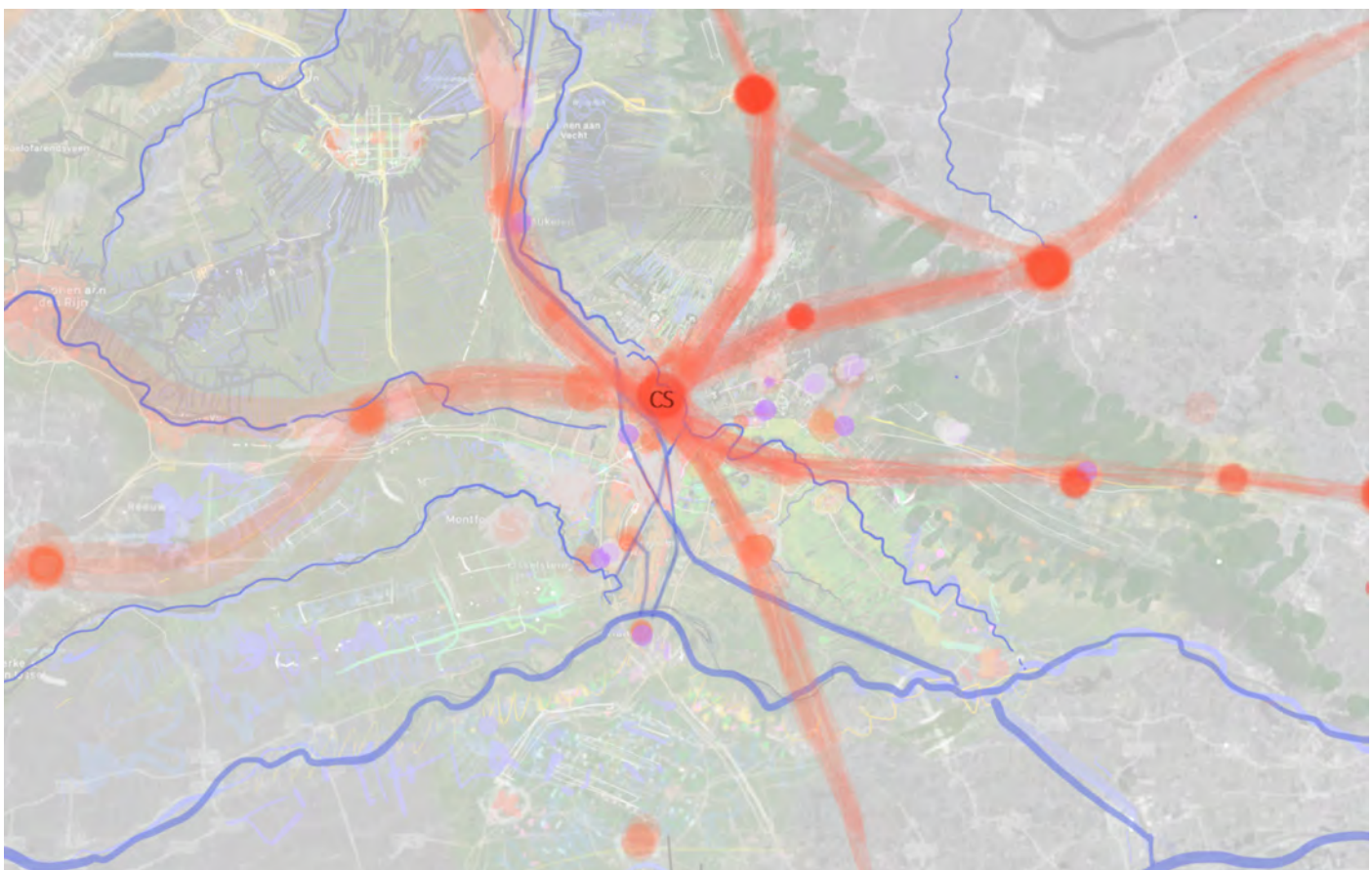
- Ontwikkel Lunetten Koningsweg als tweede knoop in combinatie met sterke HOV-tangent USP-LK-Westraven en het verhogen van de spoorcapaciteit richting DZ.
- Versnel de modernisering van de sneltram Utrecht - Nieuwegein/IJsselstein (SUNIJ).
- Ontwikkel aanvullende OV-diensten (zoals MaaS en deelconcepten) voor bereikbaarheid van alle kernen
- Nieuw te ontwikkelen 'generiek' mobiliteitsbeleid draait om investeren én om gedragsbeïnvloeding; het stimuleren, beperken en beprijzen van mobiliteit is potentieel effectief om mobiliteitsgedrag te sturen (ontspitsen, modal shift), daarvoor moet wel het alternatief (fiets en OV) beschikbaar zijn: dat vergt juist weer investeringen.

Verkenning OV en Wonen

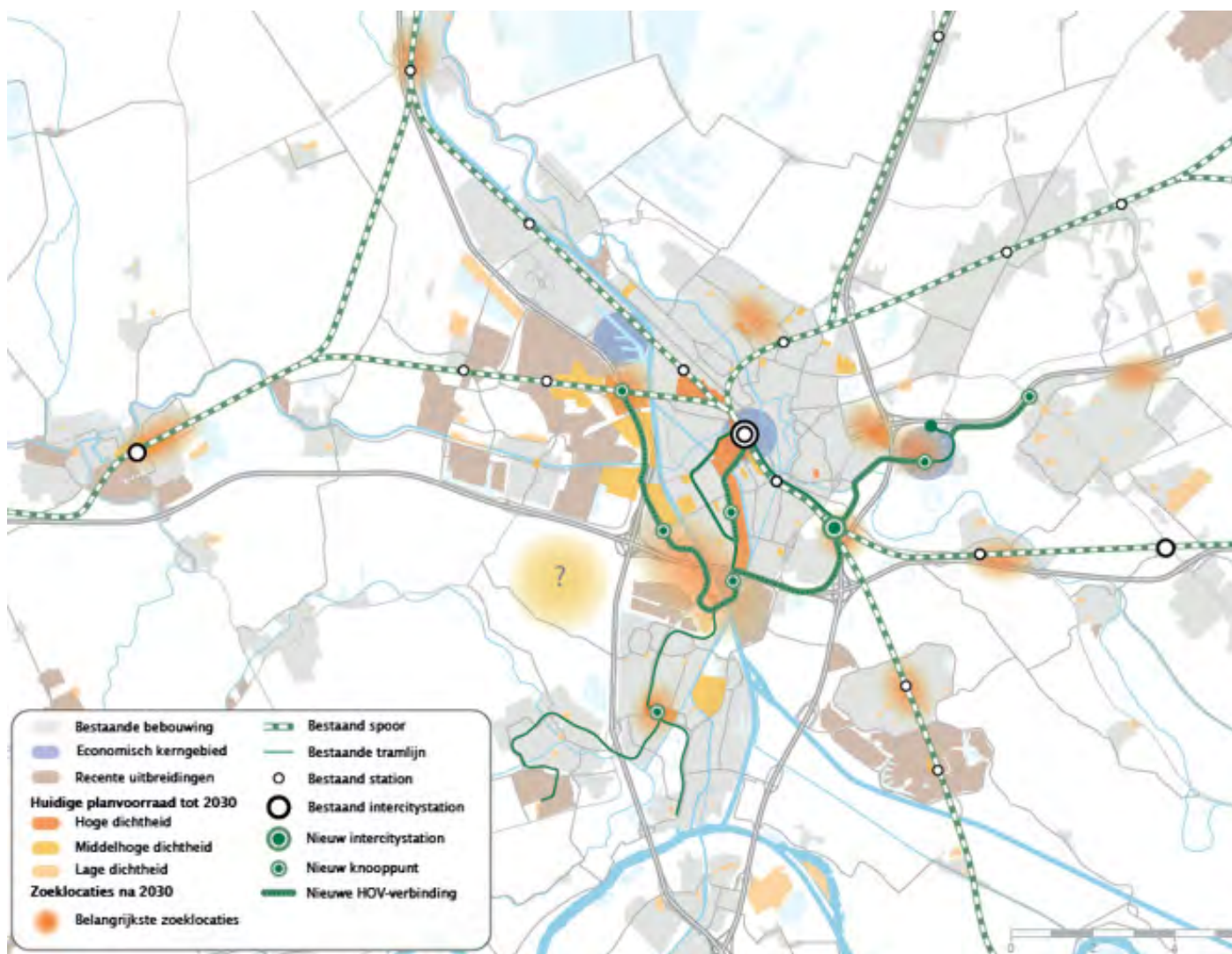
De volgende plannen, zoeklocaties voor woningontwikkeling en verbindingen voor de bereikbaarheidsontwikkeling gaan rijk en regio verkennen voor de periode tot 2030. Het gaat daarbij om het uitwerken van realistisch investeringspakket voor fiets en OV voor 2030 om woningbouw mogelijk te maken zonder knelpunten in het mobiliteitssysteem te verergeren. Het plangebied omvat IJsselstein, Nieuwegein en in Utrecht de wijken Zuidwest (inclusief Merwedekanaalzone) en Centrum plus Papendorp en vanuit hier de OV-verbindingen naar omliggende gebieden (Vleuten/de Meern, Leidsche Rijn, Utrecht Zuid, West en Oost, Utrecht Science Park, Houten, Vianen/Gorinchem en Lopikerwaard).

Wiel-met-spakenmodel

Vitale knooppunten

Mogelijkheden voor verstedelijking en mobiliteitsmaatregelen 2030
Bron: MIRT-verkenning U Ned, 2019.

Wat is de opzet bij de Contour REP?

Tot 2030 zijn de vastgestelde uitgangspunten de basis. Dit is voor mobiliteit:

- MIRT-verkenning U Ned, maatregelen bereikbaarheid
- Benutten bestaande knooppunten
- Bereikbaarheid voor vitale kernen

De opties voor verstedelijking in combinatie met mobiliteit tot 2040 gaan we samen met andere overheden onderzoeken. Op die manier werken we aan een programma en afspraken binnen de regio en tussen het Rijk en de regio. Dit doen we in programma U Ned in het MIRT-onderzoek, de MIRT-verkenning en met de ontwikkeling van een breed pakket regionale mobiliteitsmaatregelen (tot nu toe no regrets genoemd). Voor wat betreft de verschillende opties voor grootschalige infrastructurele ingrepen, zoals een spoor bypass in de A12 zone, én voor de ontwikkeling van generieke beleidsmaatregelen geldt dat het vervolgonderzoek in het MIRT-onderzoek plaats zal vinden.

Waar staan we nu?

Het benutten van bestaande OV-knooppunten in de regio is kansrijk omdat er ruimte is in het mobiliteitssysteem om rond OV-knoopen verder te verstedelijken:

- De fietsbereikbaarheid vanuit alle knopen naar het centrum van Utrecht en Utrecht Science Park is goed en verbetert komende jaren verder;
- Er zijn groeimogelijkheden op het spoor. Hierbij hanteren wij de volgende ladder:
  - ruimte in bestaande treinen beter benutten
  - mogelijkheden om treinen te verlengen benutten
  - mogelijkheden om extra treinen te laten rijden benutten
  - mogelijkheden om aanleg van extra spoorcapaciteit benutten
- Er zijn groeimogelijkheden in de regionale OV-verbindingen (netwerkontwikkeling 2030 en Verkenning U Ned).

Onderzoeksvragen

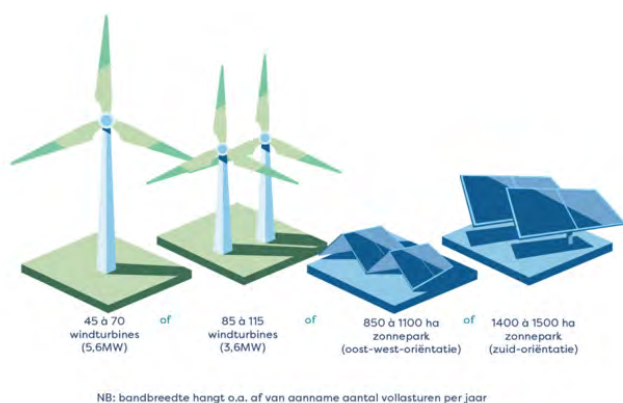
- Het 'laadvermogen' van de knooppunten in combinatie met het uitwerken, bijvoorbeeld in de Verkenning U Ned, van het concept Wiel met Spaken,, waarbij we onderzoeken wat knooppuntontwikkeling betekent voor de druk op het regionale OV en voor Utrecht CS.
- Uitwerking knooppuntenstrategie, inclusief uitvoeringsprogramma, waarbij investeringen in de bereikbaarheid van knooppunten (auto, ov, fiets en stallen/parkeren) afgezet worden tegen de mogelijkheden om te verstedelijken.
- De bereikbaarheid van de kernen ten behoeve van hun vitaliteit onder andere fiets- OV en autoverbindingen tussen de kernen en de dichtstbijzijnde knooppunten.
- Gebiedsuitwerkingen toetsen op het niveau van deelgebieden, zodat accumulerende verkeersstromen, bijvoorbeeld bij knooppunten of op- en afritten in beeld komen.
- Mogelijkheden en kosten voor mobiliteitspakketten in beeld brengen voor potentiële nieuwe uitleglocaties en deelgebieden in de regio.
- 'Generiek' mobiliteitsbeleid verder uitwerken: hoe werkt dat door in de regio en op welke plekken, bijvoorbeeld op grote verstedelijkingslocaties en rond OV-knooppunten, gaan we dit type beleid gebruiken?

- Uitwerken pakketten stimuleren, beperken en beprijzen, gedifferentieerd in heftigheid en geografie (meest heftig in het centrum en rond knopen, minder naar buiten toe).
- Bijvoorbeeld: uitwerken van een P+R ring rond het stedelijk gebied.
- Link leggen met energieopwekking en gezond leven in een stedelijke regio. Bijvoorbeeld elektrisch laden op P+R in de buurt van productie of stimuleren van lopen en fiets rond knooppuntontwikkeling.
- Mogelijke invulling van bypass spoor en/of weg in A12 zone hangen onder andere af van:
  - voor wat betreft hoofdtrailnet: bijpassend programma zodat de corridor Noord-Zuid geloofwaardig vervoerskundig gesplitst kan worden (vergt hoogstedelijke bestemmingsfuncties) + stevige ontwikkeling van landelijke en internationale hoofdspoor netwerk;
  - voor wat betreft regionaal spoor/tram: bijpassend programma, meer gericht op herkomstverkeer
  - voor wat betreft weginfrastructuur: mogelijke groei capaciteitsvraag Hoofdwegennet/Onderliggend wegennet.
- Uitkomsten van vervolgonderzoek bepalen de invulling van de flexibele infrastructurele 'kabelgoot' die in de A12 zone ligt.

2.4 Energie

Opgave

Om als regio een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan het tegengaan van klimaatverandering is naast een grote inspanning om het totale energieverbruik te beperken, het de opgave om de benodigde energie duurzaam te gaan opwekken via warmte- en elektriciteitsbronnen. Kijkend naar de opwekking van grootschalige elektriciteit via wind en zon gaat het om 1 tot 3,6 TWh (onderzoeksambitie) tot 2030, voor 2040 tussen de 2 en 7,2 TWh (onderzoeksambitie) en voor 2050 tussen de 3 en bijna 11 TWh (onderzoeksambitie). Onderstaande figuur geeft een indruk met hoeveel windturbines of ha zonnepark met de huidige stand van techniek 1 TWh overeenkomt. Om een gevoel voor de ruimtelijke verhouding te geven: de oppervlakte van de hele regio U16 is 117.000 ha*.

Verbeelding 1 TWh (Terawattuur)

Bron: Handreiking 1.1, Nationaal Programma Regionale Energiestrategie.

Regionale Energietransitie

We willen ons in deze contour houden aan de afspraak dat de Regionale Energietransitie (RES) voorstellen zal ontwikkelen, in eerste instantie voor de strategie van de regio tot 2030, met een doorkijk naar 2040 en 2050. De ontwerp-RES is momenteel nog in ontwikkeling en uitkomsten daarvan worden in het voorjaar van 2020 verwacht. Vandaar ontbreekt in deze contour een beeld waar deze grootschalige windenergie en zonne-energie opgewekt kan worden.

Het is echter duidelijk dat het gaan opwekken van duurzame energie onze stedelijke en landelijke gebieden in de toekomst zal doen veranderen. Om hierbij meer gevoel te krijgen zijn in het hier op volgende katern verschillende denkrichtingen opgenomen (ten aanzien van wind en grootschalig zonne-energie). Dit zijn theoretische denkoefeningen zonder enige beleidsafweging of keuze. Bijvoorbeeld hoeveel duurzame elektriciteit zouden we theoretisch kunnen opwekken als we zoveel mogelijk windenergie langs infrastructuur realiseren of in agrarische gebieden. Of hoeveel kunnen we opwekken als we zoveel mogelijk zonnenvelden realiseren langs infrastructuur en op waterzuiveringen en vuilnisbelten of langs dorps en stadsranden. Binnen deze REP contour vindt nog geen keuze plaats of welke onderdelen van denkrichtingen mogelijk interessant kunnen zijn. Hiervoor is eerst verder onderzoek en gesprek nodig, onder andere aan de hand van ruimtelijke verbeeldingen over ruimtelijke randvoorwaarden. Dit onderzoek en gesprek vindt binnen de RES tussen overheden en met belanghebbenden plaats. De bouwsteen Groen en Landschap biedt daarnaast interessante aanknopingspunten voor potentiële nieuwe verdienmodellen voor de landbouw en kan een onderdeel zijn van de transitie en transformatie zoals genoemd bij het landschap.

Energie en verstedelijkingstrategie

De ruimtelijke strategie gericht op de ontwikkeling bij knopen en de inzet op gebruik van OV, fiets boven auto sluit goed bij het zo min mogelijk doen toenemen van het energieverbruik. Uitgangspunt daarbij is energieneutraal of zelfs energieleverend te gaan bouwen.

Katern: Denkrichtingen energie

In dit katern ziet u een reeks van denkrichtingen betreffende grootschalig wind en zonne-energie RES U10/ U16. Deze denkrichtingen zijn theoretische denkoefeningen zonder enige beleidsafweging of keuze. In de varianten maximaal is onderzocht hoeveel wind of zon er maximaal in de betreffende denkrichting gerealiseerd kan worden met de huidige technieken. In de varianten minimaal is een eerste ordening aangebracht, bijvoorbeeld dat geen windturbine solitair staat of windturbines zijn op een rechte lijn geplaatst. Minimaal is geen beleidsuitspraak dat dit een minimum is. Uiteraard wordt binnen de RES ook grootschalig zon op dak onderzocht.

* Bron: Energietransitie regio U16 een verkenning van energieverbruik en -potenties. Definitief rapport 21 december 2018.

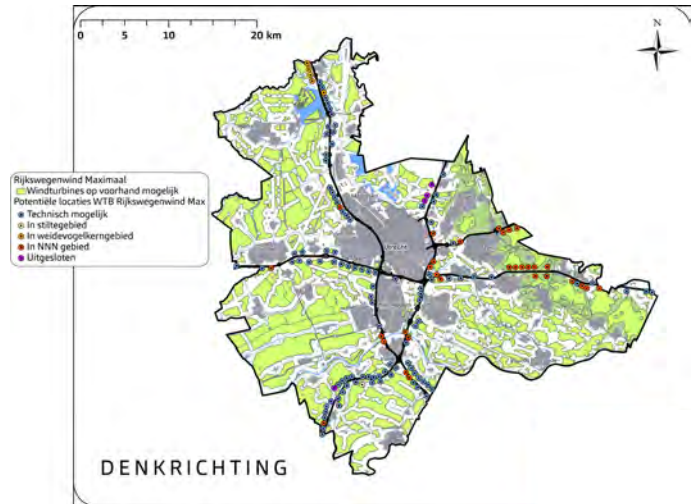
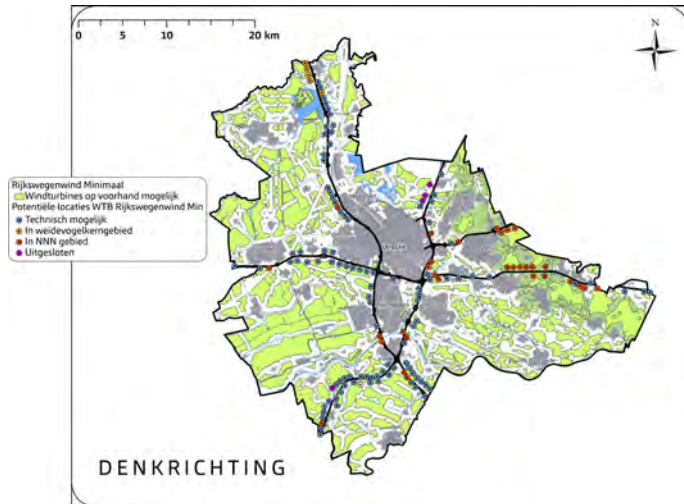

Denkrichtingen wind

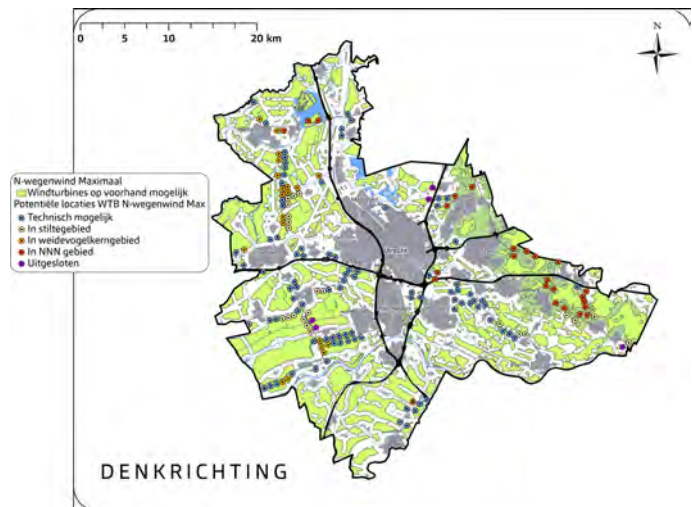
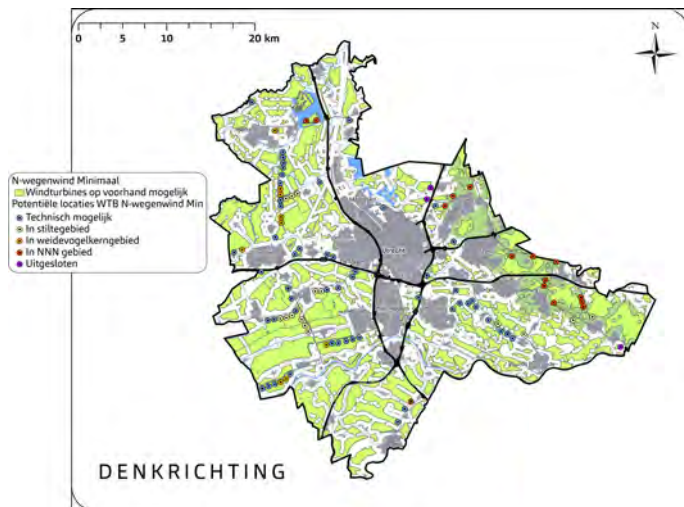
Minimaal

Maximaal

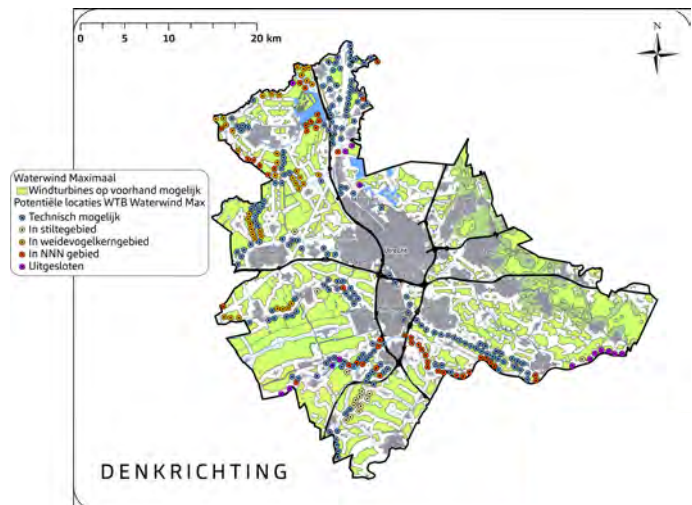
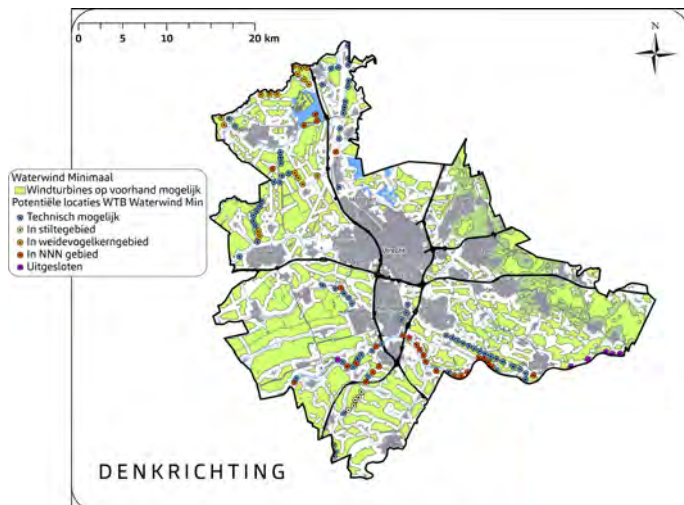
Rijkswegenwind

N-wegenwind

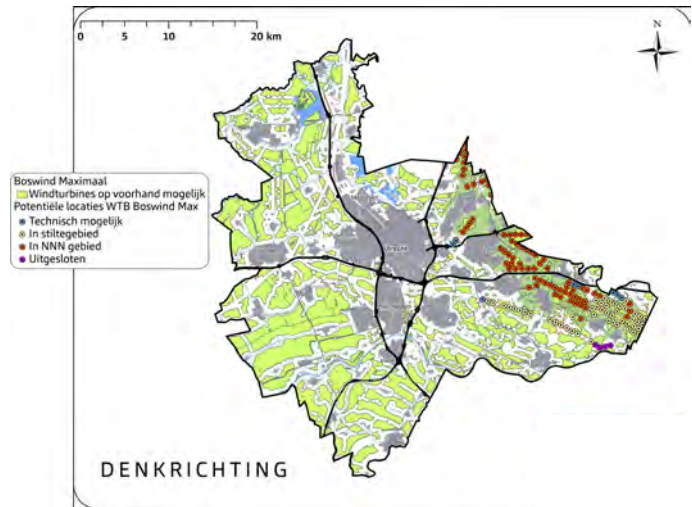
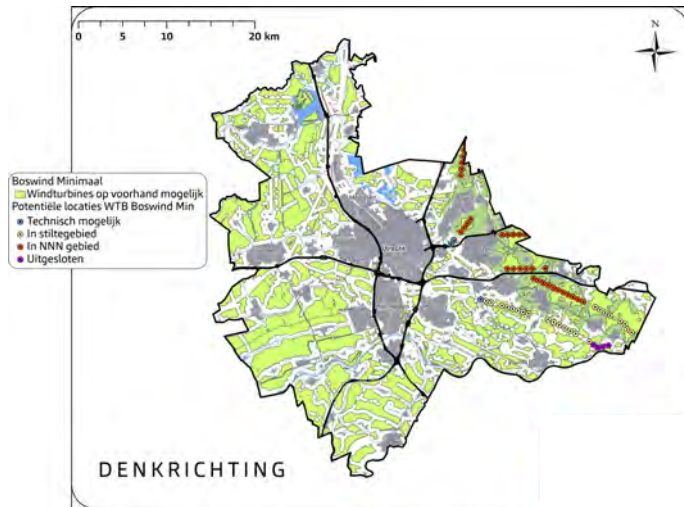
Waterwind

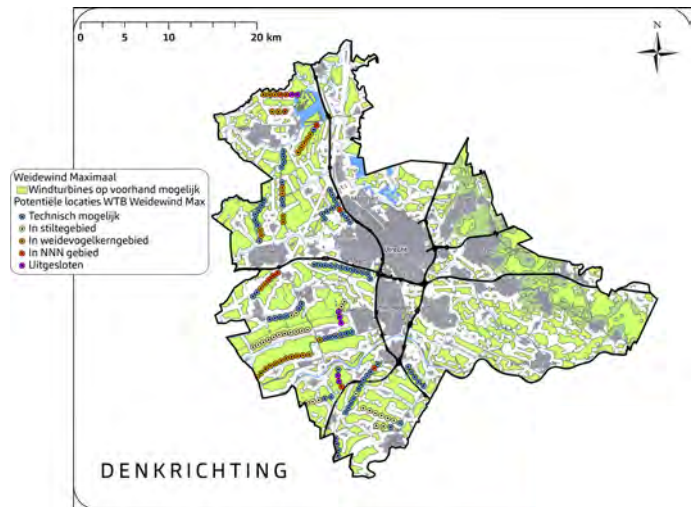
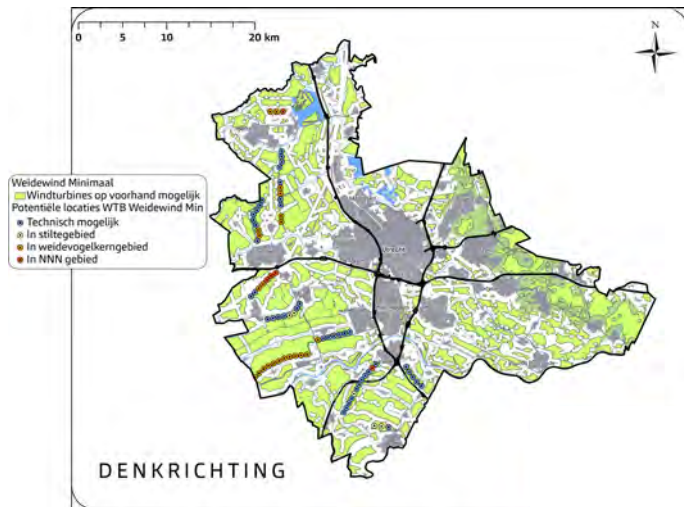
Minimaal

Maximaal

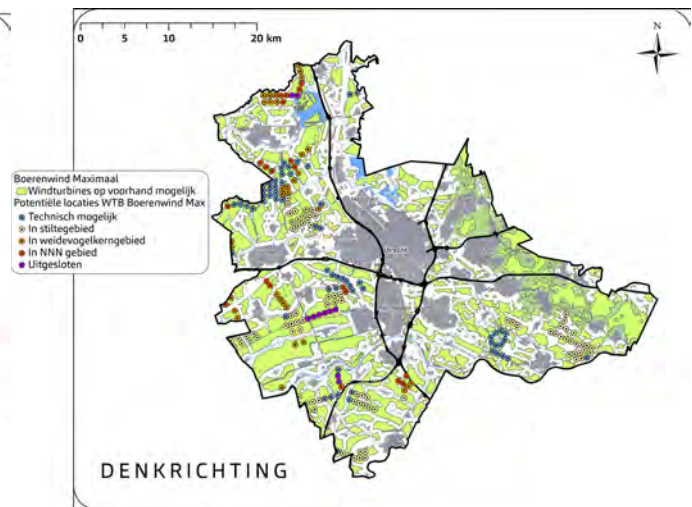
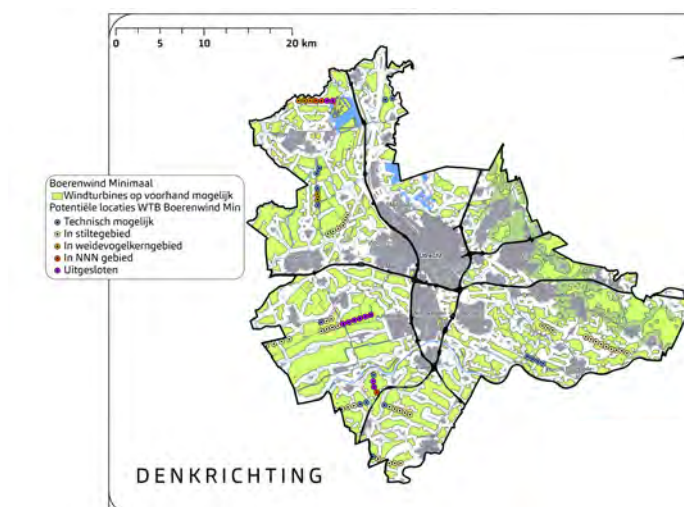
Boswind

Weidewind

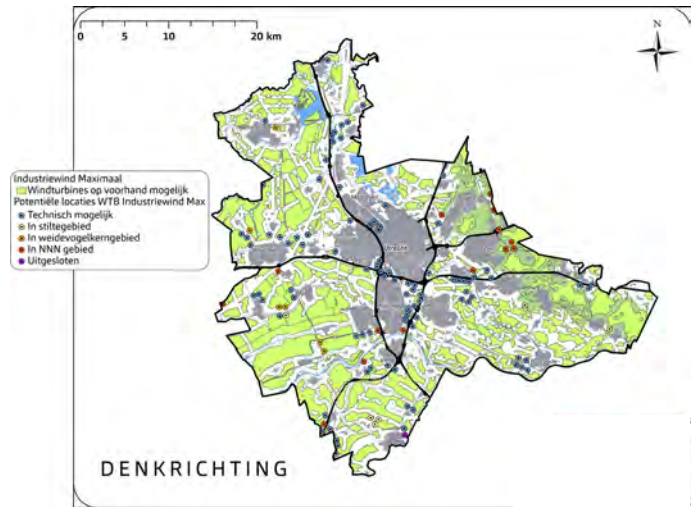
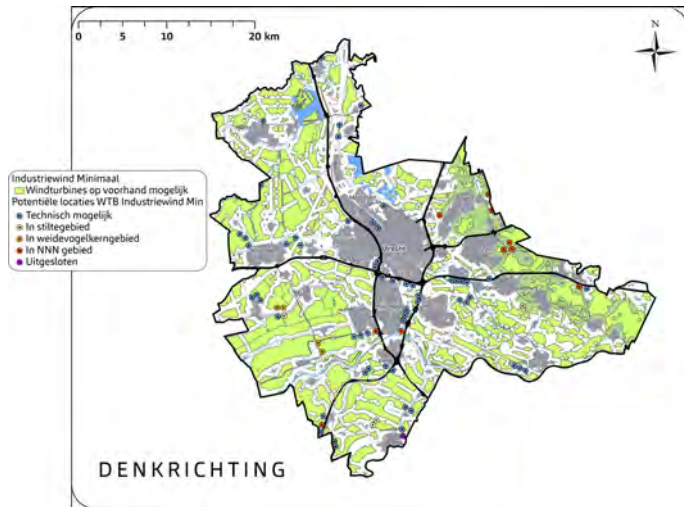
Boerenwind

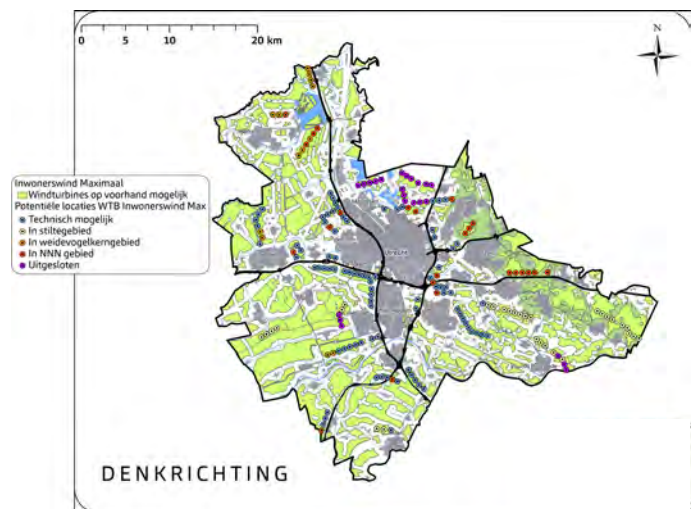
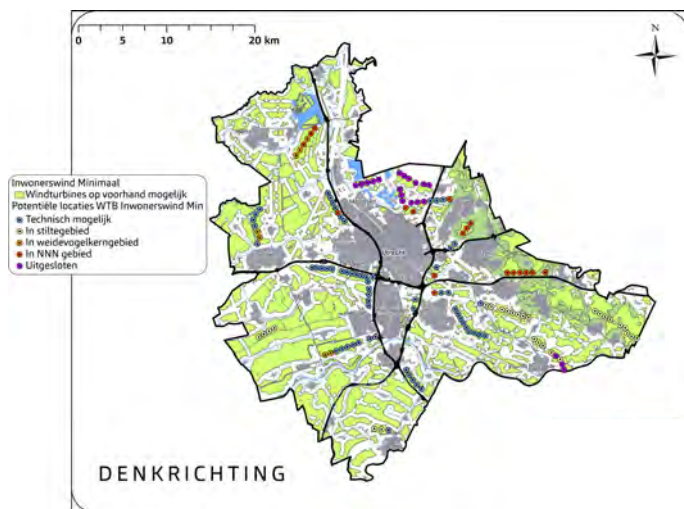
Minimaal

Maximaal

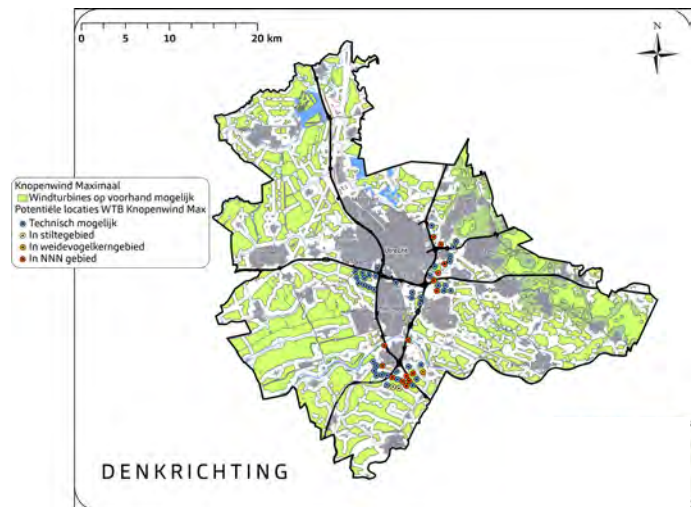
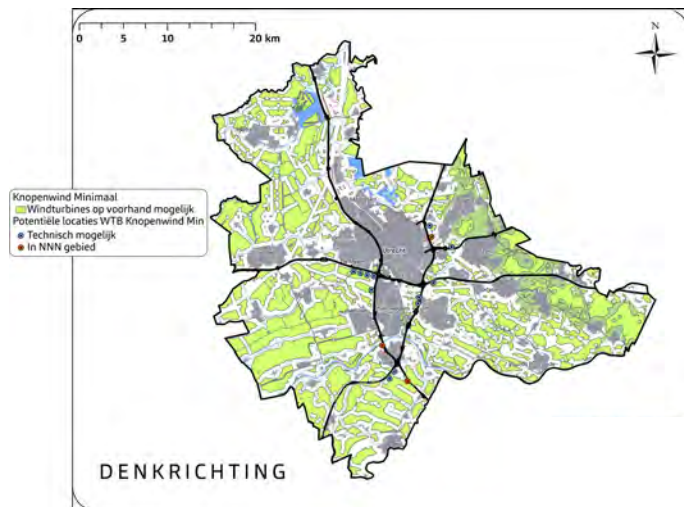
Industriewind

Inwonerswind

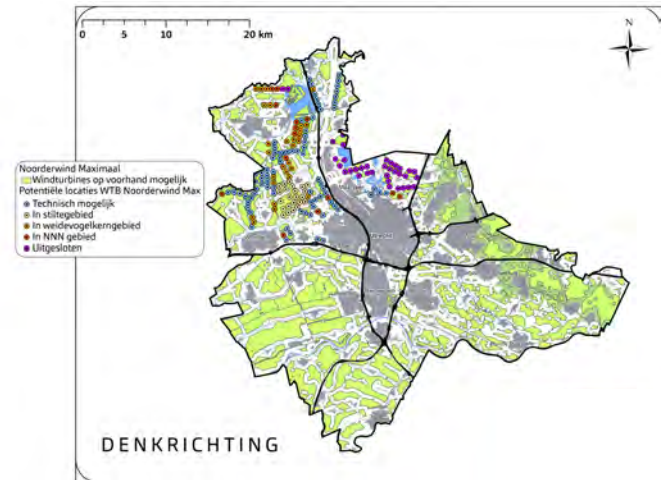
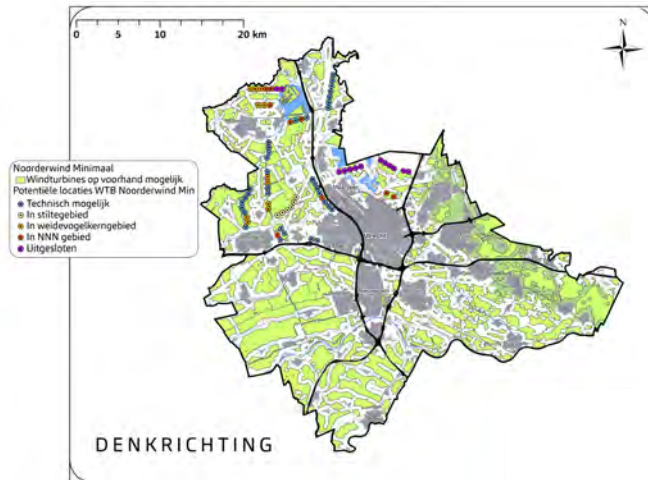
Knopenwind

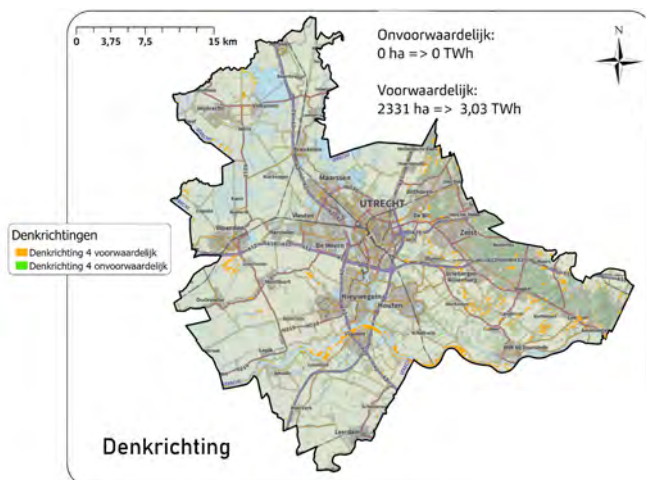
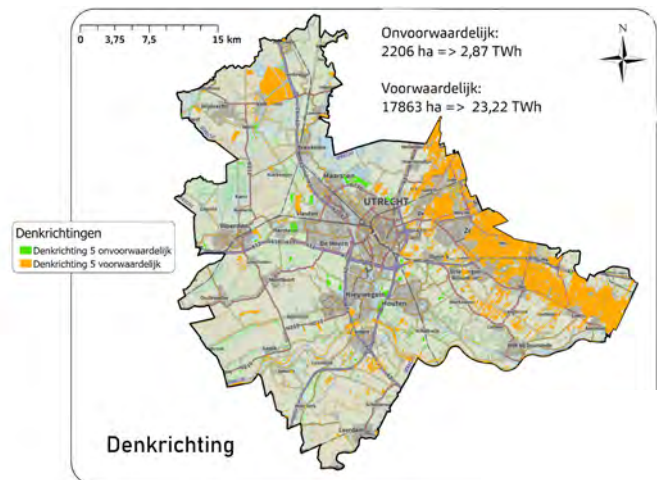
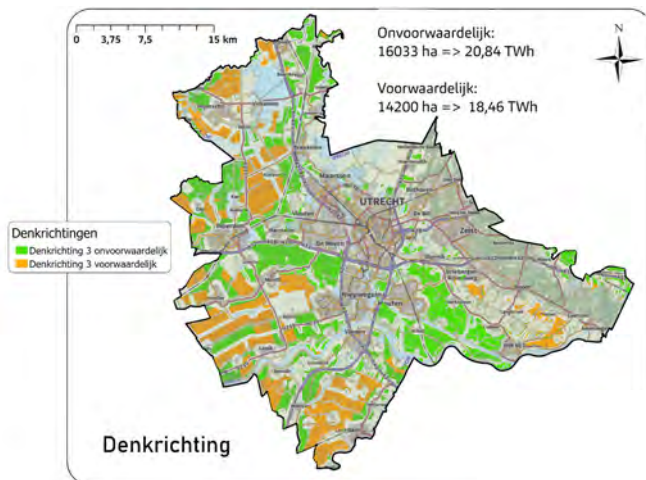
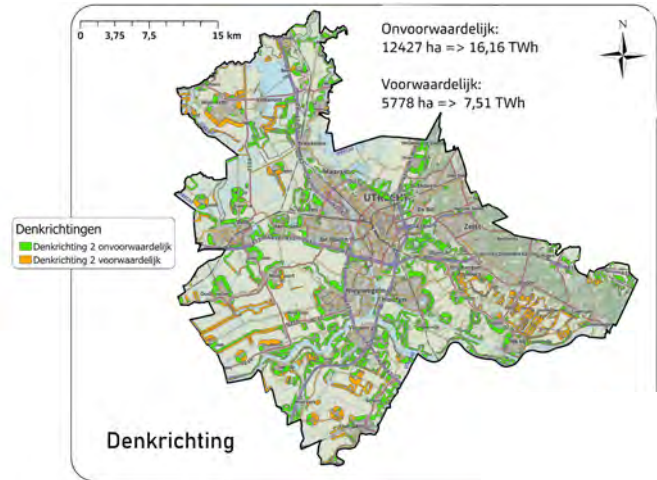
Minimaal

Maximaal

Noorderwind

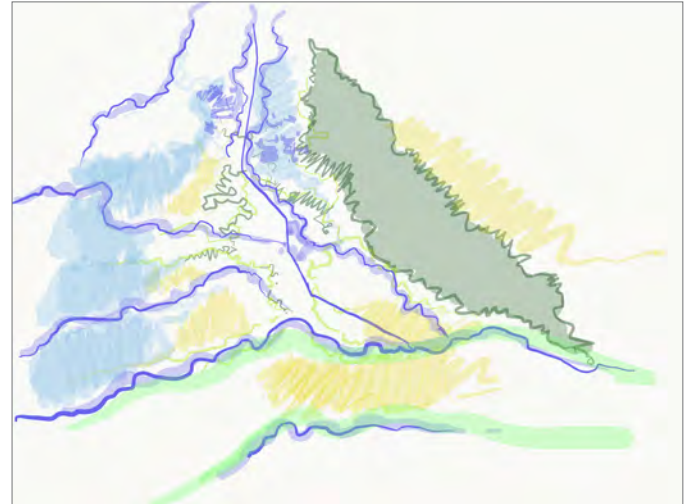

Denkrichtingen zon

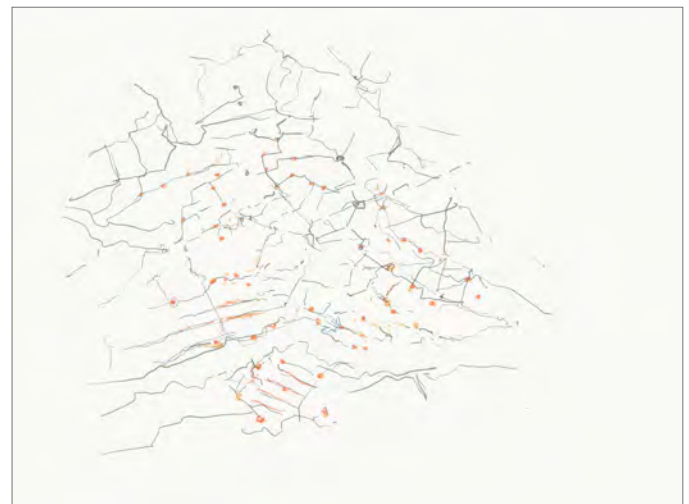
2.5 De schaalsprongen in lagen

Landschap

Landschap : robuuste ecologische verbindingen, groen-blauwe verbindingen.

Verstedelijking en mobiliteit

Vitaal netwerk kleine kernen

Energie

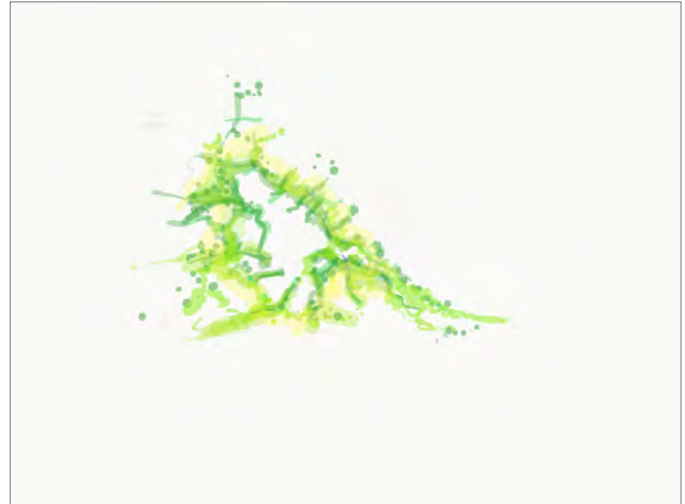
Dit is onderdeel van katern gedachtenexperimenten wind.

p.m.

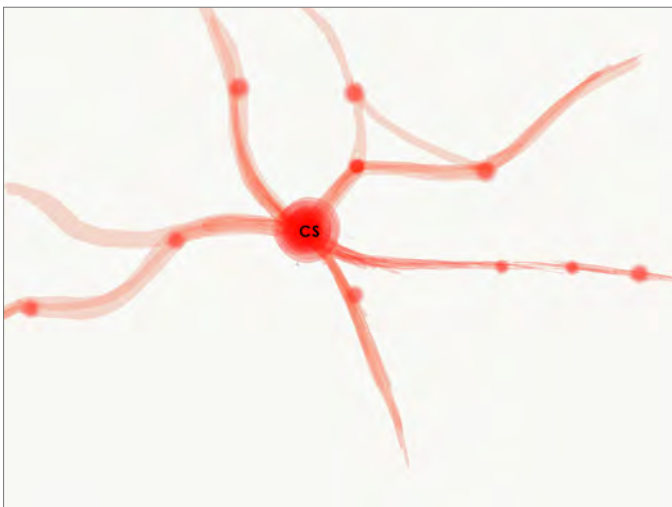
Windenergie

Cultuurhistorie

Ringpark/scheggen/groene verbinding stand en land

Draaischijf NL

Vitaal netwerk knooppunten

p.m.

Zonne-energie

p.m.

Divers (bijv. geothermie)

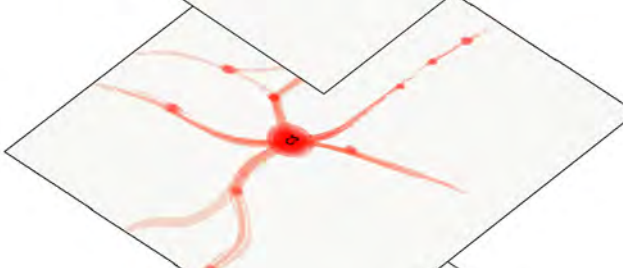
Energie en wind

Vitaal netwerk knooppunten

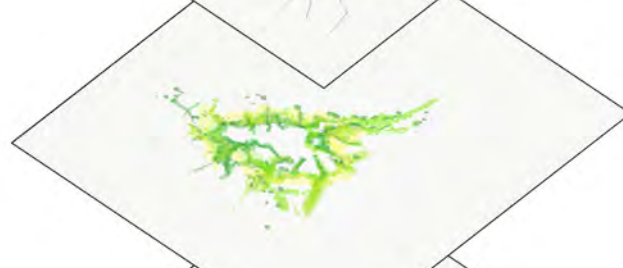
Draaischijf NL

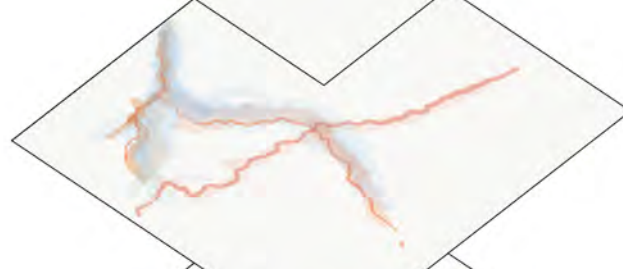
Netwerk vitale kernen

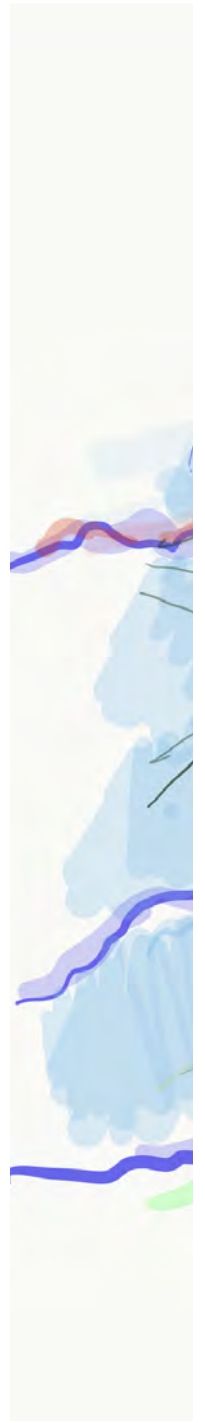
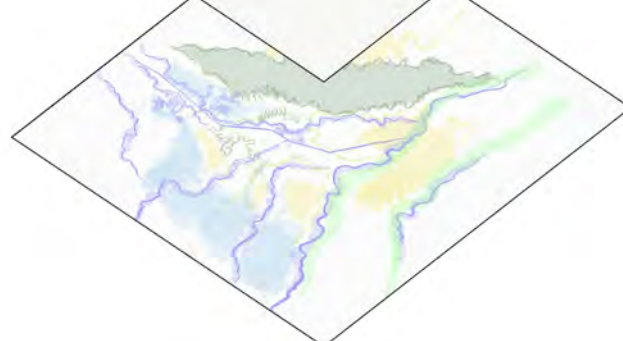
Ringpark/scheggen/groene
verbinding stand en land

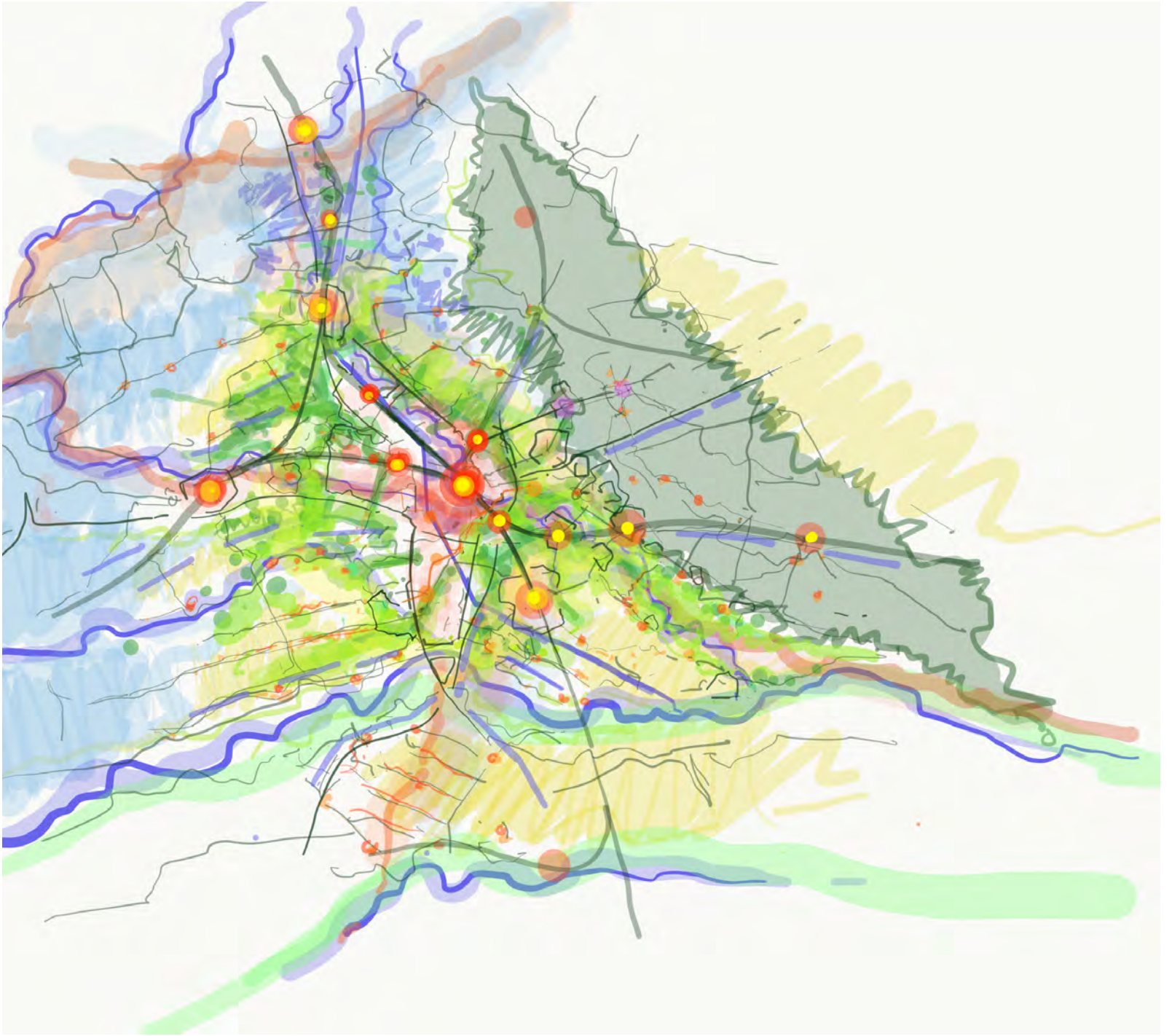
Cultuurhistorie

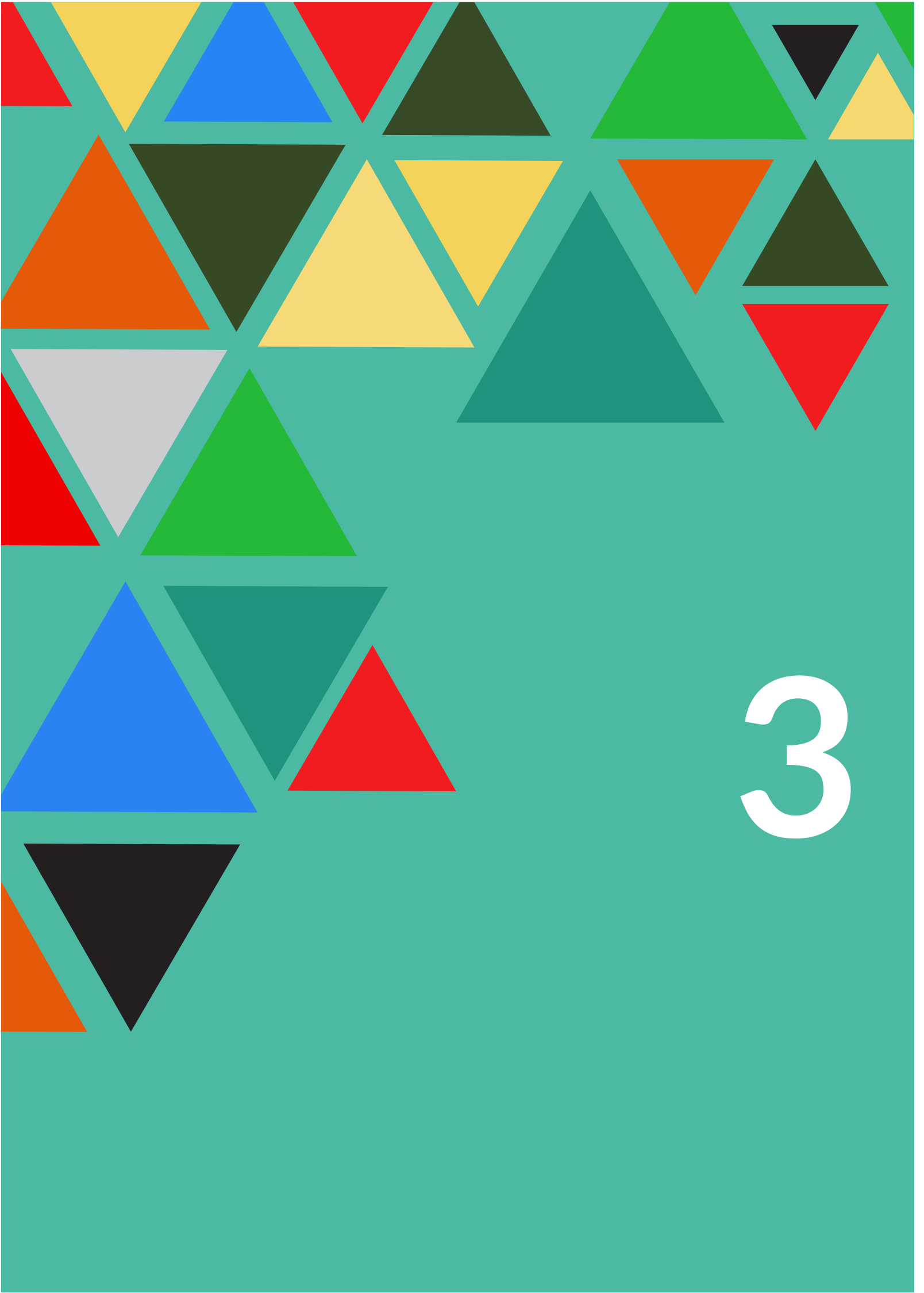
Landschap

Schetmatige samenhang van de opgaven.

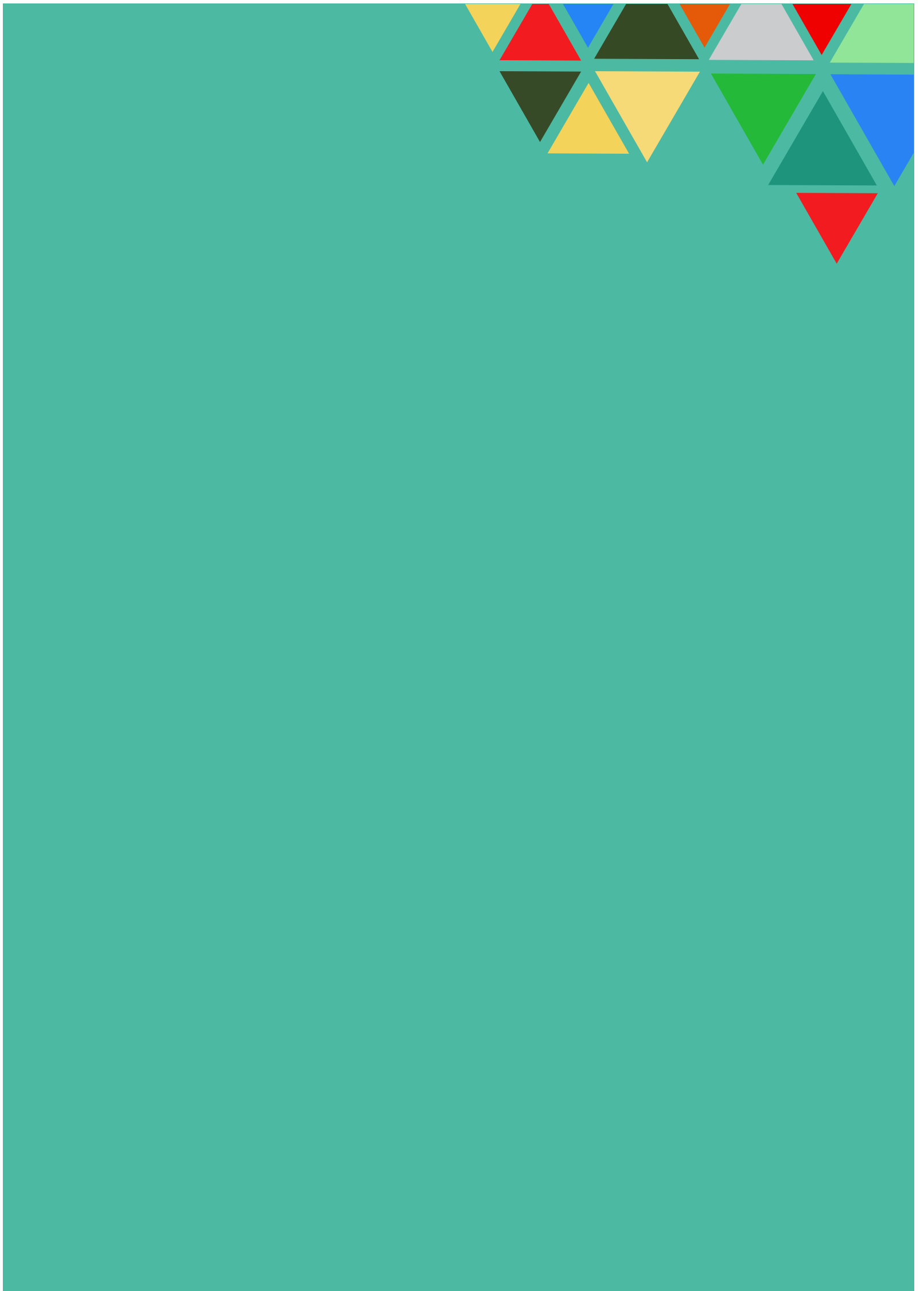

3

ONTWIKKELING

In dit hoofdstuk wordt de ontwikkelstrategie voor de regio beschreven aan de hand van mogelijkheden, nog te maken keuzes, fasering en programmering.

Ontwikkelstrategie

In dit hoofdstuk wordt de ontwikkelstrategie van de regio ruimtelijk verbeeld. En wordt scherp welke mogelijkheden er zijn, waaruit we nog kunnen en moeten kiezen, en waarvoor fasering en programmering nodig zijn.

Er zijn twee overzichtskaarten waarop alle opgaven samenkomen. In hoofdstuk 2 is helder geworden dat het abstractieniveau van de beschikbare informatie verschilt per opgave. Waar de bouwsteen een ruimtelijke vertaling in beeld heeft gebracht, is dit opgenomen op de kaartbeelden.

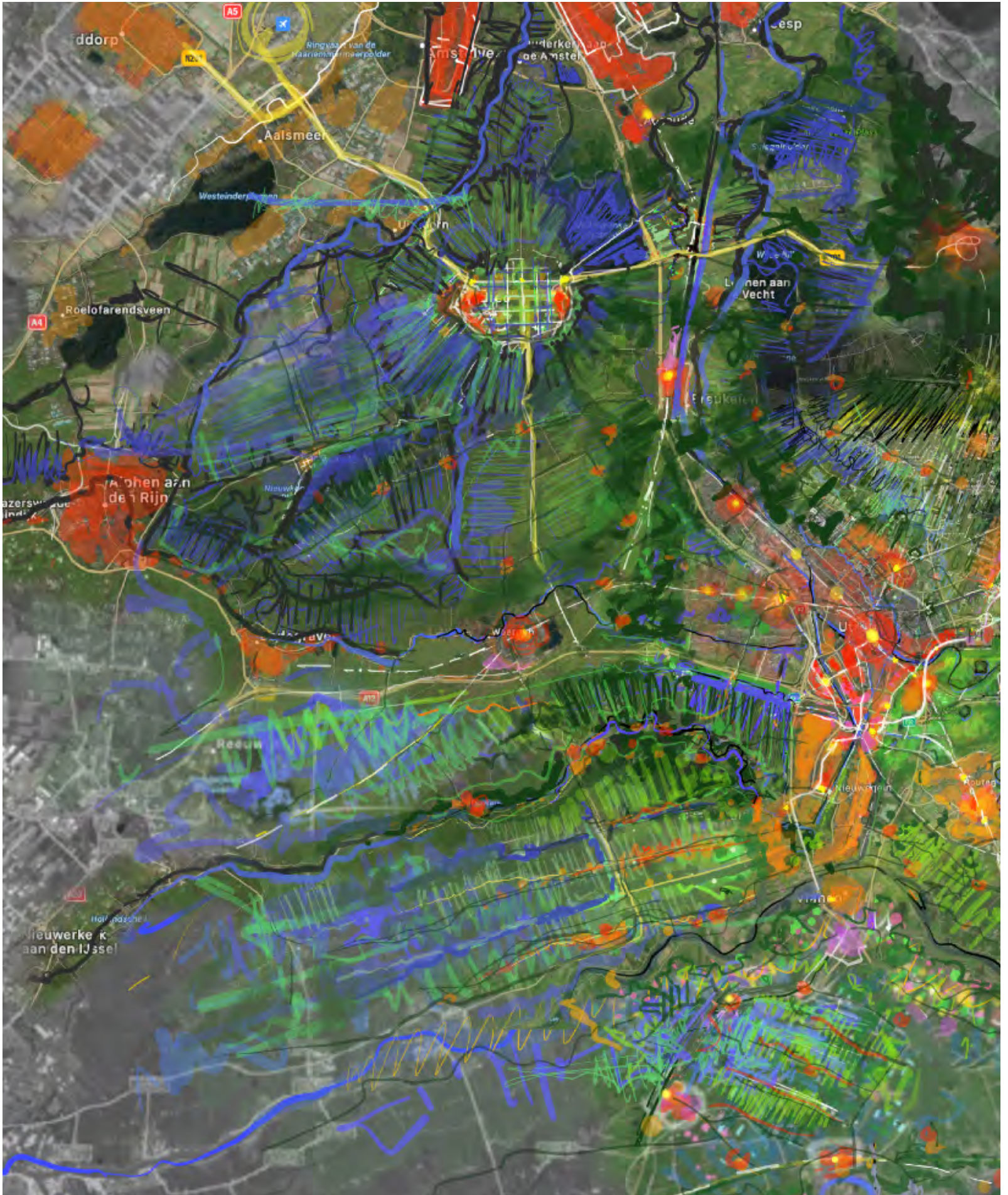
De kaarten laten zien wat de opties zijn, als de ladder van ruimtelijke ontwikkelstrategie, zoals beschreven in hoofdstuk 1.7. wordt toegepast. Deze ladder is een beleidsstrategie die niet absoluut kan worden toegepast, omdat deze mogelijk spanning oplevert met de fasering en programmering in de praktijk.

De kaart van altijd is gebaseerd op de uitgangspunten waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden: bijvoorbeeld bestaande plannen voor 67000 woningen en de mirt verkenning (zie xxx). Dit zijn bestaande plannen die naar verwachting voor 2030 uitgevoerd worden. En die moeten passen in de ontwikkelingen voor de lange termijn (de no regrets).

De kaart van alles bevat een caleidoscoop van ruimtelijke opties voor de periode na 2030. Dit betreft opties en ruime overprogrammering en biedt ruimte voor nadere keuze, afweging en concretisering. De kaarten verbeelden ook de onderzoeksvragen.

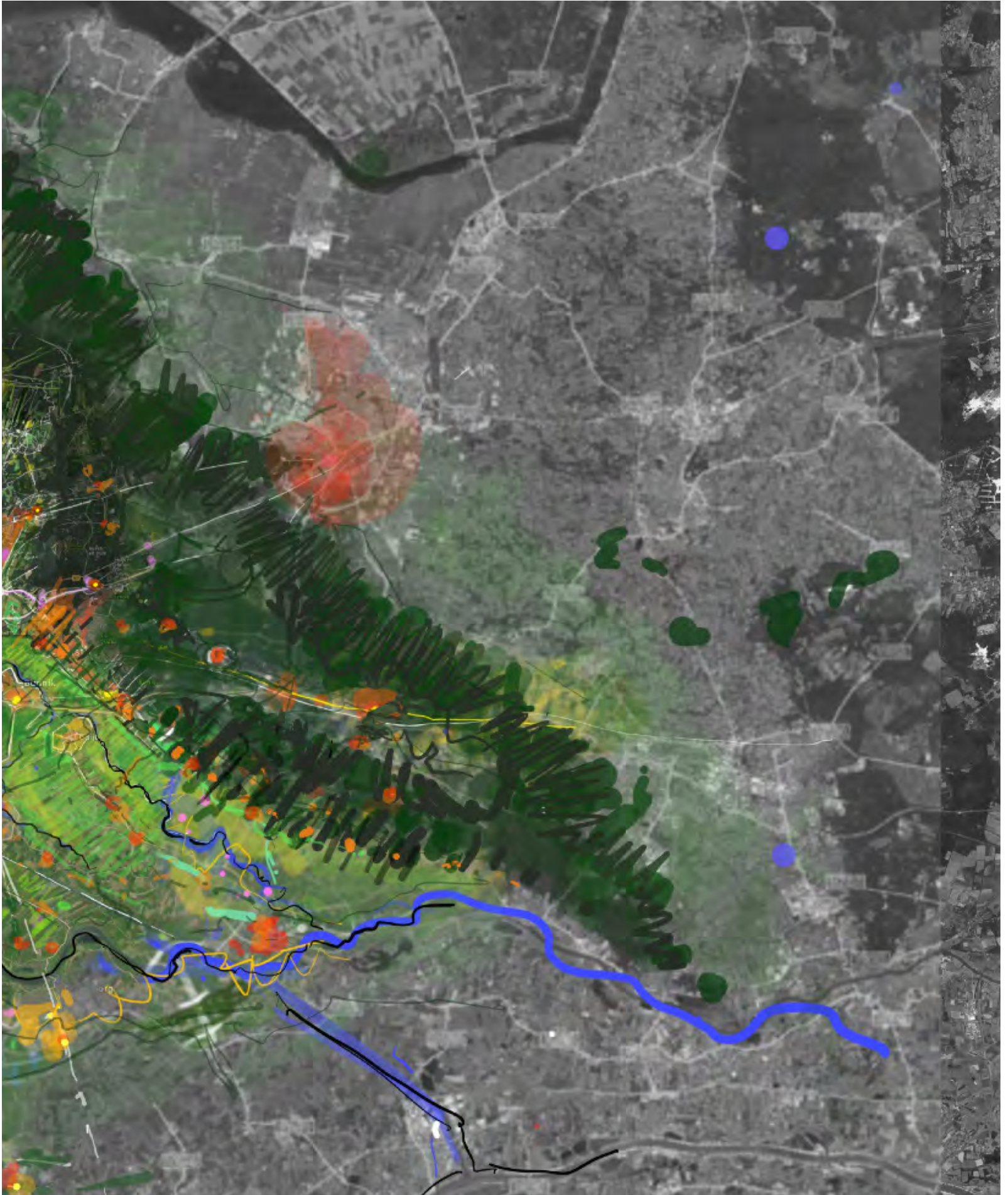
De ruimtelijke strategie is vervolgens concreet uitgewerkt voor het thema wonen, omdat daarvoor de meest concrete informatie beschikbaar is: aantallen en locaties. Een tabel met bandbreedtes is opgenomen. Voor van groen, energie, economie is nog een concretiseringslag nodig om dit op eenzelfde wijze te doen.

3.1 'De Kaart van Altijd'

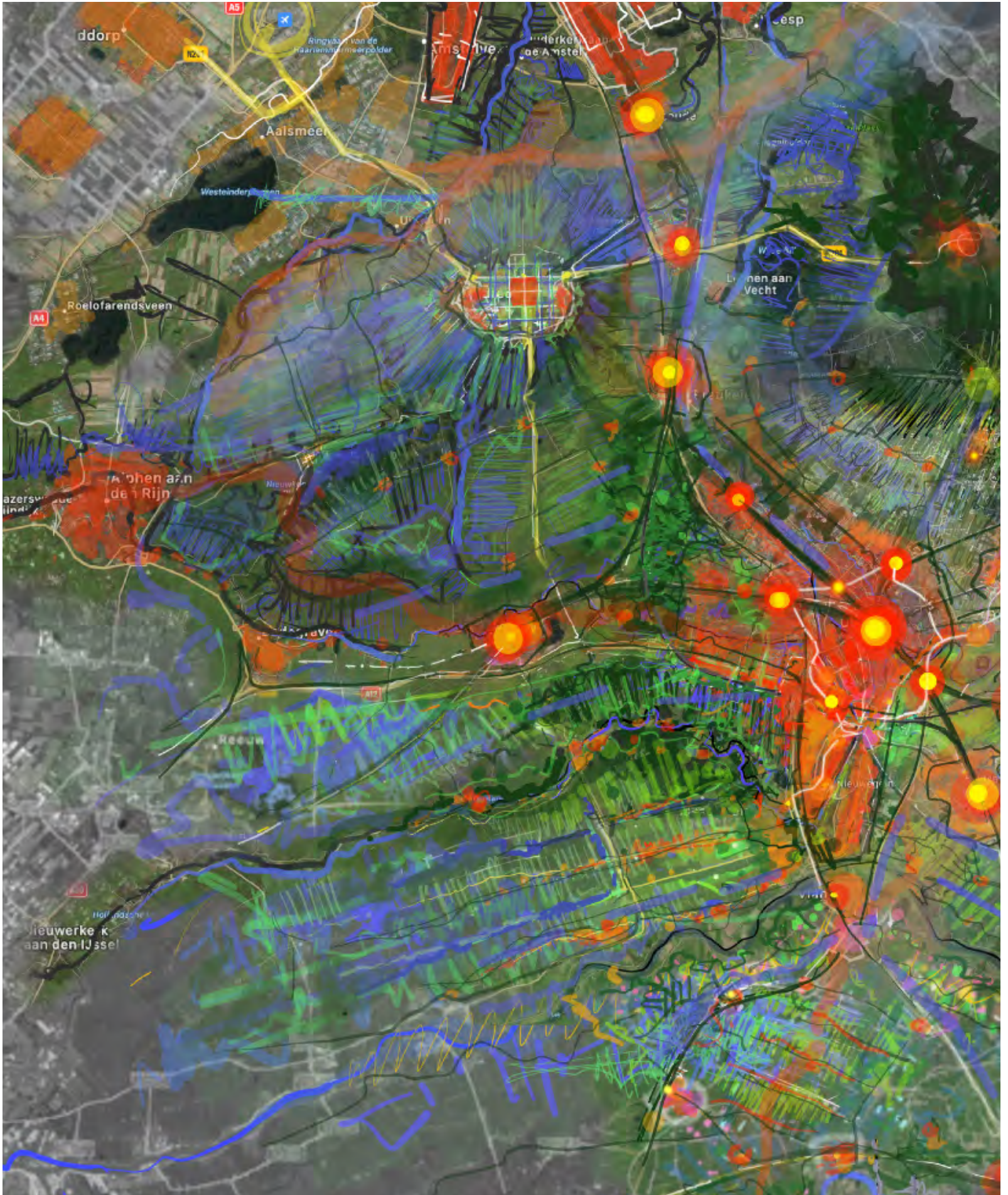

De 'kaart van altijd' is gebaseerd op de regionale uitgangspunten waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden in raden bijvoorbeeld bestaande plannen voor 67.000 woningen en OV uitwerking in de mirt verkenning (zie xxx). Deze plannen worden naar verwachting voor 2030 uitgevoerd en passen in de ontwikkelingen voor de lange termijn (de no regrets). Deze bestaande plannen sluiten dan ook goed aan bij de verstedelijkingstrategie. Het gros ondersteunend aan de vitaliteit van kernen en wordt binnenstedelijk en in de nabijheid van OV knooppunten gerealiseerd.

*Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten
Lokaal maatwerk voor vitale kernen*

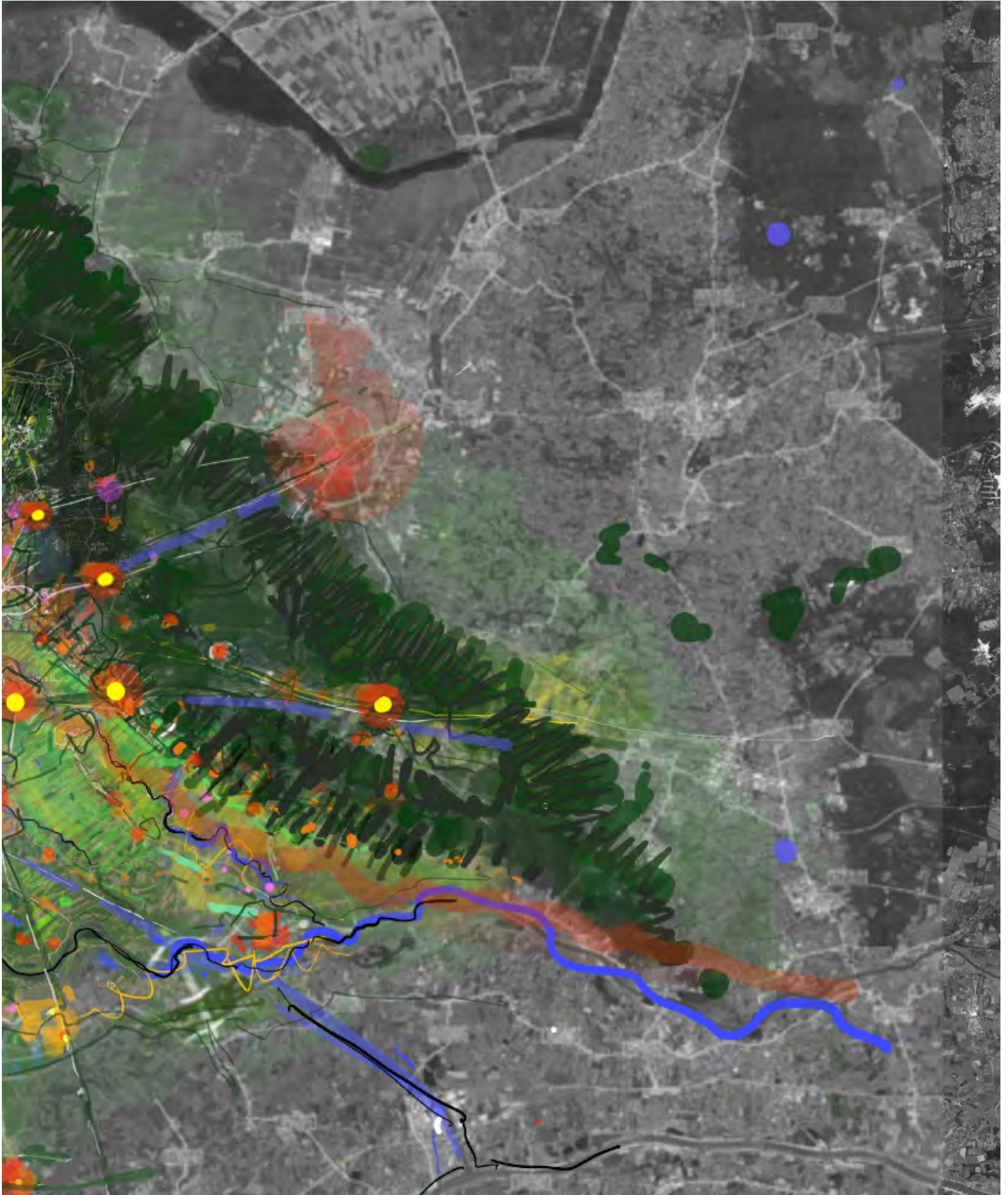
3.2 'De Kaart van Alles'

De kaart van alles bevat een caleidoscoop van alle ruimtelijke opties voor de periode na 2030. Dit betreft een ruime overprogrammering en biedt ruimte voor nadere keuze, afweging en concretisering. De kaarten verbeelden ook de onderzoeksvragen. In de uitwerking naar het perspectief REP wordt concreet wat kansrijke opties zijn voor de regio tot 2040. Er zullen opties afvallen of concreter in beeld komen. Ook kunnen ontwikkelingen die nu op de kaart van alles staan naar de kaart van altijd verschuiven en voor 2030 tot uitvoering komen.

Verstedelijkingsstrategie: buitenstedelijk nabij bestaande OV-knooppunten & ontwikkelkansen nabij nieuwe OV-knooppunten en buitenstedelijk met hoogwaardig OV

‘De Kaart van Altijd’

Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten

Richting 2030 is in grote lijnen de ruimtelijke ontwikkeling van de regio bekend. Binnenstedelijk, vooral nabij bestaande OV-knooppunten, worden nog ca. 67.000 woningen gerealiseerd en werkmilieus toegevoegd. Hier vindt veelal verdichting en transformatie plaats binnen het bestaande bebouwde gebied.

Deze ontwikkeling is al zichtbaar in de ontwikkelingen rond bijvoorbeeld in Woerden, Maarssen en Nieuwegein. Omdat het lastig lijkt om alle plancapaciteit tijdig te benutten, denken we ook voor deze periode al na over nieuw planaanbod. We verkennen maatregelen om een eerste invulling van het wiel met spaken te realiseren aan de zuidkant van de stad Utrecht die de grote druk op het Utrechtse mobiliteitsnetwerk moeten opvangen en mogelijkheden bieden om op door te ontwikkelen. We voegen extra woningen toe bij kernen om de vitaliteit en kwaliteit van deze kernen te borgen. Ook gaan we meer verstedelijken rond bestaande knopen als Houten, Breukelen en Zuilen/Leidsche Rijn Centrum. Onderdeel van de ontwikkeling is de inzet op goede verbindingen voor fiets, OV en auto tussen knopen en kernen. Voor wat betreft fiets leggen we die bij voorkeur aan in aantrekkelijke groene scheggen die in groenblauwe linten doorlopen in de steden en dorpen. We werken er aan om barrières van (snel)wegen, kanalen en spoorlijnen in deze verbindingen te slechten. Er zijn goed bereikbare natuur- en recreatiegebieden in en om de steden gerealiseerd. Het ‘Ontwikkelbeeld Groen en Landschap U16’ is hierbij als uitgangspunt genomen. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van ideeën uit het Ringpark-concept.

Voor de landbouwkerngebieden is een transitie in gang gezet waarbij toegewerkt wordt naar een meer natuur inclusieve bij voorkeur op de regio georiënteerde duurzame landbouw. In de nattere gebieden is, na een verkennende fase, een start gemaakt met de transformatie naar hierbij passende vormen van een meer watergebonden bodemgebruik.

De verstedelijkingsstrategie gericht op binnenstedelijke bouwen rond knopen heeft een relatief gunstig effect op energieverbruik als gevolg van verdichting met de focus op OV, fiets en voetganger, en biedt daarnaast ruimte om in stad en landschap bronnen voor duurzame energie te realiseren.

‘De Kaart van Alles’

Buiten stedelijk nabij bestaande OV knooppunten

Vanuit kwalitatieve kansen, urgenties, ambities en om tegemoet te komen aan de doelstellingen die we als regio willen waarmaken zien we na 2030 meer mogelijkheden. Een volgende stap in de ruimtelijke ontwikkeling van de regio is het invullen van kansen om buitenstedelijk bij bestaande knooppunten woon- en werkmilieus toe te voegen. Bijvoorbeeld bij Breukelen en Bunnik is knoopwaarde aanwezig die benut kan worden door in de nabijheid te bouwen. Daarnaast zijn er door de realisatie van het wiel nieuwe knopen ontstaan voor het toevoegen van stedelijke woonmilieus aan de randen van de stad. De A12-zone is hier een voorbeeld van, evenals een stedelijke ontwikkeling bij Lunetten-Koningsweg. We reserveren ruimte om een infrastructurele bypass in de A12-zone mogelijk te houden.

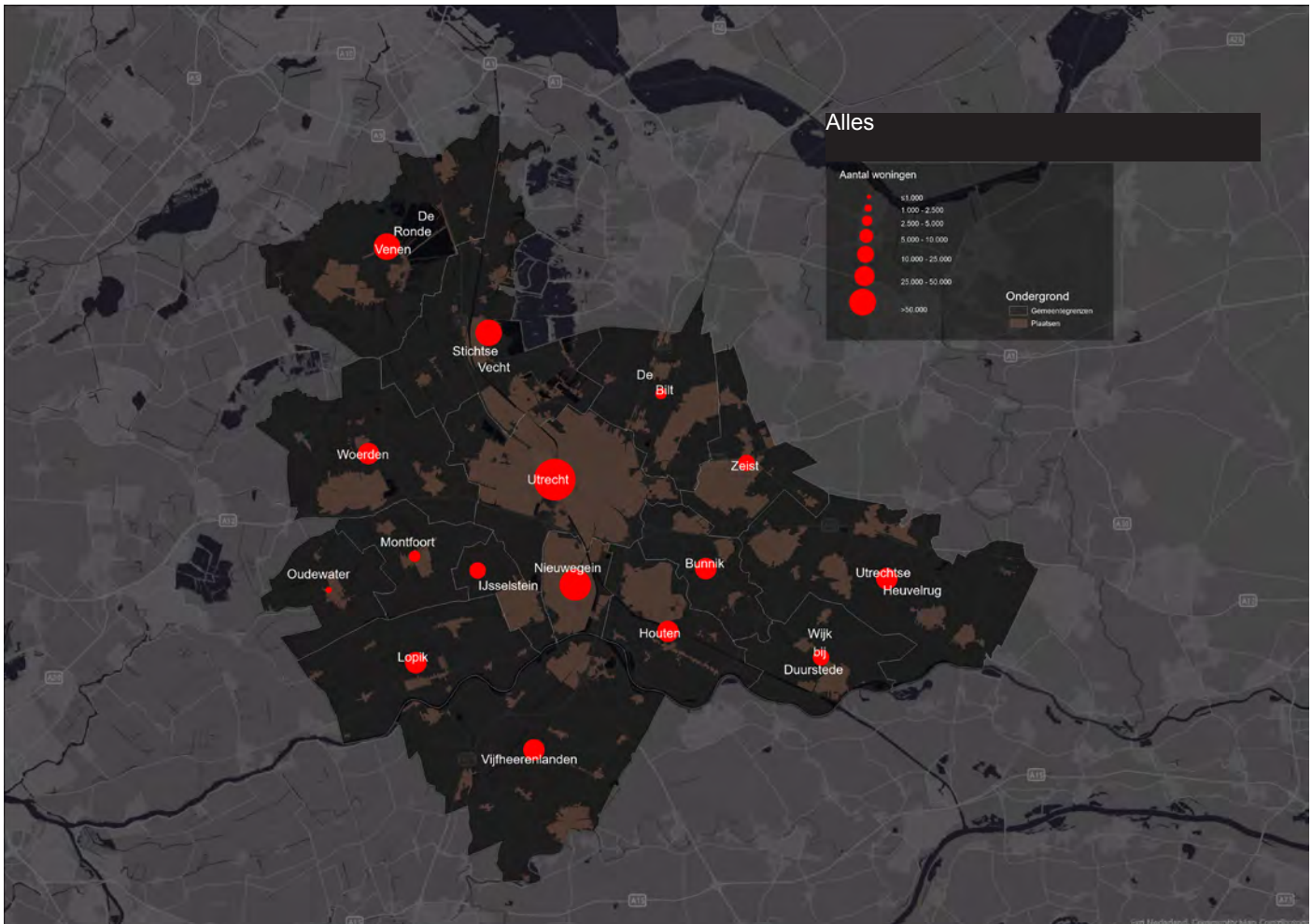
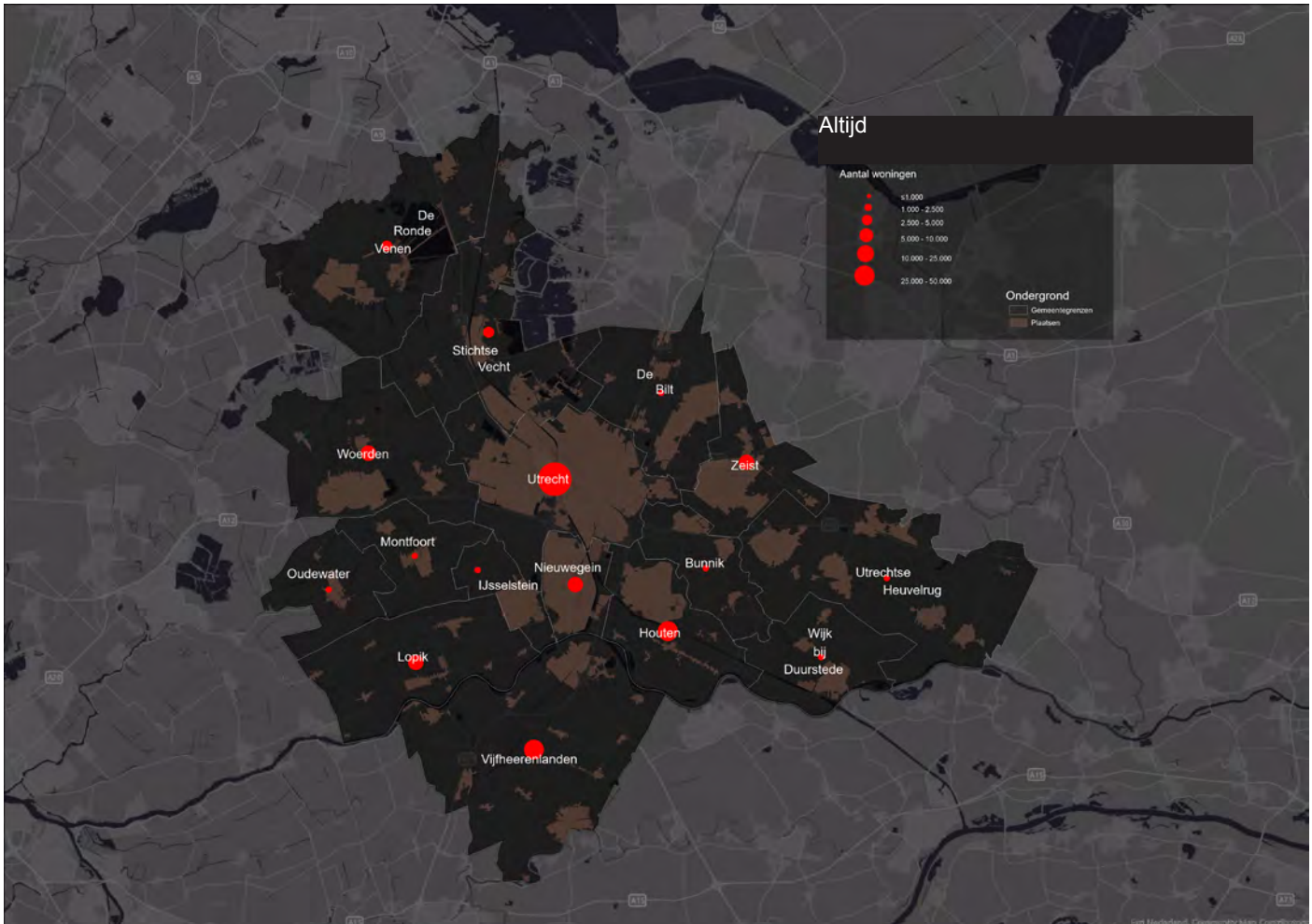
De realisatie van verstedelijking bij een of meerdere genoemde knopen heeft invloed op het gebruik en beleving van delen van het landschap nabij deze knopen. Sommige zijn gesitueerd in relatief natte delen van de regio en zullen bij realisatie vragen om stevige maatregelen m.b.t. klimaatadaptatie/klimaat-adaptief bouwen. In bestaand stedelijk gebied wordt ingezet op klimaatadaptatie, waarbij gelijktijdige kansen voor vergroening van bestaand stedelijk gebied kunnen worden benut.

De verdichting bij buitenstedelijke OV knooppunten kan als kans dienen voor het realiseren van goed bereikbare poorten naar het landschap. In totaal zijn er binnenstedelijk (al dan niet bij knooppunten) en buitenstedelijk bij bestaande knooppunten kansen om 120.000 tot 220.000 woningen te realiseren. Wanneer al deze locaties in volle omvang tijdig gerealiseerd worden biedt deze verstedelijkingsstrategie daarmee mogelijkheden om de opgave te accommoderen.

Als regio zien we ook andere mogelijkheden, ieder met specifieke onderzoeksvragen. De realisatie van een of meerdere genoemde ingrepen heeft invloed op het gebruik en beleving van delen van het landschap nabij steden. Sommige locaties zijn gesitueerd in relatief natte delen van de regio en zullen bij realisatie vragen om stevige maatregelen m.b.t. klimaatadaptatie/klimaat-adaptief bouwen. Door het benutten van deze locaties voor wonen/werken kunnen deze locaties op langere termijn niet benut worden voor de realisatie van windenergie.

Bij het verzwaren van het programma voor stedelijke ontwikkeling en mobiliteit verzwart gelijktijdig ook het programma voor natuur, groen en recreatie. Waarbij bereikbaar en kwalitatief hoogwaardig en beleefbaar groen, landschap, natuur en cultuurhistorie meer inzet vragen om de kernkwaliteiten van een groene verbonden regio in stand te houden en barrières te slechten. Zodat voor mens en natuur de verbinding met en in het landschap behouden blijft middels een fijnmazige groenblauwe dooradering vanaf de woonomgeving tot in het landschap.

De verstedelijkingsstrategie gericht op het realiseren van buitenstedelijke locaties heeft een relatief negatief effect op de toename het energieverbruik als deze locaties niet goed verbonden zijn aan het OV knooppuntennetwerk. Door het benutten van deze locaties voor wonen/werken kunnen deze locaties op termijn niet benut worden voor de realisatie van windenergie. Wel bieden zij de mogelijkheid om energie-neutrale is zelfs energieleverende wijken te realiseren.

3.3 Woningbouw aantallen

Inventarisatie potentiële verstedelijkingslocaties U16 lange termijn

Woningbouwpotentie per gemeente

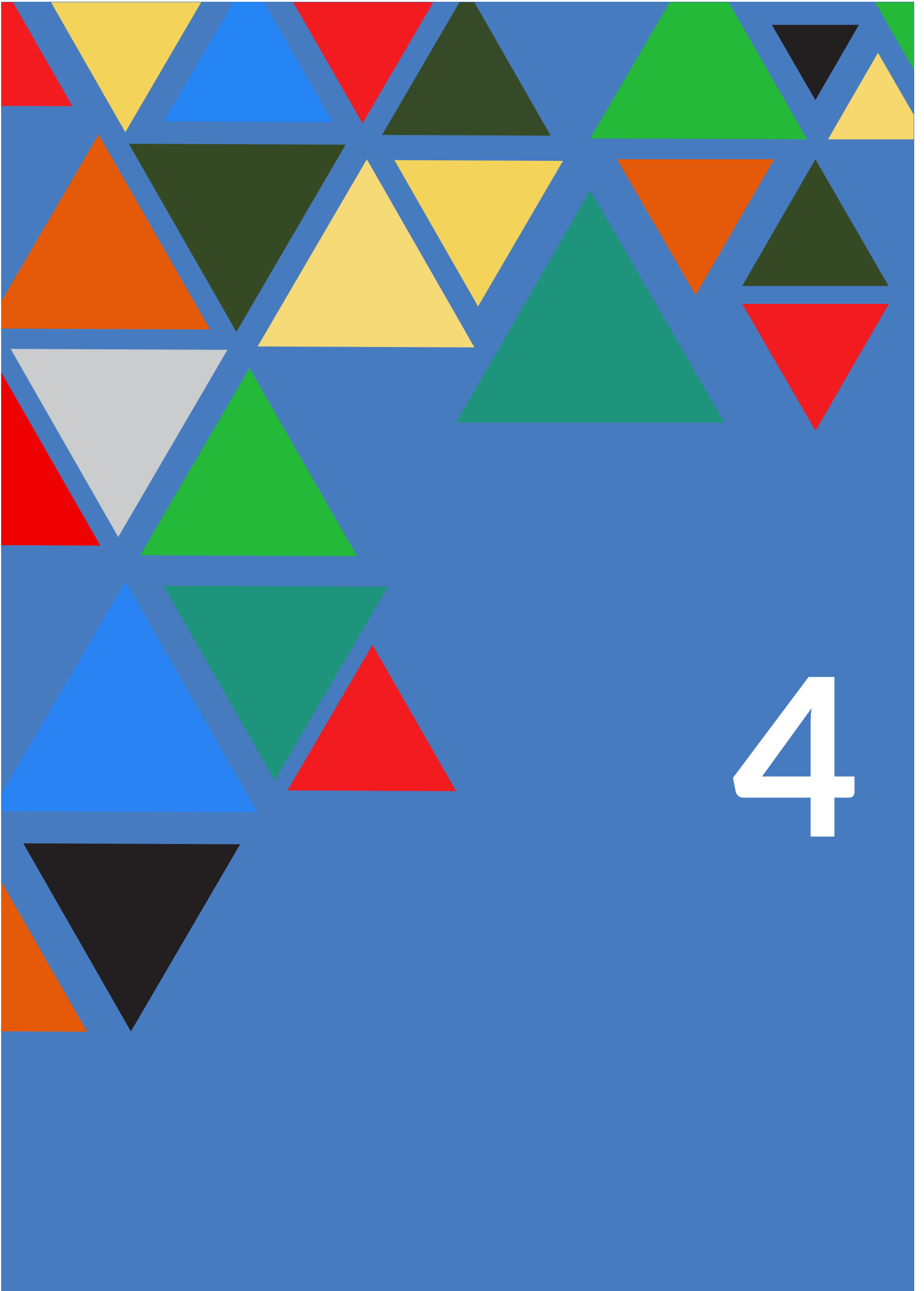
	Kaart van Altijd	Kaart van Alles	Totaal
Bunnik			
De Bilt			
Houten			
Ijsselstein			
Lopik			
Montfoort			
Nieuwegein			
Oudewater			
Ronde Venen			
Stichtse Vecht			
Utrecht			
Utrechtse Heuvelrug			
Vijfheerenlanden			
Wijk bij Duurstede			
Woerden			
Zeist			
A12 zone			
Overig kernen			
Totaal			

PM cijfers

Woningbouwpotentie naar verstedelijkingstrategie

	Kaart van Altijd	Kaart van Alles	Totaal
Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten			
Buiten stedelijk nabij bestaande OV knooppunten			
Ontwikkelkansen nabij nieuwe OV knooppunten en buiten stedelijk met hoogwaardig OV			
Uitbreiding van vitale kernen (buiten rode contour)			
Totaal			

PM cijfers

DEELGEBIEDEN

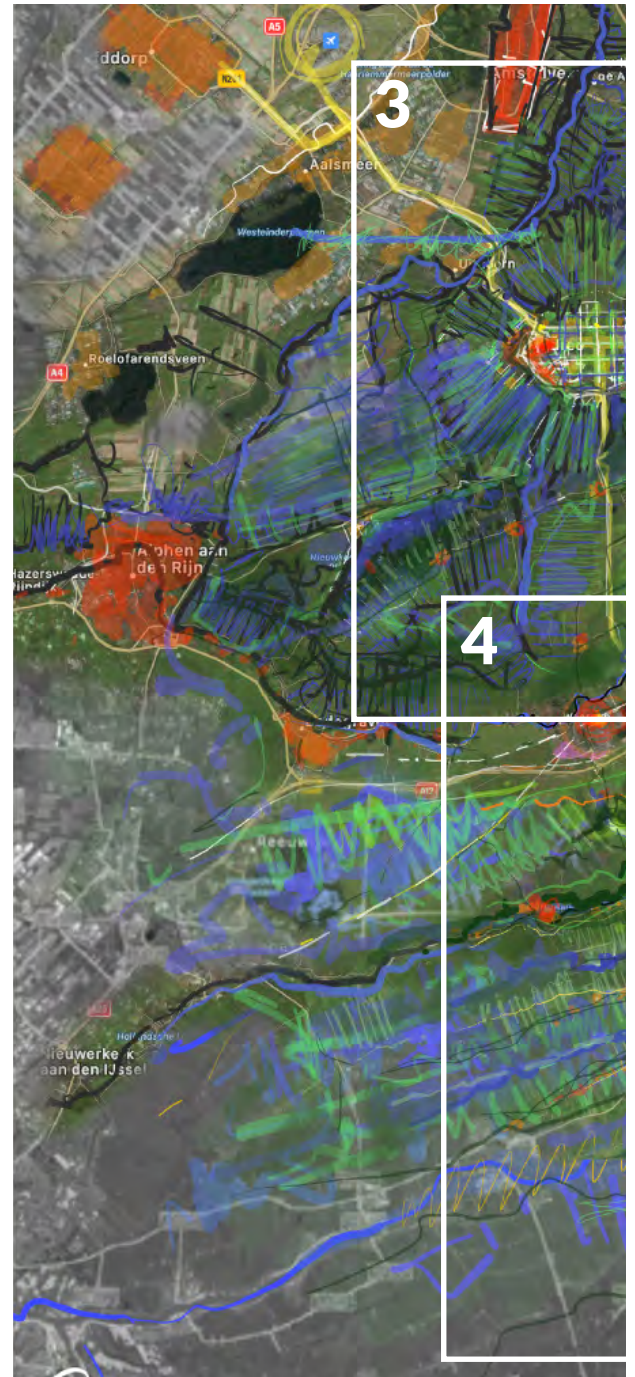
In dit hoofdstuk worden de ontwikkelmogelijkheden per deelgebied beschreven en mogelijke thema's voor samenwerking aangereikt.

Om de grote uitdagingen in de komende decennia adequaat het hoofd te bieden is een actieve benadering noodzakelijk die aansluit op alle bestuursniveaus, van Rijk, Provincie, Waterschappen en gemeenten. De koppeling van korte en lange termijn aanpak staat hierbij centraal: opgaven op gebied van verstedelijking, mobiliteit, energie in samenhang met het perspectief voor natuur en agrarische sector.

Het is wenselijk om pragmatische, uitvoeringsgerichte samenwerkingen binnen het U16 te formeren, die binnen het integrale ruimtelijke perspectief gebieds- en opgavegericht aan de slag gaan. Het uitgangspunt hierbij is dat de uitvoeringsagenda op intergemeentelijk niveau, in deelgebieden van de U16 wordt vormgegeven, in overleg met de provincie, geschraagd door de Provinciale Omgevingsvisie en de bijbehorende verordening en ondersteund door het door U Ned aangestuurde BO MIRT-onderzoek. Energie is een grote ruimtelijke opgave die het landschap zal gaan veranderen.

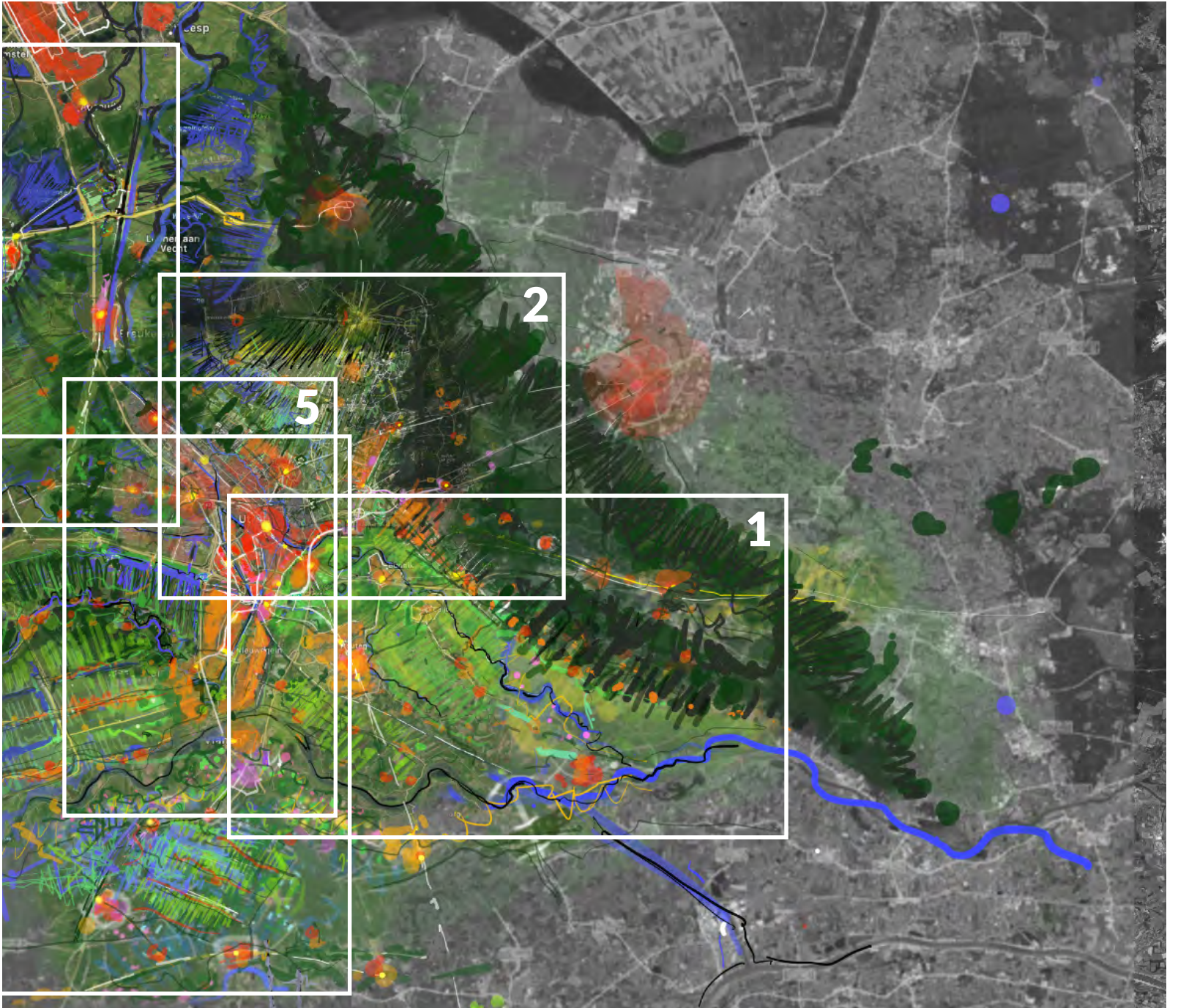
We onderscheiden de volgende 5 deelgebieden of samenwerkingsverbanden:

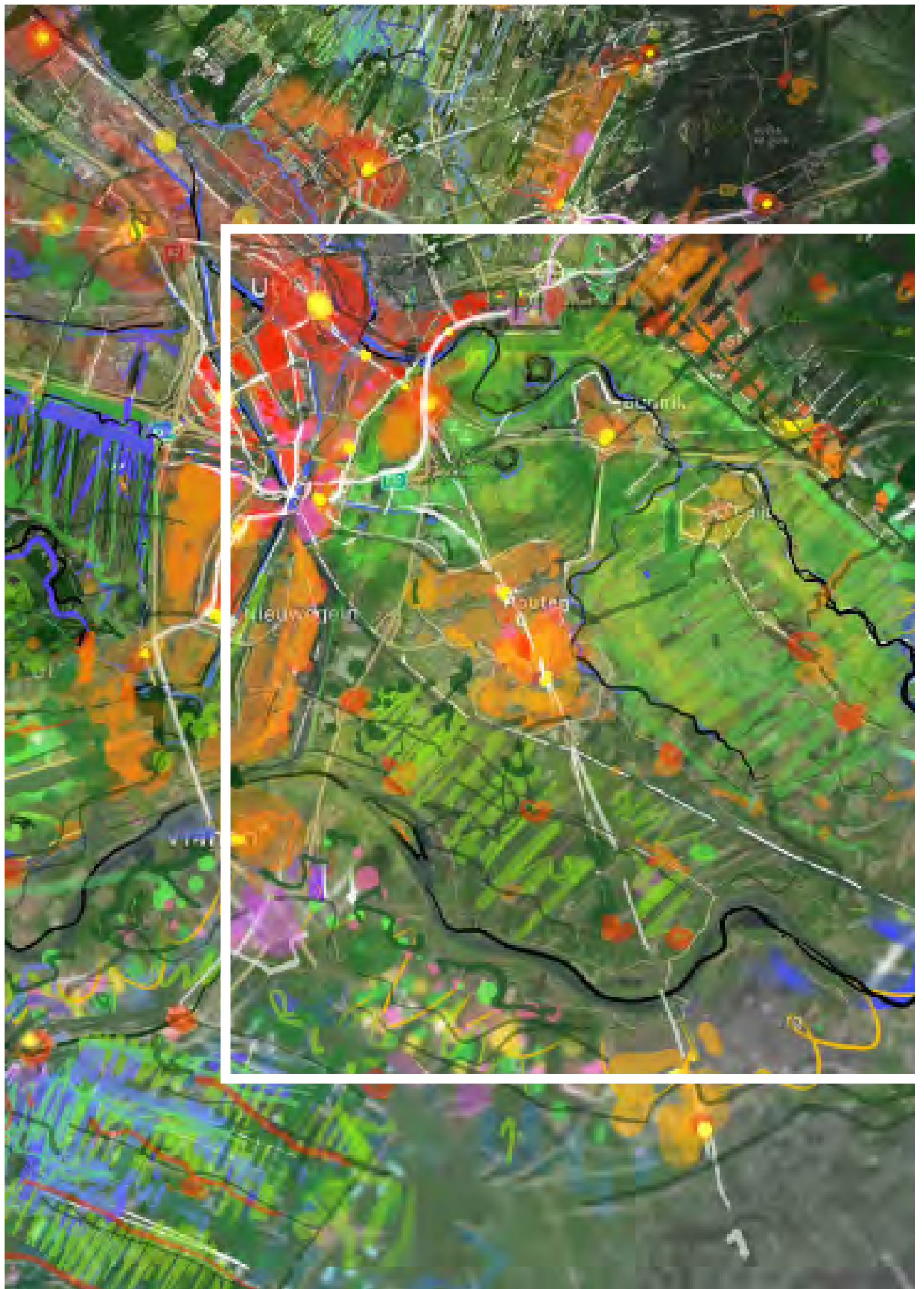
1. De Kromme Rijn-vallei
2. Noordrand: Strategische waterlinie landschap en noordelijke heuvelrug
3. Corridor ontwikkeling Snelle Vecht tussen Utrecht en Amsterdam: Stichtse Vecht en Ronde Venen
4. Woerd en Waard, Vijfheerenlanden
5. De centrale as: Vianen - IJsselstein - Nieuwegein - A12 - Utrecht

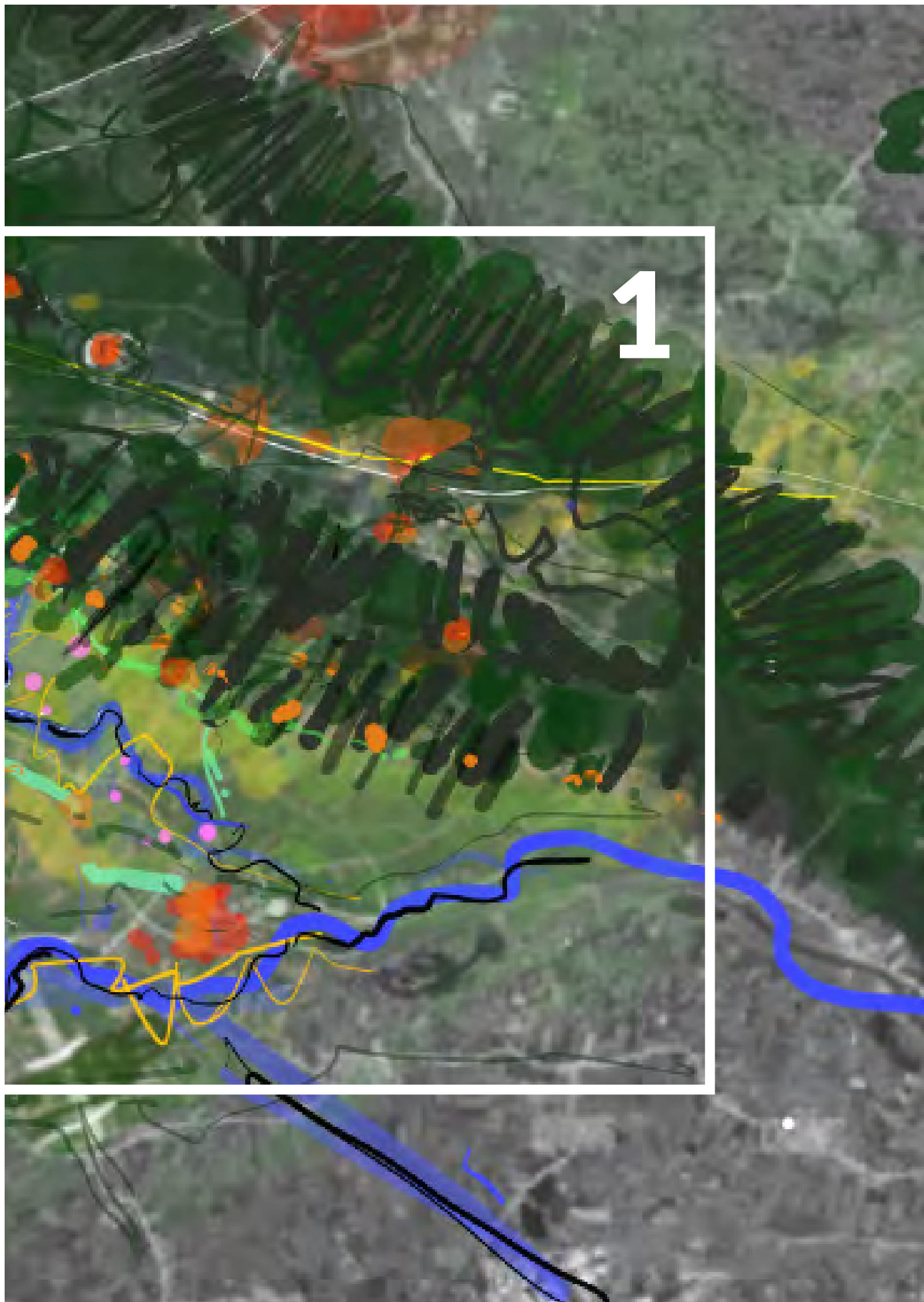

Overzicht deelgebieden

1

4.1 De Kromme Rijn-vallei

Van Wijk bij Duurstede tot de stadswallen van Utrecht slingert de Kromme Rijn langs de Heuvelrug, en is zo de verbindende factor in het zuidoosten van de regio; van de weidse uiterwaarden van de Lek tot aan de Oude Gracht.

Gezien de historische betekenis van de Kromme Rijn is haar huidige verschijningsvorm bescheiden; soms slechts die van een onopvallende, maar nog steeds slingerende watergang langs de Provinciale weg. Wanneer de Kromme Rijn Utrecht nadert, is de invloed van snelwegen, spoor en stedelijke ontwikkeling van Bunnik, Odijk, Lunetten, USP dermate overheersend, dat de wijze waarop de rivier de stad binnenkomt, en de grachten met haar water voedt, nauwelijks te ervaren is. Ook de samenhang met het Fortenlandschap van De nieuwe Hollandse Waterlinie staat onder druk.

Door de ontwikkeling van een aantal nieuwe stedelijke gebieden, gericht op de Kromme Rijn-vallei, en revitalisatie van de Kromme Rijn en haar omgeving zelf, kan de samenhang in de vallei weer worden versterkt, zodat in de Kromme Rijn-vallei een nieuwe balans tussen stad, dorpen, landschap en natuur kan ontstaan. Dit geldt voor de flank van de Heuvelrug, tussen Wijk en Odijk, waar versterking van het coulisselandschap gepaard kan gaan met kleinschalige bebouwing ten behoeve van recreatieve functies, nieuwe landgoederen, en kleinschalige zonnevelden.

De Kom van de Kromme Rijn

Daar waar de Kromme Rijn Utrecht nadert wordt de stedelijke dynamiek steeds groter. Het landschap krijgt betekenis door de aanwezigheid van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, maar de invloed van stad, snelwegen, spoor zijn dermate dominant, dat zeker hier sprake van een landschappelijke schaa sprong moet zijn om de samenhang in dat landschap, en de balans met de stedelijke ontwikkeling te herstellen.

Stad

De ontwikkelingen A12-zone, Lunetten-Koningsweg en USP vormen een stedelijke boog, verbonden door de SUNIJ-lijn die het landschap van de Forten van de Waterlinie en de Kom van de Kromme Rijn-vallei omspant. Verder naar het oosten gaat deze kwartcirkel via Zeist en Driebergen over in de Heuvelrug-flank.

Achter Odijk en Bunnik slingert de Kromme Rijn tussen de Forten Vechten en Rijnauwen door, en langs de Lunetten, Utrecht binnen. Sport- en recreatieterreinen, spoor- en snelwegen en het gehalveerde landgoed Amelisweerd bepalen nu het beeld.

Kom van de Kromme Rijn-park; Forten, landgoederen en rivier

Bij het verder verstedelijken rond A12, Lunetten-Koningsweg en de verbinding naar het USP biedt de Kom van de Kromme Rijn-vallei, weliswaar bij aanzienlijke investeringen in landschap en natuur, de mogelijkheid om een uniek ensemble van rivier, forten, heuvels landschap en omringende nieuwe stedelijke milieus te maken.

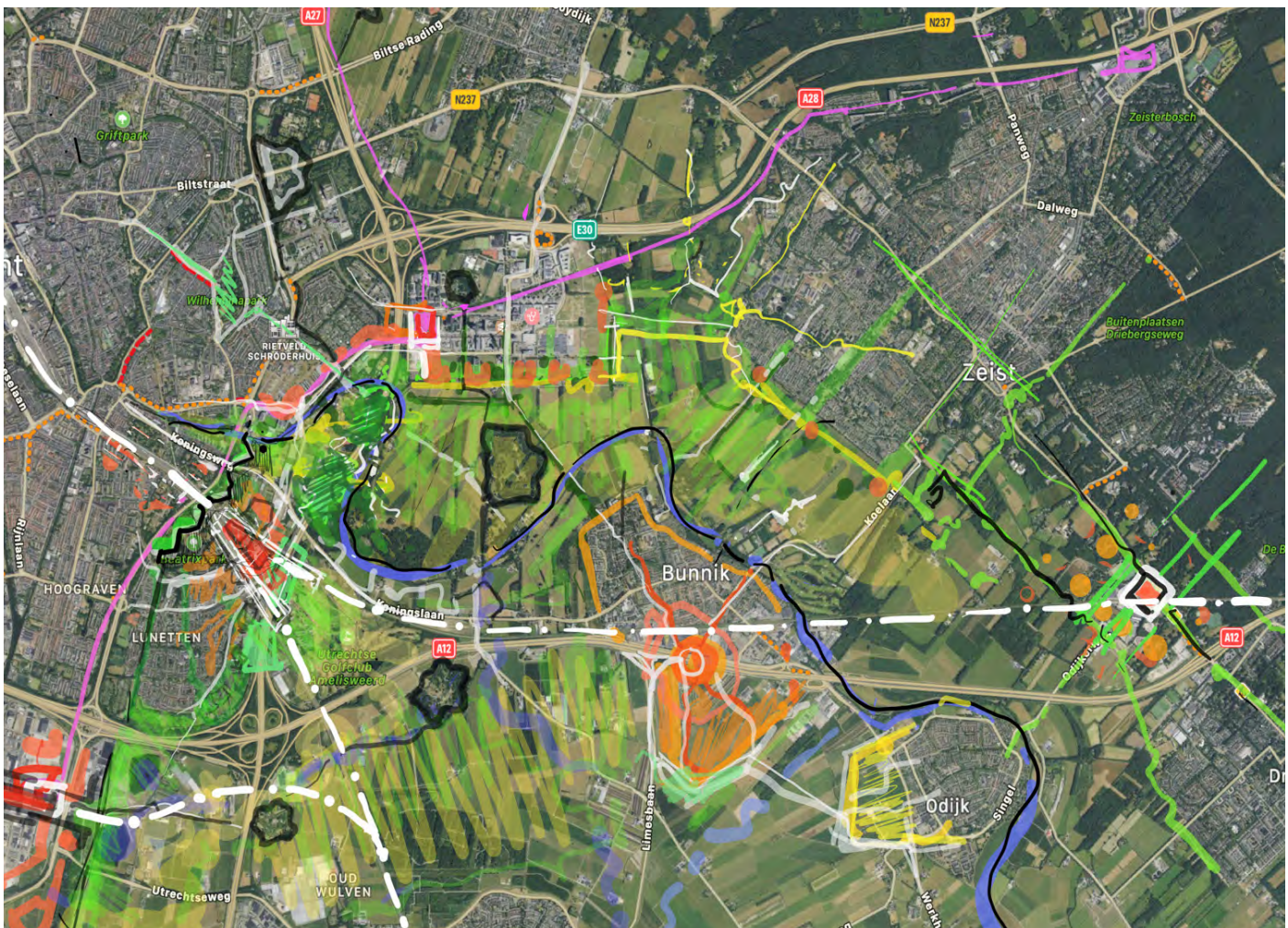
De OV- en treinstations bieden directe toegang tot dit landschap van de toekomst, en de loop van de Kromme Rijn zelf is een directe toegangspoort vanuit het hart van Utrecht naar het landschap van de toekomst; de Kom van de Kromme Rijn-vallei is een onmisbare schakel in het Ringpark-concept.

De Kromme Rijn-Warande

Via Zeist, Driebergen, Doorn en Leersum wordt de versterking van het Heuvelruglandschap vormgegeven met de Kromme Rijn-warande, een route, parallel aan de Stichtse Lustwarande, maar zuidelijker, op de overgang van de Kromme Rijn-vallei naar de Heuvelrug zelf. Nieuwe landgoederen en recreatie staan hierbij centraal, de verbindingen zijn gericht op langzaam verkeer, autoverkeer is niet doorgaand en beperkt. Station Driebergen-Zeist biedt zowel toegang tot de Heuvelrug én de Kromme Rijn, en biedt gelegenheid om de landgoederen, bosrand en beperkte verstedelijking te combineren. Bovendien is de omgeving van knooppunt Driebergen-Zeist een interessant zoekgebied voor integrale ontwikkelingen van wonen, werken en mobiliteit.

Luchtfoto De Kromme Rijn

Verkennde schets, Kom van de Kromme Rijn

Houten: schaa sprong in stedelijkheid; van naar binnen gekeerd naar buiten gericht

De dubbele groeikern Houten is toe aan een nieuw perspectief met nieuwe verstedelijking. Het scharnier tussen Houten en Houten–Castellum biedt hiertoe gelegenheid. Houten is ontwikkeld als een dubbele kern; centra met stations in het midden, een rondweg eromheen. Door een nieuwe stedelijkheid toe te voegen in het “scharnier”, waar de beide kernen elkaar raken, en deze nadrukkelijk naar buiten te keren, in dit geval naar het nieuwe landschap van de Kromme Rijn-vallei, wordt ook hier een nieuw ensemble van stad en landschap geactiveerd; zeker wanneer de Houtense Rijn wordt gerealiseerd. Een verdere verdichting en herstructurering van de binnenstedelijke locaties Centrum, Molenzoom en de Koppeling kan een dynamisch hoog stedelijk gebied met een mix van wonen, werken en voorzieningen creëren. Het landschap wordt gevrijwaard van bebouwing, maar een samenhangende ontwikkeling is essentieel. Behalve inzet op binnenstedelijke ontwikkeling, heeft het ontwikkelen van Houten-Oost potentie. Door passende woningen te bouwen kunnen de verbindingen met het landschap van de Houtense Rijn worden verbeterd en recreatieve bestemmingen toegevoegd. Tot slot zijn er kansen om aan de noordwestkant van Houten delen van de Doornkade, Oud-Wulven en Hof van Wulven te ontwikkelen tot een stedelijk woon-werkmilieu bestaande uit verschillende woningtypen. Door sterke (fiets)verbindingen met de stad te maken kan de interne groenstructuur worden versterkt.

De “Houtense Rijn”, een nieuwe rivierarm in de Kromme Rijn-vallei

In het landschap ten noordoosten van Houten ligt een oude meander van de Kromme Rijn. Deze is deels al “opgegraven” bij de uitvoering van het Castellum. Gezien de toenemende behoefte aan waterberging is het opnieuw activeren van deze oude rivierbedding als zijarm van de Kromme Rijn een potentieel waardevolle toevoeging aan het landschap.

De dorpen Bunnik en Odijk

Nog dit jaar wordt er begonnen met de plannen voor een nieuwe wijk direct ten westen van Odijk. De nieuwe woningen zijn nodig voor de lokale behoefte en ondersteunen de voorzieningenstructuur in de dorpen. De omgeving van station Bunnik heeft potentie om verder te ontwikkelen als knooppunt waar bezoekers van het Utrecht Sciencepark eenvoudig kunnen wisselen tussen fiets, auto en openbaar vervoer. Met de verbeterde verbindingen en voorzieningen kan de stationsomgeving transformeren naar een gemengd woon-werkgebied met hoge dichtheden. Een interessant vestigingsmilieu voor bedrijven en werknemers, die graag een directe relatie hebben met de stad en het Sciencepark. Naast de intensivering van het knooppunt Bunnik betekent het ook vermindering van doorgaand verkeer in de bebouwde kom en wordt het station een

recreatieve knoop voor de relaties met het omringende landschap.

Daarnaast wordt er ten zuiden van de A12 en het vernieuwde station nagedacht over de ontwikkeling van Bunnik-Zuid. In de nabijheid van het station in hoge dichtheden, maar verderop kan er met lagere dichtheden een gemengd woon- werk- en recreatielandschap ontstaan. Aansluitende landschapsonwikkeling van de ‘Houtense Rijn’ is een essentieel onderdeel van het geheel.

Wijk bij Duurstede

Wijk bij Duurstede wil een aantrekkelijke en vitale gemeente zijn in Utrechtse regio bestaande uit een leefbare stad en vitaal platteland. Om dit te realiseren dient het woonprogramma te worden afgestemd op de woonbehoefte met in het bijzonder aandacht voor jongeren en ouderen. In Wijk zijn er mogelijkheden voor een ruimtelijke kwaliteitsverbetering door het verder vergroenen en verzachten van de stadsrand met het gericht toevoegen van woningen in relatie tot groen met respect voor cultuurhistorische waarden. Ook kan de betekenis van Wijk als bron van de Kromme Rijn verder worden versterkt en meer gebruik te maken van recreatieve mogelijkheden. Ten slotte is er ruimte voor beperkte uitbreiding van lokale bedrijven. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van Bunnik-zuid direct ten zuiden van de A12. De doorgaande functie van de Werkhovenseweg in Odijk en de Stationsweg in Bunnik worden gereduceerd.

Schetsbeeld Wijk bij Duurstede

Samenwerking

Samenwerking in de kom van de Kromme Rijn tussen Utrecht, Houten, Bunnik/Odijk en Zeist en de Heuvelrug is gericht op:

- integrale ontwikkeling landschap-nieuw stedelijk gebied;
- op korte termijn ontwikkelen van een rijk scala aan nieuwe woonmilieus rondom en in de Kromme Rijn-kom;
- verder verrijken van het campusconcept van het USP;
- optimaal gebruikmaken van de OV-knooppunten, voor stedelijk én landelijk gebied;
- toevoegen recreatieve waarde en verdienmodellen aan het landelijk gebied;
- versterken en aandelen van de natuurlijke en landschappelijke waarde van het landschap van de Kromme Rijn-Kom;
- versterking van de samenhang van het Waterlinie-landschap.

Bestaande situatie Kromme Rijn-Vallei, zicht op Houten.

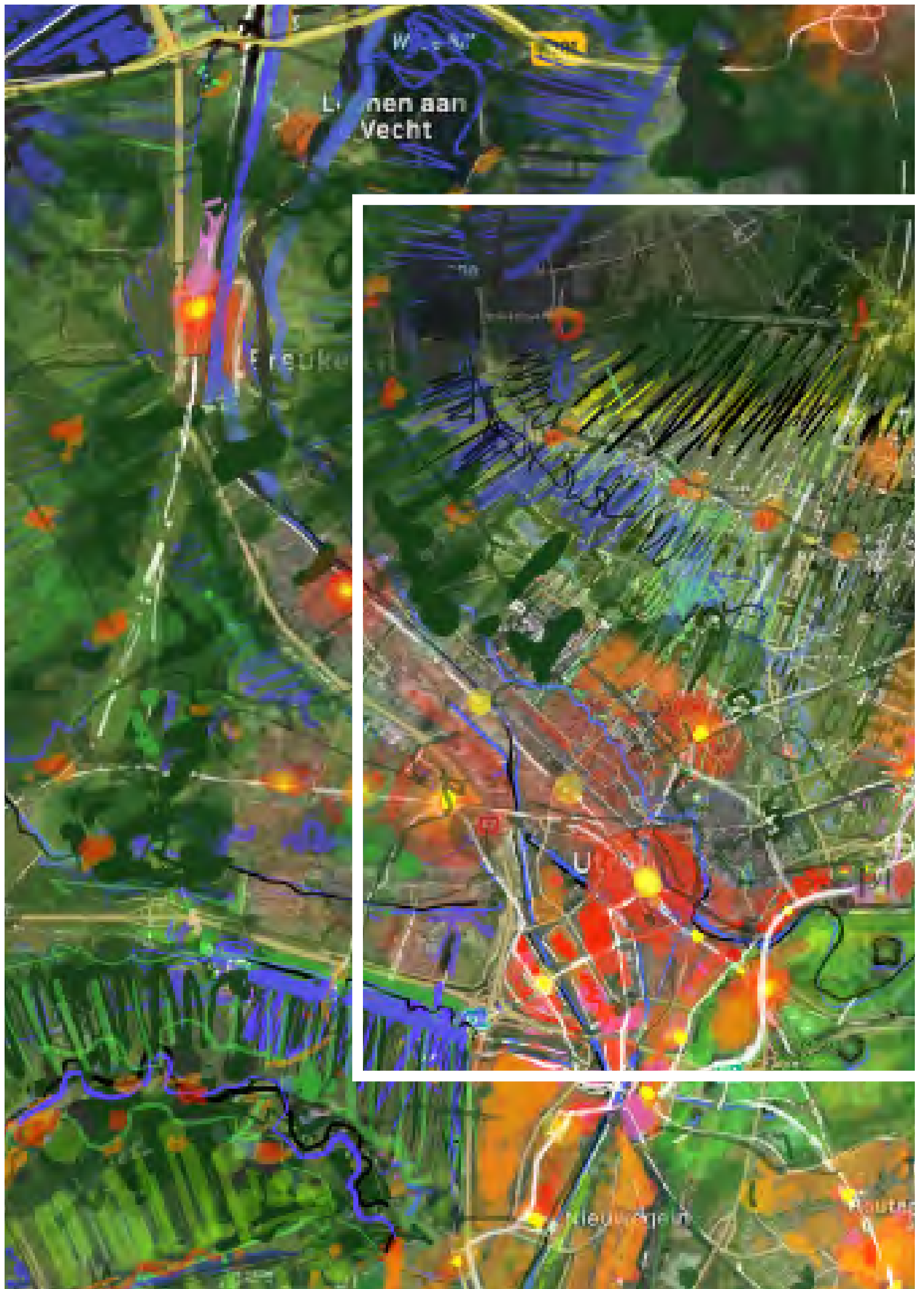

Bestaande situatie Kromme Rijn-Vallei, zicht op Houten.
Varianten Kromme Rijn-Vallei, zicht op Houten.

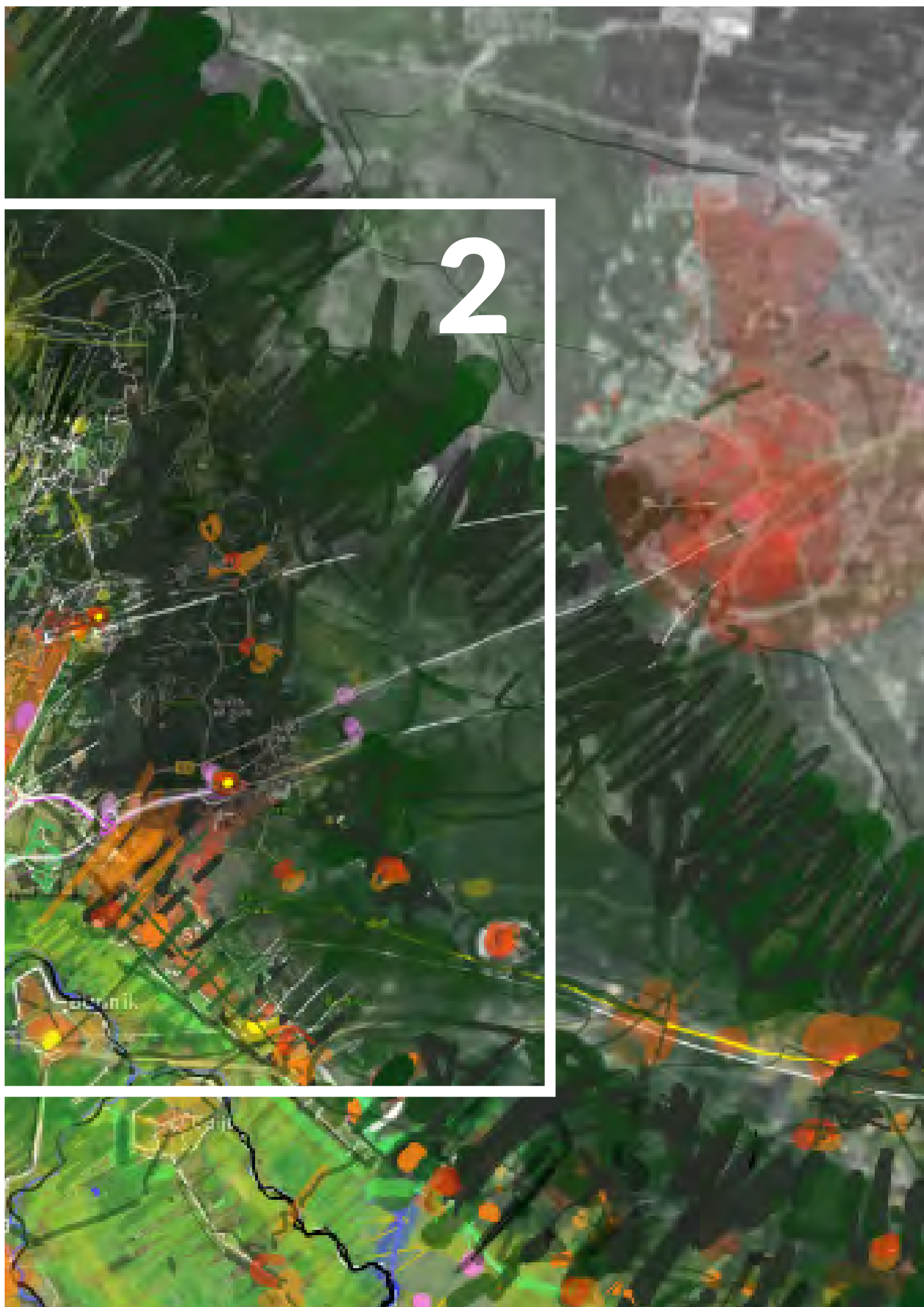

Schets Kromme Rijn-vallei. Op de achtergrond de A12, Lunetten/Koningsweg,
Centraal het Scharnier van Houten, de Houtense Rijn, het knooppunt Bunnik Odijk
Aan de rechterzijde de Kromme Rijnwarande

2

4.2 Noordoostflank: Strategisch waterlinie landschap en noordelijke heuvelrug

Strategisch landschap, Waterlinie en Heuvelrug-Noord

Ten Noorden van de Kom van De Kromme Rijn is de afstand tot de stad Utrecht en de Heuvelrug het kleinst. Hier komen het strategisch landschap van de Waterlinie, Heuvelrug en stadsrand samen, doorsneden door infrastructuur van de snelwegen en spoorlijnen richting Arnhem, Amersfoort en Hilversum.

In de toekomst is te verwachten dat de zuidzijde, grenzend aan de Fortenlinie, verder zal vernatten. Vergroting van de beleefbaarheid en toegankelijkheid vanuit de noord- en oostzijde van Utrecht is, zeker bij een verdere verdichting rond station Overvecht, station Bilthoven en het Utrecht Science Park (USP) na te streven, waarbij de Noordelijke Randweg ook in de toekomst wel een harde grens voor verstedelijking blijft, het Noorderpark beter toegankelijk wordt in combinatie met de beleving van de Waterlinie en haar Forten en het landschap van de Heuvelrug met recreatieve routes goed aansluit op het stedelijk gebied. Hierbij zijn "natuurstations" Hollandse Rading en Driebergen-Zeist belangrijke toegangspoorten. Juist op deze plek bevindt zich ook het USP, hedendaags één van de meest strategisch belangrijke "landschappen" van de regio. Op deze plaats ligt de robuuste natuurcorridor vanaf De Bilt west om het USP langs Zeist richting Bunnik en verder. De campus heeft een uitloper naar het knooppunt rond station Bilthoven, via de institutenzone langs de Soestdijkse Weg. Het coulissenlandschap rond Maartensdijk en Nieuwe-Wetering, dat analoog aan de zuidelijke flank van de Heuvelrug ook hier versterking en grotere robuustheid kan krijgen, gaat in het Noorden over in de bossen en landgoederen van de Noordelijke Heuvelrug, en in het

westen in het veenweidelandschap richting het Stichtse plasseengebied.

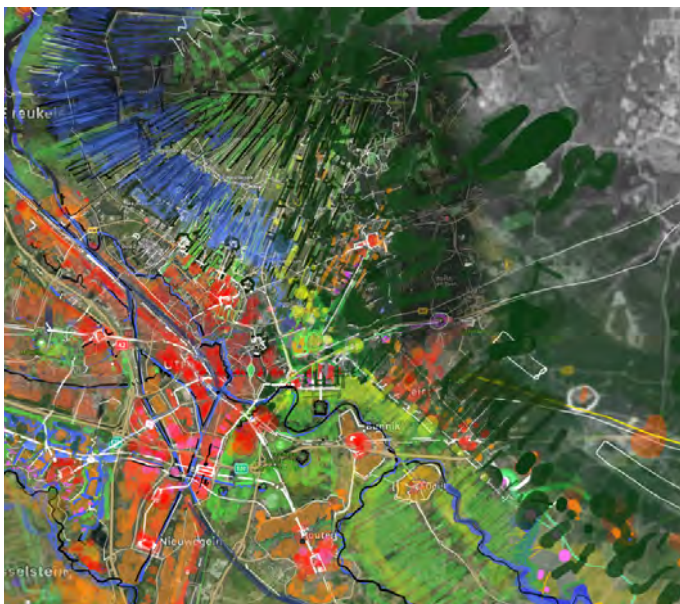
De Bilt

Ontwikkeling stationsgebied Bilthoven, in samenhang met de ontwikkeling en bereikbaarheid van de institutenzone (Life Science As) incl. USP Bilthoven van de Bilt, aansluitend op het USP is een belangrijke ambitie in dit deelgebied. De wijze waarop het doortrekken van de Uithoflijn en de ontwikkeling van transferia langs de A28 worden verbonden is nader te onderzoeken.

Versterking coulissenlandschap rond Bilthoven / Hollandse Rading, is gezien het landschappelijk en ecologisch verbindend karakter belangrijk, ook in het kader van de robuuste Heuvelrug. Het verder ontwikkelen van het strategisch landschap; vernatten en vergroten van de recreatieve waarde van het cultuurhistorisch fortenslandschap, zijn richting Noordrand Utrecht en Overvecht sleutelwoorden.

Zeist

Een toekomstige doorgetrokken Uithoflijn of HOV verbinding tussen USP en Amersfoort biedt kansen voor de herontwikkeling van Zeist Noord en transformatie bedrijventerreinen aan de A28 in combinatie met P+R functie. Daarnaast zijn inde gemeente mogelijkheden om aan de Utrechtseweg kantoren en bedrijventerreinen te transformeren naar woningbouw. Rond station Driebergen-Zeist is juist ruimte om gemengde woon-werk milieus en kantoren in groene setting te concentreren in combinatie met beter toegankelijk maken van de recreatieve mogelijkheden van de Heuvelrug en Kromme Rijn gebied.

Heuvelrug Waterlinie Knooppunten

Principe van vernatting strategisch landschap

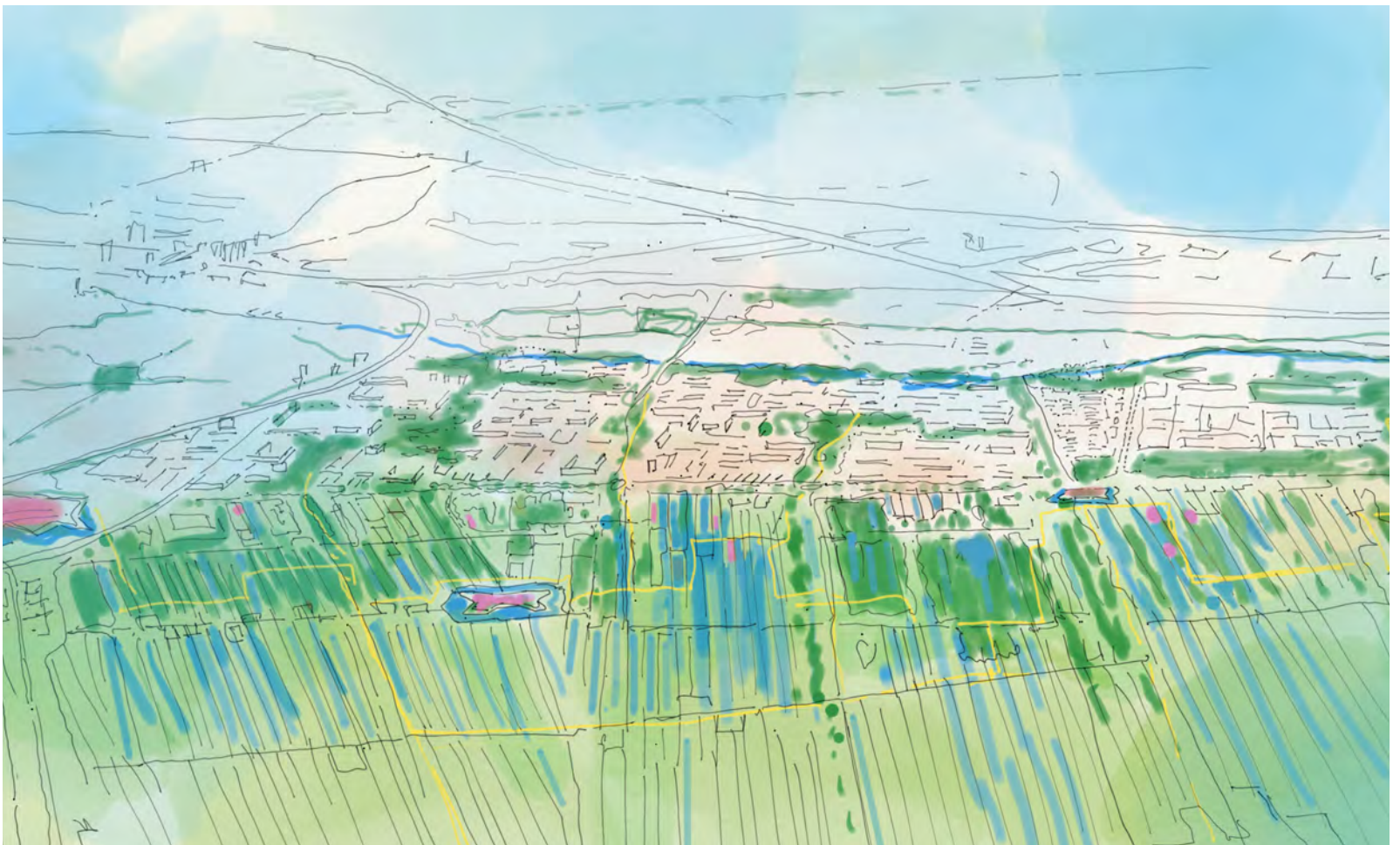
Samenwerking

Samenwerking tussen Heuvelrug, Zeist, De Bilt, Stichtse Vecht en Utrecht is gericht op:

- knooppuntontwikkeling rond stations Driebergen-Zeist en Bilthoven;
- bereikbaarheid USP (De Uithof en Bilthoven) onder andere de ontwikkeling OV-corridor A28 in combinatie met verstedelijking en P+R;
- ontwikkeling natuur en recreatieve waarde landschap met de bijbehorende verdienmodellen;
- verduurzaming huidige agrarisch landgebruik;
- ontwikkelen en behouden cultuurhistorische waarde;
- klimaatadaptatie van de bestaande waterhuishouding met oog voor het strategisch waterlinie-landschap;
- verstedelijking, kwalitatief, niet kwantitatief van karakter;
- gemengd verstedelijken van groene werklocaties;

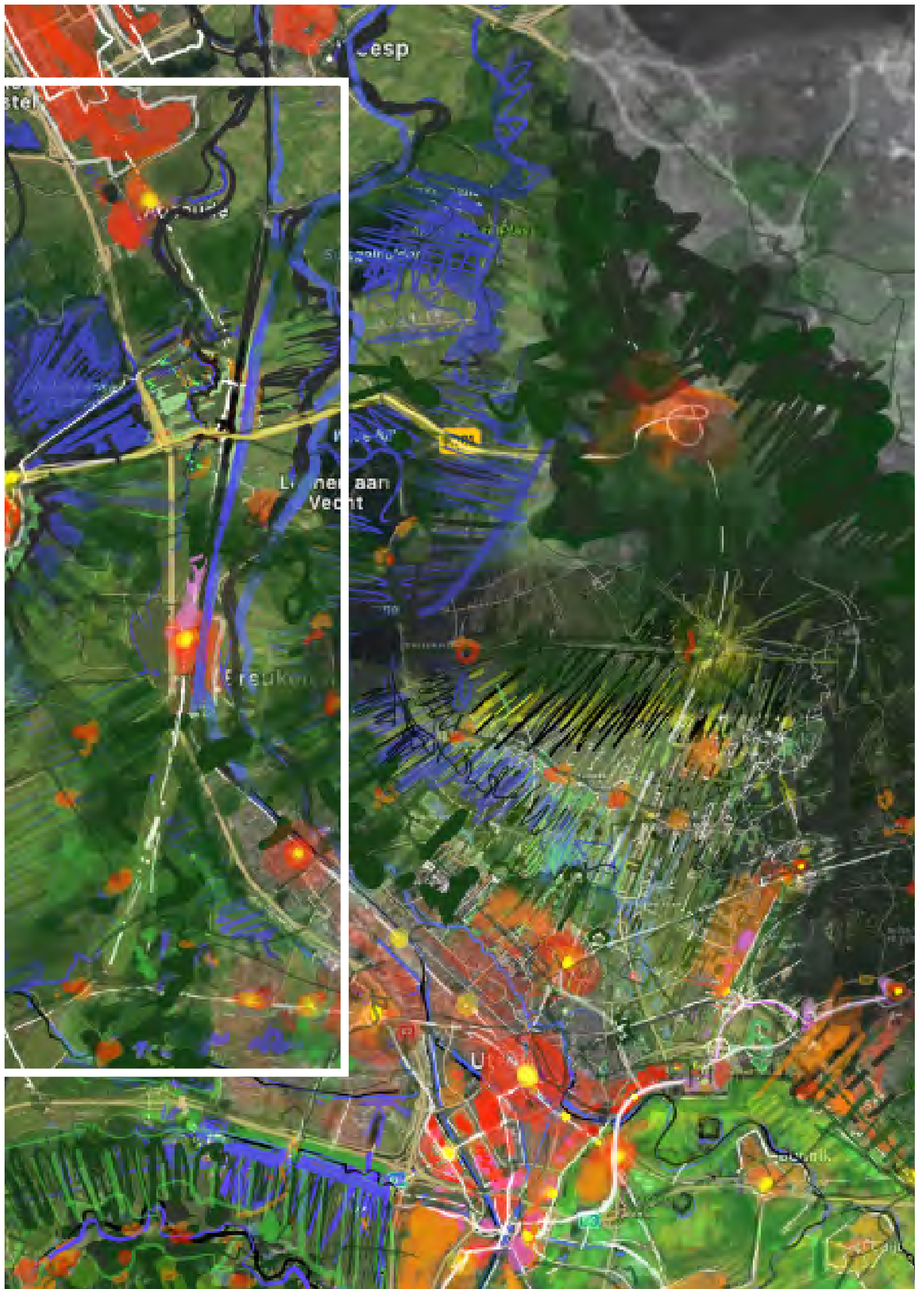

Noordrand nu. De randweg en de scherpe scheiding van stad (Overvecht) en landschap

Schets Noordrand. Activering recreatie: wandelroutes vanuit Overvecht, recreatieve functies en recreatief medegebruik landschap

4.3 Corridor ontwikkeling Snelle Vecht tussen Utrecht en Amsterdam: Stichtse Vecht en Ronde Venen

In het Noordwesten wijkt de Heuvelrug, en opent zich het plassen- en veenweidelandschap zich richting Noorden. Vanuit Utrecht lopen de gestrekte lijnen van spoor, kanaal en snelweg, en slingeren Amstel, Angstel en Vecht zich naar het noorden, naar Amsterdam.

Halverwege kruist de verbindingsweg van Amstelveen/ Aalsmeer, via Mijdrecht en Vinkeveen deze bundel, richting Hilversum.

De Zuid-Noord corridor tussen Utrecht en Amsterdam is in verleden en toekomst een essentieel deel van de urbane structuur van West-Nederland en de Randstad. De stedelijke ontwikkeling van deze corridor is een delicate operatie; historische gevoelige gebieden als het Vecht-lint, natuurgebieden als de plassen, en een gevoelige opgave betreffende veenoxidatie, bodemdaling en de agrarische toekomst van het gebied dienen te worden geadresseerd. Tegelijkertijd kent het gebied een moeilijke bodemgesteldheid én een hoge potentiële verstedelijkingsdruk in het spanningsveld Utrecht-Amsterdam.

Knooppuntontwikkeling in de corridor

In de “Snelle Vecht”, zoals Stichtse Vecht de corridor vanuit welbegrepen historisch perspectief heeft gedoopt, is de ontwikkeling van stedelijke knooppunten rondom (NS)-stations een kansrijke strategie.

Het betreft de bestaande knooppunten Zuilen, Maarssenbroek, Breukelen en Abcoude. De knooppuntwaarde van de locatie Loenersloot, waar de snelle Vecht de N201 kruist, is evident en van groot belang voor de achterliggende verzorgingsgebieden van Ronde Venen, en Hilversum. De knooppuntwaarde van deze knopen wordt in de komende decennia verder benut. Voor Abcoude is het interessant om de recreatieve poortfunctie nader te onderzoeken.

Dit betekent verdichting; toevoegen van woon- en werkfuncties, en het integreren van, in het geval van knooppunt Loenersloot, het aansluitende vervoersysteem richting Vinkeveen- Mijdrecht en Aalsmeer, Schiphol enerzijds, en Hilversum anderzijds. Ook hier vindt knooppuntontwikkeling plaats, maar op beperkte schaal, aansluitend op de (Bus-) stations van Mijdrecht en Vinkeveen, in de N201-corridor.

Landschappelijke transformatie Veenweidegebied

Met name het landschap van de Ronde Venen, waterrijke lage veenweidepolders zal te maken krijgen met grote veranderingen in waterbeheer, landgebruik en dus in agrarische verdienmodellen. Gezamenlijk zal gezocht moeten worden naar een nieuwe balans tussen water, landbouw, natuur en recreatie, waarbij het stoppen van bodemdaling en veenoxidatie prioriteit heeft en het

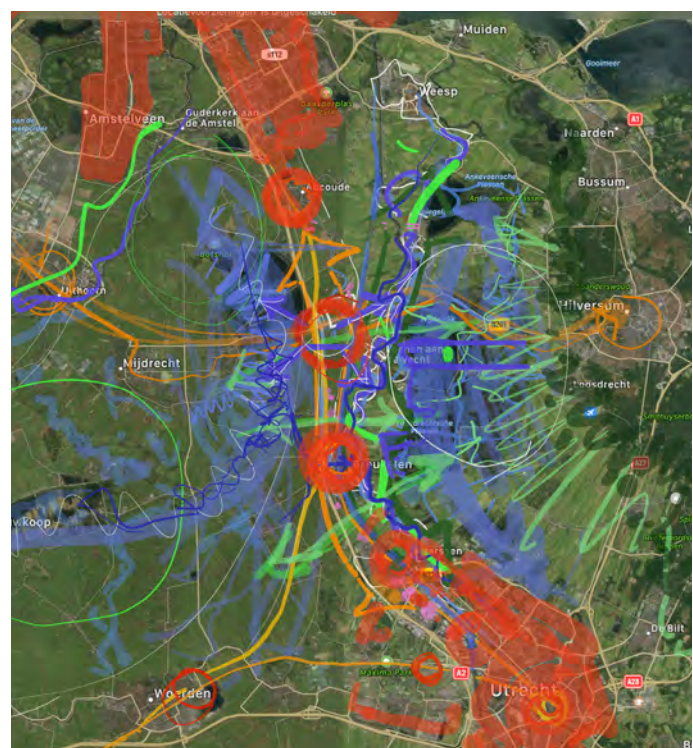
landschap van een nieuw, en duurzaam exploitatiemodel wordt voorzien.

De verbinding tussen de west- en oostzijde van de “Snelle Vecht” wordt gewaarborgd door vensters, onderbrekingen in de corridor, open, groene gebieden waar ook ecologisch en recreatief naar verbinding wordt gestreefd.

Samenwerking

In het noorden is samenwerking tussen Stichtse Vecht, Ronde Venen, Woerden en Utrecht gericht op:

- optimalisatie van de knooppunten van de “Snelle Vecht”;
- optimalisatie van het daarop aansluitende oost-westelijke systeem van de HOV-knooppunten langs de N201 en bijbehorend fietsenrekken;
- verbetering van de verkeersafwikkeling richting Woerden/A12;
- ontwikkeling recreatieve betekenis veenweidelandschap westelijk van Leidse Rijn en in het Noorden (Amsterdam!);
- transformatie/ nieuwe toekomst voor agrarische bedrijven veenweidegebieden;
- ontwikkeling groene “oost-west-vensters” in de Snelle Vecht;
- aandacht voor betekenis Stelling van Amsterdam en Oude Hollandse Waterlinie.

VOORBEELDMATIGE VERBEELDING KNOOPPUNT BREUKELLEN

Breukelen 2020

Breukelen 2040 - klimaatadaptief knooppunt

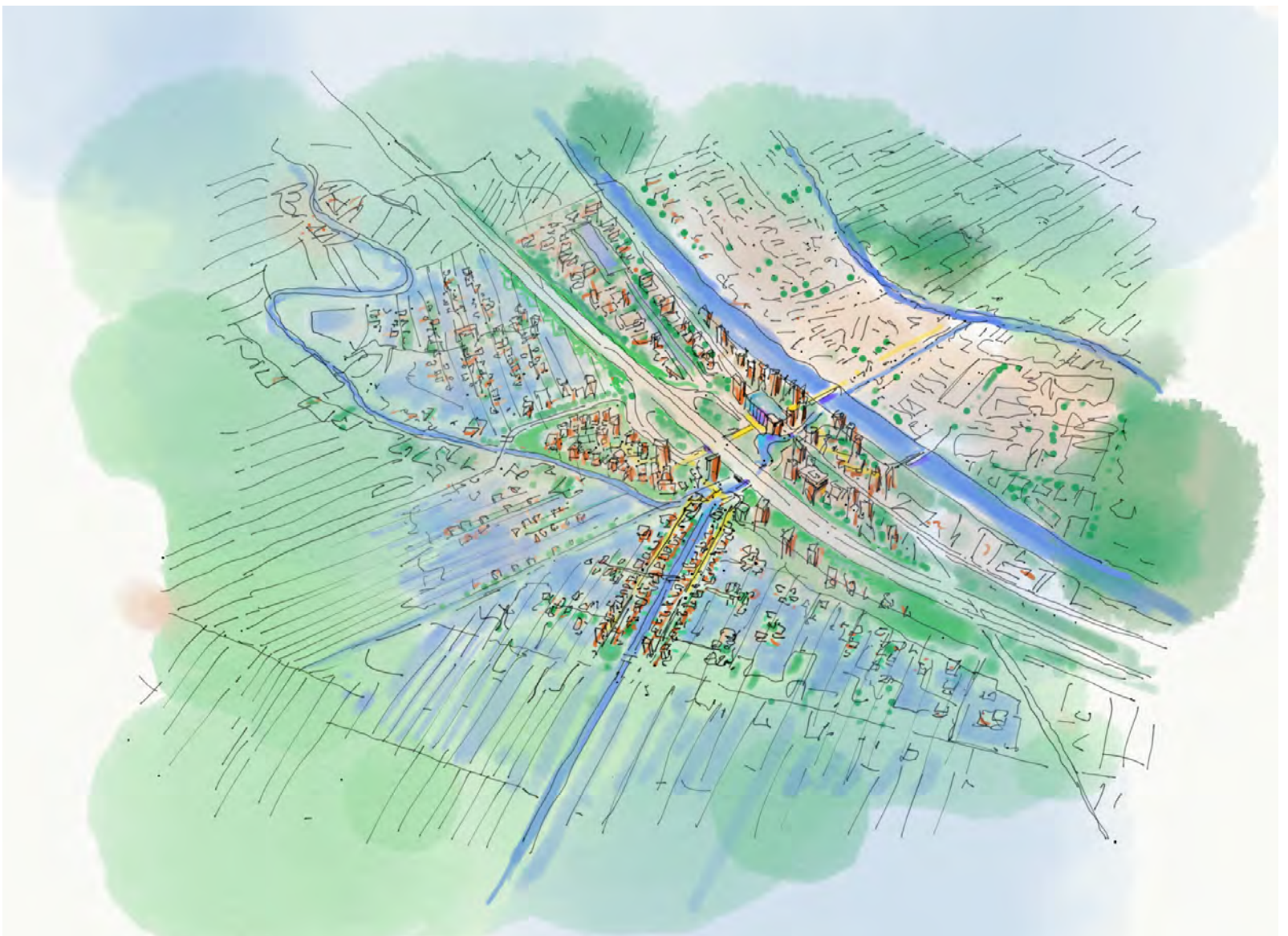

Breukelen nu

Schets Breukelen in de nabije toekomst

Knooppuntontwikkeling in dit gebied zal, gezien hoogte-
ligging, bodemgesteldheid en te verwachten transformatie
van het veenweidegebied, meer dan op andere plaatsen
gebaseerd zijn op klimaatadaptief bouwen, gebaseerd op
principes als: "Hoog en Compact" bij hoge dichtheden, en
"Flexibel in Hoogte en Waterstand" bij lage dichtheden.

Schets Breukelen in de toekomst

VOORBEELDMATIGE VERBEELDING KNOOPPUNT N201

Schets variant Zuid

Schets variant Noord

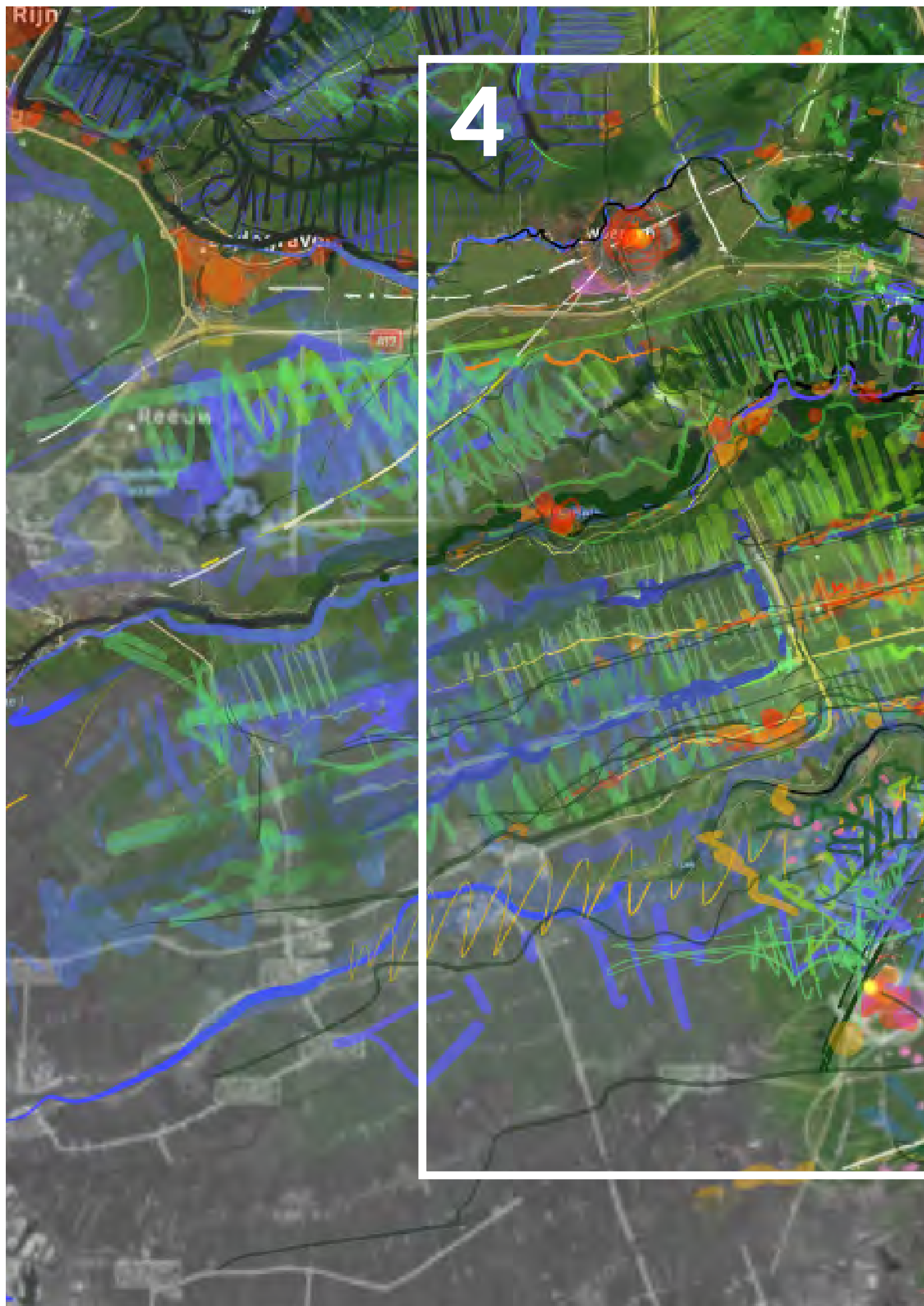

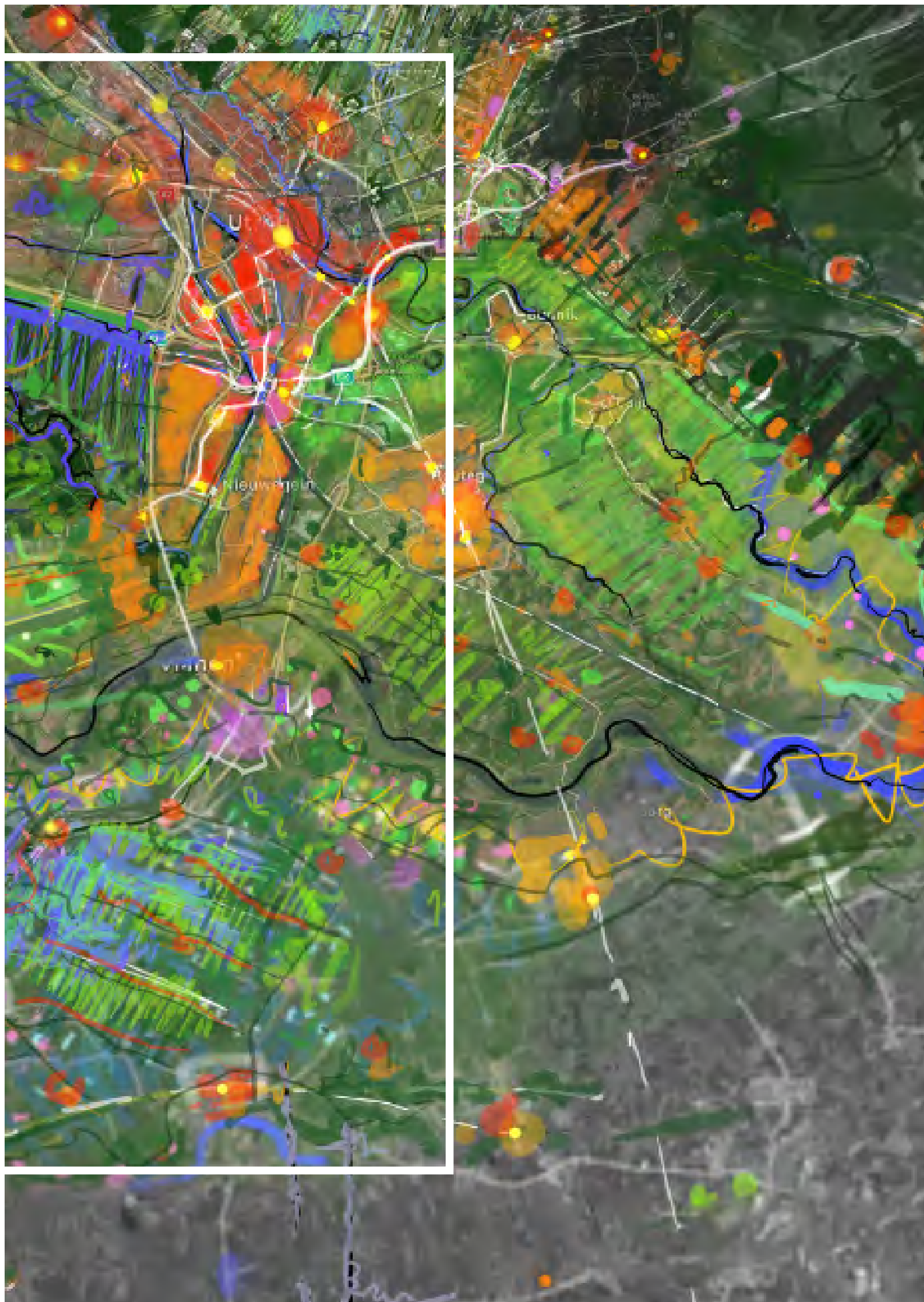
Schets varianten knooppunt N201
maximale uitbreiding Zuid en Noord

Schets Knooppunt N201 poort op het landschap

4.4 Woerd, Waard en Vijfheerenlanden

Woerd, Waard en Vijfheerenlanden: Rivierlinten, veenweidegebied, vestingstadjes en regionale knooppunten.

Het landschap van het zuidwesten van de regio wordt gedragen door de historische rivierlinten van de Oude Rijn en de IJssel in het noorden, en de Linge en de Lek in het zuiden, waarbij het tussenliggende landschap naar het westen toe steeds natter en lager wordt. Veenweidetransformatie is daar dan ook een belangrijke opgave. Het landschap tussen de rivierlinten is grootschalig en weids.

De polders zijn doorregen met boerderij-linten die de rivierstadjes en lintdorpen verbinden. Hier betekent aandacht voor vitaliteit en leefbaarheid van kernen niet alleen iets voor de rivierstadjes, maar juist ook voor de polderdijken en -linten van de Lopikerwaard en Vijfheerenlanden.

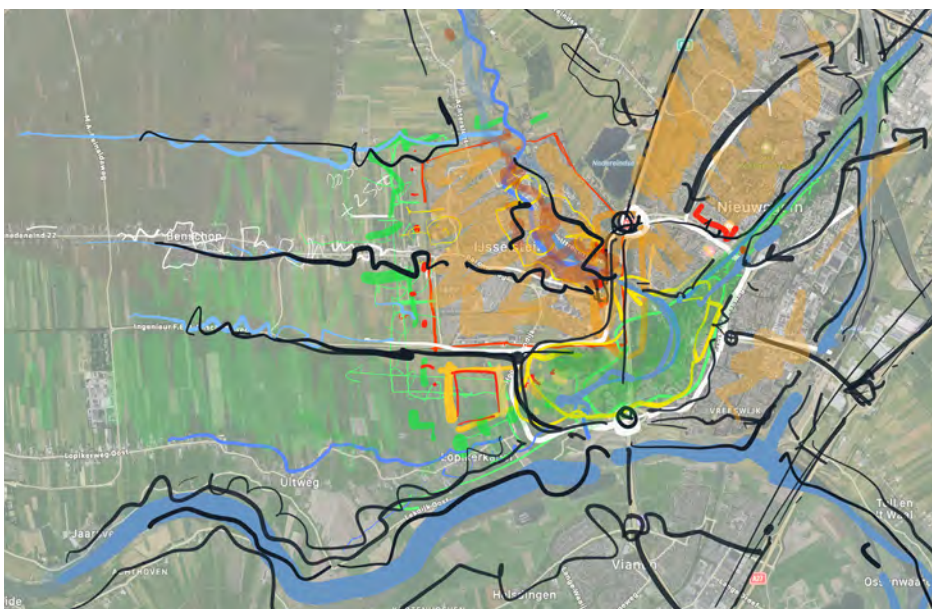
Tussen de linten vragen de polders om bezinning op de toekomst. In dit oer-Hollandse landschap zal waarschijnlijk veel veranderen betreffende klimaatadaptatie, waterbeheer en daarmee samenhangend landgebruik. Onderzoek naar klimaatadaptatie, alternatieve teelten en agrarische verdienmodellen zijn gewenst, evenals aandacht voor natuur, stilte en landschappelijke waarde. Hierin kan het landschap van Woerd, Waard en Vijfheerenlanden interessant zijn als experimenteerruimte.

Ruimtelijke ontwikkeling Woerd, Waard en Vijfheerenlanden

Woerden, als historische stad aan de Oude Rijn, heeft een eigen positie in de regio. Woerden speelt als knooppunt op de corridor Utrecht-Zuidvleugel een belangrijke rol. Als onderdeel van het landelijke OV-netwerk, als entree naar het noordelijke Groene Hart en als vervoersknooppunt op enige afstand van Utrecht. Deze betekenis kan verder worden versterkt.

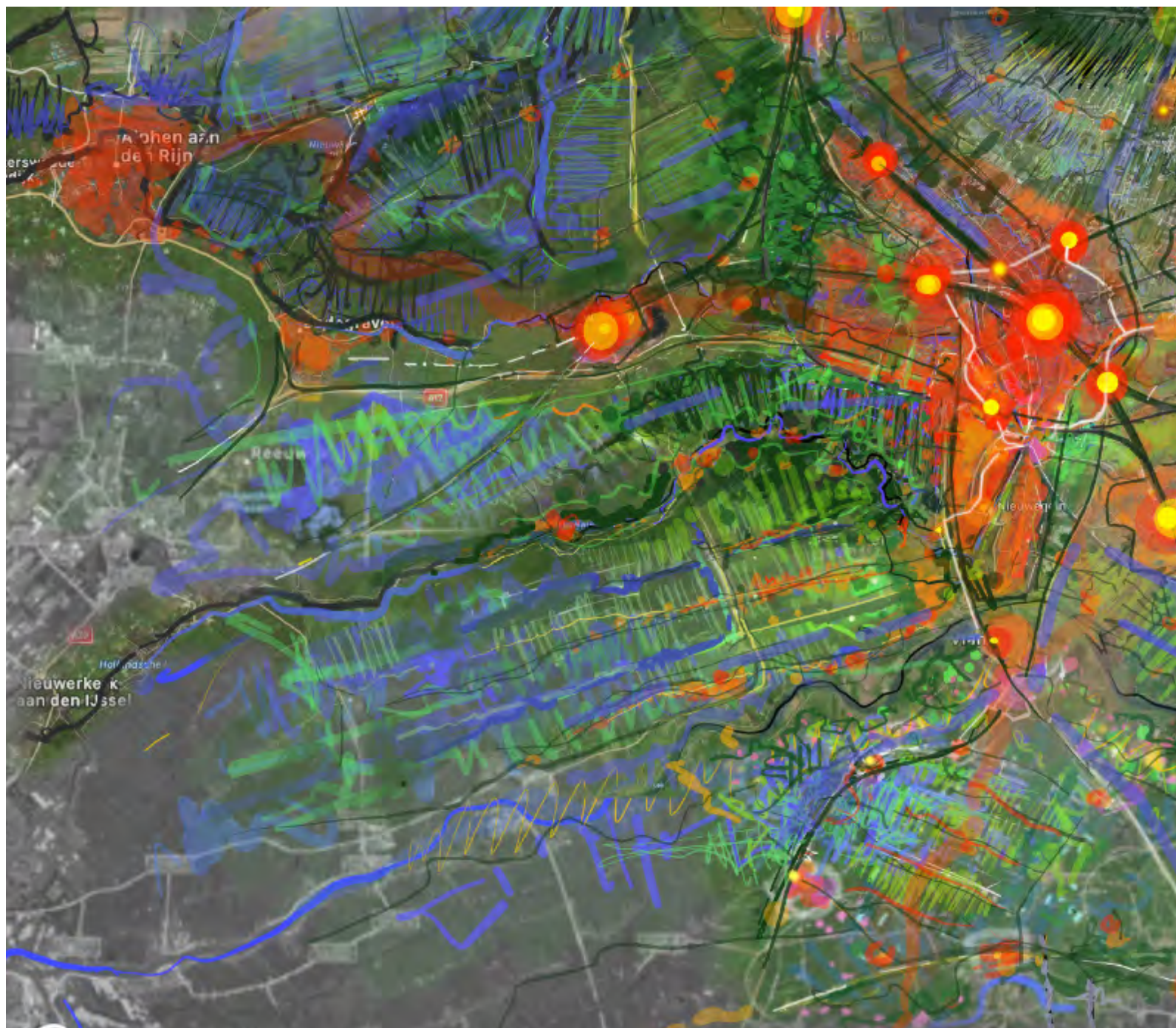
Vanuit het stedelijke gebied van Utrecht-Leidsche Rijn is het mogelijk om het historisch en landschappelijk waardevolle landschap van Haarzuilen, Harmelen, Linschoten, Montfoort en Oudewater beter te ontsluiten en te koppelen aan groene routes vanuit de stad. Dit landschappelijke netwerk is minder gekend dan de oostzijde van de regio, en in die zin ondergewaardeerd. Door de kernen en het landschap in samenhang te ontwikkelen kan de waarde en aantrekkelijkheid van dit uitloopgebied verder verbeterd worden.

Dit geldt ook voor de recreatieve uitvalsroute van Utrecht, door Nieuwegein en IJsselstein richting de Lopikerwaard, waar vroeger de IJssel aftakte van de Lek. Deze uitvalspoort vanuit het stedelijk gebied richting het rivierenlandschap van de Lopikerwaard kan meer waarde krijgen. IJsselstein, als poort tussen stad en waard, kan zich als zodanig ontwikkelen: een sterke stadsrand, opstappunt HOV en toegangspoort tussen stedelijke regio en Lopikerwaard.

IJsselstein, Vaartse Rijn, Poort naar de Lopikerwaard en de Lek

Midden in het Rivierenland, Lek in het noorden en Linge in het Zuiden, een rivierenlandschap met ecologisch rijke uiterwaarden, rietlanden en oude stroomruggen, ligt Vijfheerenlanden. De historische steden Leerdam (glasmuseum) en Vianen zijn toeristische knooppunten. Vianen is het stedelijke bruggenhoofd van de Utrechtse regio, en is via HOV-knooppunt(en) een opstappunt voor reizigers uit het zuiden met bestemmingen in het stedelijk gebied van Utrecht.

Het open, agrarische landschap van Vijfheerenlanden heeft belangrijke functies als waterwingebied, stiltegebied en bestaat voor een behoorlijk deel uit natuurnetwerk/natura 2000. Dit open en stille gebied en de gebieden langs de Lek, de Linge en het wandelgebied de Zouweboezem zijn aantrekkelijke recreatieve gebieden. Er zijn volop kansen om de groene en blauwe verbindingen voor natuur en recreatie (fiets-, wandel-, en vaarroutes) te versterken. De landschappelijke en cultuurhistorische waarde van de rivieroever van Culemborg tot aan Schoonhoven kan bijvoorbeeld verder worden benut door het aanleggen en uitbreiden van bestaande recreatieve routes. De uitdagingen van bodemdaling en veeweideproblematiek hebben ook gevolgen voor het boerenlandschap van Vijfheerenlanden. Het verkennen van de mogelijkheden van innovatieve landbouw zijn hierin een aanknopingspunt.

Door de gunstige ligging aan de snelwegen A2 en A27 zijn de bedrijventerreinen in Vianen, Lexmond, Meerkerk en Leerdam interessant als (vervangende) locaties voor bedrijvigheid. De gunstige ligging van de knooppunten aan snelwegen maakt dat de genoemde kernen ook geschikt kunnen zijn voor woningbouw. Aandachtspunten zijn leefbaarheid en woonkwaliteit langs snelwegen (fijnstof, geluidsoverlast) en goede OV-verbindingen met belangrijke bestemmingen in de regio. Eventuele benutting van potentieel moet ook worden onderzocht in relatie tot de landschappelijke en natuurlijke waarde van het gebied: de knooppunten zijn ook een poort naar het groen. Via het opwaarderen van de MerwedeLingelijn zouden Leerdam, maar ook Gorinchem, Arkel, Beesd en de Drechtsteden beter kunnen aansluiten op het knooppuntennetwerk van de Utrechtse regio. Bovendien heeft hoogwaardig openbaar vervoer de potentie om de verkeersdruk op snelwegen te verminderen.

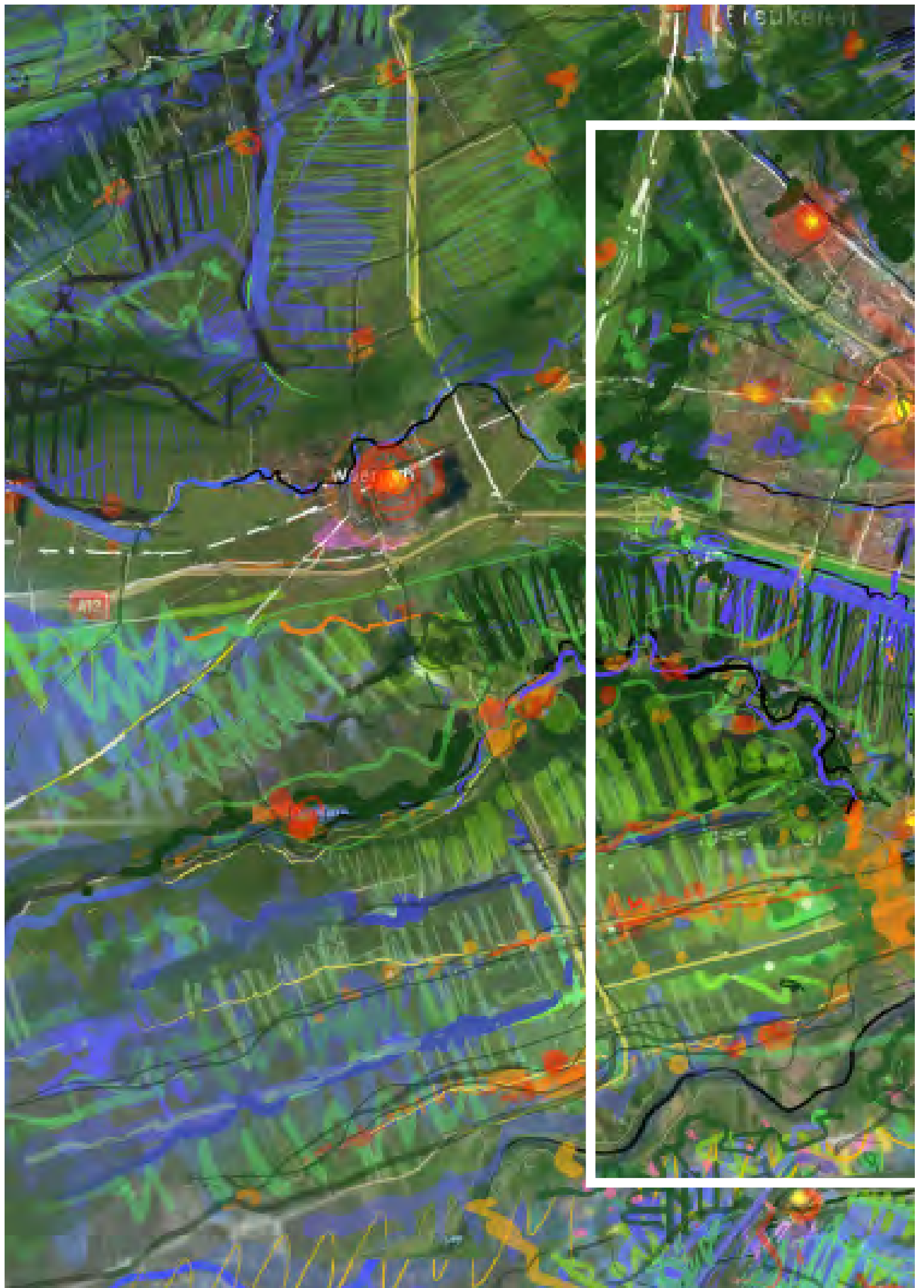
Samenwerking

De samenwerking tussen Woerden, Montfoort, Oudewater, Lopik, IJsselstein, Vijfheerenlanden en Utrecht bestaat uit:

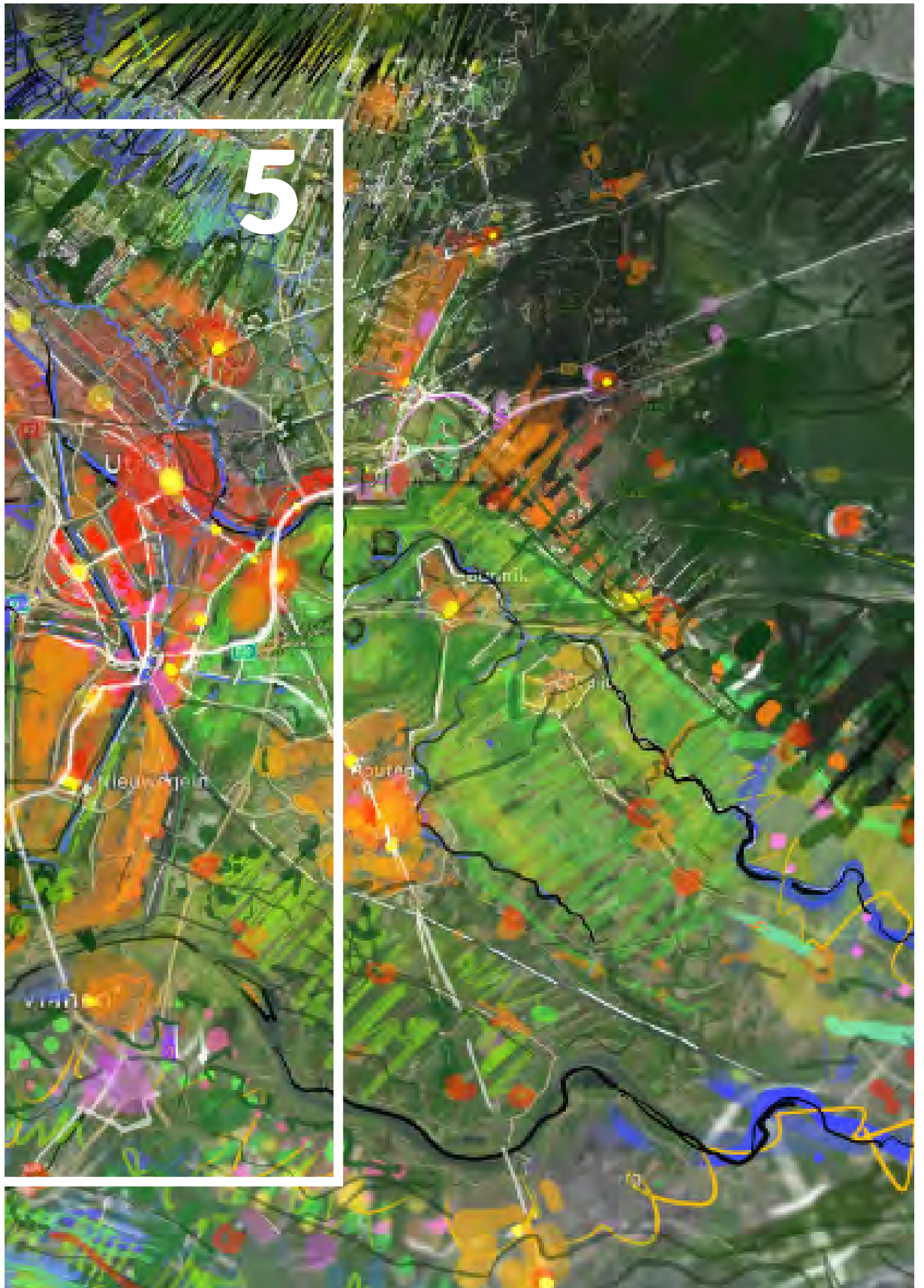
- afstemming vitale kernen en linten;
- ontsluiting van de vitale kernen met fiets, OV en auto;
- transformatie veenweidegebied;
- recreatieve ontsluitingen en natuurontwikkeling;
- knooppuntontwikkeling Woerden.

Een kans zou zijn als Vijfheerenlanden en Lopikerwaard samen gaan nadenken over oplossingen voor de toekomst van de veenweidegebieden. Het (verder) ontwikkelen van strategische knooppunten langs snelwegen in relatie tot de behoefte aan uitbreidingsmogelijkheden van bedrijventerreinen dient in regionaal verband te worden onderzocht.

5

4.5 De centrale as: Vianen – IJsselstein – Nieuwegein – A12-zone – Utrecht

Zuid-Noord van Vianen via IJsselstein en Nieuwegein tot Utrecht Centrum

Deze verstedelijkingszone is cruciaal in de verstedelijkingsstrategie van de regio. De mate waarin transformatie van bestaande stedelijke werkgebieden plaats gaat vinden, de connectiviteit van dezelfde gebieden kan worden verbeterd en de leefkwaliteit kan toenemen zijn daarbij bepalende factoren. De van west naar oost lopende A12 kan een grote barrière vormen in de kwalitatieve ontwikkeling van dit gebied. De Zuid-Noord gerichte samenhang in de zone is groot, en wordt in de komende decennia alleen maar groter. Met de toenemende betekenis en verbetering van OV, zoals door de versnelling van de SUNIJ-lijn, en de verkorting van de reistijd vanuit Nieuwegein/IJsselstein naar Utrecht Centrum neemt de onderlinge verwevenheid toe.

Zo kan de aanleg van een transferium in IJsselstein en de verbetering van de SUNIJ hier relatief eenvoudig leiden tot een kansrijke knoop in het mobiliteitssysteem. Door het knooppunt Vianen Lekbrug verder te intensiveren, kan een robuuste poort voor de noord-zuidas worden gecreëerd. Op de corridor naar het zuiden is ook Meerkerk (A27) kansrijk om als OV-knoop te ontwikkelen. Alle drie de knooppunten hebben potentie om automobilisten te laten overstappen op een snel en betrouwbaar Ov-systeem richting het stedelijk gebied mits de koppeling door middel van goede P+R voorzieningen met het hoofdwegennet goed uitgevoerd wordt. In de landelijke studie BGU (Breda-Gorinchem-Utrecht) worden de mogelijkheden voor een dergelijk HOV-systeem op de corridor Utrecht-Brabant op de lange termijn onderzocht.

Het verlengen van de snelfietsroute Utrecht-Nieuwegein/IJsselstein naar Vijfheerenlanden biedt mogelijkheden om de zuidlob van de regio (recreatief) per fiets goed te ontsluiten. (Snel)fietsroutes van Utrecht langs het Merwedekanaal naar Nieuwegein/IJsselstein en door naar Vianen (en verder) zijn kansrijk en essentieel voor de ambitie om juist de zuidkant van Utrecht te verdichten. Behalve voor het verbinden van belangrijke woon-werklocaties kunnen fietsroutes fungeren als toegangspoort tot recreatieve gebieden bijvoorbeeld in de Lopikerwaard.

De A12-zone, waar Nieuwegein en Houten grenzen aan Utrecht, speelt een grote rol in het mobiliteitsnetwerk van Nederland en de Utrechtse Regio. Het potentiële conflict tussen gezond stedelijk leven en het nationale en regionale belang van grootschalige infrastructuur in de komt hier het duidelijkst naar voren. Met het besef dat in de komende decennia veel gaat veranderen betreffende mobiliteit met de aanname dat hierbij de intensiteit van verkeer nog verder zal toenemen, is juist hier een stapsgewijze en flexibele verstedelijkingsstrategie noodzakelijk.

Dat de mogelijke ontwikkeling van de A12-zone kansrijk maar ook complex is, is een van de inzichten uit het MIRT-onderzoek. Door de projectgroep A12-zone zijn diverse ontwikkelbeelden onderzocht, die aanleiding vormen voor vervolgonderzoek. In het kader van de contour REP is er een aanvullende optie schetsmatig verbeeld om een bredere A12 zone te verkennen en hier adaptief mee om te gaan.

Bij juiste aaneenschakeling van lange, middellange en korte termijn kan in de A12-zone een aanzienlijk deel van de verstedelijkingsopgave voor de regio adequaat worden gerealiseerd. De koppeling van een lange-termijn perspectief aan goede “no-regret-besluitvorming” op korte termijn is daarbij van groot belang. Gedacht kan worden aan een oost-west gerichte ruimtelijke reservering, waar eventueel in de komende decennia een deel van de benodigde infrastructuur kan worden gerealiseerd. Deze reservering kan bij verdergaand inzicht in de ontwikkeling van mobiliteit worden geactiveerd, zodat de verstedelijkingsmogelijkheden stapsgewijs mogelijk worden gemaakt. Aandachtspunt daarbij is dat we geen extra barrière in het gebied toe voegen en de uitwerking wiel met spaken als basis te nemen voor ontwikkeling.

Samenwerking

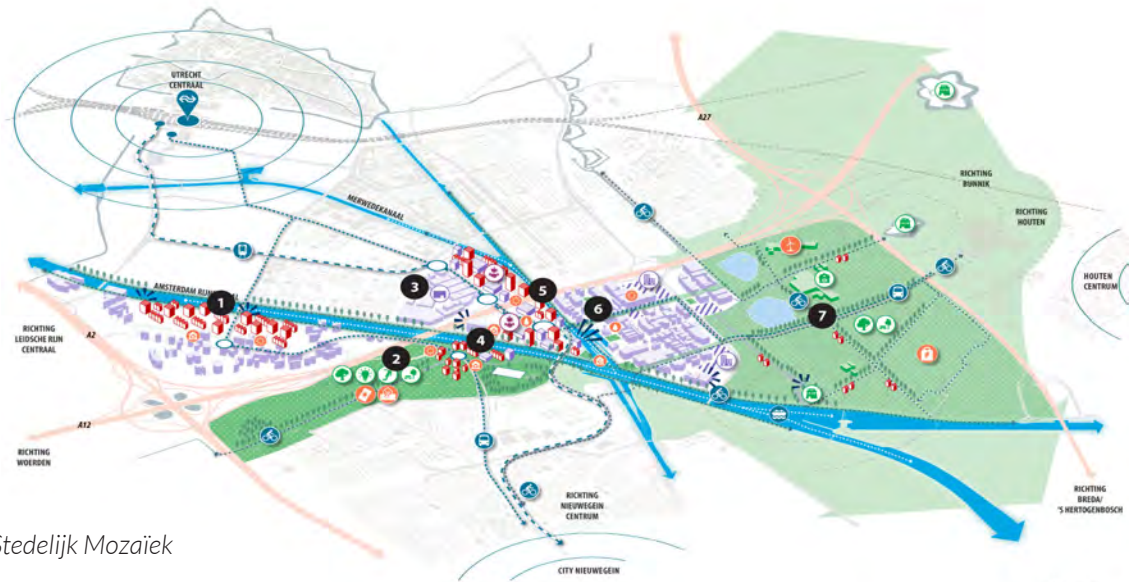
Vijfheerenlanden, IJsselstein, Nieuwegein, Houten en Utrecht werken samen aan:

- onderzoek naar de gewenste intensiteit van verstedelijking in de Zuid-Noord-as;
- snelle (fiets)verbindingen van Utrecht naar Nieuwegein/IJsselstein/Vijfheerenlanden voor ontsluiting van zuidkant regio;
- corridorontwikkeling van de op de Zuid-Noord-as gelegen knooppunten (Utrecht A12-zone, Nieuwegein, IJsselstein, Vianen, Meerkerk);
- ontsluiting vanuit Lopikerwaard en A2 ter hoogte van IJsselstein en Nieuwegein-zuid in samenwerking met Vaartsche Rijn en “IJsselpark”;
- invulling en aansluiting van de A12 zone m.b.t. verstedelijking en mobiliteit, bijvoorbeeld via de OV-tangenten naar Leidsche Rijn Centrum en Lunetten-Koningsweg

Gezien het nationale belang van dit vraagstuk is de samenwerking rijk-regio vanzelfsprekend. Dit wordt opgepakt binnen U Ned/BO MIRT.

ONTWIKKELBEEDEN A12-ZONE

Stedelijk Mozaïek

Regionale Knoop

Dynamische stadslijn

Ontwikkelbeelden met duiding van de maatregelen en ontwikkellocaties
Bron: Ontwikkelbeelden A12-zone, juli 2019, Urhahn

AANVULLENDE VARIANTEN A12-ZONE

A12: STUDIE STATION WESTRAVEN

A12: STUDIE+: STATION WESTZIJDE + RIJNENBURG

A12: RESERVERING BYPASS

A12: VERSTEDELIJING OP BASIS VAN HOV / SUNIJ

KATERN: SAMENVATTING RUIMTELIJKE STRATEGIE UTRECHT 2040

Utrecht

Utrecht gebruikt hiervoor de barcode-methodiek als instrument om de ruimtevraag inzichtelijk te maken.

Dit betekent:

- Van prioritaire gebieden naar prioriteiten per gebied.
- Niet elke wijk is hetzelfde, niet overal doen we hetzelfde.
- Onze hoofdinzet is de inbreiding en transformatie.
- Voorzieningen groeien mee met de groei of verandering van de stad.
- De barcode als methodiek en instrument in te zetten om de ruimtevraag inzichtelijk te maken.

We spreken niet meer van prioritaire gebieden maar van prioriteiten per gebied. We nemen geen afscheid van onze inzet in de grote ontwikkelgebieden maar bieden een ruimtelijk perspectief voor de hele stad.

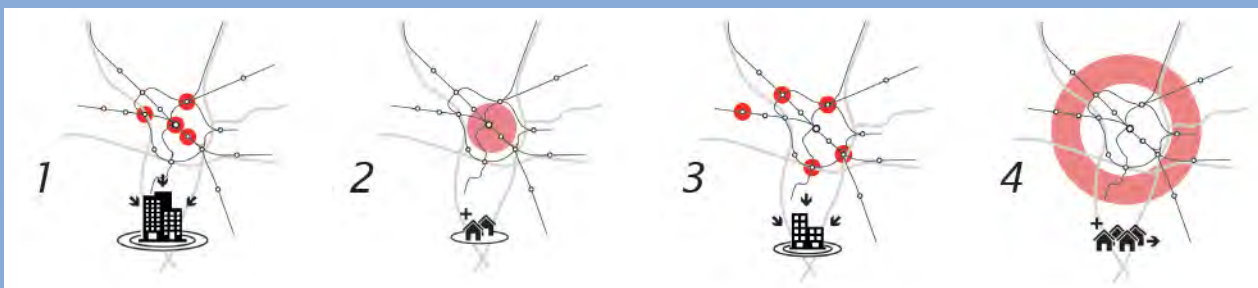
We zien vier ontwikkelstrategieën:

1. 'Koesteren van de bestaande stad'; in deze gebieden zetten we vooral in op het versterken van bestaande kwaliteiten. Dit betekent overigens niet dat er geen ontwikkeling mogelijk is.
2. 'Inbreiding'; groei opvangen binnen bestaande gebieden op plekken waar nog ontwikkelmogelijkheden zijn. Voor de barcode betekent het dat we de groei voor een deel kunnen opvangen met bestaande voorzieningen en deels moeten toevoegen.

3. 'Transformeren'; bestaande delen van de stad omvormen op basis van vernieuwde uitgangspunten. Voor de barcode betekent deze variant dat we de groei opvangen door slimmer gebruik van voorzieningen, bijvoorbeeld door multifunctioneel gebruik van locaties, door het beter benutten van overcapaciteit of voorzieningen beter bereikbaar te maken. Er zullen zeker ook voorzieningen moeten worden toegevoegd om de disbalans binnen de bestaande stad op te lossen.

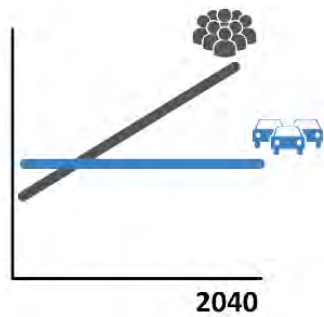
4. Ontwikkeling op uitleglocaties'; niet binnenstedelijk groeien, maar uitbreiding aan de randen van de stad. Daar geldt voor de barcode dat sprake zal zijn van nieuwbouw (woningbouw en werkgelegenheid) en aanleg van voorzieningen. Denk daarbij ook aan sportvelden, scholen, parken en meer. Hierbij is het belangrijk dat de nieuwe gebieden niet ten koste gaan van gezond stedelijk leven in de bestaande stad.

Bron: *Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040*

Volgorde verstedelijking

Bron: *Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040*

1. Geen groei van het autoverkeer in de stad, ondanks de groei van de stad

2. Ruim baan voor de fietser en voetganger

3. Meer routes met meer capaciteit voor diverse doelgroepen

4. Minimaliseren woon-werk verkeer door functiemening en concentratie rondom OV-knooppunten

5. Stedelijke ontwikkeling inzetten om nieuwe verbindingen te maken en barrières te slechten

6. Schaalsprong openbaar vervoer als volwaardig alternatief voor de auto

Bron: *Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040*

Draaischijf van Nederland

Stad temidden van vier landschappen

Hoogontwikkeld kenniscentrum

Menselijke maat in een grootstedelijke context

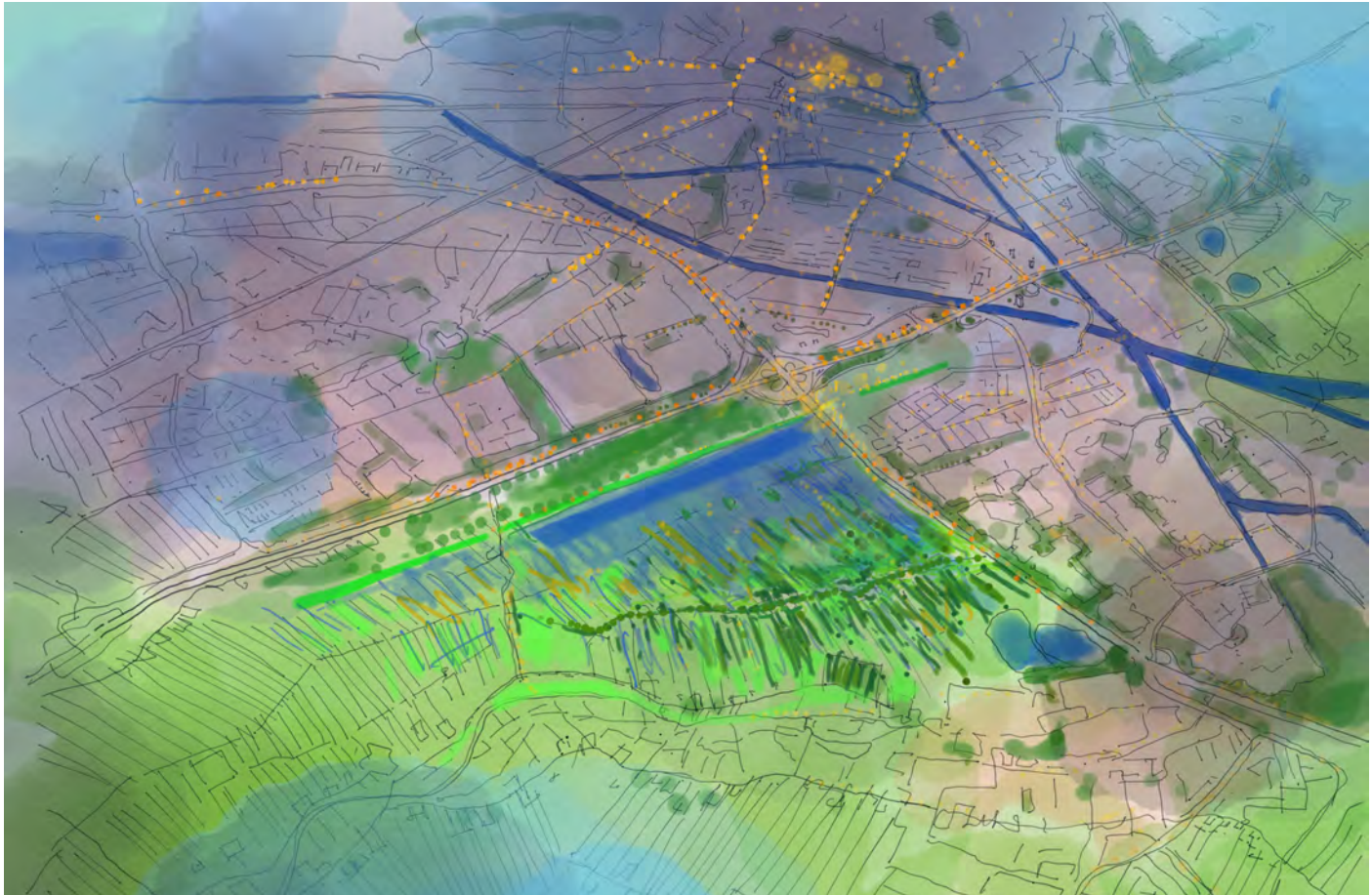

Rijke historie en erfgoed

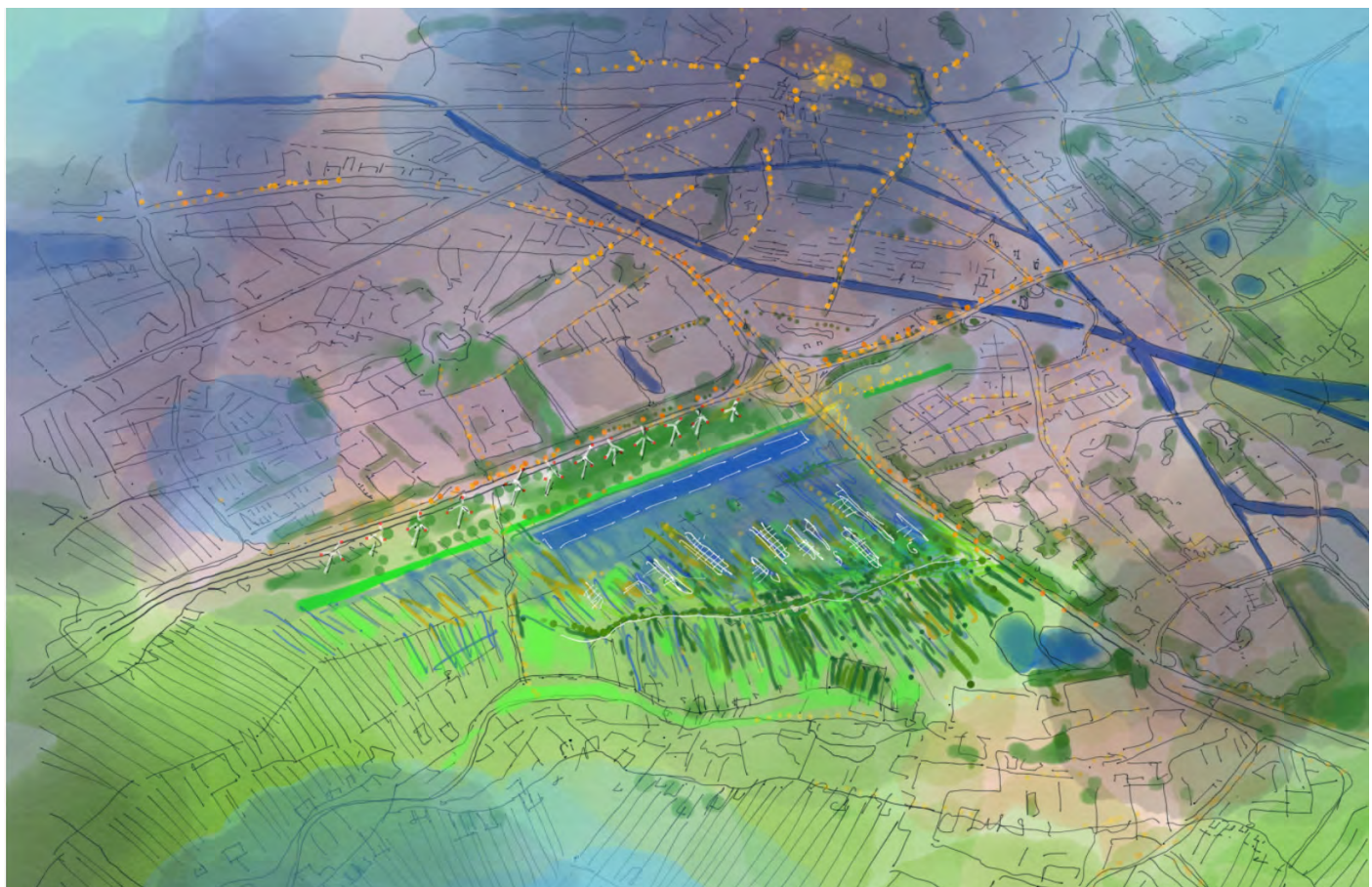
Utrechtse waarden

Bron: *Op weg naar een Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040*

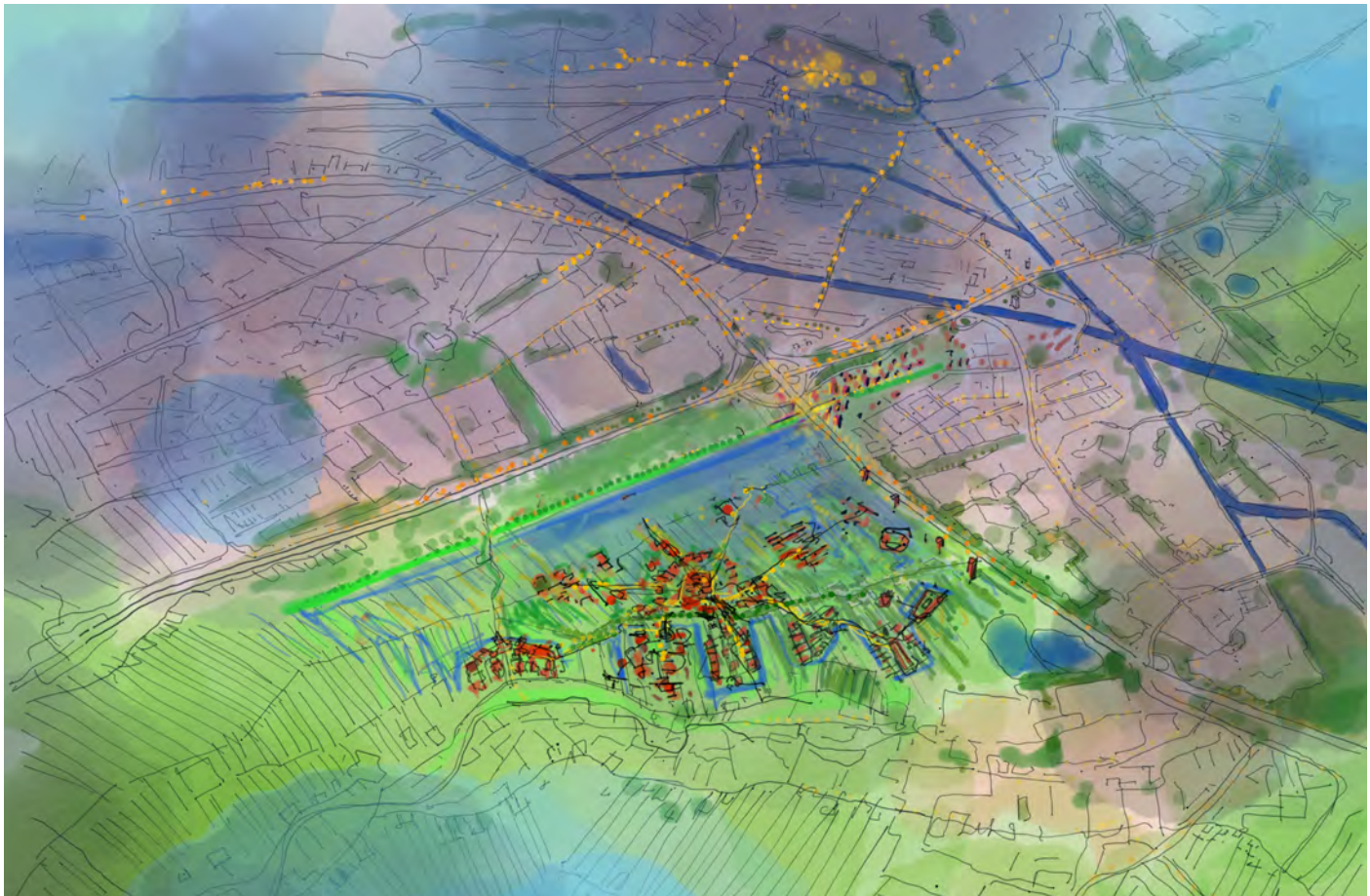
VOORBEELDMATIGE VERBEELDING VARIANTEN A12-ZONE + RIJNENBURG; FLEXIBELE, ADAPTIEVE STRATEGIE

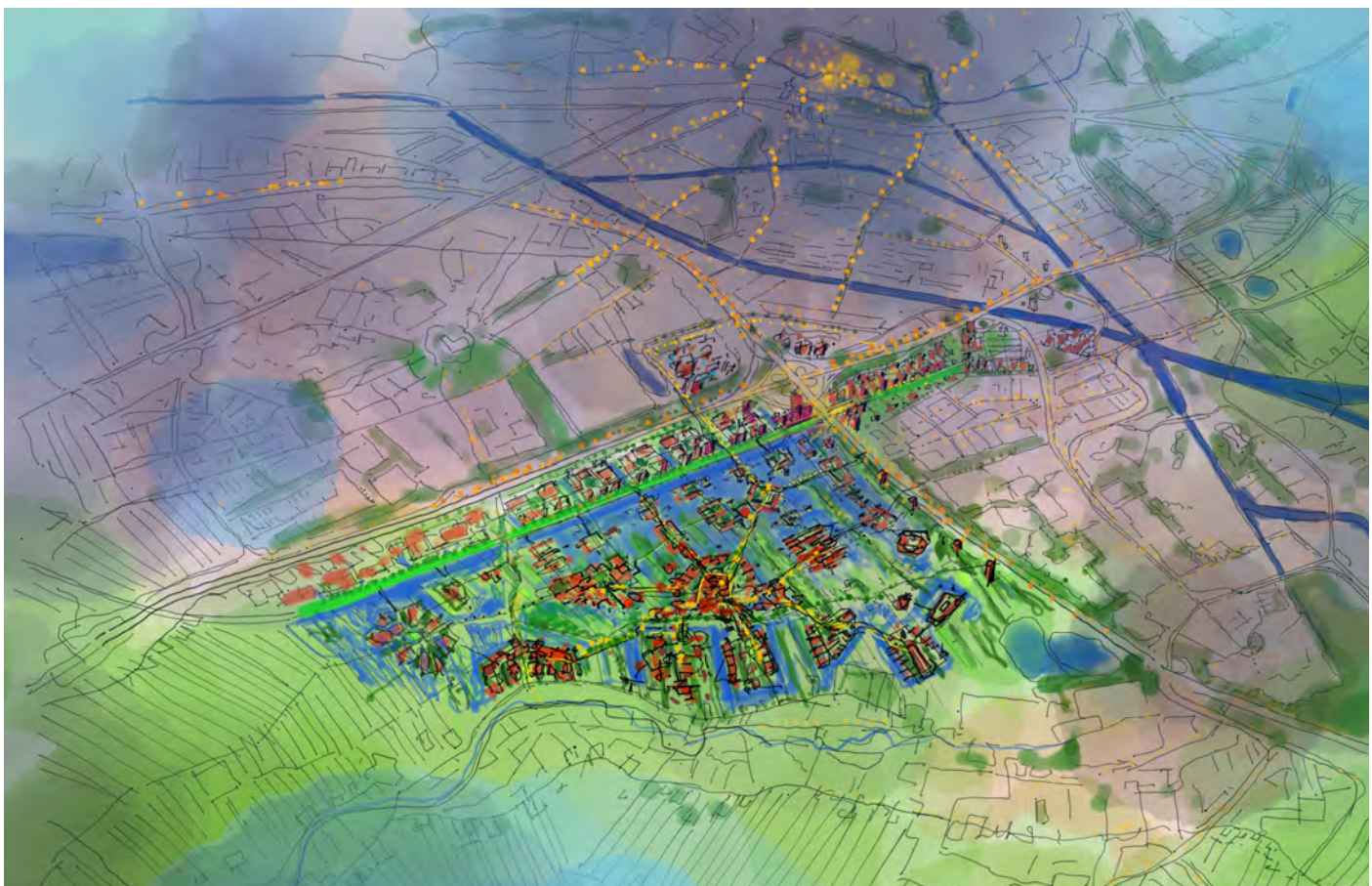
Pauzelandchap waterberging recreatie energie

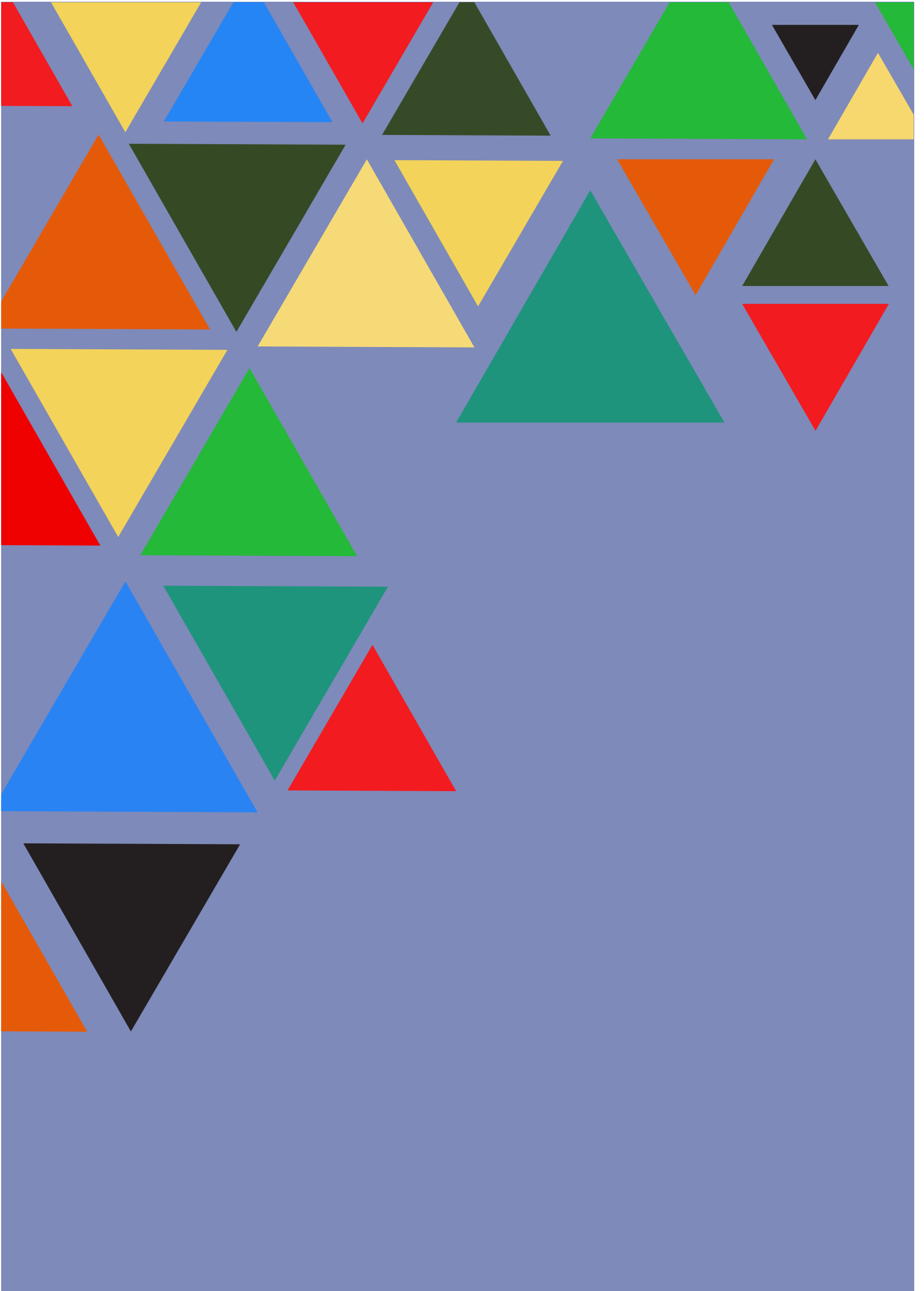
Verdere stappen: combinatie met windturbines

Verdere stappen: combinatie met verstedelijking richting IJssel zuidwestkant

Totaalbeeld: waterberging recreatie energie toekomstige situatie

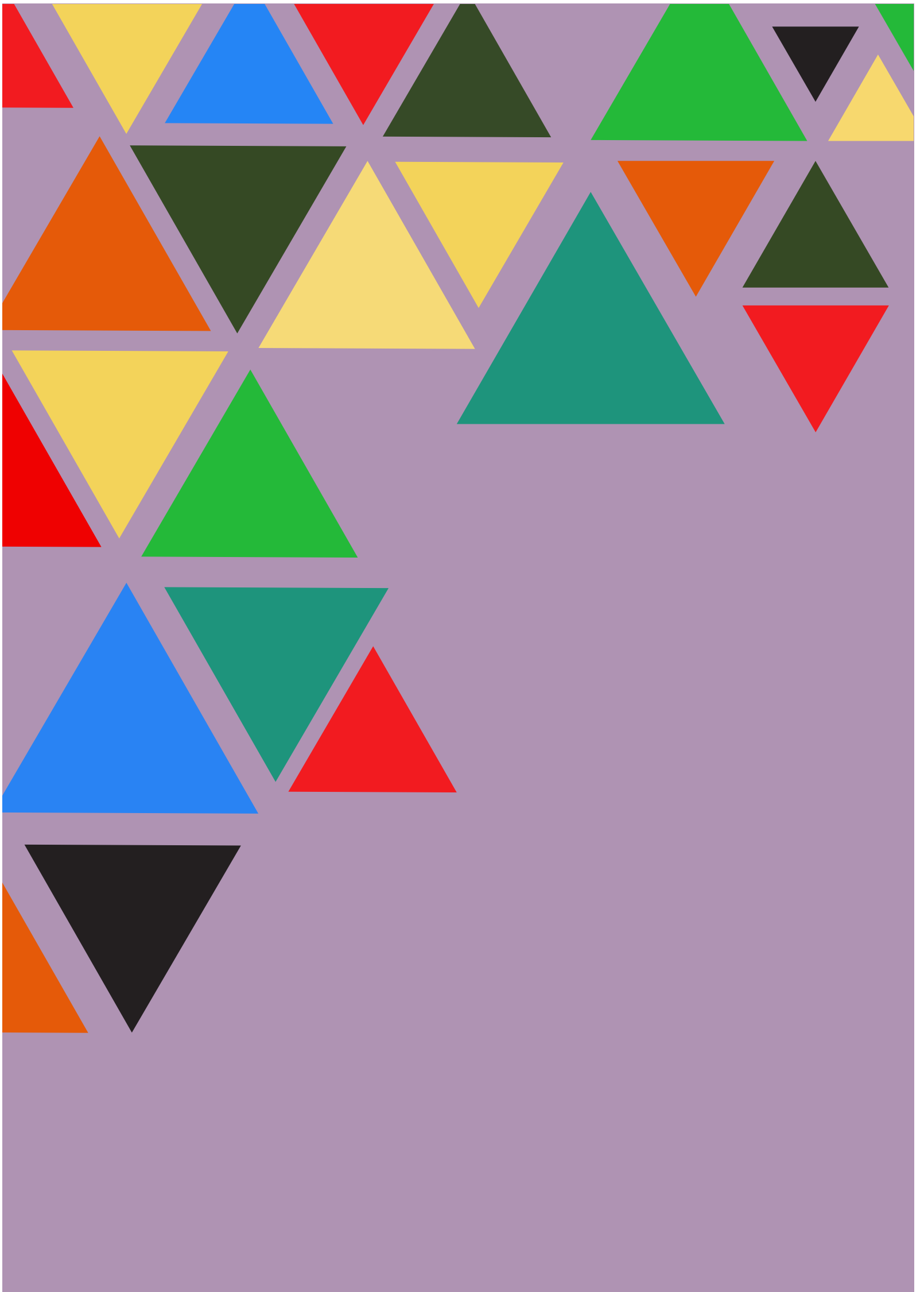
COLOFON

Colofon (NOG IN BEWERKING)

© 2020

BIJLAGEN

Bijlage 1: Beoordeling concept contour

Beoordeling contour REP

De beoordeling van de contour aan de hand van het beoordelingskader REP is enkel op hoofdlijnen mogelijk. In de huidige versie van de contour (20 februari 2020) zijn de twee kaartbeelden (Kaart van Alles en Kaart van Altijd) een verzameling van een groot aantal wensen en ideeën, onder andere verzameld door input te vragen bij de Utrechtse gemeenten. De contour bevat daarmee tal van mogelijkheden, realisatie van al deze mogelijkheden zal op elementen leiden tot een kwantitatieve overschatting van wat nodig is (denk aan aantal woningen, ruimte voor arbeidsplaatsen, energie, landschap en recreatie). Het is dus nog nodig om keuzes te maken of pakketten van keuzes, om tot een scherpere beoordeling op indicatoren en doelstellingen te komen.

De in hoofdstuk 2 weergegeven uitgangspunten, strategische keuzes van U16 en eerste globale doorkijken naar fysiek ruimtelijke inpassingen in de twee kaartbeelden, maken het wel mogelijk om de contour op hoofdlijnen langs het beoordelingskader te leggen. Dat doen we aan de hand van de hoofddoelstellingen en alleen voor de subdoelen waarop we al een score kunnen geven (subdoelen die nog niet beoordeeld kunnen worden zijn om die reden ook niet benoemd in de beoordeling):

De Kaart van Altijd

- Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio. Door inzet op verstedelijking rondom bestaande OV-knooppunten en verdichting binnen het bestaande bebouwde gebied worden actieve vormen van mobiliteit en OV-gebruik gestimuleerd. Daarmee wordt positief bijgedragen aan de subdoelen gezonde leefstijl en leefomgeving. Door de verdichting worden daarnaast gunstige effecten op het gebied van energieverbruik verwacht (lager autogebruik, meer OV- en fietsgebruik). De Kaart van Altijd houdt rekening met het borgen en versterken van hoofwatersystemen, of dat voldoende is om op het subdoel 'Voldoende schoon en gezond water' positief te scoren is nog niet te zeggen. Op dit moment kan gesteld worden dat op diverse kernindicatoren positief gescoord wordt.
- Economie versterken: aanjagen economische groei van de regio. Door de inzet op verstedelijking (waaronder ook werkmilieus) rondom knooppunten en binnen bestaand bebouwd gebied wordt in potentie de agglomeratiekracht van stedelijke regio's vergroot. Het vestigingsklimaat is afhankelijk van meerdere factoren, zoals bereikbaarheid en voldoende (betaalbare) ruimte voor bedrijven op aantrekkelijke locaties. Op De Kaart van Altijd zijn voornamelijk diverse mogelijkheden geschetst die deze elementen in zich hebben. Op dit hoofddoel wordt dus eveneens in potentie positief gescoord. Het is nog niet mogelijk de Kaart van Altijd te beoordelen op de aspecten circulariteit, innovatie en betekenisvolle werkgelegenheid, daarvoor is de kaart nog te abstract.
- Verstedelijkingsopgave faciliteren. De Kaart van Altijd bevat diverse ontwikkelingen die reeds in gang zijn gezet tot 2030 en geeft voor de periode daarna concreet aan dat gedacht wordt aan het invullen van 'het wiel met spaken'. Als dat wordt gerealiseerd is zicht op voldoende planaanbod, maar De Kaart van Altijd benoemt deze keuze nog niet expliciet. De Kaart van Altijd schetst naast inzet op knooppuntontwikkeling en het wiel met spaken dat ook extra woningen bij kernen worden toegevoegd, daarmee lijkt een voldoende divers woonmilieu in de regio te ontstaan. Expliciet wordt benoemd dat wordt gewerkt aan de bereikbaarheid per fiets, OV en auto tussen knopen en kernen, daarmee wordt de toegang tot voorzieningen en werk vanuit woongebieden geborgd.
- Ruimtelijke kwaliteit verhogen. De Kaart van Altijd zet in op het slechten van barrières van grote infrastructurele werken, op fietspaden in aantrekkelijke groene scheggen en goede bereikbaarheid van natuur-

en recreatiegebieden in en om de steden. Door deze inzet wordt positief gescoord op het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied en wordt in potentie het draagvlak voor recreatieve voorzieningen vergroot. Met de inzet op het 'Ontwikkelbeeld Groen en Landschap U16' wordt ook op een positieve manier gescoord op het verhogen van de kwaliteit van het landelijk gebied en het behouden en versterken van cultuurhistorische waarden. Nog niet concreet is gemaakt of het areaal natuur wordt vergroot. De Kaart van Altijd noemt expliciet het toevoegen van woningen in kernen om bij te dragen aan het borgen van de vitaliteit en kwaliteit van deze kernen. Op dat aspect wordt binnen dit hoofddoel dus ook positief gescoord.

- Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren. Door inzet op verstedelijking rondom bestaande knooppunten worden bestaande knopen verder benut. Informatie over eventuele robuustheid, dan wel overbelasting van infrastructuurnetwerken ontbreekt op dit moment nog. Het is dus lastig daar een waardeoordeel over te geven. Duidelijk is dat ingezet wordt op goede verbindingen voor fiets, OV en auto tussen knopen en kernen en worden fietspaden bij voorkeur in aantrekkelijke groene scheggen gerealiseerd, daarmee wordt het reizigerscomfort en de beleving verbeterd. Het is nog niet expliciet duidelijk of De Kaart van Altijd met deze ingrepen voldoende capaciteit op infrastructuurnetwerken mogelijk maakt en of daarmee urgente oplossingen op knelpunten worden opgelost. Aandachtspunt is immers het versterken van de bereikbaarheid van de knopen, zeker wanneer daaromheen ingezet wordt op intensievere verstedelijking.
- Haalbaarheid. Door inzet op ontwikkeling van datgene dat al in gang is gezet scoort De Kaart van Altijd op het subdoel 'zicht op uitvoering' in potentie positief. Nog niet duidelijk is of alle plannen ook daadwerkelijk voor 2030 kunnen worden gerealiseerd. Door de veelheid aan betrokkenen en belangen is binnenstedelijk ontwikkelen vaak complexer en langduriger dan de ontwikkeling van uitleglocaties.
- Kosten en opbrengsten (financieel). Van De Kaart van Altijd zijn nog geen ramingen gemaakt ten aanzien van investeringen in infrastructuur of verstedelijking (beheer en exploitatie van OV en grondexploitaties). Om die reden is het nog niet mogelijk om op dit hoofddoel uitspraken te doen over een positieve of negatieve score.

De Kaart van Alles

- Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio. De Kaart van Alles zet na 2030 in op het invullen van kansen om buitenstedelijk nabij bestaande knooppunten woon- en werkmilieus toe te voegen. Dat brengt diverse uitdagingen met zich mee op het gebied van klimaatadaptatie, kansen voor energietransitie en het goed bereikbaar houden van steden, kernen, landschap en natuur. De Kaart van Alles heeft daar aandacht voor, maar uitwerking is nog beperkt concreet. Om op het hoofddoel 'Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio' positief te scoren zal blijvende aandacht en investeringen op deze domeinen nodig zijn. De Kaart van Alles maakt duidelijk dat kansen voor energietransitie in bepaalde delen van de regio beperkt zijn, oplossingen zullen elders (waaronder binnenstedelijk) gevonden moeten worden.
- Economie versterken: aanjagen economische groei van de regio. Door inzet op buitenstedelijke verdichting rondom knooppunten wordt in potentie lager gescoord op aspecten als agglomeratiekracht en versterking van het vestigingsklimaat. De afstanden tot economische centra zijn immers groter. Tegelijkertijd is in De Kaart van Alles aandacht voor verzwaring van het programma mobiliteit en infrastructuur, daarmee kan nabijheid worden vergroot en kunnen positieve effecten op de economische groei ontstaan. De Kaart van Alles is onvoldoende concreet om uitspraken te doen over circulariteit en innovatie in de economie en over het stimuleren van betekenisvolle werkgelegenheid.
- Verstedelijkingsopgave faciliteren. De Kaart van Alles is een verzameling van projecten op de korte termijn en het toevoegen van programma op de lange termijn. Daarmee ontstaat voldoende potentie voor het realiseren de benodigde plancapaciteit. De veelheid en diversiteit aan locaties waar programma gerealiseerd wordt zorgt voor een positieve score op de indicator 'zicht op voldoende diversiteit woonmilieus'. De Kaart van Alles houdt rekening met een zwaar programma op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid, ook naar natuur, groen en recreatie. Daarmee wordt positief gescoord op de indicatoren toegang tot voorzieningen en toegang tot werk.
- Ruimtelijke kwaliteit verhogen. De Kaart van Alles zet in op een zwaar programma voor natuur, groen en recreatie. Bereikbaarheid en kwalitatief hoogwaardig en beleefbaar groen, landschap, natuur en cultuurhistorie staan daarin centraal. Vanuit deze investeringen wordt positief gescoord op het verhogen van de intrinsieke natuurwaarden en ruimtelijke kwaliteit. Dat geldt voor het stedelijk gebied, het landelijk gebied, de cultuurhistorische waarden en het zorgen voor

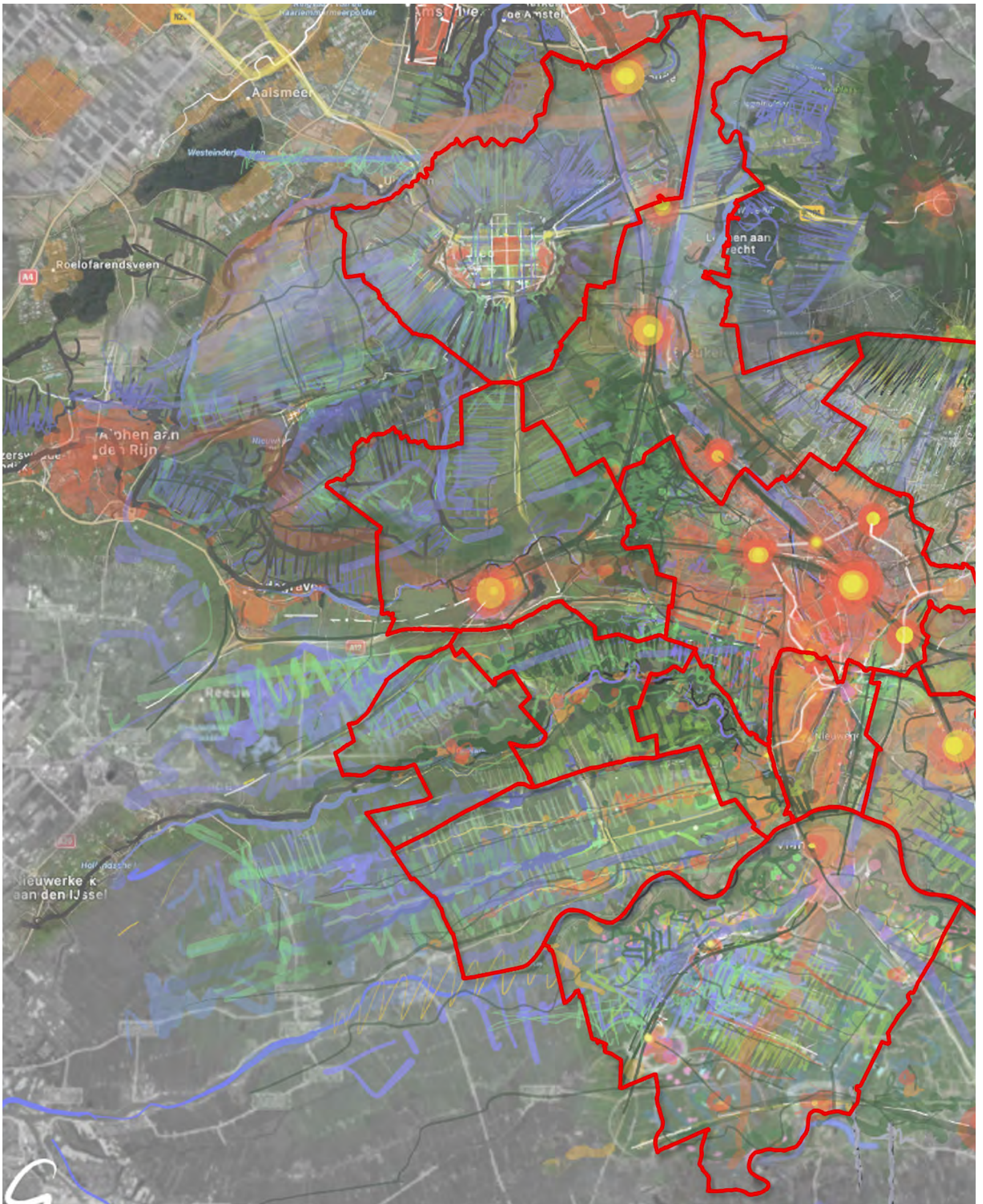
voldoende draagvlak voor recreatieve voorzieningen. Geen concrete uitspraken zijn gedaan over leefbaarheid en vitaliteit van kernen (hoewel daar in de Kaart van Altijd wel aandacht is), het stimuleren van levensloopbestendige wijken en het vergroten van het areaal natuur.

- Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren. Door te verdichten rondom bestaande buitenstedelijke OV-knooppunten wordt in potentie positief bijgedragen aan het robuuster krijgen van infrastructuurnetwerken. Deze knooppunten worden ingezet als toegangspoorten naar het landschap vanuit woon- en werkgebieden, waarmee positief wordt gescoord op de indicator 'vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem'. De knooppunten fungeren immers ook als spil in het netwerk tussen wonen en werken. Door de reservering voor een infrastructurele bypass in de A12-zone wordt in potentie positief bijgedragen aan het oplossen van urgente knelpunten en het borgen van voldoende capaciteit op het infrastructuurnetwerk.
- Haalbaarheid. Op het subdoel 'zicht op uitvoering' is naar aanleiding van de schetsen in De Kaart van Alles nog geen uitspraak te doen. Dat geldt in zekere zin ook voor het subdoel 'mate van adaptiviteit en toekomstvastheid'. Echter, gezien de veelheid aan mogelijkheden en wensen van gemeenten is wel sprake van overcapaciteit op elementen. Daarmee kan gesteld worden dat De Kaart van Alles voldoende toekomstvast is en dat daarbinnen dus nog ruimte is om keuzes te maken, waarmee hij ook adaptief is.
- Kosten en opbrengsten (financieel). Van De Kaart van Alles zijn nog geen ramingen gemaakt ten aanzien van investeringen in infrastructuur of verstedelijking (beheer en exploitatie van OV en grondexploitaties). Om die reden is het nog niet mogelijk om op dit hoofddoel uitspraken te doen over een positieve of negatieve score.

Door de veelheid aan ingetekende wensen en ambities in de twee kaarten wordt op diverse hoofddoelen in potentie positief gescoord. Het is echter de vraag of inpassing van alle geschetste opgaven in de contour (verstedelijking, infrastructuur, recreatie, natuur, water) niet leidt tot suboptimale scores op de doelstellingen ruimtelijke kwaliteit, gezond stedelijk leven en mogelijk economie. Een integraal pakket waarin in samenhang (pakketten van wensen en investeringen) duidelijke keuzes worden gemaakt, biedt mogelijk meer kansen om tot optimalisatie van doelbereik te komen.

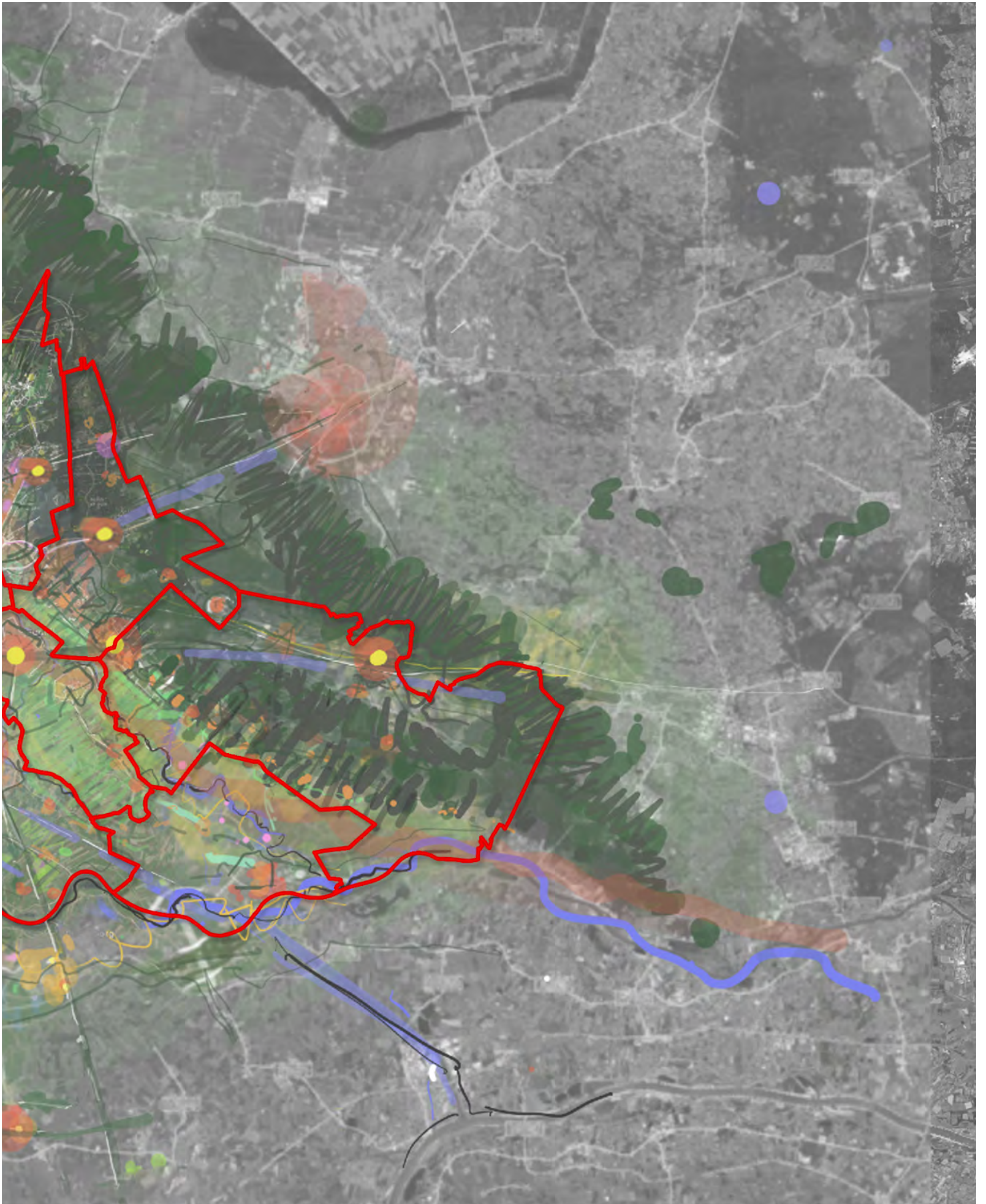

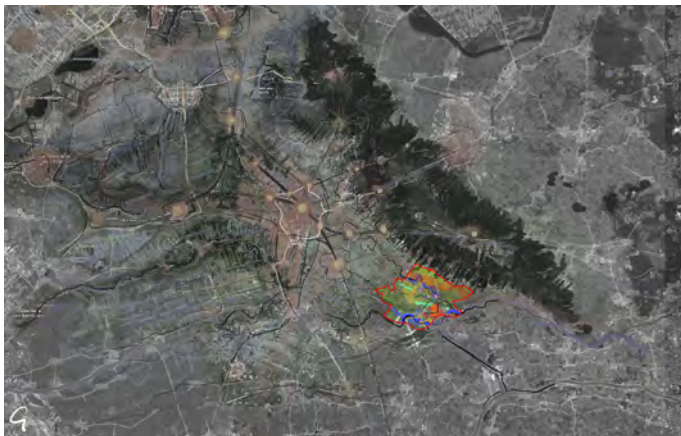
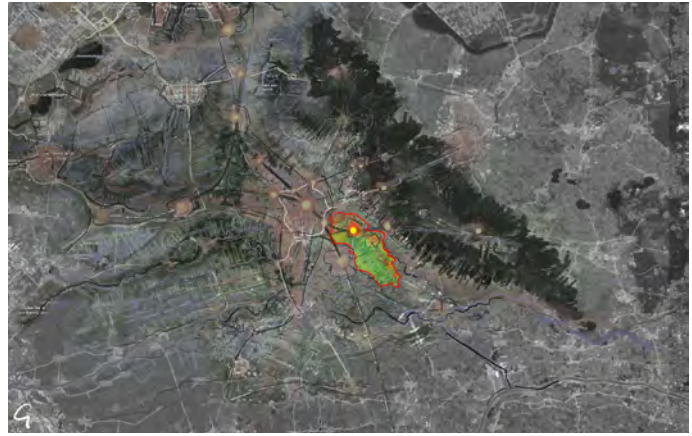
Bijlage 2: Aandachtspunten per gemeente

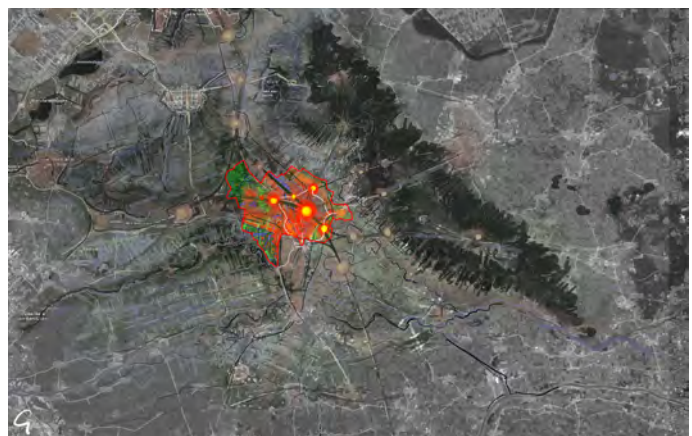
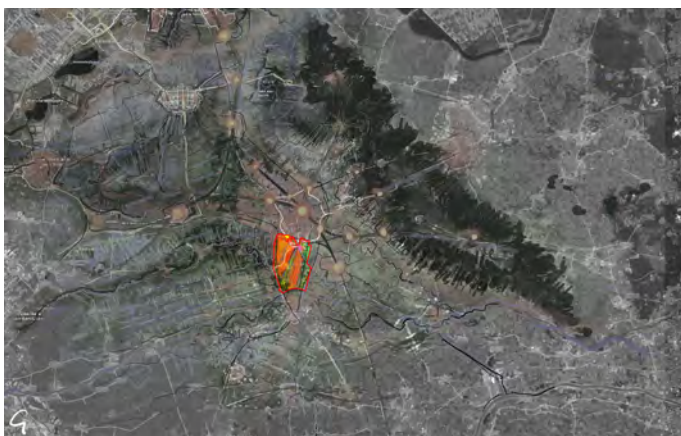
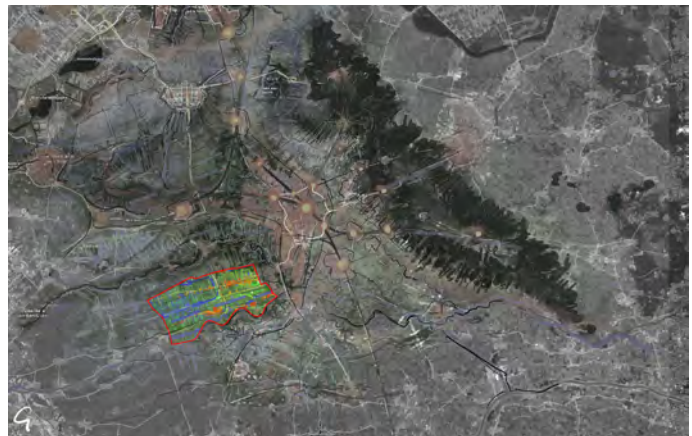
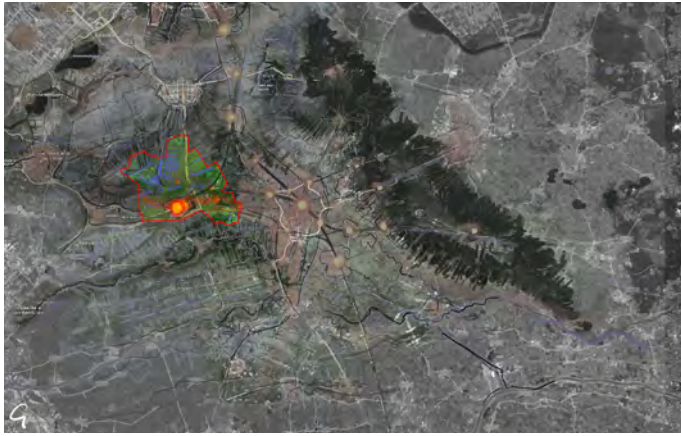

Vanuit het grotere geheel reiken we per gemeente aandachtspunten en mogelijke uitwerkingssuggesties aan. Deze zijn gebaseerd op de in afgelopen weken gevoerde verkenningen. Zij kunnen gezien worden als inspiratie/aanbevelingen voor het voeren van processen binnen gemeentes rond omgevingsvisies. De opsomming van deze aandachtspunten vraagt nog verdere bewerking richting de U10 Bestuurstafel van 5 februari.

Bijlage 3: Woningbouwaantallen naar gemeente en verstedelijkingsstrategie

		Binnenstedelijk (bij knopen en overig)	Buitenstedelijk bestaande knoop	Nieuwe knopen en HOV	Vitale kernen buiten bestaand gebied	Totaal	Totaal gemeente	Totaal altijd	Totaal alles
Bunnik	Kaart van altijd Kaart van alles								
De Bilt	Kaart van altijd Kaart van alles								
Houten	Kaart van altijd Kaart van alles								
Ijsselstein	Kaart van altijd Kaart van alles								
Lopik	Kaart van altijd Kaart van alles								
Montfoort	Kaart van altijd Kaart van alles								
Nieuwegein	Kaart van altijd Kaart van alles								
Oudewater	Kaart van altijd Kaart van alles								
Ronde Venen	Kaart van altijd Kaart van alles								
Stichtse Vecht	Kaart van altijd Kaart van alles								
Utrecht	Kaart van altijd Kaart van alles								
Utrechtse Heuvelrug	Kaart van altijd Kaart van alles								
Vijfheerenlanden	Kaart van altijd Kaart van alles								
Wijk bij Duurstede	Kaart van altijd Kaart van alles								
Woerden	Kaart van altijd Kaart van alles								
Zeist	Kaart van altijd Kaart van alles								
A12 zone	kaart van altijd Kaart van alles								
Overig kernen	Kaart van altijd Kaart van alles								
Totale potentie									

PM cijfers

Aanpassingen contour richting. versie 20 februari t.b.v. bestuurlijke consultatie

In vervolg op de Bestuurstafels van 5 februari zijn de opmerkingen vanuit de verschillende bestuurstafels verwerkt in de contour. Op 29 januari is aan alle bestuurstafels gevraagd om de concept contour langs de betreffende bouwstenen te leggen, met daarbij de volgende vragen:

- Zijn de bouwstenen van de verschillende bestuurstafels voldoende opgenomen in het integrale verhaal van de contour?
- Zijn de bouwstenen herkenbaar in de contour?
- Waar zitten dilemma's met andere bouwstenen?
- Welke onderzoeksvragen leveren de aanvullende bouwstenen op voor het uitwerken in het Perspectief?

Alle aanvullingen, aanscherpingen en opmerkingen vanuit de Bestuurstafels zijn in het aangescherpt beoordelingskader en de Contour REP verwerkt. Zie voor een overzicht van de gevraagde aanpassingen de notulen van de verschillende Bestuurstafels.

In aanvulling op de wijzigingen vanuit de Bestuurstafels hebben verschillende gemeenten aanvullingen geleverd. De gevraagde aanpassingen zijn waar mogelijk in de beschrijving van de verschillende deelgebieden verwerkt.

Belangrijkste wijzigingen zijn:

- Hoofdstuk 1: tekstuele aanpassingen in gezond stedelijk leven voor iedereen o.b.v. input GIR, ontwikkelstrategie, aanscherpingen in beoordelingskader zijn ingevoegd.
- Hoofdstuk 2: herschrijven Energie o.b.v. input RES en Economie, inhoudelijke aanvullingen en aanscherping op wonen, en groen en landschap.
- Hoofdstuk 3: beschrijving van de overzichtskaarten op basis van de input uit de bestuurstafels en in aansluiting op de ontwikkelstrategie beschreven in hoofdstuk 1. De tabellen worden nagestuurd na een nauwkeurige check op aantallen.
- Hoofdstuk 4: beschrijving deelgebieden is aangepast op basis van input gemeenten, varianten A12 zone zijn gelijkwaardig ingevoegd.

Een concreet overzicht van acties is in dit document opgenomen.

1 GROEN EN LANDSCHAP

Opmerkingen BT Groen en landschap	Actie
Behoeftte aan een stevigere prioritering van landschap, daarvoor een ladder voor landschap creëren.	<u>Onderzoeksvraag formuleren en toevoegen</u> over strategie landschap (ladder van landschap, concreet maken kwantitatieve opgave en regionaal beeld op thema)
Hoe gaan we om met groen in het stedelijk gebied? Maak hiervoor gebruik van groenvisie Utrecht.	<u>Onderzoeksvraag formuleren en toevoegen</u> over groen in stedelijk gebied
Landschap moet niet alleen benoemd worden als meekoppelkans voor verstedelijking, het is een eigen opgave.	<u>Onderzoeksvraag toevoegen</u> : Hoe kunnen we komen tot een zelfstandige investeringsagenda voor groen en landschap? En hoe gaan we om met de prioritering van groene opgaven bij de andere pijlers?
Niet alleen behouden en conserveren van wat er is, maar ook focus ook waar we nog kunnen versterken en nieuw ontwikkelen	<u>Onderzoeksvraag formuleren en toevoegen: op welke wijze kunnen we landschap versterken en nieuw ontwikkelen (zie ook onderzoeksvraag over investeringsagenda / verdienmodel)</u>
Waterbeschikbaarheid een plek geven (vooral in langdurige droge periodes)	In overleg met het Waterschap <u>waterbeschikbaarheid in de contour opnemen</u>
H4. Deelgebieden: tekst over Houtense Rijn aanpassen	Tekst op p.86 aanpassen van: ... behoefte aan waterberging en -afvoer ... naar: <u>Waterberging en -vasthouden.</u>
Transitie en innovatie in de landbouw expliciet benoemen	<u>Tekst formuleren en toevoegen</u>
Meer aandacht voor biodiversiteit	<u>Tekst formuleren en toevoegen</u>
Meer aandacht voor de groene scheggen	<u>Tekst formuleren en toevoegen</u>

Algemene acties

Groen en landschap

Nieuwe versie landbouwgebieden uit ontwikkelbeeld toevoegen (zie meest recente kaart versie van rapport pijler G&L)

Check op verhaal landbouw/agrarische functie: genoeg aanwezig?

Verwerken input over recreatie, landbouw en groen uit werksessie groen en landschap

Sterker benoemen cultuurhistorische waarde (en bijbehorende ruimteclaim). Zie ook verslag BT 5 februari voor oproep

Strategie ontwikkelen voor schaa sprong landschap (met aandacht voor financiën, verdienmodel, etc.). Als onderzoeksvraag opnemen. In tekst benoemen.

Betekenis van de (grotere) recreatieve invloedssferen beschrijven (vanuit Utrecht, Amersfoort, Amsterdam, etc).

Benutten van knooppunten als poorten naar het landschap benoemen; denk aan Abcoude, Loenersloot, lijn Utrecht - Amersfoort, lijn Utrecht- Arnhem.

Kijken naar verdere uitwerking ringparkconcept in de tekst (en eventuele aansluiting van Vinkeveense plassen (en andere grotere natuur in U16) op dit concept)

2 Energie

Opmerkingen BT	Actie
Klimaat neutrale regio/RES	
In vertaling gezond stedelijk leven naar ruimtelijke principes wordt gesproken over klimaatverandering, hieraan het woord energietransitie toevoegen	<u>Tekst ruimtelijke principe klimaatverandering aanpassen naar:</u> Pas inrichting en gebruik van de ruimte aan op de eisen vanuit klimaatverandering <u>en energietransitie</u> en borg gezondheid en veiligheid daarbij. Verminder door de inrichting de milieubelasting op gevoelige bestemmingen.
BOK: Subdoel kansen voor energietransitie aanpassen of anders een extra doel toevoegen	<u>Subdoel "kansen voor energietransitie"</u> <u>aanpassen naar:</u> "Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie. (indien niet mogelijk een nieuw subdoel toevoegen: Bijdragen aan realisatie energietransitie)

BOK: Kernindicator kansen voor energietransitie aanpassen of anders extra indicator toevoegen	<u>Kernindicator "kansen voor de energietransitie"</u> <u>aanpassen naar:</u> "Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en energiebesparing" (indien niet mogelijk een nieuwe indicator toevoegen: bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en besparing)
BOK REP versie 0.8 operationalisering kerndoelen: toevoegen sub-indicator "energiegebruik en levering werklocaties"	<u>Toevoegen sub-indicator:</u> energiegebruik en levering werklocaties
BOK REP versie 0.8 operationalisering kerndoelen: aanpassen sub-indicator "nabijheid warmtebronnen (aardwarmte)"	<u>Aanpassen sub-indicator "nabijheid warmtebronnen" naar:</u> "nabijheid (laag temperatuur) warmtebronnen
Aan de tweede onderzoeksvraag bij landschap (paragraaf 2.1) energie toevoegen	<u>Energie toevoegen aan de 2^e onderzoeksvraag van landschap:</u> "in samenhang met de te maken keuzes op verstedelijking, mobiliteit <u>en energie</u> , wat doet dat met de vraag naar groen, landschap, natuur en recreatie?"
Aan paragraaf 2.4 Energie een afbeelding toevoegen die de opgave weergeeft.	<u>Verbeelding energiebehoefte opnemen</u>
De gedachte-experimenten verwijderen uit contour, daarvoor in de plaats de 9 verbeeldingen van de RES overnemen	<u>9 verbeeldingen van de RES (van de stakeholder bijeenkomst) overnemen in de contour. Komen in week 17 feb beschikbaar. Voorlopige PM opnemen in contour.</u>
Voorkomen dat de verbeeldingen van de energietransitie niet locatie-specifiek zijn	<u>Energiesuggesties uit kaart van altijd en kaart van alles halen.</u> <u>Opnemen locatie onafhankelijk denkeexperiment.</u>
Verwijderen de POVI kaarten van de stiltegebieden, ganzenrustgebieden en natura 2000 (nav BT)	<u>Verwijderen van de POVI kaarten uit de contour</u>

Wens om het enorme ruimtebeslag van energie in zijn algemeenheid sterker te benoemen	<u>Kijken of voor de Kromme Rijnzone op p.80 de volgende zin kan worden toegevoegd: "grote ruimtelijke opgave energie, afweging energie vindt plaats in RES".</u>
Maak helder hoe de stapeling van de kaarten is ontstaan en hoe dit tot de samengevatte kaart leidt	<u>De stapeling van kaartlagen op p. 66/67 uitleggen</u>

Algemene acties
Klimaat neutrale regio/RES
Kleur van de katern aanpassen (zodat duidelijk is dat los katern is)
Typefouten op pagina 59 aanpassen
Het gedachte-experiment voor de Heuvelrug op p.60 verwijderen
Opmerkingen over energie van Marloes Krol en Georgia de Poorter (per mail) bekijken

3 Gezonde en inclusieve regio

Opmerkingen BT	Actie
Gezonde en inclusieve regio	
Inclusiviteit sterker opnemen in de contour	<u>Inclusiviteit opnemen in de ruimtelijke principes H1</u>
Diversiteit (versterken sociale cohesie) sterker opnemen in de contour	<u>Diversiteit opnemen in de ruimtelijke principes H1</u>
Kwalitatieve woonbehoefte voor doelgroepen opnemen	<u>Kwalitatieve woonbehoefte voor doelgroepen opnemen in paragraaf wonen</u>
Onderzoeksvragen gezond stedelijk leven toevoegen	<u>Onderzoeksvragen gezond stedelijk leven toevoegen op basis input Leo en Rob. Beschikbaar uiterlijk vrijdag 14 feb.</u>
Casus BOK oefenen wat knooppunten en mobiliteitsconcepten betekenen voor gezond stedelijk leven	<u>Typologieën van knooppunten en concepten uitzoeken + sessie organiseren om te oefenen.</u>

Voor of Na 20 feb?

4 Economie

Opmerkingen BT Economie	Actie
Tekst leesbaar herschrijven: meest maximale ruimtebeslag als uitgangspunt, verdichten, multifunctionaliteit bedrijventerreinen	<u>Tekst economie leesbaar herschrijven</u>
Inleidende tekst uitgangspunten herschrijven: waarom zijn dit de uitgangspunten en de aanvullingen hierop vind je in de tekst van de contour	<u>Inleidende tekst uitgangspunten onder 1.3 herschrijven</u>

Algemene acties

Economie

REA benoemen

Kantoren benoemen

Circulaire economie/hoge milieuklasse benoemen

Lokale en/of regionale complementariteit bedrijventerreinen benoemen

Maakindustrie benoemen

5 Wonen

Opmerkingen BT Wonen	Actie
Benoem vitale kernen i.p.v. vitaliteit van kleine kernen	<u>Verwijderen 'kleine' uit alle stukken over vitale kernen</u>
Bereikbaarheid is ook belangrijk voor vitale kernen, besteed aandacht aan waar het wiel met	<u>Versterken vitale kernen onder H2.3 mobiliteit/bereikbaarheid</u>

spaken niet komt	
In de ladder van verstedelijking eerst belang van verstedelijking en vitaliteit kernen benoemen, met daarin de totale omvang van vitaliteit kernen 10.000 à 20.000	<u>Aanpassen beschrijving en ladder van verstedelijking</u>
Benoem nog sterker de 2 aanvliegeroutes: vitaliteit kernen altijd en verstedelijking o.b.v. ladder	<u>Tekst aanpassen</u>
Framing vitale kernen: benoem sterker dat vitaliteit altijd lokaal maatwerk bevat	<u>Tekst aanpassen over vitaliteit kernen</u>
Toelichting of de hiërarchie in de ladder van verstedelijking functioneert als onderzoeksagenda, zoektocht of strak te volgen volgorde	<u>Uitleg hiërarchie in ladder van verstedelijking aanscherpen</u>
Vitaliteit van kernen opnemen als onderzoeksvraag	<u>Onderzoeksvraag over vitaliteit kernen opnemen</u>
Tabel woningaantallen aanpassen	<u>Tabel woningaantallen 3.3 aanpassen:</u> - Inleiding/toelichting bij tabel opnemen - Tabel uitsplitsen naar individuele gemeente - 2 kolommen met kaart van Alles en kaart van Altijd - per kaart: uitgangspunten + potentie - voetnoot met bron data opnemen
In de beschrijving van de woningaantallen aandacht voor 67.000, 104.000, 130% en latere keuzes (215.000). peildata.	<u>Beschrijving van tabel woningaantallen 2.3 aanpassen</u>
Nadenken over aantallen Woerden, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede	<u>Nadenken over aantallen Woerden, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede</u>
Aanscherpen Noordoostflank: toevoegen station Bilthoven + rondom Maartensdijk	<u>Toevoegen station Bilthoven en Maartensdijk</u>

Check of ontwikkeling rondom station Driebergen-Zeist opgenomen dient te worden	<u>Check Driebergen-Zeist bij ambtenaren wat bestuurders willen</u>
BOK: indicator diversiteit woonmilieus aanscherpen	<u>Indicator diversiteit woonmilieus aanscherpen</u>
Bijzondere woonconcepten en doelgroepen een plek geven in de contour	<u>Bijzondere woonconcepten en doelgroepen een plek geven in de contour</u>
Afbeeldingen p.43 beter uitleggen	<u>Uitleg afbeeldingen p.43 aanscherpen</u>
Actualisering woningaantallen minimaal en maximaal: o.a. Utrecht, Driebergen-Zeist, etc.	<u>Check op woningaantallen minimaal en maximaal</u>
Verhaal Houten aanpassen: meer varianten opnemen behalve Houten-Oost	<u>Varianten en tekst aangeleverd door Houten toevoegen aan de contour</u>

Algemene acties

Wonen

Check of alle verstedelijkingslocaties passend zijn op de kaart van altijd (bestaande planvoorraad + ladder van verstedelijking). Er worden vraagtekens gezet bij bijv. Bunnik-Zuid, het gebied rondom Lunetten-Koningweg en ontwikkelingen bij Vianen. Graag een check en matchen met de tabel van woningaantallen (zie eerdere actie).

Duidelijke uitleg toevoegen aan hoofdstuk 3 over hoe de kaart van alles en de kaart van altijd zijn opgebouwd: wat zit er in welke kaart en hoe is dit verbeeld. Dit matchen/koppelen met de woningaantallen. Graag expliciet maken waarom er in deze fase van het proces zo schetsmatig wordt getekend (onderzoekskarakter, exacte beelden hierbij niet passend).

Mismatch vraag-aanbod pagina 43 vraagt om toelichting over de pijler en de richting van de pijlen

6 Algemeen/deelgebieden

Algemene acties

ontwikkeling/deelgebieden

H2.3 mobiliteit: veel focus op OV en zeer weinig op de auto. Terwijl de auto van groot belang blijft in toekomstige verplaatsingen. Kijken hoe hier extra aandacht voor kan komen in het stuk. Net als OV ook kaarten voor auto opnemen.

H2.3 mobiliteit: dit geldt idem dito voor regionale fietsinfrastructuur. Kijken hoe hier extra aandacht voor kan komen in het stuk (denk aan uitvoeringsprogramma fiets). Net als OV ook kaarten voor fiets opnemen.

H2.3 mobiliteit: wiel met spaken dekt de regio niet. Ook expliciet aandacht voor onderliggende OV-netwerk en aanvullende OV-diensten (waar het wiel in de regio niet komt).

H4 deelgebieden: een aanscherping toebrengen over de mogelijke samenwerkingsverbanden zodat gemeenten niet het gevoel hebben dat er buiten deze verbanden niet meer mogelijk is. Check op de inleiding van H4: er zijn op basis van onderwerpen ook andere allianties mogelijk, dit is slechts een suggestie voor samenwerking in deelgebieden.

Er wordt vrij snel een sprong gemaakt van analyse naar deelgebieden. Kijken of er een hoofdstuk met keuzes voor regionale opgaves toegevoegd moet worden, of dat dit behoort tot een uitwerking in het perspectief.

H4 Centrale as: Houten toevoegen aan deelgebied 5 centrale as

H4 Kromme Rijnvallei: Varianten mogelijk ontwikkelingen Houten toevoegen aan het verhaal, niet slechts baseren op 1 variant met ontwikkeling aan de oostrand. Zie mail Dominique Smeets.

H4 Woerd, Waard en VHL: check op tekst over Oudewater en VHL.

Check met visie Lopikerwaard.

Inventarisatie potentiële verstedelijkingslocaties U16 lange termijn

Ruimtelijke ontwikkelstrategie

Om invulling te geven aan Gezond Stedelijk Leven, heeft de U10 in de Ruimtelijk Economische Koers uitspraken gedaan. Vervolgens is een verstedelijkingsstrategie nader uitgewerkt, aangezien hiervoor veel concrete informatie beschikbaar is. Het raakt zeer nauw aan andere thema's en de ruimtelijke strategie kan worden aangevuld met ordeningsprincipes uit andere thema's na concretere uitwerking aan bestuurstafels (sectoraal). Bij de uitwerking van het perspectief wil het REP deze ordeningsprincipes meenemen.

Principes van verstedelijking

Voor de principes van verstedelijking geldt het volgende:

Lokaal maatwerk (uitbreiding) is mogelijk om de vitaliteit en/of de ruimtelijke kwaliteit te vergroten.

Daarnaast hanteren we bij de keuze voor verstedelijkingslocaties (wonen, werken, voorzieningen) de volgende ladder:

- binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten;
- buitenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten;
- ontwikkelkansen nabij nieuwe OV knooppunten en buiten stedelijk met hoogwaardig OV.

Programmering & Fasering

De overzichtskaarten van 'alles' en 'altijd' bevatten deels witte vlekken en een ruime over programmering die ruimte biedt voor nadere keuzes. De kaartbeelden maken helder wat er mogelijk is als de ladder verstedelijking wordt toegepast. Deze ladder is een beleidsstrategie die niet absoluut kan worden toegepast, omdat deze spanning op kan leveren met de programmering in de praktijk (fasering). Projecten kunnen afvallen of eerder of later in de tijd worden gerealiseerd op basis van:

- Urgenties: bijvoorbeeld op de woningmarkt of de mobiliteitsopgave;
- Ruimtelijke kwaliteitsslag: bijvoorbeeld ontwikkeling van kernrandzones, kwalitatieve woningbehoefte;
- Haalbaarheid en Realiseerbaarheid: bijvoorbeeld energie, klimaatadaptatie, mobiliteitsoplossingen of woningbouwlocaties.

Kaarten van 'alles' en 'altijd' in cijfers.

In de kaarten zijn verschillende locaties opgenomen in de kaart van altijd en in de kaart van alles waar verstedelijking plaats kan vinden. Het bevat een veelheid aan ruimtelijke mogelijkheden voor de (middel) lange termijn. In onderstaande tabellen is opgenomen hoe dit is verdeeld naar gemeenten en naar trede in de verstedelijkingsstrategie.

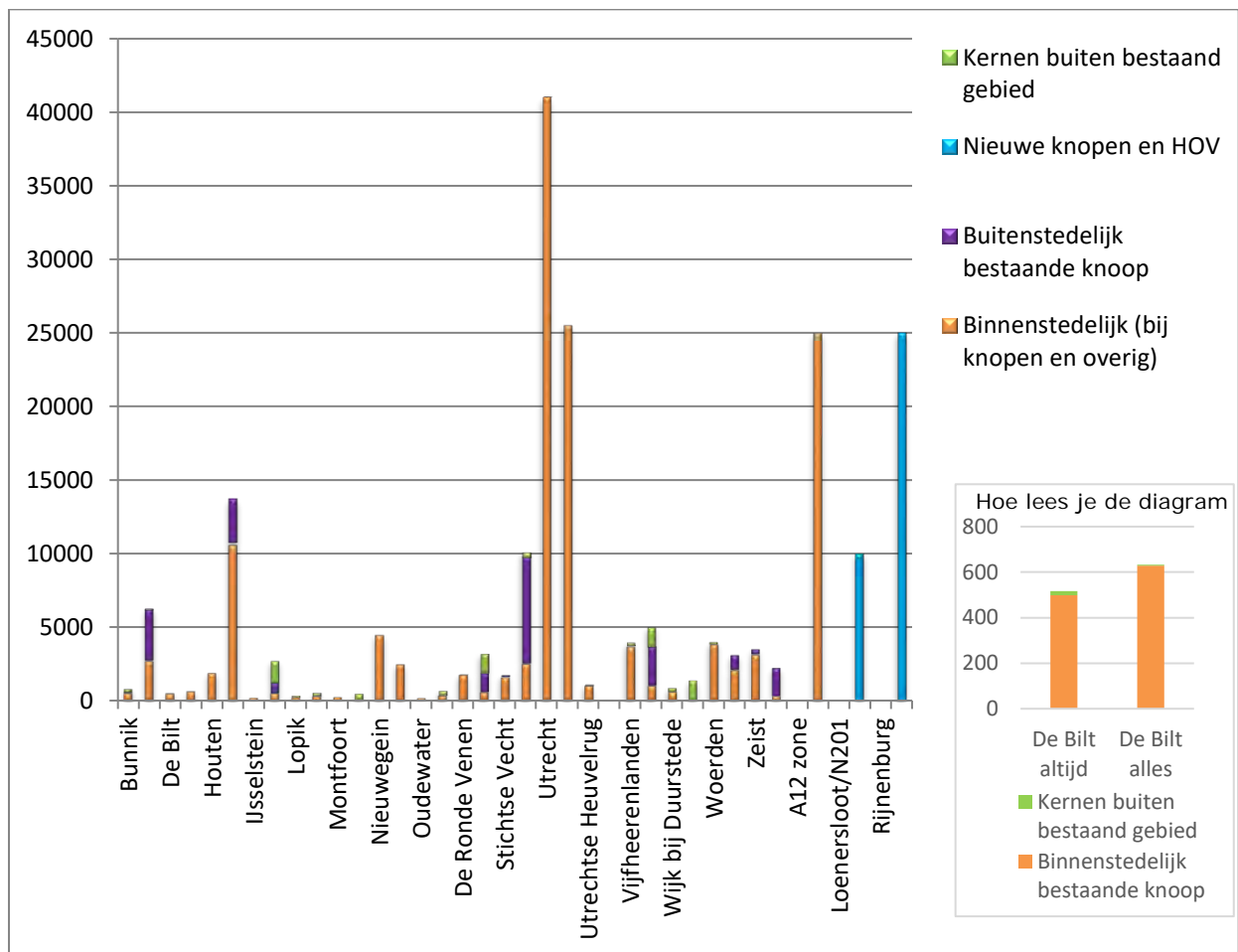

Tabel 3.3. Woningbouwpotentie naar verstedelijkingstrategie^{1,10}

	Kaart van altijd ³	Kaart van alles ^{2,4}	Totaal ⁶
Binnenstedelijk en binnenstedelijk nabij bestaande OV knooppunten	64950	74700	139650
Buiten stedelijk nabij bestaande OV knooppunten	550	21250	21800
Ontwikkelkansen buitenstedelijk nieuwe OV knooppunten en hoogwaardig OV ⁷	0	35000	35000
Uitbreiding van kernen (buiten bestaand bebouwd gebied) ⁵	1100	7150	8250
Totaal ⁹	66600	138100	204700

Tabel 3.4. Woningbouwpotentie per gemeente^{1,8, 10}

	Kaart van altijd ³	Kaart van alles ^{2,4}	Totaal
Bunnik	800	6300	7100
De Bilt	500	650	1150
Houten	1900	13650	15550
IJsselstein	200	2700	2900
Lopik	350	550	900
Montfoort	250	450	700
Nieuwegein	4500	2500	7000
Oudewater	150	700	850
De Ronde Venen	1800	3200	5000
Stichtse Vecht	1750	10100	11850
Utrecht	41000	25500	66500
Utrechtse Heuvelrug	1100	100	1200
Vijfheerenlanden	3950	5000	8950
Wijk bij Duurstede	850	1400	2250
Woerden	4000	3100	7100
Zeist	3500	2200	5700
A12 zone ⁷	0	25000	25000
Loenersloot/N201 ⁷	0	10000	10000
Rijnsburg ⁷	0	25000	25000
Totaal ⁹	66600	138100	204700

Interpretatie en kanttekeningen bij de tabellen

1. De tabellen bevatten afgeronde cijfers, de volledige cijfers behorende bij figuur 3.3. zijn opgenomen in bijlage 3.
2. In de tabel zijn de cijfers in kolom Kaart van alles de extra potentie naast de Kaart van altijd.
3. De 'kaart van altijd' is gebaseerd op de regionale uitgangspunten, zoals opgenomen in de uitgangspuntennotitie en beoordelingskader REP/MIRT waarover medio 2019 besluitvorming heeft plaatsgevonden in raden. De basis daarvoor is de bouwstenen van bestuurstafels bijvoorbeeld bestaande plannen voor 67.000 woningen o.b.v. Locatieonderzoek U16 (2018). Extra potentie staat op de kaart van alles, ook als er nadien al lokaal besluitvorming is geweest. Bijvoorbeeld 1500 woningen in de gemeente Bunnik en 1500 woningen in de gemeente Utrecht.
4. De kolom 'kaart van alles' bevat, naast alle bestaande plannen tot 2030, alle opties die na 2030 in beeld zijn. Deze kaart bevat een ruime overprogrammering die nadere concretisering, keuzes, prioritering en programmering vergt. Daarbij zijn de randvoorwaarden voor ontwikkeling zoals bereikbaarheid, RO beleid, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit, haalbaarheid en politiek en maatschappelijk draagvlak nog niet in beeld.
5. In veel gemeenten dragen de extra woningbouwaantallen bij aan de vitaliteitsopgave. Soms zijn dit binnenstedelijke locaties, soms buitenstedelijk bij bestaande knopen en soms overige locaties buiten het bestaande bebouwde gebied. De aantallen t.b.v. vitaliteit zijn dan ook verdeeld over die categorieën. De vastgestelde en geïnventariseerde mogelijkheden zijn meegenomen, daarnaast zal lokaal maatwerk (uitbreiding) nodig zijn om de opgaven en mogelijkheden in beeld te brengen.
6. Verschillende gemeenten hanteren een bandbreedte in hun woningbouwambities, bijvoorbeeld Utrecht werkt binnen de RSU met een bandbreedte tussen 50.000 en 66.500. Het maximum van de

bandbreedtes is opgenomen in de kolom Kaart van alles. Waar een dergelijke ambitie bekend is, is toegerekend naar dit getal in de Kaart van alles, waar dit niet bekend is betreft het de mogelijkheden die eerder in beeld zijn gebracht in het Locatieonderzoek U16, aangevuld met de visie van Kuiper op basis van de gesprekken in 2019 om te komen tot de Contour.

7. Rijnenburg en Loenersloot/N201 zijn apart opgenomen buitenstedelijke locaties waar momenteel geen OV-knoop aanwezig is, de A12 zone is ook apart opgenomen. Hier betreft het binnenstedelijk gebied waar nog wel knooppuntontwikkeling nodig is. Zowel bij de A12 zone als bij Loenersloot/N201 kan de woningbouw in meerdere gemeenten worden gerealiseerd.
8. Voor alle projecten geldt dat deze nog niet zijn getoetst op haalbaarheid en realiseerbaarheid. Ook voor de binnenstedelijke woningbouwlocaties zijn de randvoorwaarden niet altijd op orde. Zo is ook hier de mobiliteit niet altijd toereikend en is knooppuntontwikkeling (uitbreiding bestaande of ontwikkelen nieuwe knoop) noodzakelijk om de locatie te realiseren. Ook de kwalitatieve invulling van locaties kan sterke invloed hebben op de te realiseren aantallen.
9. Het detailniveau van de cijfers verschilt sterk. Het betreffen optellingen van alle plannen, ambities en mogelijkheden. Per locatie verschilt het daarmee ook hoe concreet deze mogelijkheden in beeld zijn.
10. De woningbehoefte in de regio is 104.000 woningen tot 2040. We zoeken 30% plancapaciteit extra, om hiermee planuitval op te vangen. Er is behoefte aan keuzes over de verstedelijkingsrichting en -locaties. De ambities uit de REK U10 om de regio voor gezond stedelijk leven te zijn en de inzichten uit het MIRT onderzoek zijn daarbij leidend.
11. Alleen voor wonen is deze informatie beschikbaar, voor de andere bouwstenen is er geen plancapaciteit beschikbaar die op kaart kan worden verbeeld.
12. Er is een aantal specifieke locaties waarvoor een groot potentieel programma (met ruime bandbreedte) is opgenomen (binnenstedelijk Utrecht, A12 zone, Rijnenburg, Loenersloot/N201). De haalbaarheid en realiseerbaarheid van deze locaties moet nog nader worden onderzocht. De variatie in deze bandbreedte heeft directe impact op de totaalcijfers van de te realiseren woningen in de regio.

U10

Ruimtelijk-Economisch Programma (REP)

Aangepast beoordelingskader REP

Februari 2020, Versie 0.9

Colofon

Auteurs: Decisio, Twynstra Gudde

Inhoud

1	Inleiding.....	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Werkwijze	1
1.3	Leeswijzer.....	2
2	Aanpassingen beoordelingswijze.....	3
2.1	Basis voor het beoordelingskader.....	3
2.2	Aanvullingen vanuit raden en staten	4
2.3	Overige aanvullingen	9
3	Beoordelingskader REP	17
3.1	Aangepast beoordelingskader	17
3.2	Operationalisering kernindicatoren.....	19
	Bijlage 1: Inhoudelijk overzicht moties en amendementen Beoordelingskader en Uitgangspuntennotitie REP	27

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Regionale en landelijke opgaven voor wonen, werken en bereikbaarheid zijn in de regio Utrecht onlosmakelijk met elkaar verbonden. De regio staat voor de uitdaging om de komende decennia te voorzien in een grote behoefte aan woon- en werkruimte. De wens om te wonen op de plekken 'waar het gebeurt', met een hoog voorzieningenniveau, cultuuraanbod en concentratie van werkgelegenheid, is op het moment hoog en zal naar verwachting de komende tijd hoog blijven¹. Daarnaast heeft de regio door de centrale ligging een belangrijke draaischijffunctie in het landelijk mobiliteitsbeleid.

De concentratie van hoogopgeleide werknemers in een aantrekkelijke omgeving is een belangrijke vestigingsplaatsfactor voor (internationale) bedrijven. Enerzijds versterkt dit de stedelijke gebieden (economisch) nog verder, anderzijds vraagt dit ook om nieuwe mobiliteitsoplossingen. De concentratie van wonen en werken draagt bij aan diverse doelstellingen van het beleid van rijk en regio, zoals een duurzame ontwikkeling en behoud van natuur (minder bouw buiten de stedelijke gebieden), de mobiliteitstransitie, het creëren van schaalvoordelen voor de energietransitie, het benutten van de agglomeratiekracht en het verder versterken van de internationale concurrentiepositie.

Inzet van de U16 voor de regio Utrecht is om de goede economische concurrentiepositie en de aantrekkelijke leefomgeving te behouden en te versterken. 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' is het centrale motto voor de regionale ontwikkeling tot 2040. Inzet van de U16 is het behouden en versterken van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Met tegelijkertijd aandacht voor de identiteit van de verschillende gemeenten én aandacht voor de vitaliteit van kernen.

1.2 Werkwijze

In de eerste helft van 2019 is door het MIRT Onderzoek Metropoolregio Utrecht in samenwerking met het REP een aantal verstedelijkingsmodellen geschetst die getoetst zijn aan een beoordelingskader. De uitgangspunten voor de verstedelijkingsmodellen en het uitgewerkte beoordelingskader zijn door provinciale staten en de gemeenteraden vastgesteld. Daarbij zijn verschillende zienswijzen, moties en amendementen ingediend die oproepen om het eerder gebruikte beoordelingskader verder uit werken. Daarnaast is vanuit bestuurstafels (Gezondheid en Inclusiviteit, Wonen, Werken, Groen en Landschap, Mobiliteit en Energie) en de waterschappen (vertegenwoordigd via Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden - HDSR) input aangedragen voor het beoordelingskader. Voorliggend rapport licht toe op welke manier de zienswijzen, moties, amendementen en aanvullingen van de bestuurstafels zijn verwerkt in het aangepaste beoordelingskader.

De moties en amendementen sluiten allemaal aan op de hoofd- en subdoelen, en zijn onderling nergens strijdig. Er zijn echter ook enkele moties of amendementen niet overgenomen omdat deze niet passend zijn bij de algemene uitgangspunten. Een voorbeeld daarvan is een voorstel om draagvlak op te nemen in het beoordelingskader. Draagvlak is van belang bij de besluitvorming, maar is ons inziens geen onderdeel om a priori in het beoordelingskader op te scoren.

---

¹ Zie bijvoorbeeld de Welvaart en Leefomgeving scenario's (WLO), waarin de planbureaus een aanhoudende groei voorzien met vooral een belangrijke rol voor het stedelijke gebied (CPB/PBL 2016) en Horizon Utrecht 2050 waarin de provincie Utrecht een Schaalprong in Stedelijkheid voorziet voor 2050.

In de tweede helft van 2019 is in REP-verband een ‘contour’ uitgewerkt waarin de ambities van de U16 gemeenten ruimtelijk zijn uitgewerkt. Om de bijdrage van deze contour aan de verschillende regionale doelstellingen te toetsen wordt het beoordelingskader in aangescherpte vorm opnieuw gebruikt. In het separate rapport ‘*Beoordeling contour REP op hoofdlijnen*’ (januari 2020) heeft een eerste kwalitatieve beoordeling plaatsgevonden: op basis van expertmatige oordelen is nagegaan in welke mate de verschillende ingrepen die in de contour zijn geschetst bijdragen aan de realisatie van de regionale beleidsdoelen.

1.3 Leeswijzer

In het vervolg van dit rapport komen achtereenvolgens aan bod:

- Hoofdstuk 2   Aanpassingen beoordelingswijze
- Hoofdstuk 3   Beoordelingskader REP
- Bijlage 1   Overzicht van zienswijzen, moties en amendementen U10

2 Aanpassingen beoordelingswijze

In dit hoofdstuk gaan we in op de aanpassingen aan het beoordelingskader op basis van zienswijzen, moties en amendementen van provinciale staten en de gemeenteraden van de U10 en de aanvullingen vanuit de verschillende bestuurstafels en waterschappen. Daartoe is in paragraaf 2.1 de basis voor het beoordelingskader, volgend uit het MIRT-Onderzoek, toegelicht. In paragraaf 2.2 is aangegeven hoe de aanvullingen vanuit raden en staten in het beoordelingskader zijn verwerkt. In paragraaf 2.3 is besproken op welke manier de overige input is verwerkt.

2.1 Basis voor het beoordelingskader

De hoofddoelstellingen van het beoordelingskader staan op basis van de vaststelling hiervan door provinciale staten en de gemeenteraden vast. Dit zijn:

- Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio
- Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio
- Verstedelijkingsopgave faciliteren
- Ruimtelijke kwaliteit verhogen
- Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren
- Haalbaarheid
- Kosten en opbrengsten (financieel)

Per hoofddoel zijn een aantal subdoelen en indicatoren benoemd². De subdoelen staan, net als de hoofddoelstellingen, niet ter discussie, wel zijn er enkele aanvullingen op de subdoelen. Dat geldt in nog sterkere mate voor de indicatoren.

Het beoordelingskader voor het MIRT Onderzoek is tot stand gekomen met input van verschillende partijen, onder andere verzameld via de werkgroepen binnen het MIRT Onderzoek. Op 21 juni 2019 is dit beoordelingskader vastgesteld door de Programmaraad U Ned. In de figuur op de volgende pagina zijn de hoofd- en subdoelen en kernindicatoren van het Beoordelingskader MIRT Onderzoek weergegeven.

De beoordeling is geen zuivere toets op de 'maatschappelijke impact', maar geeft vooral inzicht in de bijdrage van (elementen uit) de vijf thema's uit de contour (Wonen, Werken, Mobiliteit, Groen en Landschap en Energie) aan de verschillende hoofddoelstellingen uit het beoordelingskader.

---

² MUST/ Twynstra Gudde/MOVE Mobility/SWECO/Decisio 2019 - Verkenning en afweging integrale verstedelijkingsmodellen regio Utrecht.

Figuur 2.1 Beoordelingskader MIRT onderzoek

Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik
	Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid
	Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Emissies luchtverontreiniging
	Kansen voor energietransitie	Verkeersveiligheid
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	Agglomeratiekracht vergroten	Kansen voor klimaatadaptatie
	Versterken van het vestigingsklimaat	CO2-emissies verkeer
Verstedelijkingsopgave faciliteren	Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Kansen voor energietransitie
	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Bruto Regionaal Product (BRP)
	Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave)
	Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	Versterking vestigingsklimaat
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Gerealiseerde woningen binnen de regio
	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied	Reserve-plancapaciteit
	Behouden versterken van de intrinsieke natuurwaarden	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus
	Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren	Volgende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten (Fiets, Spoor, Stedelijk OV, Transfer, Weg)	Gemiddelde woon-werk reistijd per modaliteit
		Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied
		Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
		Kansen voor natuur
	Kansen voor landschap	
	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	Ruimtebeslag groen
	Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	Bereikbaarheid in reistijdson totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer
Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	Aantal woningen nabij bestaande OV-knoppen (met restcapaciteit)	
Haalbaarheid	Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit fiet/s/OV auto
	Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Impact op NMCA knelpunten
	Kosten en opbrengsten (financieel)	Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten
Investeringskosten		Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
		Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem
		Uitvoerbaarheid
		Adaptiviteit/flexibiliteit
		GREX saldo (mIn Euro)
		OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)
		Investerings infrastructuur (Euro)

2.2 Aanvullingen vanuit raden en staten

Vanuit raden en staten is gevraagd om het beoordelingskader aan te scherpen middels aanvullingen en aanpassingen. In bijlage 1 is het totaaloverzicht van zienswijzen, moties en amendementen van provinciale staten en de 16 gemeenteraden opgenomen. Door het REP zijn de moties en amendementen geanalyseerd en gecategoriseerd. Reacties die zien op de uitgangspuntennotitie zijn meteen verwerkt in de contour. Zienswijzen, moties of amendementen die niet zien op het beoordelingskader worden meegenomen in het vervolg van het proces en waar mogelijk verwerkt in de contour of perspectief en/of programma.

Zienswijzen, moties of amendementen die oproepen tot of vragen om aanpassing van het beoordelingskader worden in deze paragraaf besproken. Vervolgens is aangegeven of en hoe de oproepen in de moties en amendementen zijn verwerkt in het beoordelingskader REP.

De moties en amendementen vragen vooral meer aandacht voor de uitwerking van de doelen gezonde en energieke regio en de ruimtelijke kwaliteit. Voor ruimtelijk kwaliteit is er vooral de roep om dit breder te bezien en meer aandacht te vestigen op het belang van ruimtelijke kwaliteit voor bijvoorbeeld gezondheid en inclusiviteit. Daarnaast is een aantal opmerkingen gemaakt over de economische doelstellingen en indicatoren en een over de operationalisering van haalbaarheid. In onderstaande tabel zijn per hoofddoel de *inputs* uit de moties en amendementen benoemd. NB: de subdoelen en indicatoren in dezelfde rij horen niet allemaal bij elkaar. In lang niet alle moties en amendementen is aangegeven waar de gevraagde aanvullende indicatoren en subdoelen bij horen.

Tabel 2.1 *Gevraagde aanvullingen moties en amendementen op het beoordelingskader*

Hoofdoel	Aanvullend subdoel	Aanvullende indicator
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio		<ul style="list-style-type: none"> • Gezondheid (GGD indicatoren) • Veiligheid in brede zin (niet alleen verkeer) • Versterken van Duurzaamheid
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen circulariteit en innovatie in de economie • Versterking maakindustrie 	<ul style="list-style-type: none"> • Impact op/kansen voor landbouw
Verstedelijkingsopgave faciliteren		
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	<ul style="list-style-type: none"> • Borgen biodiversiteit • Leefbaarheid en vitaliteit (kleine) kernen • Verbonden groen en blauw • Landschappelijke kwaliteiten • Recreatieve voorzieningen 	<ul style="list-style-type: none"> • Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit • Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing • Impact op/kansen voor landbouw • Natuurwaarden / biodiversiteit (verbindingszones) • Behouden en versterken agrarische sector: rol bij recreatie en beheer landschap en natuur • Versterken bestaande werken winkelgebieden i.p.v. grote nieuwe ontwikkelingen
Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren		
Haalbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> • Draagvlak 	
Kosten en opbrengsten (financieel)		

In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we in op hoe de subdoelen en indicatoren kunnen worden geoperationaliseerd en opgenomen in het beoordelingskader.

Operationalisering subdoelen

- **Bevorderen circulariteit en innovatie in de economie:** het bevorderen van circulariteit en innovatie in de economie kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Bestaande bedrijven kunnen worden gestimuleerd om te innoveren en verduurzamen, maar het is ook denkbaar minder innovatieve bedrijven te ontmoedigen en nieuwe bedrijven aan te trekken. Voor de laatste categorie is het denkbaar om bedrijventerreinen en woon-werkomgevingen die aantrekkelijk zijn voor innovatieve activiteiten voorrang te verlenen boven andere economische activiteiten. Dit haakt in op de economische koers van de regio, waarin nog belangrijke keuzes zijn te maken. Voor de eerste categorie kan uitplaatsing een aanleiding zijn versneld te verduurzamen. Deze laatste indicator zat al in het beoordelingskader. Overigens hoeft in de praktijk het bevorderen van circulariteit en innovatie niet hand in hand te gaan, het voorstel is om bevordering van circulariteit en bevordering van innovatie in het beoordelingskader te splitsen.
- **Versterking maakindustrie:** Maakindustrie is in sommige gemeenten een belangrijke economische motor. Op regionaal niveau is echter geen keuze gemaakt voor het versterken van de maakindustrie. Voorstel is daarom dit (nog) niet als apart subdoel in het beoordelingskader op te nemen, maar mee te nemen binnen het bestaande subdoel versterken vestigingsklimaat. Binnen het doel kan versterken vestigingsklimaat (in de toekomst) vanuit de contour worden getoetst op maatwerk.
- **Biodiversiteit:** het effect van maatregelen op de biodiversiteit kan worden gemeten door de toename of afname van habitats te specificeren en te meten. Een methode die daarvoor geschikt is, is de Natuurpuntenindex van het Planbureau voor de leefomgeving. Hiermee wordt een score toegekend aan het areaal natuur en het type natuur. Natuur van hoge kwaliteit (waarin zich veel (unieke) organismen bevinden) krijgt een hogere waarde dan natuur van lage kwaliteit. Zo heeft moeras een hogere waarde dan grasland. Een vereenvoudigde kwalitatieve benadering in deze fase is te kijken naar ruimtebeslag en nieuwe natuur in de categorieën N2000, NNN, overig, waarbij aantasting van N2000 gebied het zwaarst weegt, overig het laagst. Ook verbondenheid kan worden meegewogen (indien de keuzes in de contour daar effect op hebben) door te kijken naar de hectares verbindingen die worden gerealiseerd. Overigens zat in de vorige versie van het beoordelingskader al het subdoel “Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden”, met daarbij de indicator ‘ruimtebeslag natuur’, waarbij verschillende typen natuur met elkaar worden vergeleken. Voorstel is om in lijn met de suggesties van de Bestuurstafel Groen en Landschap (zie paragraaf 3.3) biodiversiteit niet over te nemen als subdoel, maar als indicator onder het subdoel “Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden”. De operationalisering van de indicator biodiversiteit is in lijn met hierboven beschreven.
- **Leefbaarheid en vitaliteit (kleine) kernen:** De leefbaarheid en vitaliteit van kernen kan worden gewaarborgd en verbeterd door het draagvlak voor voorzieningen te vergroten en door de dynamiek op de woningmarkt te bevorderen. Er zijn verschillende indicatoren die iets zeggen over de leefbaarheid en vitaliteit van kernen, zoals een gebalanceerde leeftijdsopbouw, het behoud van een bepaald aantal inwoners of een bepaalde autonome inwonersgroei en het niveau van voorzieningen. Daarin is van belang dat de opgave die in kernen gerealiseerd wordt aansluit bij de woonmilieus waar vraag naar is in deze kernen. Hierbij is echter wel sprake van een optimum. Door bepaalde typen woningen of volumes/dichtheden te bouwen kan de eigenheid en kleinschaligheid van kernen in het gedrang komen. Voorstel is om de bouwopgave die in de kernen wordt gerealiseerd (kwantitatief en kwalitatief) te toetsen aan de indicator “inwonertal op peil”.
- **Verbonden groen en blauw:** voorstel is dit niet als subdoel maar als indicator (zie bij subdoel Biodiversiteit) op te nemen.

- **Landschappelijke kwaliteiten:** in het beoordelingskader zijn al de subdoelen ‘behouden/versterken van cultuurhistorische waarden’ en ‘verhogen van de kwaliteit van landelijk/stedelijk gebied opgenomen. Indicatoren daarbij zijn ‘kansen voor landschap’, ‘kansen voor ruimtelijke kwaliteit stedelijk/landelijk gebied’. Bij ‘kansen voor landschap’ worden elementen als behoud van, openheid en toegankelijkheid meegewogen in de score, met onder meer ook aandacht voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voorstel is geen aanvullend subdoel/indicator op te nemen.
- **Recreatie:** voldoende recreatieve voorzieningen zijn onderdeel van een aantrekkelijke woon- en leefomgeving. We stellen voor dit subdoel onder ruimtelijke kwaliteit op te nemen met de kernindicator ‘ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen’.
- **Draagvlak:** draagvlak is van belang bij de besluitvorming, maar is ons inziens geen onderdeel om a priori op te scoren. In het besluitvormingsproces zullen plannen waarvoor geen draagvlak bestaat geen doorgang vinden. Voorstel is dit niet op te nemen als subdoel. Desgewenst is het mogelijk specifieke maatregelen op draagvlak te scoren.
- **Global Goals for Sustainable Development.** De gemeenteraad van Utrecht heeft in een motie opgeroepen om ‘bij het uitvoeren van het MIRT-onderzoek, en in vervolgstappen met betrekking tot de REP, expliciet aansluiting te zoeken bij de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties’. Diverse hoofd- en subdoelstellingen uit het beoordelingskader sluiten reeds aan op of zijn gebaseerd op de Global Goals. Om die reden is geen expliciete aanpassing aan het kader gedaan op basis van deze motie, wel is in onderstaand kader een expliciete link gelegd tussen het beoordelingskader en de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Link beoordelingskader en Sustainable Development Goals

Het beoordelingskader is deels geïnspireerd op de ontwikkelingsagenda van de 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN) voor 2015 – 2030 vastgesteld. De agenda bestaat uit 17 doelen. Deze SDG's heten voluit de Sustainable Development Goals maar worden vaak afgekort naar SDG's. Zij gelden in alle landen en voor alle mensen. De kern van de SDG's is een einde maken aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Als de 17 doelen vergeleken worden met de doelen en subdoelen uit het beoordelingskader dan zijn deze grotendeels herkenbaar, zoals inzet op gezondheid, duurzame mobiliteit en steden, aanpak klimaatverandering en bescherming van natuur. Ook zitten in de SDG's een aantal specifieke doelen die in het beoordelingskader niet of minder terugkomen zoals uitbannen van extreme armoede en onderwijs voor iedereen, gelijke rechten voor iedereen. De verklaring is dat het beoordelingskader zich vooral richt op fysiek ruimtelijke ontwikkeling (de contour) en niet op sociale doelstellingen. In onderstaande tabel is een koppeling gemaakt tussen de hoofddoelstellingen uit het beoordelingskader en de SDG's.

Hoofddoel	SDG
1. Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	3. Goede gezondheid en welzijn 6. Schoon water en sanitair 7. Betaalbare en duurzame energie 11. Duurzame steden en gemeenschappen 13. Klimaatactie
2. Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	8. Waardig werk en economische groei 9. Industrie, innovatie en infrastructuur
3. Verstedelijkingsopgave faciliteren	11. Duurzame steden en gemeenschappen
4. Ruimtelijke kwaliteit verhogen	12. Verantwoorde consumptie en productie 15. Leven op het land
5. Slimme en Toekomstvaste mobiliteit faciliteren	9. Industrie, innovatie en infrastructuur
6. Haalbaarheid	17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken

7. Kosten en opbrengsten (financieel)	<i>geen</i>
	Overige SDG's
	1. Geen armoede
	2. Geen honger
	4. Kwaliteitsonderwijs
	5. Gendergelijkheid
	10. Ongelijkheid verminderen
	14. Leven in het water

Operationalisering indicatoren

- **Gezondheid (GGD indicatoren):** gezondheid heeft in de vorige versie van het beoordelingskader fietsgebruik als indicator, en daarnaast worden ook luchtkwaliteit en geluid meegewogen. De GGD indicatoren zijn a. Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken; b. Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht; c. Wonen en druk verkeer zijn gescheiden; d. Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand; e. Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard; f. Tussen kernen zijn goede fiets- en OV verbindingen. Deze indicatoren kunnen per locatie kwalitatief worden gescoord. Op advies van de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio is de indicator ‘Leefomgeving draag bij aan gezond gewicht’ niet meegenomen, dit is immers geen toetsbare indicator.
- **Veiligheid in brede zin:** in de vorige versie van het beoordelingskader is vooral verkeersveiligheid (en bij klimaatadaptatie waterveiligheid) benoemd. De oproep is naast op verkeersveiligheid ook gezondheidsrisico’s en andere veiligheidsrisico’s mee te nemen. Dat kan door bij deze indicator te scoren op zowel verkeersveiligheidsrisico’s externe veiligheidsrisico’s en gezondheidsrisico’s. Daarmee ontstaat echter wel deels een overlap met klimaatadaptatie (voor het externe veiligheidsrisico waterveiligheid) en de beoordeling van emissies en geluid en actieve mobiliteit.
- **Versterken van Duurzaamheid:** Duurzaamheid is als containerbegrip niet te scoren. Met de indicatoren voor klimaat, energie en mobiliteit zijn er voldoende indicatoren die samen de score op duurzaamheid laten zien. Deze indicator zijn niet opgenomen.
- **Impact op/kansen voor landbouw/rol bij recreatie en beheer landschap en natuur:** in de moties en amendementen wordt landbouw meerdere malen genoemd als indicator. Daarbij gaat het echter om verschillende functies: landbouw als economische activiteit, de rol in de voedselvoorziening en de rol bij het beheer van landschappelijke en natuurwaarden. Complexiteit daarbij is dat het om verschillende vormen van landbouw kan gaan (optimaal voor economie of voedselvoorziening is waarschijnlijk niet optimaal voor beheer van landschap en natuur. Voorstel is deze indicator te splitsen in impact op (ruimtebeslag van bestaand areaal) en kansen voor natuur/landschapinclusieve/circulaire landbouw.
- **Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit:** zie bij subdoel biodiversiteit.
- **Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing:** in het beoordelingskader zijn al de subdoelen ‘behouden/versterken van cultuurhistorische waarden’ en ‘verhogen van de kwaliteit van landelijk/stedelijk gebied opgenomen. Indicatoren daarbij zijn ‘kansen voor landschap’, ‘kansen voor ruimtelijke kwaliteit stedelijk/landelijk gebied’. Bij ‘kansen voor landschap’ worden elementen als behoud van, openheid en toegankelijkheid meegewogen in de score, met onder meer ook aandacht voor de Nieuw Hollandse Waterlinie. Voorstel is geen aanvullend subdoel/ indicator op te nemen.
- **Versterken bestaande werk- en winkelgebieden:** Dit kan worden beoordeeld of binnen de contour eerst wordt ingezet op het versterken van bestaande gebieden, voordat wordt ingezet

op nieuwe ontwikkelingen. Hierbij geldt wel de opmerking dat bij nieuwe woonlocaties ook een bepaald lokaal voorzieningenniveau past, gelijk opgaand met de mate van verstedelijking.

2.3 Overige aanvullingen

Vanuit de verschillende bestuurstafels (Gezondheid en Inclusiviteit, Wonen, Economie, Groen en Landschap, Mobiliteit en Energie) is input geleverd op het beoordelingskader. Verder hebben de waterschappen bij monde van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden aanvullingen geleverd. In deze paragraaf zijn deze reacties gebundeld en is toegelicht of en op welke manier de reacties in het beoordelingskader zijn verwerkt. Zo is er vanuit de Bestuurstafel Groen en Landschap vooral vraag naar meer aandacht voor subdoelen en indicatoren die passen onder de hoofddoelen “Ruimtelijke kwaliteit verhogen” en “Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio”. Gezond stedelijk leven vraagt in het algemeen om meer aandacht voor gezondheidsaspecten onder de verschillende hoofddoelen.

In onderstaande tabel zijn weer de genoemde subdoelen en indicatoren opgenomen. NB: de subdoelen en indicatoren in tabel 2.2. horen op hoofdlijnen wel bij elkaar, in tegenstelling tot de subdoelen en indicatoren in tabel 2.1.

Tabel 2.2 Gevraagde aanvullingen Bestuurstafels en Waterschappen

Hoofdoel	Aanvullend subdoel	Aanvullende indicator
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio		<ul style="list-style-type: none"> • Terugdringen (gezondheidseffecten van) slechte waterkwaliteit • Indicatoren ‘kansen voor klimaatadaptatie’ convenant Klimaatadaptatief bouwen Zuid-Holland
	<ul style="list-style-type: none"> • Voldoende schoon en gezond water 	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimte voor het hoofdwatersysteem • Robuust watersysteem • Vergroten strategische grondwatervoorraden
	<ul style="list-style-type: none"> • Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie 	<ul style="list-style-type: none"> • Kansen voor energietransitie benutten • Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en –besparing (in TWh en PJ)
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden 	Subdoel ‘versterken agglomeratiekracht’: <ul style="list-style-type: none"> • Intensiveren huidige werklocaties door meer mengen van wonen en werken • Meer banen per m2 voor kantoren • Meer banen per hectare bedrijventerrein • Compactere winkelcentra Minder WVO • Voldoende winkelmeters bij gebieden met een sterke bevolkingsgroei • Notering in de Regional Competitiveness Index (RCI)

		<p>Subdoel 'Versterken vestigingsklimaat':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voldoende kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties • Transformeren van kantoren op niet knooppuntlocaties • Voldoende nieuwe hectares bedrijventerreinen (oa. voor maakindustrie) bij maximaal benutten nieuw en huidige bedrijventerreinen • Aantal m2 (kleinschalige) bedrijfsruimte in de wijk <p>Subdoel 'Bevorderen circulariteit in de economie':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER). • Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten. <p>Subdoel 'kansen voor innovatieve economie':</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voldoende uitbreidingsmogelijkheden Life Sciences (USP) en creatieve broedplaatsen
Verstedelijkings-opgave faciliteren	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt (voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen) • Ontwikkelen nieuwe woonconcepten gericht op meer sociale cohesie 	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurinclusief bouwen
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van levensloopbestendige wijken 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten van het landelijk gebied 	<ul style="list-style-type: none"> • Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen • Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen / bouwwerken/ artefacten) • Bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden.

Hoofdoel	Aanvullend subdoel	Aanvullende indicator
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroten van het areaal en de kwaliteit van (land- en water) natuur 	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtebeslag nieuwe natuur (excl. Reeds geplande NNN) • Verbondenheid natuurgebieden (in ha) – aantasting en nieuwe verbindingen • Verhoging intrinsieke natuurwaarde
	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroten areaal en kwaliteit recreatie(terreinen en - routes) 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal ha nieuw recreatiegebied • Aantal M1 nieuw of verbeterd recreatief netwerk • Kwaliteit en capaciteit van recreatieterreinen en recreatielandschappen • Mate van bereikbaarheid recreatieterreinen en recreatielandschappen
Slimme en toekomstvastе mobiliteit faciliteren	<ul style="list-style-type: none"> • Beperken van het vervuilende en ongezonde goederenvervoer en stimuleren veiliger en schonere distributievormen 	

In aanvulling op tabel 2.2 is vanuit de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio de suggestie gedaan om het hoofddoel 'Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio' aan te passen, namelijk door de term gezondheid hier uit te halen en te verweven onder de verschillende hoofddoelstellingen. De hoofddoelstellingen van het beoordelingskader zijn echter vastgesteld in de raden en staten en worden niet meer aangepast. Wel wordt als inleiding op het beoordelingskader het centrale motto 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' benadrukt en wordt dit als overkoepelend thema toegevoegd aan het beoordelingskader. In hoofdstuk 3 is het centrale motto verder toegelicht en uitgewerkt, om die reden gaan we daar op deze plek niet verder op in. Wel is het zo dat in het verlengde van deze suggestie door de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio aanvullende suggesties voor subdoelen is gedaan waarin ook gezondheid een rol speelt. Gezien het toevoegen van gezondheid als overkoepelend thema en als uitgangspunt voor de contour, hebben we de volgende suggesties voor subdoelen niet overgenomen in het beoordelingskader:

- 'Bevorderen gezondheid bij duurzaam ontwikkelen en bouwen'.
- 'Bevorderen gezonde leefomgeving bij energietransitie'.
- 'Bevorderen gezonde leefomgeving via kwalitatief werkprogramma'.
- 'Verbeteren van de gezondheid door stimuleren van innovatieve landbouwsystemen'.
- 'Bevorderen gezonde leefomgeving door meer ruimtelijk kwaliteit'. Overigens wordt deze doelstelling onder het subdoel 'bevorderen gezonde leefstijl' (deels) wel gemeten door de kernindicator 'voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk – aantrekkelijke plekken'.
- 'Stimuleren van een evenwichtiger woonwerkbalans waardoor minder ongezond vervoer nodig is (meer fietsgebruik door kortere woonwerkafstanden)'. Overigens wordt deze subdoelstelling met enkele kernindicatoren wel gemeten onder het subdoel 'voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken', bijvoorbeeld door te meten wat het aantal woningen nabij OV-knopen is en wat de bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit is (waaronder OV en fiets).

- 'Ruimten zo inrichten dat die bewegingen stimuleren en ongezond vervoer beperken'. Hier is onder het subdoel 'bevorderen gezonde leefstijl' met de kernindicator 'actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard' overigens reeds invulling aan gegeven.
- 'Verbeteren van de gezondheid door transitie van landbouwgebieden'.
- 'Verbeteren van de luchtkwaliteit in woonwijken door beperkende maatregelen voor gemotoriseerd verkeer met ongezonde emissiewaarden'. Overigens is onder het subdoel 'Kansen voor energietransitie' is reeds rekening gehouden met een kernindicator CO2-emissies verkeer.
- 'Beperken van de geluidsoverlast in woonwijken door beperkende maatregelen voor gemotoriseerd verkeer'. Overigens wordt onder het subdoel 'bevorderen gezonde leefomgeving' wel reeds de kernindicator 'Geluid' meegenomen.

Met het niet doorvoeren van de gesuggereerde wijziging van het hoofddoel vervallen daarnaast enkele suggesties voor wijziging van de kernindicatoren die te maken hebben met gezondheid. Het gaat in ieder geval om de suggesties voor het verschuiven van kernindicatoren naar andere hoofddoelen.

Operationalisering subdoelen en indicatoren

- **Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie:** vanuit de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio is de suggestie gedaan om het woord 'benutten' toe te voegen aan het subdoel 'kansen voor energietransitie'. Daarnaast is vanuit de Bestuurstafel Energie de suggestie gekomen het subdoel te wijzigen in 'Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie'. Wij hebben dit subdoel overgenomen en de bijhorende kernindicator eveneens gewijzigd, namelijk in 'Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en –besparing'. De suggestie om het woord 'benutten' toe te voegen aan de kernindicator komt daarmee te vervallen.
- **Voldoende schoon en gezond water:** het tegen aanvaardbare kosten garanderen van voldoende schoon en gezond water (waterbeschikbaarheid) en het beschikbaar houden van voldoende ruimte voor waterberging vraagt om een Robuust watersysteem. Dit kan worden geoperationaliseerd door het toevoegen van de kernindicatoren "ruimte voor het hoofdwatersysteem" en "vergroten strategische grondwatervoorraden". Daarnaast is het mogelijk "Robuust watersysteem" als kernindicator op te nemen, daarin wordt gemeten of de ontwikkelingen in het watersysteem gelijke tred houden met de overige ontwikkelingen in het gebied. Het is te toetsen of een robuust watersysteem meer of minder haalbaar is bij functies op een bepaalde plek. We hebben het subdoel "Voldoende schoon en gezond water" met voorgestelde kernindicatoren overgenomen in het beoordelingskader. De uitwerking van dit subdoel wordt opgenomen onder het hoofddoel 'Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio'.
- **Betekenisvolle gezonde en veilige werkgelegenheid:** het stimuleren van betekenisvolle werkgelegenheid met aandacht voor gezonde en veilige arbeidsomstandigheden is als subdoel een kwalitatieve toevoeging op de veelal kwantitatieve subdoelstellingen onder het hoofddoel economie versterken. We nemen dit subdoel over in het beoordelingskader. Als indicator kan worden opgenomen het aandeel/aantal betekenisvolle gezonde en veilige banen op het totaal. Daarbij is het wel noodzakelijk dat hiervoor een eenduidige definitie wordt gehanteerd, waarbij vooral 'betekenisvol' een lastig begrip is dat per werknemer zal verschillen.
- **Inclusiviteit woningmarkt:** De suggestie om het bevorderen van inclusiviteit op de woningmarkt is als subdoel overgenomen in het beoordelingskader. Als operationalisering van dit subdoel is

ook overgenomen dat aandacht nodig is voor voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen.

- **Sociale cohesie:** voorgesteld is 'ontwikkelen nieuwe woonconcepten gericht op meer sociale cohesie' als subdoel toe te voegen aan het beoordelingskader onder het hoofddoel 'Verstedelijkingsopgave faciliteren'. Doel is om de komende decennia meer woningen toe te voegen. Het bevorderen van sociale cohesie in de stedelijke regio is daarbij een uitgangspunt, welke ook terugkomt in de woonmilieustudies en daaruit volgende kern- en subindicatoren waar onder dit hoofddoel reeds rekening mee is gehouden. Om die reden is het voorstel om dit subdoel niet over te nemen.
- **Levensloopbestendige wijken:** de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio pleit voor het toevoegen van het subdoel 'Stimuleren van levensloopbestendige wijken' onder het hoofddoel 'Verstedelijkingsopgave faciliteren'. De Bestuurstafel Wonen heeft deze niet expliciet benoemd, maar geeft aan dat dit subdoel wel in de geest is van de daar besproken thema's en doelstellingen. Dit subdoel is daarom overgenomen in het beoordelingskader. Dit subdoel kan worden geoperationaliseerd door na te gaan welk deel van de wijken in de regio uiteindelijk levensloopbestendig wordt gemaakt.
- **Landelijk gebied:** De bestuurstafel groen en landschap pleit voor het toevoegen van het subdoel "Behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten van het landelijk gebied ruimtelijke kwaliteit". In het oorspronkelijke beoordelingskader is echter al een subdoel "Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied" opgenomen. Voorstel is daarom dit subdoel niet over te nemen (zie onder voor de bijbehorende indicatoren).
- **Natuur:** Zie ook de discussie in paragraaf 2.2 over het toevoegen van biodiversiteit als subdoel / kernindicator. Voorstel van de bestuurstafel groen is het subdoel "Vergroten van het areaal en de kwaliteit van (land- en water) natuur" te hanteren. In de vorige versie van het beoordelingskader is echter al het subdoel "Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden" opgenomen. Dit subdoel is behouden en gaat over *kwaliteit*. Daarbij is de kernindicator "Biodiversiteit" toegevoegd met de voorgestelde operationalisering van dit begrip. Aanvullend in het subdoel van de bestuurstafel is het toevoegen van *areaal*, het voorstel is om dit over te nemen onder het subdoel "Vergroten van het areaal (land- en water) natuur", met de kernindicatoren over ruimtebeslag en verbondenheid natuur(gebieden).
- **Recreatie:** zie ook paragraaf 3.2. Voorstel is dit subdoel over te nemen.
- **Landbouw: ontwikkelruimte voor duurzame en circulaire landbouw:** zie ook paragraaf 2.2. Voorstel is dit niet als subdoel over te nemen, maar wel een aantal indicatoren voor de landbouw toe te voegen onder het subdoel "Verhogen ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied".
- **Goederenvervoer:** de Bestuurstafel Gezond leven in een stedelijke regio doet de suggestie voor het subdoel 'Beperken van het vervuilende en ongezonde goederenvervoer en stimuleren veiliger en schonere distributievormen'. Naar aanleiding van de zienswijzen, moties en amendementen is onder het subdoel 'Voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten' reeds als kernindicator 'Bewerkstelligen slim en duurzaam goederenvervoer' toegevoegd. Voorstel is om aan deze kernindicator ook het begrip 'veilig' toe te voegen.

Operationalisering indicatoren

- **Terugdringen (gezondheidseffecten van) slechte waterkwaliteit:** het waterschap stelt voor om waterkwaliteit als indicator toe te voegen. Waterkwaliteit speelt een rol in de volksgezondheid. Deze indicator kan worden toegevoegd aan het subdoel "Bevorderen gezonde leefomgeving"

- **Indicatoren ‘kansen voor klimaatadaptatie’ convenant Klimaatadaptatief bouwen Zuid-Holland:** het waterschap verwijst naar het programma van eisen bij het convenant Klimaatbestendig bouwen Zuid-Holland 2018. Hierin zijn de volgende ‘doelen’ opgenomen:
  - Hevige neerslag leidt niet tot schade aan infrastructuur, gebouwen, eigendommen, of groen in de bebouwde omgeving
  - Langdurige droogte leidt niet tot verdroging of schade aan gebouwde omgeving
  - Tijdens hitte biedt de bebouwde omgeving een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving
  - Bodemdaling in bebouwd gebied blijft beperkt en betaalbaar
  - Groenblauwe structuur en biodiversiteit worden versterkt op de planlocatie en in de directe stedelijke omgeving.
  - De bebouwde omgeving is bestand tegen overstromingen.

Deze ‘doelen’ zijn in het convenant ook vertaald naar specifieke eisen die, volgens afspraak, gesteld moeten worden in een omgevingsplan. Deze eisen zijn te lezen als leidende principes of ontwerpuitgangspunten. Om die reden is het voorstel om geen aanvullende indicatoren voor klimaatadaptatie op te nemen, maar wel te toetsen of met deze principes rekening is (of kan worden) gehouden in het (verdere) ontwerp, en te zijner tijd de programmering.

- **Ruimte voor het hoofdwatersysteem; Robuust watersysteem; Vergroten strategische grondwatervoorraden:** deze indicatoren zijn genoemd voor het toe te voegen subdoel “Voldoende schoon en gezond water”. Dit is overgenomen in het beoordelingskader. **Versterken agglomeratiekracht;** enkele kernindicatoren zijn genoemd om toe te voegen aan het subdoel versterken agglomeratiekracht:

- Intensiveren huidige werklocaties door meer mengen van wonen en werken. Wij nemen deze over met de volgende kernindicator ‘hoeveelheid ha gemengde functies wonen en werken’
- De voorgestelde kernindicatoren:
  - Meer banen per m2 voor kantoren
  - Meer banen per hectare bedrijventerrein
  - Compactere winkelcentra, minder winkelvloeroppervlakte (WVO)

Deze suggesties zijn overgenomen onder de volgende kernindicator ‘ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen’. Deze indicator is onder andere te meten aan het aantal banen per hectare werklocatie en het aantal vierkante meters winkelvloeroppervlakte (beiden subindicatoren), alhoewel het de vraag is of dat de enige en meest zuivere indicator is om intensivering mee te meten.

- Voldoende winkelmeters bij gebieden met een sterke bevolkingsgroei. Voorstel is om deze kernindicator niet over te nemen. Deze kernindicator komt terug onder het subdoel ‘bevorderen gezonde leefstijl’: ‘functies zijn goed gemengd’
- Notering in de Regional Competitiveness Index (RCI). Deze kernindicator is niet overgenomen. Het zal immers lastig te voorspellen zijn en daarmee lastig zijn te meten hoe de regio hier, met de toegevoegde programmering in de toekomst op gaat scoren.
- **Versterken van het vestigingsklimaat;** enkele kernindicatoren zijn genoemd als suggestie voor het vervangen van de kernindicator ‘versterken van het vestigingsklimaat’, dat onder het gelijknamige subdoel valt. Voorstel is om de volgende voorgestelde kernindicatoren toe te voegen als subindicator. De indicatoren zijn dan een verdere operationalisering van de kernindicator ‘Versterking vestigingsklimaat’:
  - Voldoende kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties. Subindicator: ‘Aantal m2 kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties’.

- Voldoende nieuwe hectares bedrijventerreinen (oa. voor maakindustrie) bij maximaal benutten nieuw en huidige bedrijventerreinen. Subindicator: 'Aantal ha toegevoegde bedrijventerreinen'.

De voorgestelde indicatoren 'Transformeren van kantoren op niet knooppuntlocaties' en 'Aantal m2 (kleinschalige) bedrijfsruimte in de wijk' zijn niet verwerkt. Deze komen immers reeds terug onder de kernindicator 'hoeveelheid gemengde functies wonen en werken' onder het subdoel versterken agglomeratiekracht.

- **Bevorderen circulariteit in de economie;** Het voorstel is om hier de volgende kernindicatoren aan te verbinden en deze te vervangen voor de kernindicator 'kansen voor circulaire economie':
  - Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER).
  - Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten.

Beide voorstellen zijn als kernindicator verwerkt in het beoordelingskader.

- **Kansen voor innovatieve economie.** Voorgesteld wordt de kernindicator 'innovatie in de economie' te vervangen door 'Voldoende uitbreidingsmogelijkheden Life Sciences (USP) en creatieve broedplaatsen'. Deze suggesties zijn niet verwerkt. De indicator valt al onder de geoperationaliseerde kernindicator 'versterken vestigingsklimaat', waarbij het onder andere gaat om het versterken van 3 economische hotspots (waaronder USP). Tevens komt deze indicator terug bij het toevoegen van ruimte voor werken onder andere kernindicatoren.
- **Het toevoegen van de kernindicator 'natuurinclusief bouwen'** is niet overgenomen als suggestie. Dit element komt reeds terug onder verschillende hoofd- en subdoelen, zoals het bevorderen van een gezonde leefstijl (de indicator 'functies zijn goed gemengd') en het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit, waar diverse kernindicatoren gaan over het versterken van de relatie tussen natuur, recreatie, wonen en werken.
- **Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen; Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen / bouwwerken / artefacten); Bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden:** zijn benoemd als indicatoren voor ruimtelijke kwaliteit. Bij de beoordeling van de plannen op landschappelijke kwaliteiten bij de bestaande indicator "Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied" worden deze aspecten meegewogen. Vanuit de bestuurstafel groen en landschap worden deze indicatoren echter expliciet van belang geacht. Om die reden zijn ze, met uitzondering van de indicator kwaliteit van stads- en dorpsranden, toegevoegd onder het subdoel "Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied". De indicator 'bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden' wordt meegenomen als sub-indicator onder de kernindicator 'Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied'.
- **Ruimtebeslag nieuwe natuur; verbondenheid natuurgebieden; verhoging van de intrinsieke natuurwaarde:** voorstel is de kernindicatoren over areaal mee te nemen onder het nieuwe subdoel 'Vergroten van areaal (land- en water) natuur'. De kernindicator die gaat over natuurwaarde wordt geschaard onder de kernindicator biodiversiteit.
- **Aantal ha nieuw recreatiegebied; Aantal M1 nieuw of verbeterd recreatief netwerk; kwaliteit en capaciteit van recreatieterreinen en -landschappen; Mate van bereikbaarheid recreatiegebieden en -landschappen;** Voorstel is recreatie als subdoel mee te nemen, met als kernindicator 'ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen'. Als subindicatoren die gebruikt kunnen worden bij de beoordeling kunnen de uitbreidingen gebied, netwerk, capaciteit, kwaliteit en bereikbaarheid worden meegewogen. Van belang is hierbij te benoemen dat het ook gaat om een directe link (in bereikbaarheid) tussen recreatie, groen en gezondheid.

- **Oppervlakte aaneengesloten landbouwgebied onderscheid in primaire landbouw (kernlandbouwgebied) en secundaire landbouw (combinatie andere functies); Aandeel regionale voedselvoorziening; Bijdrage aan (kansen voor) gezonde bodem, duurzaam watersysteem en biodiversiteit (ten dienste van circulaire landbouw):** ook in de moties en amendementen is om specifieke landbouwindicatoren gevraagd (zie 2.2). Als aanvullende indicator wordt wel nog meegenomen “Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening”, ook wordt het ruimtebeslag van landbouw uitgesplitst naar primaire en secundaire landbouw.

3 Beoordelingskader REP

In dit hoofdstuk is het aangepaste beoordelingskader voor REP opgenomen. Daarnaast is per hoofddoel nader inzicht gegeven in de operationalisering van kernindicatoren. Het overkoepelende en samenbindende thema van het Ruimtelijk Economisch Programma (REP), 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen' is daarnaast toegevoegd als integraal verbindend element.

De U16 hanteert een brede definitie van het begrip gezondheid. Daarvoor zijn de volgende waarden van belang:

- Gericht op het algeheel welbevinden (geluk)
- Uitgaan van positieve gezondheid, breder dan alleen de aan- of afwezigheid van ziekte, maar focus op preventie
- Gericht op iedereen, dus inclusief.

Om gezondheid voor iedereen op een goede manier te verwerken in het ruimtelijke perspectief voor de regio wordt een aantal ruimtelijke hoofdprincipes meegegeven die zorgen dat de ruimtelijke inrichting bijdraagt aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving:

1. Realiseer voldoende, kwalitatief hoogwaardige, groenblauwe ruimte, die voor iedereen toegankelijk is.
2. Geef prioriteit aan lopen, fietsen en openbaar vervoer, stimuleer bewegen en beperk het vervuilende goederen- en personenvervoer
3. Pas inrichting en gebruik van de ruimte aan op de eisen vanuit klimaatverandering en borg gezondheid en veiligheid daarbij. Verminder door de inrichting de milieubelasting op gevoelige bestemmingen
4. Zet in op een landbouwtransitie met minder negatieve en meer positieve effecten op gezondheid
5. Zorg voor een ruimtelijke inrichting waarin iedereen mee kan doen en ontwikkel nieuwe woonconcepten gericht op bevorderen van sociale cohesie
6. Zet ook bij circulaire economie en in de bouw/bouwconcepten gezondheid centraal.

Gezondheid is daarom in het beoordelingskader geïntegreerd als uitgangspunt voor alle sectorale pijlers en hoofddoelen van het REP.

3.1 Aangepast beoordelingskader

Op basis van deze hoofdprincipes, de aanvullingen van raden en staten en de overige aanvullingen, zoals beschreven in paragrafen 2.2 en 2.3 is een nieuw beoordelingskader samengesteld. In figuur 3.1 is het beoordelingskader REP opgenomen. De oranje gekleurde subdoelen en kernindicatoren zijn toevoegingen ten opzichte van het eerdere beoordelingskader.

Figuur 3.1 Beoordelingskader REP

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'		
Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren
Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio	Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik Voor iedereen zijn er – dicht bij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht Wonen en druk verkeer zijn gescheiden Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard Tussen kernen zijn goede fiets- en OV verbindingen.
	Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid Emissies luchtverontreiniging Verkeersveiligheid Veiligheid in de brede zin Waterkwaliteit
	Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Kansen voor klimaatadaptatie Robuust Watersysteem Ruimte voor het hoofdwatersysteem Strategische grondwatervoorraden
	Voldoende schoon en gezond water	CO2-emissies verkeer Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en -besparing (in TWh en PJ)
Economie versterken: Aanjagen economische groei van de regio	Agglomeratiekracht vergroten	Bruto Regionaal Product (BRP) Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave) Hoeveelheid ha toegevoegde gemengde functies wonen en werken Ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen
	Versterken van het vestigingsklimaat	Versterking vestigingsklimaat
	Bevorderen circulariteit in de economie	Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER) Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten
	Bevorderen innovatie in de economie	Kansen voor innovatieve economie
	Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden	Aandeel gezonde en veilige arbeidsplaatsen op het totaal
Verstedelijingsopgave faciliteren	Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Gerealiseerde woningen binnen de regio
	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Reserve-plancapaciteit Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus
	Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt	Voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen
	Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)
	Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	Gemiddelde woon-werk reistijd per modaliteit

Centraal motto U16: 'Gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen'

Hoofddoel	Subdoelen	Kernindicatoren	
Ruimtelijke kwaliteit verhogen	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied	
	Stimuleren levensloopbestendige wijken	Aandeel levensloopbestendige wijken op het totaal	
	Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied		Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
			Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen
			Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen / bouwwerken / artefacten)
			Impact op landbouw (ruimtebeslag bestaand areaal, met onderscheid primaire en secundaire landbouw)
			Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening
	Behouden versterken van de intrinsieke natuurwaarden		Kansen voor natuur
			Biodiversiteit
	Vergroten van het areaal (land- en water) natuur		Ruimtebeslag/nieuwe natuur (exclusief reeds geplande NNN)
	Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden		Verbondenheid natuurgebieden (in ha) - aantasting en nieuwe verbindingen
			Kansen voor landschap
	Leefbaarheid en vitaliteit kernen		Inwonertal op peil
Recreatieve voorzieningen		Ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen	
Slimme en Toekomstvast mobiliteit faciliteren	Voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten (Fiets, Spoor, Stedelijk OV, Transfer, Weg)	Bereikbaarheid in reistijdsom totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer	
		Aantal woningen nabij bestaande OV-knopen (met restcapaciteit)	
		Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit (fiets/ov, auto)	
		Impact op NMCA knelpunten	
		Ontlasten Utrecht Centraal	
		Bewerkstelligen slim, veilig en duurzaam goederenvervoer	
		Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	
Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken		Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	
		Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	
Haalbaarheid	Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Uitvoerbaarheid	
	Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Adaptiviteit/flexibiliteit	
Kosten en opbrengsten (financieel)	Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	GREX saldo (mln Euro)	
		OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)	
	Investeringskosten	Investeren in infrastructuur (Euro)	

3.2 Operationalisering kernindicatoren

De beoordeling van diverse kernindicatoren is opgebouwd aan de hand van meerdere sub-indicatoren. In deze paragraaf zijn deze sub-indicatoren per kernindicator kort toegelicht. De paragraaf is gestructureerd aan de hand van de hoofd- en subdoelen.

Hoofddoel Bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio

Het hoofddoel bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio is opgebouwd uit een vijftal subdoelen en 18 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.2 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.2 Beoordelingskader REP contour hoofddoel bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Bevorderen gezonde leefstijl	Fietsgebruik Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht Wonen en druk verkeer zijn gescheiden Functies (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard Tussen kernen zijn goede fiets- en OV verbindingen.	
Bevorderen gezonde leefomgeving (o.a. terugdringen hinder geluid en emissies)	Geluid Emissies luchtverontreiniging Verkeersveiligheid Veiligheid in de brede zin Waterkwaliteit	Toevoeging woningen op locaties waar verschillende niveaus van geluidbelasting bestaan (binnen wettelijke normen) Nieuwe infrastructuur Nieuwe woningen genereren nieuwe verplaatsingen
Kansen voor klimaatadaptatie; o.a. beperken wateroverlast, waterveiligheid en hittestress	Kansen voor klimaatadaptatie	Wateroverlast Overstroming Hittestress Droogte
Voldoende schoon en gezond water	Robuust Watersysteem Ruimte voor het hoofdwatersysteem Strategische grondwatervoorraden	
Kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie	CO2-emissies verkeer Kansen en bijdragen aan de energietransitie in termen van energieproductie en -besparing (in TWh en PJ)	Energievraag woningen Energieneutrale woningen Ruimte voor elektriciteit buitengebied Nabijheid (laag temperatuur) warmtebronnen Impuls bedrijven Energiegebruik en -levering werklocaties

De verdere operationalisering van kernindicatoren naar sub-indicatoren vergt op enkele onderdelen nog een nadere duiding, welke is overgenomen uit het beoordelingskader van het MIRT onderzoek.

Geluid

De effecten van de verstedelijking hebben op drie manieren een uitwerking op geluidhinder:

- **Woningbouw op geluidbelaste locaties** (binnen wettelijke normen). De categorie is in beeld te brengen op basis van de huidige geluidshindercontouren.
- **Nieuwe infrastructuur nabij woningen leidt tot nieuwe plaatsen waar geluidbelasting ontstaat.** Deze categorie is eerder kwalitatief beoordeeld, waarbij ook is meegewogen dat deze geluidsbeleving meer impact heeft dan geluidhinder rondom bestaande infrastructuur, omdat een geluidsluwe situatie nu een geluidgehinderde situatie wordt.
- **Nieuwe woningen genereren nieuwe verplaatsingen;** hierdoor kunnen bestaande woningen met meer geluid te maken krijgen.

Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie gaat over het kunnen inspelen op de gevolgen van klimaatverandering op thema's als wateroverlast (voldoende waterberging), hittestress, waterveiligheid, bodemdaling, verzilting/verdroging, zoetwatervoorziening etc. Bij beoordeling van de kernindicator *kansen voor klimaatadaptatie* is rekening gehouden met de volgende sub-indicatoren:

- Wateroverlast
- Overstroming
- Hittestress
- Droogte

Aan de hand van verdeling over woonmilieus, bodemopbouw, reliëf, type bouw en nabijheid van rivieren is een inschatting te maken van de bijdrage aan het subdoel. Gehanteerde globale regels hierbij zijn:

- Hoe meer er hoogstedelijk wordt gebouwd, hoe lastiger het wordt om de gevolgen van klimaatverandering te verzachten. Er zijn overigens goede voorbeelden dat dit wel kan, alleen vraagt dit wel extra inspanningen.
- Veengronden in west Utrecht zijn bodemdalingsgevoelig gedurende droge periodes. Als grondwaterstanden dalen zakt het veen extra in. Waarbij kleigronden hemelwater moeilijk infiltreren en zandgronden houden relatief weinig water vast.
- Richting de Utrechtse Heuvelrug is relatief veel reliëf en het gebied ondervindt de meeste neerslag in de regio. Lucht aangevoerd vanuit het westen stijgt langs de heuvelrug op, koelt af, verdampt en neerslagwolken worden gevormd. Water stroomt naar de voet van de heuvelrug wat tot lokale wateroverlast leidt. Tegelijkertijd is wateraanvoer naar de hogere gronden gedurende droogteperiodes lastig.
- Bij nieuwbouw is het relatief makkelijker om direct te kiezen voor een volledig klimaatbestendige inrichting. Bij binnenstedelijke verdichting en transformatie is dit aanzienlijk gecompliceerder, deze gebieden ondervinden minder kansen voor klimaatadaptatie.
- Nabij het rivierengebied zijn de grootste overstromingsrisico's. Langs de Lek en richting de westelijke polders is de maximale waterdiepte het hoogst. Het gebied rondom de Utrechtse Heuvelrug is veiliggesteld dankzij haar hoge(re) ligging.

Kansen voor energietransitie

De kernindicator *kansen en bijdragen aan realisatie energietransitie in termen van energieproductie en -opwek* gaat over voldoende ruimte voor de opwekking van duurzame energie en besparing van energiegebruik. Dit wordt beoordeeld aan de hand van zes elementen:

- Aan de hand van het **energiegebruik per woningtype** (elektriciteit en warmte) is berekend wat de energievraag van de 37.000 woningen is die worden toegevoegd. Een lager totaal energiegebruik is daarbij als positief beoordeeld.
- **Energieneutrale woningen.** In steden is het complexer om zelfvoorzienende woningen te maken (hoogbouw heeft bijvoorbeeld te weinig vierkante meters dak om met zonnepanelen in de energievraag van alle gestapelde woningen te voorzien). In de toekomst is ook geveloppervlakte mogelijk te gebruiken voor energiewinning en zal de verbeterde isolatie ertoe bijdragen dat juist woningen in het buitengebied makkelijker energieneutraal zijn te maken. Een hoger aantal gestapelde woningen in een model is als negatief beoordeeld.
- De ruimte die overblijft voor het opwekken van energie is een belangrijke indicator. Het vrijhouden van het buitengebied biedt kansen om dit (deels ook) in te zetten voor energieopwekking. Het subcriterium **Ruimte voor elektriciteit** buitengebied pleit daarom voor

hoogstedelijke milieus en niet voor geen uitleg. Meer ruimtegebruik in het buitengebied scoort dus negatief.

- Ook meegewogen is het **gebruik van bedrijventerreinen**: wanneer bedrijventerreinen worden getransformeerd, zullen bedrijven in de regel een impuls hebben om oude processen en technieken (die deels zijn afgeschreven) eerder te vervangen door nieuwe schone technologie, dan als ze op de bestaande locatie zouden blijven.
- Aanvullend is op suggestie van de Bestuurstafel Energie een sub-indicator energiegebruik en – levering werklocaties toegevoegd.

Hoofddoel Economie versterken: aanjagen economische groei van de regio

Het hoofddoel *economie versterken* is opgebouwd uit 4 subdoelen en 9 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.3 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.3 Beoordelingskader REP contour hoofddoel economie versterken

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Agglomeratiekracht vergroten	Bruto Regionaal Product (BRP)	Aantal banen per hectare werklocatie
	Aantal arbeidsplaatsen (economische opgave)	
Versterken van het vestigingsklimaat	Hoeveelheid ha toegevoegde gemengde functies wonen en werken	Aantal m2 winkelvloeroppervlakte
	Ruimte-intensivering werklocaties en voorzieningen	Aantal potentiële werknemers binnen bereik van de 3 economische hotspots
Bevorderen circulariteit in de economie	Versterking vestigingsklimaat	Kwalitatieve ontwikkeling economische hotspots en aanwezigheid van een aantrekkelijk en gezond woonmilieu
		Aantal m2 kantoren op multifunctionele knooppuntlocaties
Bevorderen innovatie in de economie	Behoud werklocaties (niet mengen met wonen) met een bovengemiddelde Next Economy Potentie (NEER)	Aantal ha toegevoegde bedrijventerreinen
		Complementariteit van werklocaties om circulaire ketens te kunnen sluiten
Stimuleren betekenisvolle werkgelegenheid met gezonde en veilige arbeidsomstandigheden	Kansen voor innovatieve economie	
	Aandeel betekenisvolle gezonde en veilige arbeidsplaatsen op het totaal	

In het MIRT onderzoek is een nadere uitwerking gegeven aan de kernindicator ‘Versterking vestigingsklimaat’. Daarin spelen drie economische hotspots een rol, dat zijn: (1) USP/Rijnsweerd, (2) Stationsgebied Utrecht en (3) A12zone/Merwedekanaalzone. In U16 verband is naar aanleiding van de moties en amendementen ook gesproken over enkele andere sectoren en hotspots die van belang zijn. Daarvoor is ruimte in de kwalitatieve duiding, waarbij meespeelt dat in iedere regio / gemeente andere economische sectoren van meer of minder groot belang zijn.

Hoofddoel Verstedelijkingsopgave faciliteren

Het hoofddoel *verstedelijkingsopgave faciliteren* is opgebouwd uit een viertal subdoelen en 5 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.4 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.4 Beoordelingskader REP contour hoofddoel verstedelijkingsopgave faciliteren

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Zicht op voldoende plancapaciteit (kwantiteit)	Gerealiseerde woningen binnen de regio Reserve-plancapaciteit	
Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus (kwaliteit)	Zicht op voldoende diversiteit woonmilieus	Aantal woningen hoogstedelijk Aantal woningen Centrum stedelijk Aantal woningen Stedelijk buitencentrum Aantal woningen Groen stedelijk Aantal woningen Dorps Aantal woningen Landelijk
Bevorderen inclusiviteit van de woningmarkt	Voldoende geschikt en betaalbaar aanbod voor iedereen	
Toegang tot voorzieningen verbeteren vanuit woongebieden	Nabijheid stedelijke centra (% woningen binnen 3km van centra)	
Toegang tot werk vergroten vanuit woongebieden	Gemiddelde woon-werk reistijd per modaliteit	

Nieuw onderzoek dat is uitgevoerd voor het REP (Companen 2019) brengt de verschillen tussen vraag en aanbod in beeld voor de periode tot 2040 voor 5 deelgebieden:

- **Utrecht:** hier is vooral vraag naar en een tekort aan Centrum Stedelijk wonen. Buiten-centrum milieus zijn er voldoende. Om daarmee aan de Centrum-stedelijke vraag tegemoet te komen dienen deze milieus voldoende stedelijke uitgaansfuncties te krijgen.
- **Rondom Utrecht:** hier ontstaat een tekort in vrijwel alle woonmilieus; het grootste tekort is aan Centrum-stedelijk. Tekorten buiten centrum ontstaan pas op langere termijn.
- **Noord:** hier is vooral behoefte aan buiten-centrummilieus. Er is vooral behoefte aan appartementen en zeer betaalbare grondgebonden woningen.
- **Zuidoost:** met uitzondering van het buiten-centrummilieu is er in alle woonmilieus een tekort. Er is hier in sterkere mate dan in andere regio's vraag naar grondgebonden koopwoningen, ook in duurdere segmenten.
- **Zuidwest:** hier is waarschijnlijk vooral behoefte aan buiten-centrummilieus, maar dit zou ook ingeruild kunnen worden meer dorps / groenstedelijke milieus.

Bij beoordeling van de woningbouwprogrammering in de contour zal rekening worden gehouden met de uitkomsten uit het onderzoek van Companen.

Hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen

Het hoofddoel *Ruimtelijke kwaliteit verhogen* is opgebouwd uit 7 subdoelen en 14 kernindicatoren. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.5 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.5 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het stedelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit stedelijk gebied	Toevoeging complementaire woon- en werkmilieus Realisatie voldoende kritische massa om draagvlak te creëren voor voorzieningen Spreiding van deze kwaliteiten over de gehele regio, zodat iedereen ervan profiteert
Stimuleren levensloopbestendige wijken	Aandeel levensloopbestendige wijken op het totaal	
Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied	Kansen verhoging ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied Bijdrage (of afbreuk) aan de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen Bijdrage (of afbreuk) aan cultuurhistorische waarden (landschapselementen / bouwwerken / artefacten) Impact op landbouw (ruimtebeslag bestaand areaal, met onderscheid primaire en secundaire landbouw) Aandeel landbouw in regionale voedselvoorziening Kansen voor natuur/landschap inclusieve/circulaire landbouw	Koppelkansen ontwikkeling en structuurverbetering landelijk gebied Bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van stads- en dorpsranden Impact op ruimtebeslag landbouwareaal (zie ook volgende kernindicator) Ruimtebeslag aaneengesloten primaire landbouw (kernlandbouwgebied) Ruimtebeslag aaneengesloten secundaire landbouw (combinatie met andere functies)
Behouden versterken van de intrinsieke natuurwaarden	Kansen voor natuur Borgen biodiversiteit	Aantasting en ontwikkeling in of direct langs beschermd gebied en ecologische structuren Effecten ondergrondse waterstructuren Toename / vergroten biodiversiteit Nieuwe habitats of uitbreiding van natuurareaal voor specifieke doelsoorten (land en water) Aaneengeslotenheid / robuustheid van gebieden en verbindingen Mate van robuustheid van ecologische verbindingen (stijging natuurwaarden door goede verbindingen)
Vergroten van het areaal (land- en water) natuur	Ruimtebeslag/nieuwe natuur (exclusief reeds geplande NNN) Verbondenheid natuurgebieden (in ha) - aantasting en nieuwe verbindingen	Aantal ha bos Aantal ha landbouw Aantal ha recreatie Aantal ha natuur
Behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden	Kansen voor landschap	Mogelijkheden ontwikkeling landschappelijke kwaliteit Mogelijkheden ontwikkeling recreatiemogelijkheden in aangrenzende gebied en gebiedsontwikkeling
Leefbaarheid en vitaliteit kleine kernen	Inwonertal op peil	
Recreatieve voorzieningen	Ruimte, kwaliteit en bereikbaarheid recreatieve voorzieningen	Aantal hectare nieuw recreatiegebied Aantal meters nieuw of verbeterd recreatief netwerk Kwaliteit en capaciteit van recreatieterreinen en recreatielandschappen Mate van bereikbaarheid recreatieterreinen en recreatielandschappen

Naar aanleiding van de moties en amendementen en suggesties vanuit de bestuurstafel Groen en Landschap zijn enkele subdoelen en kernindicatoren toegevoegd. In nadere toelichting en operationalisering op een aantal daarvan wordt verwezen naar het *'Pijlerrapport Groen en Landschap'*³. Op enkele kern- en sub-indicatoren is om die reden nog enige verduidelijking gegeven:

³ Ontwikkelbeeld Groen & Landschap – Vijfde pijler Groen en Landschap: het aanbod van en aan U16. 31 juli 2019. Hier geraadpleegd: https://www.utrecht10.nl/media/filer_public/07/1d/071de2c9-fa04-4cb2-8018-63522db77890/190801_bvr_u16_groene_pijler_ontwikkelbeeld_xs.pdf

- **Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied.** Bij dit subdoel zijn onder andere de kernkwaliteiten van het Utrechtse Landschap en de cultuurhistorische landschapselementen, bouwwerken en artefacten. Bij dit laatste aspect gaat het onder andere om de Limes, Waterlinies, Grebbelinie, Lustwarande en de Stelling van Amsterdam. Op het aspect landbouw in relatie tot ruimtelijke kwaliteit wordt onderscheid gemaakt tussen kernlandbouwgebieden (dat zijn een vijftal aaneengesloten landbouwgebieden in Utrecht) en secundaire landbouwgebieden (in deze gebieden is sprake van meer functiemenging: landbouw met wonen en werken).
- **Behouden en versterken van de intrinsieke natuurwaarden.** Op deze subdoelstelling wordt meegegeven dat natuurwaarden op diverse manieren kunnen worden gerealiseerd. Naast primaire natuurgebieden, die in ha zijn uit te drukken, kan een bijdrage aan natuurwaarden worden gerealiseerd in combinatie met andere functies als wonen, werken, recreatie en landbouw (in overlap met anders pijlers). Voor het meten van de biodiversiteit is het van belang om uit te gaan van doelsoorten met passende habitatgebieden, die kenmerkend zijn voor het beoogd type natuur en dat daarbij beoordeeld kan worden op het feit of geschikte leefomstandigheden voor deze doelsoorten worden geborgd of gerealiseerd.

Hoofddoel Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren

Het hoofddoel *Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren* is opgebouwd uit 4 subdoelen en 9 kernindicatoren, welke voornamelijk kwantitatief zijn uitgewerkt. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren. In figuur 3.6 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.6 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken en oplossing urgente (systeem) knelpunten (Fiets, Spoor, Stedelijk OV, Transfer, Weg)	Bereikbaarheid in reistijdsom totaal per modaliteit, lokaal, regionaal en doorgaand verkeer	Ritten 's ochtends onderweg naar 12 werklocaties
	Aantal woningen nabij bestaande OV-knopen (met restcapaciteit)	Ritten die vertrekken vanuit alle locaties
	Bereikbaarheid van arbeidsplaatsen per modaliteit	Modaliteit fiets / OV
	Impact op NMCA knelpunten	Modaliteit auto
	Ontlasten Utrecht Centraal	Goed bereikbare woon- en werkmilieus
	Bewerkstelligen slim en duurzaam goederenvervoer	
	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken	Versterken robuustheid infrastructuurnetwerken
Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	Vergroten van reizigerscomfort, betrouwbaarheid en beleving	
Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	Vergroten toegankelijkheid van het verkeer- en vervoersysteem	

Ten behoeve van de beoordeling van de verstedelijkingsmodellen op het hoofddoel Slimme en toekomstvaste mobiliteit faciliteren zijn de verstedelijkingsmodellen doorgerekend in een verkeersmodel. Vanuit die doorrekening worden de gevolgen voor de keuze voor fiets, OV en auto inzichtelijk. Uit die analyses bleek dat de verstedelijkingsmodellen beperkt onderscheidend zijn. Ten behoeve van de beoordeling van de contour zijn (nog) geen verkeersmodel doorrekeningen gedaan, de beoordeling zal om die reden kwalitatief zijn.

Hoofddoel Haalbaarheid

Het hoofddoel *Haalbaarheid* is opgebouwd uit 2 subdoelen en kernindicatoren. In figuur 3.7 zijn voor de twee kernindicatoren ook sub-indicatoren en operationalisering van kernindicatoren opgenomen (in het blauw).

Figuur 3.7 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Haalbaarheid

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Zicht op uitvoering (technische complexiteit, draagvlak, fysieke inpassing, juridisch)	Uitvoerbaarheid	Aantal eigenaren op wiens grondgebied verstedelijking plaatsvindt
Mate van adaptiviteit en toekomstvastheid	Adaptiviteit/flexibiliteit	Aanwezige bebouwing op te ontwikkelen locaties
		Zwaarte van infrastructurele ingrepen

Hoofddoel Kosten en opbrengsten (financieel)

Het hoofddoel *Kosten en opbrengsten* is opgebouwd uit 2 subdoelen en 3 kernindicatoren, welke voornamelijk kwantitatief zijn uitgewerkt. Een deel van deze indicatoren spreekt voor zich, een ander deel is opgebouwd uit meerdere sub-indicatoren en deelberekeningen. In figuur 3.8 is de relatie tussen en opbouw van het beoordelingskader voor dit hoofddoel nader uitgewerkt, in het blauw zijn sub-indicatoren opgenomen.

Figuur 3.8 Beoordelingskader REP contour hoofddoel Kosten en opbrengsten (financieel)

Subdoelen	Kernindicatoren	Sub-indicatoren
Beheer en exploitatiekosten, incl. opbrengsten	GREX saldo (mln Euro)	Resultaat van kosten en opbrengsten woningbouwprogramma (37.000 woningen)
Investeringskosten	OV-exploitatie (Euro of kwalitatief)	
	Investeringen infrastructuur (Euro)	

Bijlage 1: Inhoudelijk overzicht moties en amendementen Beoordelingskader en Uitgangspuntennotitie REP

Betekenis kleuren:

- = opnemen in beoordelingskader
- = opnemen in uitgangspuntennotitie
- = opnemen in raadsvoorstel
- = nader onderzoek te doen naar
- = in U16 te pleiten voor/ aandacht vragen voor / in zetten op / mogelijk maken van
- = zienswijzen als input voor het vervolgproces

Amendementen en zienswijzen

Bunnik – conform voorstel besloten

De Bilt – Amendement concept kaders uitwerking REP

1. De concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofden subdoelen) **als uitgangspunt** te hanteren voor deze fase van de Ruimtelijk Economische Programmering.

wordt vervangen door:

1. De concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofd-en subdoelen) **ter kennisname** te hanteren voor deze fase van de Ruimtelijk Economische Programmering.

De Ronde Venen – zienswijze (samengevat)

Samengevat wensen we ruimte voor woningen en bedrijvigheid door zowel binnenstedelijk als buiten de stedelijke contour te ontwikkelen, willen we inzetten op een aantrekkelijk landschap met ruimte voor nieuwe verdienmodellen voor de agrariër en natuur. We willen minimaal onze eigen duurzaamheidsdoelstellingen lokaal realiseren en multimodaal bereikbaar blijven voor onze inwoners, bedrijven en bezoekers uit regio Utrecht, Amsterdam en Groene Hart. Wat hebben we de regio te bieden? Woningen, ruimte voor zon en wind, recreatiemogelijkheden in een groen uitloopgebied en een cultuurhistorisch rijk landschap.

De Ronde Venen vraagt:

- Een volwaardige plek voor gezondheid in het afwegingskader.
- Ruimte voor lokaal maatwerk voor de vitaliteit van dorpen in het landelijk gebied
- Richting 2030 mogelijkheden om buiten de huidige stedelijke contour te bouwen

- Uitbreidingsruimte om in de behoefte van lokale bedrijven te voorzien: de zoeklocatie hiervoor is gelegen aan de noordzijde of oostzijde van Bedrijventerrein Mijdrecht, direct grenzend aan het bedrijventerrein en gunstig gelegen ten opzichte van de N201.
- De stuwende werkgelegenheid als subdoel in de REP bij het versterken van de economie.
- Een volwaardige plek in het REP voor het onderliggende (openbaar vervoers)netwerk om het functioneren van snelle lijnen en de regionale knooppunten te borgen/
- Opname van P&R Abcoude A2, Mijdrecht centrum en Abcoude station als gemeentelijke OV-knooppunten en lokale knooppunten met ontwikkelkansen.
- Niet alleen aandacht in het REP voor bereikbaarheid, maar ook leefbaarheid, verkeersveiligheid en duurzaamheid.
- Uitwerking van en inzet op nieuwe verdienmodellen voor het landelijk gebied waarbij de lastige opgaven die hier liggen in samenhang worden bekeken.
- Daarbij recht te doen aan de inbreng van de bewoners van dit gebied en in het bijzonder de agrarische sector als economische drager.
- Recreatiegebieden en recreatieve knooppunten opnemen
- Een open proces als het gaat om de REP, gericht op het zoeken naar kansen, niet te vroeg zoekgebieden aanwijzen en harde belemmeringen vanuit regelgeving zoveel mogelijk voorkomen.

De Ronde Venen draagt bij:

- Het beleidsveld Gezondheid op de agenda te houden bij alle pijlers van het REP.
- Kansen voor bijdrage aan regionale woningbehoefte.
- Kansen voor verkenning inzet van niet vitale recreatieparken voor de woonbehoefte.
- Het behoud en de versterking van de maakindustrie in Utrecht-West als belangrijke pijler voor de economie in deze regio en de verbinding met mainports als Schiphol en Aalsmeer.
- Schakel naar de Amsterdamse regio
- Onze ruimte: cultuurhistorische waardevolle landschappen, openheid, natuurontwikkeling. Daar blijven we onze bijdrage in leveren.
- Kansen voor innovatie als het gaat om bodemdaling, natuurontwikkeling en het combineren van functies in het landelijk gebied (bv. Experiment natte teelt).
- Kansen voor versterking van recreatief netwerk. De ontsluiting vanuit de regionale knooppunten is daarbij wel randvoorwaardelijk.
- Bereidheid om kansen voor een bijdrage aan de energiebehoefte te verkennen.
- Inbreng en delen van onze ervaringen met lokale communicatie over concrete projecten.

Houten – Zienswijze

1. Algemeen: Het concept-beoordelingskader en de concept uitgangspuntennotitie (en de inleidingen daarop) zijn lastig leesbaar. Hier moet aandacht aan worden besteed. In de documenten is een veelheid aan begrippen opgenomen. De begrippen hebben niet altijd dezelfde betekenis en er zou ook een meer overzichtelijke structuur in het totale begrippenkader moeten komen. Ook is niet voldoende duidelijk uitgelegd hoe de instrumenten als een uitgangspuntennotitie en een beoordelingskader functioneren in het geheel, de context is onvoldoende gededd. Graag aandacht hiervoor, dit zou ten goede moeten komen aan de leesbaarheid en aan het begrip wat het REP is.

2. Energie: Het thema energie moet duidelijker worden opgenomen in het beoordelingskader, het is nu als subdoel opgenomen waarbij de kernindicatoren slechts kwalitatief worden gescoord. De

doelen opgenomen in het beoordelingskader moeten worden gekoppeld aan de doelen gesteld in de Regionale Energie Strategie U16 (RES).

3. Agrarische sector: Er is meer aandacht nodig voor het behoud, versterking en ontwikkeling van de agrarische sector passend binnen de doelen van het REP. Zoals de rol van de agrarische sector bij de ontwikkeling van recreatie en het beheren van landschap en natuur. Het behouden en versterken van de agrarische sector moet worden opgenomen in het beoordelingskader. Dit kan onder 'Ruimtelijk kwaliteit verhogen'.

4. Mobiliteit: het inzetten op duurzame mobiliteit moet als uitgangspunt opgenomen worden in de uitgangspuntennotitie.

5. Mobiliteit: Bij de uitwerking van het concept 'wiel met spaken' en de ontwikkeling van Ruimtelijke Modellen (MIRT-onderzoek) moet aandacht worden besteed aan zowel het kleine als grote wiel. Bij de ontwikkeling van de Ruimtelijke Koers Houten (zie punt 8) heeft Houten een ruimtelijk model ontwikkeld waarbij een HOV lijn verschillende mogelijke verstedelijkingslocaties aan elkaar verknoopt. Daarnaast is Houten van mening dat de ene (H)OV lijn de andere niet zou hoeven uit te sluiten. Wij zien daarmee kansen om naast de ontwikkeling van een klein wiel (bijvoorbeeld A12-zone – Lunetten- Rijnsweerd- USP) ook het grote wiel te ontwikkelen (bijvoorbeeld Nieuwegein – A12 –zone – Houten – Bunnik – USP).

6. Veiligheid: Het thema veiligheid zou breder opgenomen moeten worden in het beoordelingskader. Het moet niet alleen gaan over verkeersveiligheid maar ook over volksgezondheid en veiligheid in het algemeen.

7. Natuur (biodiversiteit): de ontwikkeling en het behoud van natuur (biodiversiteit) moet expliciet opgenomen worden in de uitgangspuntennotitie en in het beoordelingskader. Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden geschonken aan het realiseren van ecologische verbindingzones, met als gevolg een hogere natuurwaarde en behoud van de biodiversiteit.

8. De ontwikkeling van de Ruimtelijke Koers Houten: Houten is begin 2019 gestart met de uitwerking van de Ruimtelijke Koers. Wij hebben de ambitie om in de periode tot 2040 zo'n 4000 á 5000 woningen te bouwen. We willen hiermee voldoen aan de enorme woningbehoefte van Houtense inwoners én die van de regio. Dit jaar gebruiken we om de haalbaarheid van onze woningbouwambitie te onderzoeken en locaties te bepalen. Dit resulteert in onze Ruimtelijke Koers van Houten. In onze koers zal duidelijk worden wat het bod van Houten is aan de regio en welke randvoorwaarden (zoals infrastructuur) nodig zijn om tot de gewenste ontwikkeling te komen. Wij verwachten dat onze lokale gedachtevorming samen komt en past op het te ontwikkelen regionale verhaal. Wij gaan hier graag met u in overleg.

Houten – Wijzigen beslispunten + biodiversiteit

Het beslispunt 1 als volgt te formuleren:

1. In te stemmen **met een eerste proeve** van het concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofd en subdoelen) en de concept beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) en de concept uitgangspuntennotitie voor gebruik in fase 2 van het REP.

En een beslispunt 2 toe te voegen:

2. Bijgaande reactie op de eerste proeve van het concept-beoordelingskader en de concept-uitgangspuntennotitie te versturen naar de bestuurlijk opdrachtgevers van het REP U10 met dien verstande dat aan punt 7 de volgende tekst wordt toegevoegd:

“Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden geschonken aan het realiseren van ecologische verbindingzones, met als gevolg een hogere natuurwaarde en behoud van de biodiversiteit.”

Houten – Agrarische sector

Agrarische sector: Er is meer aandacht nodig voor het behoud, versterking en ontwikkeling van de agrarische sector passend binnen de doelen van het REP. Zoals de rol van de agrarische sector bij de ontwikkeling van recreatie en het beheren van landschap en natuur. Het behouden en versterken van de agrarische sector moet worden opgenomen in het beoordelingskader. Dit kan onder ‘ruimtelijke kwaliteit verhogen’.

Houten – Veiligheid

Veiligheid: Het thema veiligheid zou breder opgenomen moeten worden in het beoordelingskader. Het moet niet alleen gaan over verkeersveiligheid, maar ook over volksgezondheid en veiligheid in het algemeen.

Provinciale Staten - beslispunt toevoegen

- De richtingen die in de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader voor het MIRT onderzoek U Ned worden geschetst niet op voorhand over te nemen in de Provinciale Omgevingsvisie.

Lopik - Zienswijze

- Eenduidigheid hanteren bij gebruik van termen. Ter illustratie: Wonen-verstedelijking, werken-economie, mobiliteit-verkeer;
- Aanvulling / aanscherping van de volgende subdoelen:
  - Hoofddoel Economie versterken
    - o Versterking van de maakindustrie (economische factor van betekenis in de Lopikerwaard);
  - Hoofddoel verstedelijkingsopgave faciliteren
    - o Intensivering van woningbouw kan effect hebben op de leefbaarheid en vitaliteit in de (kleine) kernen. Deze opgave dient gepaard te gaan met toets op leefbaarheid. Behoud van leefbaarheid en vitale kernen als subdoel toevoegen bij dit hoofddoel.
  - Hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen
    - o De landschappelijke kwaliteiten zoals landschapselementen en –beelden bepalen voor een open gebied als onze gemeente en de Lopikerwaard de herkenbaarheid. Toevoeging aan de subdoelen zou recht doen aan die herkenbaarheid
  - Hoofddoel Haalbaarheid
    - o Het model leidt tot keuzes en ontwikkelrichtingen voor de lange termijn. Draagvlak voor deze fundamentele keuzes is onmiskenbaar en verdient derhalve een separaat subdoel.

Lopik – Aanvullende zienswijze (samengevat)

- Vanuit onze kracht zien wij kansen op het gebied van energieopwekking, landbouw, economie, landschap en recreatie. Wij staan achter de opgave om 100% van onze eigen energieopgave op te wekken. Ook over opwekking voor de regio kan worden gesproken, maar die claim op ons open landschap zal moeten worden gecompenseerd. Zo ook bij recreatie en natuur. Voor Lopik liggen daar kernkwaliteiten en kansen. Natuurlijk willen we daar ook anderen van laten genieten, maar dat kan niet zonder dat een bijdrage wordt geleverd aan onderhoud en ontwikkeling. Het onderhoud van wegen, fiets- en wandelpaden, het groen en het water is immers niet kosteloos en keuzes hiervoor zullen mogelijk ten koste gaan van de leefbaarheid in onze eigen kernen. Onze agrariërs kunnen met landbouw bijdragen aan de voedselvoorziening van de stad en ecologisch onderhoud van het unieke, groene landschap. De maakindustrie geeft de meeste werkgelegenheid in de Lopikerwaard en is de kracht van West-Utrecht. Dit past niet bij dichtbevolkt stedelijk gebied en spreiding daarvan is noodzakelijk voor een gezonde leefomgeving voor iedereen, dus daarin heeft de gemeente Lopik iets te bieden.
- Ook in Lopik is er behoefte aan (bescheiden) ruimte om woningen te kunnen blijven bouwen, om ruimte te creëren voor een toename van de werkgelegenheid en de voorzieningen in de kleine kernen in stand te houden. Daarnaast is het gezien de kansen op ‘verdunding’ van buslijnen noodzakelijk dat de gemeente en de regio Lopikerwaard voldoende aansluiting blijven houden op kwalitatief goede knooppunten of ‘hubs’ waar auto, fiets en openbaar vervoer bij elkaar komen.
- Wij staan open om het gesprek in te gaan om gezamenlijk aan de grote opgave in U16 verband te voldoen, maar willen daarbij wel een eerlijke verdeling van de lusten en de lasten

Montfoort – aanvulling zienswijze Beoordelingskader en Uitgangspuntennotitie

- Voegt een tweede beslispunt toe aan het raadsbesluit dat luidt:
De zienswijze behorende bij het raadsvoorstel onder het kopje ‘*Ruimtelijke kwaliteit verhogen*’ als volgt aan te vullen:

Als gevolg van de verstedelijkingsopgave en de bouw van woningen zal de behoefte aan recreatieve voorzieningen toenemen, maar ook het behoud van het landschappelijk karakter onder druk komen te staan.

Toevoeging van recreatieve voorzieningen als subdoel waarin het behoud van landschappelijke kwaliteiten (ruimte voor landbouw en een vitale agrarische sector) in een open gebied als onze gemeente voorop staat, zou recht doen aan de herkenbaarheid.

Oudewater - Zienswijze college (samengevat):

- De landelijke ligging en karakteristiek maakt Oudewater tot een aantrekkelijke, rustige woonomgeving met grootstedelijke voorzieningen nabij. Door het principe ‘Gezond, Stedelijk leven’ als leidend principe te gebruiken, ligt het gevaar op de loer dat voorbij wordt gegaan aan het belang van het landelijk gebied, dat een belangrijk onderdeel vormt van de lokale ruimtelijke identiteit van Oudewater. Wij verzoeken u dan ook om bij het opstellen van een ruimtelijk economisch perspectief en programma aandacht te hebben voor de bescherming van de lokale ruimtelijke identiteit van onze gemeente. Sterker nog wij zijn van mening dat de

bescherming van de lokale ruimtelijke identiteit een leidend principe zou kunnen zijn bij uw zoektocht naar een integraal perspectief en programma voor de ruimtelijke inrichting van de regio Utrecht. Hiermee doet u namelijk recht aan de verscheidenheid die de regio kent.

- Oudewater heeft primair een lokale woningbouwambitie. Kansen voor samenwerking in U10-verband zien wij vooral op het vlak van het samenwerken aan en delen van ervaringen met een snelle en goede uitvoering van bouwplannen.
- Oudewater werkt graag samen om de groei van bedrijvigheid te accommoderen. Hierbij vragen wij aandacht voor de zogenoemde maakindustrie die kenmerkend is voor onze lokale economie, maar tevens in heel Utrecht-West een prominente rol in de economische structuur vervuld.
- In lijn met de uitgangspunten van de U10 vinden wij het versterken van OV-knooppunten van groot belang. Onderdeel van deze versterking is een goede aansluiting van een OV-knooppunt (lees: treinstation) op een fijnmazig mobiliteitsnetwerk, dat de ontsluiting van kernen zonder treinstation waarborgt. Een goed netwerk van buslijnen naar omliggende kernen en dichtbij gelegen OV-knooppunten is van essentieel belang voor de vitaliteit van Oudewater. Naast OV moet er ook voldoende aandacht zijn voor wegen- en fietsnetwerk. De aan- en ontsluiting van Oudewater naar de A12 en een verbetering van het regionale (snel)fietsnetwerk hebben hierbij onze aandacht. Omgang met parkeren valt ook binnen dit vraagstuk. Wij werken graag regionaal samen om tot oplossingen voor deze vraagstukken te komen.
- Groei van de regio zorgt voor toename van de behoefte aan ruimte voor recreatie. Het is van belang om een evenwicht te behouden/bewaken tussen de aanwezige landschappelijke, cultuurhistorische en natuurkwaliteiten. Juist het evenwicht tussen deze elementen zorgt voor de recreatieve aantrekkelijkheid van Oudewater en doet recht aan het belang van de lokale inwoners.
- In het beoordelingskader heeft de agrarische sector te weinig plek. Deze sector is van groot belang voor het karakteristieke buitengebied in de regio, voor de voedselproductie voor mens en dier en voor het onderhoud van het platteland. Wij zijn van mening dat dit onderwerp een prominentere plek in het beoordelingskader moet krijgen.
- Wij vinden het belangrijk dat de regionale afspraken over energieopwekking parallel lopen aan de lokaal gewenste ontwikkeling van woningbouw, bedrijvigheid, mobiliteit en groen en landschap. Hierover maken wij graag heldere regionale afspraken.

Oudewater – Aanvullende zienswijze:

- Het college op te dragen de reactie aan te vullen, zodat in het beoordelingskader het navolgende wordt opgenomen:
  - a. Behoud en versterking van de vitaliteit van kleine kernen;
  - b. Behoud en versterking van de landbouw in het belang van de (regionale) voedselproductie en het karakteristieke landschap;

Stichtse Vecht – tekst subdoel wijzigen

- Het concept beoordelingskader MIRT te wijzigen op blz. 4 onder subdoelen: lpv ‘voldoende capaciteit infrastructuurnetwerken’ te wijzigen in “een op behoefte afgestemde capaciteit voor infrastructuurnetwerken”.

Utrecht – Maakindustrie en circulaire economie

- Onder de pijler werk in de uitgangspuntennotitie expliciet als nieuw uitgangspunt toe te voegen:
'Circulaire economie en maakindustrie: We zetten in op circulaire economie en kansrijke groeiemarkten die passen bij het profiel van gemeente en regio Utrecht zoals de maakindustrie. En de Regionale Economische Agenda (REA) hier op aan te laten sluiten.

Utrecht – Verbonden groen – toevoegen beslispunt

Besluit om aan het tweede beslispunt toe te voegen:

- Met dien verstande dat het verbinden van groen en blauw toegevoegd wordt als subdoel onder ruimtelijke kwaliteit verhogen en dat hier een prestatie indicator aan toe gevoegd wordt.

Utrecht – Biodiversiteit

- Aan de uitgangspuntennotitie toe te voegen onder de pijler groen: Biodiversiteit en ecologie. De biodiversiteit in de regio wordt versterkt en het aantal soorten neemt op zijn minst toe. Er blijft ruimte voor de ontwikkeling van flora en fauna en regionale soorten worden beschermd en behouden.

Besluit voorts om aan het tweede beslispunt toe te voegen:

Met dien verstande dat biodiversiteit uit gewerkt wordt in het beoordelingskader als subdoel onder bevorderen van een gezonde, duurzame en energieke regio en hier een kernprestatie indicator aan toegevoegd wordt die bij voorkeur kwantitatief van aard is.

Utrecht- Ruimte voor natuur-inclusieve landbouw

- De uitgangspuntennotitie vast te stellen, met dien verstande dat op pagina 15 bij het 3^e uitgangspunt van de pijler Groen, vóór het woord landbouw, de woorden natuurinclusieve kringloop toegevoegd worden, waardoor er komt te staan: "Ruimte voor natuurinclusieve kringlooplandbouw"

Utrecht – Eenduidig raadsbesluit REP

- Beslispunt 1 en 2 te schrappen en te vervangen door een nieuw beslispunt 1 dat luidt: 'In te stemmen met de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) voor gebruik in fase 2 van het REP.

Utrechtse Heuvelrug – Verbonden groen

Besluit:

Aan het eerste punt van de gevraagde beslissing toe te voegen, met dien verstande dat aan de brief bij pijler Groen en Landschap wordt toegevoegd:

Dat de indicatoren en doelstellingen aangescherpt worden op de verbinding van groengebieden om zo een hogere natuurwaarde en biodiversiteit te bevorderen.

Utrechtse Heuvelrug – Fiets en OV verbindingen

Besluit:

Aan het eerste punt van de gevraagde beslissing (“In te stemmen met het versturen van de bijgevoegde brief van het college aan de deelnemers van de U10/U16 in reactie op de voorliggende concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader.”) toe te voegen: met dien verstande dat aan de brief bij pijler Bereikbaarheid wordt toegevoegd:

- de aandacht voor bereikbaarheid middels (snelle) fiets en (snelle) OV verbindingen, ook tussen de kernen binnen onze gemeente
- bij ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken zo snel als mogelijk aan te sluiten op (snelle) OV- en fietsverbindingen
- en daar waar mogelijk (ruimtelijk, economisch en financieel) bij ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken (snelle) OV- en fietsverbindingen te realiseren.

Utrechtse Heuvelrug – Positie 5^e bouwsteen Groen en Landschap

Besluit:

Aan het eerste punt van de gevraagde beslissing (“...In te stemmen met het versturen van de bijgevoegde brief van het college aan de deelnemers van de U10/U16 in reactie op de voorliggende concept uitgangspuntennotitie en het concept beoordelingskader.”) toe te voegen:

Met dien verstande dat in de brief zal worden aangegeven dat de 5^e pijler Groen en Landschap volwaardig meegenomen wordt in het concept Beoordelingskader en daarmee tevens de volgende elementen toevoegt:

- Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit;
- Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen;
- Behoud van en inzet op verdere verduurzaming van de landbouw.

Vijfheerenlanden – kernindicator toevoegen

1. Beslispunt 1 te wijzigen in: In te stemmen met de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader (voor wat betreft hoofd- en subdoelen) voor gebruik in fase 2 van het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) met dien verstande dat bij het hoofddoel Ruimtelijke kwaliteit verhogen, de volgende kernindicator wordt toegevoegd: “Impact op / kansen voor de landbouw (kwalitatief)
2. Bij de U10 aandacht te vragen voor de volgende punten:
  - Concretiseren hoe het REP, U NED/MIRT en de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) met elkaar samenhangen, hoe deze samenhang wordt gewaarborgd en hoe en op welke momenten (tussen)producten uit de verschillende trajecten over en weer worden gebruikt.
  - Vijfheerenlanden is voornemens om begin 2020 de strategische visie vast te stellen. Uitkomsten van dat proces zullen worden betrokken bij volgende besluitvormingsmomenten over het REP.

Wijk bij Duurstede – Zienswijze college (samengevat)

Meer aandacht voor Groen en Landschap en gezondheid in aangescherpt beoordelingskader. We zien graag dat in een aangescherpt beoordelingskader de resultaten van het Ontwikkelbeeld Groen en Landschap volwaardig zijn meegenomen. Wij missen nu met name aandacht voor de agrarische sector; een van de belangrijkste economische dragers in het landelijk gebied. Wij willen ook graag dat

het aspect gezondheid in een aangescherpt beoordelingskader nadrukkelijker naar voren komt. Hoe is bijvoorbeeld rekening gehouden met luchtverontreiniging (CO2 uitstoot) en geluidsoverlast? In een volgende versie zien we deze criteria graag nader uitgewerkt.

Aandacht voor raakvlakken Regionale Energie Strategie (RES) en Ruimtelijk Economisch Programma (REP). We vragen aandacht voor een zorgvuldige afstemming van processen tussen RES en REP. Zo vinden wij het belangrijk dat in het aangescherpte beoordelingskader rekening is gehouden met de resultaten van het participatietraject van de RES.

Wijk bij Duurstede wil een aantrekkelijke en vitale gemeente zijn in de Utrechtse regio. Een leefbare stad en een vitaal platteland gaan wat ons betreft hand in hand. Om in de toekomst aantrekkelijk te kunnen blijven, willen we graag samen met de regio blijven investeren in nieuwe woningen. Wij zien graag de zogenaamde 80/20 regeling, d.w.z. 80% van de woningbouwopgave in stedelijk gebied, 20% in de landelijke gemeenten, als uitgangspunt geborgd. Daarnaast willen wij graag met de regio werken aan en gevarieerd en bijzonder buitengebied, duurzaamheid en in de economie.

Woerden – Zienswijze college (samengevat):

- Aandacht voor diversiteit. In de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader is (logischerwijs) veel aandacht voor de verstedelijkingsopgave. Hierbij mag echter niet voorbij worden gegaan aan het belang van het landelijke gebied. Bij het opstellen van een regionaal integraal ruimtelijk perspectief en programma dient rekening te worden gehouden met alle aanwezige belangen.
- Doelen, subdoelen en kernindicatoren. Het is ons niet altijd duidelijk hoe u de toetsing aan deze indicatoren precies wilt gaan uitvoeren. Een toetsing aan een kwalitatief geformuleerde indicator is onze ogen bijvoorbeeld lastig te objectiveren. Tevens willen wij u echter meegeven dat modellen en doorrekeningen daarvan, niet altijd een juiste weergave geven van de realiteit. Uitkomsten uit een toets aan een beoordelingskader dienen in onze ogen dan ook genuanceerd te worden benaderd.
- Heb ook voldoende oog voor economische activiteiten buiten de sector Life Science. De regionale economische kracht stoelt immers op meer dan één sector. Daarnaast wordt bij mobiliteit gesproken over de reistijd per modaliteit. In onze ogen zou het verstandiger zijn om uit te gaan van de totale reistijd. Tijdens één reis kan immers gebruik worden gemaakt van meerdere modaliteiten.
- Voor wat betreft de indicatoren gerelateerd aan energie en duurzaamheid raden wij u aan om aansluiting te zoeken bij reeds in gebruik zijnde indicatoren uit de klimaatmonitor van het Rijk.

Zeist – Zienswijze op beoordelingskader

De positie van de thema's Groen & Landschap, Duurzaamheid en Gezondheid te versterken. Enerzijds door deze thema's een gelijkwaardige positie als hoofddoel te geven. Anderzijds door een aantal kernindicatoren nog toe te voegen aan het beoordelingskader. Het betreft:

- Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit
- Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing
- Versterken van duurzaamheid
- Vergroten van de gezondheid

Moties

De Bilt – Motie taalgebruik en inspraak

Vraagt het college:

Zich er maximaal voor in te zetten dat:

- De vervolgdOCUMENTEN op de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader in voor iedereen begrijpelijke taal dienen te worden opgesteld;
- er bij de totstandkoming van die vervolgdOCUMENTEN diverse momenten moeten worden ingelast waarop inwoners van onze gemeente en de regio invloed kunnen uitoefenen op het eindproduct;

De Bilt – Motie 5^e pijler Groen en Landschap

Vraagt het college:

- Bij het overbrengen van de opvatting van de Biltse gemeenteraad erop aan te dringen dat de pijler Groen en Landschap volwaardig wordt meegenomen in het beoordelingskader en dat daaraan de volgende elementen worden toegevoegd:
  - Behoud of versterking van de natuur(waarde) en biodiversiteit;
  - Behoud van cultuurhistorische waarde in landschappen en bebouwing;
  - Behoud van en inzet op verdere verduurzaming van de landbouw;

De Bilt – Motie Vitaliteit kleine kernen

Vraagt het college:

te bewerkstelligen dat aan het concept beoordelingskader MIRT toegevoegd wordt: (Bv bij `verstedelijkingsopgave faciliteren`) "De vitaliteit van kleine kernen behouden en versterken"

Provinciale Staten - Motie Rijnenburg bereikbaar

- Draagt GS op om Polder Rijnenburg en de hele A12 zone expliciet onderdeel uit te laten maken van het MIRT onderzoek in het doorrekenen van de verschillende scenario's.

IJsselstein - Motie Circulaire Economie

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen.

IJsselstein - Motie OV systemsprong (concept wiel met spaken "Kleine wiel" vs. "Grote Wiel")

- Verzoekt het college om in regionaal verband te pleiten voor een breder onderzoek naar varianten waarbij ook het zuidelijk westelijke deel van de regio goed en duurzaam wordt ontsloten;
- Deze onderzoeksresultaten met de raad te delen.

Montfoort – Motie over raadsvoorstel Beoordelingskader en uitgangspuntennotitie REP

- Verzoekt het college binnen de U16 duidelijk naar voren te brengen dat Montfoort ambitieus is ten aanzien van groen en landschap' en een ruime bijdrage aan toegevoegde waarde wil en kan leveren aan de bovengenoemde benodigde schaal- en kwaliteitssprong.
- Ter verdere versterking van het behoud van de landschappelijke kwaliteiten van de gemeente Montfoort het subdoel recreatieve voorzieningen, waarin het behoud van de landschappelijke kwaliteiten voor een open gebied als onze gemeente voorop staat, toe te voegen.
- Binnen de U16 te pleiten voor een evenwichtige benadering van de 5 bouwstenen, waarbij Groen en Landschap gelijkwaardig is aan de bouwstenen Wonen, Werken, Energie en Mobiliteit.
- Binnen de U16 te pleiten voor grote zorgvuldigheid bij het combineren van functies in het Landschap van de Toekomst in verband met mogelijke tegenstrijdigheid.
- Binnen de U16 nadrukkelijk aandacht te vragen voor de waarden van natuur en landschap

Nieuwegein – Motie Duurzame mobiliteit in Nieuwegein en de regio

- Draagt het college op binnen de U16 in te zetten op een verbetering van snel openbaar vervoer en snelle fietsroutes in Nieuwegein
- Bij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wonen en werken snel openbaar vervoer en snelle fietsroutes mogelijk worden gemaakt.

Nieuwegein – Motie Gezonde leefomgeving

- Draag het college op om aan te sluiten bij de landelijke GGD vastgestelde indicatoren voor een gezonde leefomgeving en de volgende kernwaarden en indicatoren toe te voegen aan het beoordelingskader REP:
  - a. Voor iedereen zijn er – dichtbij en toegankelijk- aantrekkelijke plekken;
  - b. Leefomgeving draagt bij aan gezond gewicht;
  - c. Wonen en druk verkeer zijn gescheiden;
  - d. Functie (Wonen, werken, voorzieningen) zijn goed gemengd, overlastgevende bedrijven staan op afstand;
  - e. Actief vervoer (lopen en fietsen) is in beleid, ontwerp en gebruik de standaard;
  - f. Tussen kernen zijn goede fiets- en OV verbindingen.

Nieuwegein – Motie Behouden en optimaliseren van de leefbaarheid in Nieuwegein

- Draag het college op om uitgangspunten, zoals eerder voor de leefomgeving van Nieuwegein vastgelegd in de toekomstvisie Nieuwegein 2025 “een bruisend stadshart en groene kernen” en het ontwikkelkader A12 in te brengen in het REP zodat deze behouden blijven;
- Zich sterk te maken voor het behoud van voldoende groene corridors om de biodiversiteit te behouden en bij voorkeur te verbeteren en zoveel mogelijk het groen en het blauw in onze stad te behouden of, als behoud echt niet mogelijk is, dit zodanig te compenseren dat de kwaliteit van de leefomgeving eromheen verbetert;
- Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen ervoor te zorgen dat leefbaarheid, klimaatadaptatie en klimaatbestendigheid geborgd zijn;

- Om elke vijf jaar de verwachte behoefte aan aantal en soort woningen in de regio te herijken, met daarbij de uitsplitsing voor Nieuwegein.

Nieuwegein – Motie OV systeemsprong

- Verzoekt het college om in regionaal verband te pleiten voor een breder onderzoek naar varianten van het ‘wiel met spaken’ waaronder het ‘kleine wiel’ alsook een ‘groot wiel’;
- Deze onderzoeksresultaten met de raad te delen;
- De voorkeursvariant ter besluitvorming aan de gemeenteraad voor te leggen.

Nieuwegein – Motie Verbonden groen is waardevoller

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband de indicatoren en doelstellingen aan te scherpen op de verbinding van groengebieden met een hogere natuurwaarde en biodiversiteit tot gevolg.

Nieuwegein – Motie stimuleer de circulaire maakindustrie

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen.

Stichtse Vecht – Motie Vitaliteit kleine kernen

- Verzoekt het college om te bewerkstelligen dat aan het concept beoordelingskader MIRT toegevoegd wordt (bijv. bij ‘verstedelijkingsopgave faciliteren) “De vitaliteit van kleine kernen behouden en versterken”.

Stichtse Vecht – Motie Voedselproductie

Verzoekt het college te bewerkstelligen dat in het concept beoordelingskader en de bouwsteen Groen de volgende teksten wordt opgenomen:

- Behouden van voedselproductie voor mens en dier (agrarische bedrijven, tuinbouw etc.)
- ...en het veilig stellen van de voedselproductie van mens en dier.

Utrecht – Klimaatakkoord in de REP

Draagt het college op:

- Inzichtelijk te maken dat de metropoolregio Utrecht met het REP op koers ligt om de ambities uit het Parijsakkoord en het nationale klimaatakkoord te behalen ten aanzien van CO₂-reductie, 100% circulaire economie, gebouwde omgeving en mobiliteit. Hiertoe criteria op te nemen in het aangescherpte beoordelingskader en hierover te rapporteren in het uiteindelijke Ruimtelijke Economische Programma.

Utrecht – Global Goals for Sustainable Development

Roept het college op:

- Om bij het uitvoeren van het MIRT-onderzoek, en in vervolgstappen met betrekking tot de REP, expliciet aansluiting te zoeken bij de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Utrecht – Onderzoek ontwikkellocatie optimaal

Roept het college op:

- Bij de RSU voor de mogelijke in- en uitbreidingslocaties, waaronder Rijnenburg, inzichtelijk te maken wat de verstedelijkingsperspectieven zijn, hoe mogelijke ontsluiting plaats kan vinden en op welke wijze ontwikkeling en ontsluiting gefinancierd kan worden;
- De noodzakelijkheid en wenselijkheid van een eventuele verstedelijking van de mogelijke in- en uitbreidingslocaties te onderbouwen, tevens afgezet tegen een niet verstedelijkte inrichting, zodat de raad kan besluiten over de wenselijkheid van een ontwikkelingsopgave op deze locaties en de voorwaarden daarvoor bij de besluitvorming over de RSU 2040.

Utrecht – Bijdrage van bedrijven aan goed leven in de regio

Verzoekt het college:

- In de verdere uitwerking van de REP, in de regio te pleiten voor een bijdrage van (nog te vestigen) bedrijven aan de maatschappelijke uitdagingen o.a. op het gebied werkgelegenheid voor het hele spectrum, stageplaatsen, duurzame energie en groen.

Utrecht – Klimaatadaptatie en onderhoud openbare ruimte gaan hand in hand in de regio

Verzoekt het college:

- Met U16 afspraken te maken dat elke gemeente standaard bij ieder onderhoud aan de openbare ruimte (maar ook bij vervanging van riolering, kabels en leidingen) klimaatadaptatie als uitgangspunt te nemen en daarmee het openbare ruimteklimaat adaptief te maken;
- Deze gemaakte afspraken 1x per twee jaar te laten monitoren.

Utrecht – Utrechtse inzet is de RSU2040

Draagt het college op:

De nog vast te stellen RSU 2040, wanneer deze door de Utrechtse gemeenteraad is vastgesteld, leidend te maken in de onderhandelingen over de Utrechtse inzet binnen het vervolg van het REP U10.

Utrecht – Verbind grote bedrijven met kleine en startende ondernemers via regionaal vestigingsklimaat

Roept het college op:

1. In de totstandkoming van het REP nadrukkelijk aandacht te hebben voor de positie van kleine en startende ondernemers, naar aanleiding van de kernindicator “versterking vestigingsklimaat” die in het beoordelingskader staat benoemd;

2. Een paragraaf op te nemen waarin staat beschreven hoe de overheden de samenwerking tussen grote en kleine bedrijven faciliteren waarbij het belangrijk is om in te zetten op werkgelegenheid en aansluiting bij de Regionale Economische Agenda (REA).

Utrecht – Voorkom onnodige grootschalige uitbreiding van werk- en winkelgebieden

Roept het college op:

- In haar beoordelingskader op te nemen dat vitale werk- en winkelgebieden gebaat zijn bij voorzichtige prognoses van de economische groei en prioriteit te leggen bij het versterken van de bestaande werk- en winkelgebieden in plaats van grootschalige nieuwe ontwikkelingen.

Utrecht – Huisvesten van diverse doelgroepen in stad en regio

Roept het college op:

1. Bij de totstandkoming als de gemeente Utrecht ervoor te pleiten dat wij ook in onze gemeente diversiteit willen behouden in de woonmilieus voor diverse doelgroepen, waarbij ook gedacht moet worden aan gezinnen, starters, maatschappelijke opvang en doorstromingsmogelijkheden voor ouderen.

Utrecht – Breder kijken naar gevolgen van verdichting

Roept het college op:

1. In U10 verband de milieugerelateerde, sociale gevolgen en ruimtelijke complicaties van de binnenstedelijke verdichting in het kader van het REP nader te onderzoeken;
2. Naar aanleiding daarvan, waar nodig, extra indicatoren voor een gezonde leefomgeving toe te voegen (naast luchtkwaliteit en geluidshinder ook bijvoorbeeld trillingshinder of een indicator voor de toename aan maatschappelijke functies en openbare ruimte).

Utrecht – Ruimtelijk Economisch Perspectief leesbaar, begrijpelijk en voor iedereen

Spreekt uit dat:

- De vervolgdOCUMENTEN op de uitgangspuntennotitie en het beoordelingskader in voor iedereen begrijpelijke taal dienen te worden opgesteld;
- Er bij de totstandkoming van die vervolgdOCUMENTEN diverse momenten moeten worden ingelast waarop inwoners van de stad en de regio invloed kunnen uitoefenen op het eindproduct;

Draagt het college op:

- Zich hiervoor maximaal in te zetten.

Utrecht – naar 130% plancapaciteit in U16

Roept het college op:

- In de samenwerking met de U16 gemeenten aan te sturen op 130% plancapaciteit ten opzichte van de woningbehoefte in 2040;
- Naar de RSU aan te geven wat de effecten zullen zijn.

Vijfheerenlanden – Motie stimuleer de circulaire economie

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband aan de indicatoren en doelstellingen toe te voegen om circulariteit en innovatie in de economie te bevorderen.

Vijfheerenlanden – Motie Verbonden groen is waardevoller

- Verzoekt het college om in U10/U16 verband bij hoofddoel ruimtelijke kwaliteit verhogen, het verbinden van groengebieden op te nemen bij subdoelen en indicatoren. Met een hogere natuurwaarde en biodiversiteit tot gevolg.

Wijk bij Duurstede – Motie vitaliteit kleine kernen

- Verzoekt het college te bevorderen dat aan het concept beoordelingskader REP toegevoegd wordt (bijv. bij 'verstedelijkingsopgave faciliteren) "De vitaliteit van kleine kernen behouden en versterken".

Wijk bij Duurstede – Motie Groen verbinden

- Verzoekt het college te bevorderen dat de doelstellingen en/of indicatoren in het concept beoordelingskader MIRT aangescherpt worden op verbinding van groengebieden.

Plan van Aanpak REP - concept
'naar een integraal ruimtelijk perspectief'

20 februari 2020

Plan van Aanpak REP 'naar een integraal ruimtelijk perspectief'

Voorwoord

In deze aanpak geven we het routeboek van de Contour die nu voorligt naar het Integraal Ruimtelijke Perspectief voor de regio Utrecht. Het belang van dit perspectief is groot. Een gezamenlijk doel waarin een aantal samenhangende keuzes is gemaakt geeft energie en richting in de -vaak lokale- uitwerking op een aantal stevige ambities en opgaven waar we als regio voor staan. Het maken van dit perspectief inclusief die gezamenlijk te maken keuzes is een intensief traject, waar we dit jaar de belangrijkste stap in gaan zetten. Vanuit de inzichten die we hebben opgedaan en de contour die nu voorligt, moeten in de komende fase keuzes worden gemaakt, wat soms lastig zal zijn. Ook zal participatie met belanghebbenden een grotere rol gaan spelen, wat weer nieuwe dynamiek en inzichten op zal leveren. Tenslotte zijn we als U10 niet als enige bezig met deze vraagstukken. De provincie moet voor 1-1-2021 de Provinciale Omgevingsvisie hebben vastgesteld en in samenwerking met het Rijk werken we als U Ned aan verstedelijking in combinatie met mobiliteit op bovenregionaal niveau.

Kortom, een complexe opgave die gezien de urgentie in deze snelgroeiende regio, ook een forse verantwoordelijkheid met zich meebrengt om dit goed en met vaart te doen. Dit vereist een goede aanpak, een stevige organisatie om dit waar te maken en een effectieve aansturing waarin plek is voor alle verschillende geluiden zonder de vaart te verliezen. Met deze aanpak leggen we hiervoor een stevige basis die -na bestuurlijke vaststelling- kan qua detailniveau kan worden uitgewerkt met het opgaveteam dat hiervoor aan de lat staat. Naast deze papieren basis vraagt deze opgave ook dat we gezamenlijk met trots en plezier aan de mooie toekomst van de regio werken. Het is goed te realiseren dat we dit met deze aanpak nooit helemaal kunnen organiseren, het blijft immers mensenwerk in een dynamische omgeving. In de uitvoering hiervan is het aan u als betrokkenen om het succes mee waar te maken. We hebben er alle vertrouwen in dat we met deze aanpak de juiste omstandigheden creëren om maximaal aan dit succes bij te dragen.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding in regionale opgaven

De Metropoolregio Utrecht(MRU) is de snelstgroeiende regio van Nederland en een van de meest competitieve regio's van Europa. Dit succes is niet vanzelfsprekend en moet gekoesterd worden, maar zorgt ook voor uitdagingen. Er is een tekort aan verschillende woningtypen in alle segmenten, er zijn wachtlijsten en woningprijzen blijven oplopen. Bedrijventerreinen lopen vol en de verwachting is dat tot 2040 er ten minste 86.600 banen bij komen in de U16. De populariteit van deze regio zorgt ook voor toenemende knelpunten in het mobiliteitssysteem. Dit systeem is nu al overbelast en loopt nog verder vast als er geen actie wordt ondernomen. Deze groei wil de regio op een duurzame wijze opvangen. Dat betekent dat landschap moet worden versterkt en 'Gezondheid' is een integraal onderdeel van alle vraagstukken in de regio. Ook werkt de regio aan een Regionale energiestrategie (RES) die inzichtelijk maakt wat de energievraag van de regio is en hoe de regio zelf op een duurzame manier in deze energievraag gaat voorzien.

Deze opgaven zijn urgent, complex en omvangrijk. Ze hangen bovendien nauw met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar. Ze vragen daarom om een integrale aanpak. Als regio willen we voorkomen dat een oplossing voor één van de opgaven op een bepaalde locatie, leidt tot een nieuw probleem op een andere locatie. Regiogemeenten hebben elkaar daarmee nodig om tot een goede afweging en uitvoeringsstrategie te komen.

1.2 Naar een Integraal Ruimtelijk Perspectief

Om de groei in goede banen te leiden is door de regio U10/U16 in 2018 een Ruimtelijk-economische koers opgesteld. In deze koers zijn principes geformuleerd die richting geven aan de duurzame ontwikkeling van deze regio tot een 'Ontmoetingsplaats voor gezond leven in een stedelijke regio'.

Deze koers maken we een stuk concreter in het integraal ruimtelijk perspectief, waarin keuzes worden gemaakt en een doorkijk wordt gegeven in de programmering en uitvoeringsafspraken. In 2019 is hier een stevige basis voor gelegd met het vaststellen van '7 inzichten' en het komen tot een Contour voor het perspectief. Er is nu inzicht in de opgaven en belangrijke uitgangspunten en daarnaast is een aantal zoekrichtingen en onderzoeksvragen geformuleerd.

Door dit in het komend jaar te verdiepen komen we tot dit Integraal Ruimtelijk Perspectief, waarmee we vragen kunnen beantwoorden als:

- Hoe kunnen we binnen het kader van gezond leven voor iedereen in onze stedelijke het beste omgaan met de verwachte groei van wonen, werken en bereikbaarheid, ruimte bieden aan opgaven zoals de energietransitie en klimaatadaptiviteit en tegelijkertijd de landschappelijke kwaliteiten beschermen die ten grondslag liggen aan het succes van de regio?
- Hoe kan de regio de economische toppositie op het gebied van life sciences en gezonde verstedelijking verder versterken? En hoe kan de regio zorgdragen voor een duurzame en gezonde balans tussen de stedelijke groei en een leefbare, gezonde en inclusieve regio?

Dit Perspectief vertalen we in 2021 vervolgens in 'Fase 4 - programmeren' in een aantal ontwikkelpaden die ook zicht geven op de uitvoering. Hiermee hebben we als regio een helder doel waarmee we de opgaven samen te lijf kunnen gaan, terwijl we de unieke en verschillende kansen en potenties benutten en behouden.

1.3 Doel Plan van Aanpak

Doel van dit Plan van Aanpak is op de eerste plaats om te schetsen hoe in de komende periode tot het Integraal Ruimtelijk Perspectief gekomen wordt en wat hiervoor nodig is. Concreet betekent dit inzicht bieden in:

- Wat het Integraal Ruimtelijk Perspectief concreet is
- Welke stappen moeten worden gezet om daar te komen
- Hoe de planning hiervan eruit ziet
- Welke middelen en inzet hiervoor nodig zijn

Naast deze basis heeft de aanpak tevens tot doel om te zorgen dat de ambitie, middelen en organisatie goed op elkaar aansluiten zodat de ambities op een goede en gezonde manier kunnen worden waargemaakt. Tenslotte heeft deze aanpak tot doel om –ook in samenhang met de andere trajecten zoals POVI en MIRT- tot een solide proces met voldoende rust te komen.

Succesfactoren

Om te zorgen dat het Perspectief een echt gezamenlijk en richtinggevend stuk is, is een aantal factoren van belang in de weg daar naartoe.

- Het vertalen van de ambities in oplossingen en keuzes die inhoudelijk echt goed zijn voor de regio komen pas tot stand als er urgentie en eigenaarschap op de opgave is. Om een stroperig proces te voorkomen is het van belang om ook duidelijk te zijn wanneer dit er niet is, en daar de aanpak op aan te scherpen.
- Het komen tot inhoudelijk goede keuzes lukt in een proces met vaart en energie. Dit vraagt zowel ambtelijk als bestuurlijk lef om over grenzen heen te kijken, af en toe los te laten en onzekerheid te omarmen.
- Behoud het juiste abstractieniveau. Het Perspectief biedt een blik op de toekomst waarin regionale opgaven en ambities vorm krijgen en een aantal keuzes wordt gemaakt. Het perspectief is geen antwoord op alle lokale opgaven.
- Het vergroten van betrokkenheid is nodig om tot een breed gedragen perspectief te komen. Inspirerende werkvormen, bijeenkomsten, excursies etc. die met aandacht zijn voorbereid, dragen hieraan bij.
- Zorg voor voldoende tijd om inhoudelijk stappen te zetten. Dit betekent dat de energie die gestoken wordt in afstemming, eigenaarschap en draagvlak goed getimed en gedoseerd moet worden. Soms draagt dit bij aan het maken van inhoud, maar soms leidt het ook af. Kies hier bewust in.
- Werken met plezier en trots is van groot belang. Hiervoor is het van belang dat er een goed samengesteld team staat, goed opdrachtgeverschap hieraan bijdraagt en dat de organisatie en ambitie bij elkaar passen.

2. Doel

2.1 Integraal Ruimtelijk Perspectief

Het integrale ruimtelijk perspectief biedt een gemeenschappelijk kader voor de ontwikkelingsrichting(en) voor de gehele regio. Het Perspectief is een uitwerking van de ruimtelijke contour naar een integrale uitwerking voor wonen, werken, mobiliteit, groen (incl. recreatie, landschap) en energie. Hierin wordt tastbaar hoe gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen er in de regio Utrecht uit ziet tot 2040.

Bovenstaande geeft aan wat het Integraal Ruimtelijk Perspectief (kortweg 'Perspectief') is. Daarnaast is het van belang dat het Perspectief tegelijk ambitieus, haalbaar en realistisch is, breed gedragen wordt en tenslotte (ver)bindend is voor publieke en private partijen in de regio.

Echter, bij deze omschrijving van het Perspectief kunnen nog heel verschillende beelden bestaan over de mate van concreetheid die dit product zal krijgen. Het is van belang om daar nu een scherper gezamenlijk beeld bij te krijgen. Het Perspectief bevat de volgende ingrediënten cq 'doet' het volgende:

- Het geeft koers, houvast en bevat afspraken, en biedt daarmee een basis voor de grote gebiedsontwikkelingen in de regio;
- Het biedt ruimte voor ontwikkeling, en legt een basis voor mogelijk programma incl. bandbreedtes;
- In het Perspectief worden keuzes gemaakt:
  - > harde keuzes: wat is waar in elk geval nodig?
  - > zachte keuzes: welk palet aan mogelijkheden liggen op welke plek?
  - > hard kiezen op wat ergens niet kan;
- Daarnaast wordt inzicht gegeven in randvoorwaarden voor ontwikkeling en afhankelijkheden;
- Het Perspectief bevat een basiskaart (hard), met varianten (zachte keuzes) ten behoeve van gebiedsgerichte uitwerking en alliantievorming;
- Op de basiskaart zijn functies (of functiemix) op locaties helder, incl. bandbreedtes waar dat duidelijk is. Varianten bevatten meer informatie over typen van verstedelijking en gebruik, vormen van samenhang etc. Soms om richting te geven, soms om verschillende mogelijkheden inzichtelijk te maken;
- Door het opnemen van programmatische bandbreedtes kan ook op REP niveau opgeteld worden zodat inzicht ontstaat in de mate waarin doelen worden behaald, en in de integraliteit van keuzes;
- Het beoordelingskader wordt geactualiseerd, en het perspectief wordt hier aan getoetst;
- Bij het Perspectief wordt ook een globaal ontwikkelpad geschetst waarin voor de majeure ontwikkelingen / randvoorwaarden wordt ingegaan op fasering, prioritering en (on)afhankelijkheden. Onderdeel hiervan is ook wat we moeten organiseren om de samenhang te behouden met behoud van lokale invulling en uitvoeringskracht.

2.2 Scope

In het komen tot het Perspectief is het van belang om helder te hebben wat binnen de scope hiervan valt, en wat ook niet.

- Het REP geeft zicht op de regionale ruimtelijke ontwikkelingen en keuzes voor de periode tot 2040. De regio bestaat uit de 16 deelnemende gemeenten in de U10.

- Het Perspectief biedt een kader met mogelijkheden. In deze fase wordt de programmering op locatieniveau niet concreet gemaakt in omvang en tijd. Lokale uitwerking vindt op gemeentelijk niveau of in kleinere allianties met enkele gemeenten plaats.
- Regionaal wat moet, lokaal wat kan. Het is niet de intentie om via het REP gedetailleerd alles vast te leggen. Lokale en kleinschalige initiatieven die passen bij het laadvermogen van bestaande voorzieningen en niet bijten met de regionale opgaven vormen wel onderdeel van het programma, maar spelen geen rol bij de afwegingen over ruimtelijke ontwikkelingsrichtingen;
- Er dient een reëel perspectief op de uitvoerbaarheid te zijn. De uitvoering kan lokaal en/of subregionaal worden opgepakt;
- In het ontwikkelen van het integraal ruimtelijk perspectief trekken we gezamenlijk op. In de uitvoeringsprogramma's kunnen verschillende allianties ontstaan waarin wordt samengewerkt;
- Vastgestelde plannen staan niet ter discussie, zoals de bestaande 'harde/formele' woningbouwplannen uit het locatieonderzoek.

2.3 Raakvlakken

De ontwikkeling van een integraal ruimtelijk perspectief vindt tegelijkertijd plaats met ontwikkelingen op provinciale en landelijke schaal. Vanuit het REP zal afstemming worden gezocht met deze ontwikkelingen. De belangrijkste ontwikkelingen die aan het REP raken zijn:

1. MIRT onderzoek van rijk en regio in U Ned verband;
2. Regionale Energie Strategie U16 (RES);
3. De Provinciale Omgevingsvisie (POVI);
4. Het Toekomstbeeld OV (TBOV);
5. Gemeentelijke visies en strategieën.

Deze trajecten hebben veel raakvlakken met het REP, of vormen zelfs belangrijke bouwstenen hiervoor, maar het doel en de reikwijdte verschillen. Gezien de raakvlakken zal tussen de verschillende trajecten met Rijk, Provincie en gemeenten geregeld afstemming plaatsvinden, gezocht worden naar synergie en/of gezamenlijke keuzen op hoofdlijnen worden gemaakt. De manier waarop dit wordt gedaan komt in deze aanpak terug.

3. Governance

3.1 Context: 16 gemeenten en veel stakeholders

Het Integraal Ruimtelijk Perspectief is een product van 16 gemeenten. Dit betekent dat 16 colleges van B&W het Perspectief zullen moeten vaststellen, waarna zij het aan hun gemeenteraden zullen voorleggen.

Een belangrijk uit te werken onderwerp is de wijze waarop de provincie Utrecht betrokken is bij het REP en het maken van het Perspectief. Het lijkt voor de synergie en efficiëntie heel waardevol wanneer zij hierin volwaardig aansluiten.

Inhoudelijk is er zoals aangegeven een nauwe relatie met trajecten als POVI, MIRT en RES. De producten die op die tafels worden geproduceerd vormen bouwstenen voor het REP en andersom. Dit samen maakt dat een goede aansturing van de werkzaamheden van belang is om dit effectief in te richten. Dit begint bij een heldere verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden. Daarnaast is het cruciaal om inhoudelijke uitwerking, afstemming met gemeenten, besluitvorming en participatie goed te ontrafelen zodat bewust kan worden gekozen waar dit samengaat en waar dit beter apart loopt.

3.2 Aansturing REP: rollen, taken en verantwoordelijkheden

Governance U10/REP

De U10 is een collegeregelung waarbinnen het REP een cruciale opgave is. De 16 colleges zorgen voor vaststelling en zijn verantwoordelijk voor het aan de raden voorleggen. Het feit dat 16 colleges het eens moeten worden over één stuk, maakt het per definitie complex. Een belangrijke stap hierin is dat is afgesproken om van een consensus-model naar een consent-model te gaan. Dit betekent dat niet meer unaniem ingestemd hoeft te zijn met het gehele plan, het kan worden vastgesteld als er geen partij is die een zwaarwegend bezwaar heeft. Hoewel in de praktijk een nuance verschil (tegen blijft tegen), helpt dit in het gesprek over besluitvorming. Een plan waar iedereen gevraagd wordt om integraal voor te stemmen, loopt eerder het risico om te vervagen tot een heel algemeen verhaal waar niemand tegen kan zijn, maar waarmee de regio ook niets opschiet.

De rol van colleges, met de gemeenteraden achter hen, is in deze fase om het Integraal Ruimtelijk Perspectief vast te stellen. Om dit te kunnen doen, zullen zowel de colleges als de raden lopende het proces om te komen tot het Perspectief goed betrokken worden (zie in H4 – Aanpak).

Bestuurstafels

Een van de manieren waarop de regio bestuurders betrokken worden in het maken van het Perspectief is via hun eigen bestuurstafels en REP bijeenkomsten. Het opgaveteam REP en de bestuurstafels dienen in voortdurende verbinding te staan. Beide moeten elkaar de ruimte geven in de producten die men oplevert. In een iteratief proces tussen de opgaveteams en bestuurstafels worden de producten van een opgaveteam in een soort trechter gevormd, waarmee ze door beide gedragen worden. Omgekeerd geldt dit ook voor eigen producten van de bestuurstafels welke een relatie hebben met de REP. Door dit iteratieve “trechterproces” zijn de REP en de bestuurstafels in staat gedragen producten voor te leggen aan colleges en/of raden.

Bestuurlijk opdrachtgever

Namens de colleges treden twee wethouders gezamenlijk als bestuurlijk opdrachtgever op. Dit zijn Klaas Verschuure van gemeente Utrecht en Herman Geerdes van gemeente Houten. Zij hebben het

mandaat om stukken aan de colleges te sturen voor besluitvorming. Hoewel zij (uiteeraard) niet het mandaat hebben om namens de gemeenten keuzes te maken, kunnen zij door goed in contact te staan met de betrokken bestuurders hier wel legitimatie uit halen om deze keuzes goed voor te leggen. Een manier waarop zij dit bijvoorbeeld kunnen doen, is door met de trekkers van de bestuurstafels af te stemmen wat aan colleges kan worden voorgelegd. Tevens vertegenwoordigen zij de regio in de Programmaraad.

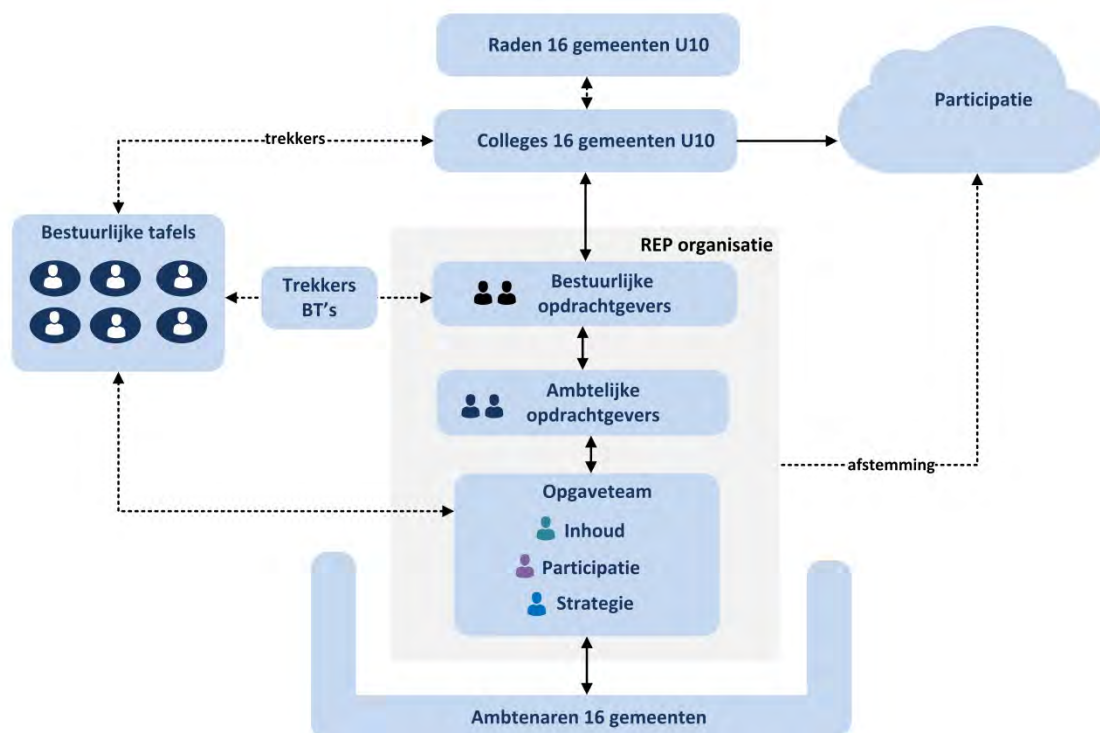
Ambtelijk Opdrachtgever

Ook het ambtelijk opdrachtgeverschap wordt in een duo vormgegeven. Dit wordt ingevuld door gemeentesecretaris van Nieuwegein (Ellie Liebrechts) en themadirecteur van de gemeente Utrecht (Peter Steijn). Zij zijn als ambtelijk opdrachtgever hoeder van dit Plan van Aanpak en ambtelijk verantwoordelijk voor de inhoud, en vanuit die rol de schakel naar de bestuurlijk opdrachtgevers. Ook zijn zij verantwoordelijk dat de organisatie/programmamateam goed is bemenst. Zij sturen op basis van vastgestelde kaders de programmamanager aan. Naast deze reguliere rol van ambtelijk opdrachtgever hebben zij -waar nodig- ook een rol richting de gemeentesecretarissen van alle gemeenten, bijvoorbeeld waar het gaat om het zorgen voor ambtelijke capaciteit.

Opgaveteam en opgavemanager

De werkzaamheden worden in de kern uitgevoerd door cq onder regie van het opgaveteam onder leiding van de opgavemanager (samenstelling is in 'H5 – Organisatie & team' verder uitgewerkt). Het opgaveteam maakt samen met externe bureaus en gemeentelijke medewerkers het Perspectief, zorgt voor ambtelijke afstemming en bereid de bestuurlijke afstemming en besluitvorming voor. Dit binnen de kaders (inhoud, kwaliteit, tijd, geld etc.) die uit deze aanpak voortvloeien en/of met de ambtelijk opdrachtgever wordt afgesproken.

ORGANISATIE RUIMTELIJK ECONOMISCH PERSPECTIEF (REP)

3.3 Starten met werken in allianties

In de fase die volgt op het afronden van het Perspectief staat het programmeren centraal. Dan gaat het veel meer om de stap richting de uitvoering, wat zelden op het niveau van de hele regio zal gebeuren. Dit gaat in het algemeen om deelgebieden en om opgaven waar een klein aantal gemeenten samen voor aan de lat staat. Hier zal in hierbij passende allianties worden gewerkt. In de Contour is een aanzet gedaan voor het werken in deze allianties, wat ook parallel aan het maken van het Perspectief al op een aantal plekken zal gaan lopen. Deze allianties maken in deze fase geen formeel onderdeel uit van de organisatie en aansturing van het REP en het maken van het Perspectief. Uiteraard heeft de inhoudelijke output die zij leveren hier wel direct invloed op.

4. Aanpak

De aanpak om te komen tot het Perspectief heeft de Contour als vertrekpunt. In praktijk is de Contour, die inhoudelijk medio januari gereed is, op dat moment nog niet bestuurlijk vastgesteld. Hier loopt een traject voor dat tot de zomer duurt. Deze periode kan goed benut worden om de inhoud van het Perspectief parallel een stap verder te brengen. Gezien de planning van MIRT en RES is het bovendien ook nodig om de besluitvorming van de Contour en het inhoudelijk maken van het Perspectief deels tegelijk te doen.

Vaststellen Ruimtelijke Contour REP

Op 5 februari op de U10 bestuurstafeldag worden de tafels gevraagd of de aangeleverde bouwstenen goed zijn verwerkt in de Contour. Na eventuele aanpassingen wordt de Contour voorgelegd aan de 16 colleges.

Na positieve besluitvorming in de colleges wordt de Contour aangeboden aan de gemeenteraden. Hierbij kunnen desgewenst door de raden richtinggevendende zienswijzen worden meegegeven ten behoeve van deze uitwerking. Dit wordt niet meer apart verwerkt in de Contour, maar meegenomen bij het opstellen van het Perspectief. Hiermee blijft de Contour een tussenstap in opmaat naar het Perspectief.

Parallel aan het werken aan het Perspectief loopt de formele ter inzageleggingsprocedure voor de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) in april/mei. Om dit proces goed te begeleiden en te stroomlijnen met de reactie op de POVI is vanuit REP inzet nodig.

4.1 Inhoud: van contour naar perspectief

1. Contour als basis
2. Nadere uitwerking op thema's (ook uit RES en Uned)
3. Inhoudelijke dilemma's -> van belangen naar nieuwe oplossingen of scherpere (output heeft invloed op RES en Uned)
4. Concept Integraal Ruimtelijk Perspectief
5. Consultatie / onderhandelronde (oa in allianties) ambtelijk en bestuurlijk
6. Integraal Ruimtelijk Perspectief
7. Besluitvorming

Punten (2) en (3) lopen deels parallel in een iteratief proces

Uitwerking en dilemma's

De inhoudelijke uitwerkingen en onderzoeksvragen die nog beantwoord moeten worden zijn in de Contour opgenomen. Voor wat betreft de bouwstenen moet de visie op de werklocaties nog een slag dieper worden gemaakt in de komende maanden zodat deze de basis voor keuzes kan vormen. De bouwsteen op het vlak van woonmilieus staat, dit gaat alleen nog om afronding. En tenslotte is op het thema mobiliteit nog een aantal onderzoeken en uitwerkingen nodig, wat in nauwe samenhang met MIRT/Uned wordt gedaan. Voor de resterende in de Contour geformuleerde onderzoeksvragen geldt dat we nog uit gaan werken wat op korte termijn moet gebeuren om het Perspectief goed te kunnen maken, wat geleidelijk (en soms continu) meegroeit en wat in 'fase 4 – programmeren' opgepakt.

Deze (vooral sectorale) uitwerking vindt plaats op andere plekken dan het REP en wordt bijvoorbeeld gedaan op de verschillende bestuurstafels, in de projectgroep A12 Zone en het RES. De uitwerking op het snijvlak van mobiliteit en verstedelijking wordt door Uned en REP samen opgepakt (zie kader). Om de aanpak en planning waar te kunnen maken, en om er effectief aan te werken is het van belang om goede afspraken te maken met de trekkers van de bestuurstafels, A12 zone etc. wie op welk moment input levert t.b.v. het maken van het Perspectief.

Relatie / samenwerking met Uned/MIRT

Zowel ten behoeve van het komen tot het Perspectief als voor het MIRT-traject dat door Uned wordt uitgevoerd, is goede inhoud nodig op het snijvlak van mobiliteit en verstedelijking. Het is van belang om in de komende periode tot verdere afstemming tussen REP en Uned/MIRT te komen en de aansluiting tussen beiden te versterken. De regionale inzet in Uned wordt in het Rep geformuleerd. De Contour die is gemaakt is hierin een belangrijk vertrekpunt voor de verdiepende studies die de komende tijd worden gedaan. Het is van belang om de komende tijd scenario's ook door te rekenen op effecten en op oplossend vermogen. De volgende producten worden gemaakt:

- Mobiliteitsconcepten die passen bij de bouwstenen uit de contour
- Quicksan ontwikkeling knooppunten
- Gebiedsgerichte uitwerkingen op snijvlak mobiliteit en verstedelijking

Hieraan wordt gewerkt vanuit UNed en REP gezamenlijk: voor beide trajecten is de informatie en deze producten van groot belang. Om te zorgen dat de juiste inhoud wordt geproduceerd, die ook in beide trajecten gedragen wordt, is het van belang om aan de start hiervan te zorgen dat het vertrekpunt en de vraagstelling helder zijn. Dit ligt primair bij de programmamanagers van deze trajecten en in het verlengde bij de opdrachtgevers hiervan.

Het is in deze samenwerking zaak om te zorgen dat ieder doet waar zijn kracht ligt. Uned/MIRT heeft haar kracht bijvoorbeeld in de uitwerking van mobiliteitsconcepten en het (ook kwantitatief) vaststellen van het oplossend vermogen hiervan. Het REP kan input, vragen en behoeftes uit de regio ophalen en terugbrengen vanuit haar stevige verankering binnen alle gemeenten. Op de werktafels is het van belang dat het maken van goede producten en informatie voorop staat op basis van de gezamenlijke vraagspecificatie. Indien er sprake is van verschillen van inzicht of moeilijk te verenigen belangen, is het zaak om te voorkomen dat dit tot vertraging en frustratie leidt op de werktafels. Deze verschillen moeten tijdig worden 'opgetild' naar overleg tussen de programmamanagers en als dat onvoldoende werkt worden besproken met de ambtelijk en bestuurlijk opdrachtgevers. Zo kan met vaart en energie gewerkt blijven worden aan de inhoud van de producten.

In dit licht is het ook van belang om goed samen af te (blijven) stemmen in het organiseren van bestuurlijke bijeenkomsten, zodat de bestuurlijke drukte wordt ingeperkt en dit traject zo compact mogelijk blijft.

In de Contour is al een aantal belangrijke slagen gemaakt in de integratie op de verschillende thema's. In de komende maanden vraagt dit op een aantal momenten verdieping of studie op varianten. Aanleiding hiervoor ligt in:

- Nieuwe inhoudelijke input vanuit de verschillende pijlers (zoals wonen, werken, mobiliteit)
- Informatie uit de bestuurlijke consultatie rond de Contour en uit gebiedsgerichte uitwerking waar daar al nieuwe inhoud uit voortkomt.

Tegelijk is in de Contour een aantal dilemma's of nog te maken keuzes geformuleerd, die vanuit de bestuurlijke consultatie en vanuit de (continue) ambtelijke afstemming worden aangevuld. Deze dilemma's gaan over het (al dan niet) samengaan van functies en programma in de schaarse ruimte. Het is van belang om hier steeds te onderzoeken welke belangen er spelen, en vanuit deze belangen te zoeken naar (nieuwe) oplossingen waarmee die belangen zo goed mogelijk worden gediend en daardoor het draagvlak toeneemt. Dit vraagt het wegblijven uit standpunten en ruimte houden voor creativiteit. Voorstel is om hier tot en met de zomer alleen ambtelijk aan te werken, waarbij vanuit het bestuurlijk traject rond de Contour uiteraard wel input komt.

Optioneel: gebiedsgerichte uitwerking via allianties

Op een aantal vlakken is er nu kans om al aan de slag te gaan met gebiedsgerichte uitwerking. Dit zou normaliter haar basis juist kennen in de uitkomst van het Perspectief, maar kan vooruitlopend hierop ook input aan geven. Het werken hieraan biedt gelijk kans om het 'werken in allianties' handen en voeten te geven.

Uitgangspunt is dat de betrokken gemeenten dit zelf trekken en vorm geven. Vanuit het REP kunnen we hierbij aanhaken en aan de start ervan helpen om de vraagstelling en benodigde aanpak neer te zetten. In de volgende fase van Programmeren moet het werken in allianties echt vaste grond gaan vinden. Dan zal worden besloten op welke manier dit vanuit het REP ondersteund kan worden en hoe een goede werkwijze met voldoende uitvoeringskracht gevonden kan worden in deze bovenlokale uitwerking.

4.2 Proces: participatie, omgevingsmanagement en besluitvorming

Participatie / omgevingsmanagement

De kern van deze aanpak gaat over omgevingsmanagement. Het steeds afstemmen met de 16 gemeenten, de provincie en verwante trajecten vanuit Uned en RES vragen steeds goed omgevingsmanagement en communicatie. Deze is tot nog toe erg gericht geweest op de directe partners van het REP. In de nu komende fase is het zaak dit te verbreden en meer naar buiten te gaan. Er zijn twee manieren waarop aan de participatie met de omgeving wordt gewerkt in het komen tot het Perspectief:

1. Participatie op regionaal niveau. Dit wordt actief vanuit het REP zelf gedaan met de belangrijke regionale stakeholders. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om belangenorganisaties op thema's: toerisme, economie, arbeidsmarkt, landbouw, etc.
2. Lokale participatie. Hiervoor staan de gemeenten zelf aan de lat. Zij bepalen of, hoe en met wie zij dit gaan doen. Tegelijk is het van belang voor goede en constructieve input voor het Perspectief van belang (1) dat er geparticipeerd wordt en (2) dat dit op een goede manier wordt gedaan. Om die reden wordt vanuit het REP een voorstel/aanpak gemaakt waar gemeenten gebruik van kunnen maken in het raadplegen van hun lokale achterban. De omgevingsmanager van het REP kan hen helpen om de participatie effectief in te zetten. Hierin worden belanghebbenden bevraagd op onderwerpen waar zij echt invloed hebben zodat waardevolle inzichten en argumenten worden verzameld die het perspectief verbeteren en verrijken. En door een goede aanpak van de participatie wordt voorkomen dat dit tot teleurstelling leidt als gevolg van verkeerde verwachtingen of tot 'harde' uitkomsten die het proces van de samenwerking klem zetten.

Bestuurlijke afstemming en besluitvorming

De bestuurlijke afstemming en besluitvorming is een cruciaal onderdeel, waar voldoende tijd voor genomen moet worden. In de periode tot en met de zomer loopt het bestuurlijk traject van vaststelling van de Contour nog, wat al input geeft voor het maken van het Perspectief.

Vanaf september is redelijk helder waar het Perspectief heen gaat en welke vraagstukken nog open staan. Dit moet uiteraard in lijn zijn met de Contour, maar geeft enerzijds verdieping op aantal punten en daarnaast liggen er voorstellen voor (soms lastige) keuzes. Deze zijn ambtelijk voorbereid en hierbij is vanuit de belangen ook verkend of er alternatieve oplossingen te vinden zijn en is maximaal naar synergie gezocht. Vanaf september/oktober moet dit bestuurlijk worden geconsulteerd. Het is zaak om dit wel vanuit het grote plaatje te doen, en dus ook hiervoor bijeenkomsten voor de U10 te organiseren, maar de oplossingen zullen vaak in kleinere setting of allianties gevonden moeten worden.

In het najaar zal voor de deelgebieden, de pijlers/thema's en voor het geheel een bestuurlijk traject worden gehouden om tot de beste gedragen keuzes te komen. In dit traject zit ook een onderhandelaspect waar in geven en nemen van belang is om tot het beste resultaat te komen. Hierbij is het besef van belang dat het niet waarschijnlijk is dat het lukt om een goed Perspectief te maken waarin scherpe keuzes voor de toekomst van de regio worden gemaakt en waar tegelijk iedereen helemaal voor zal zijn.

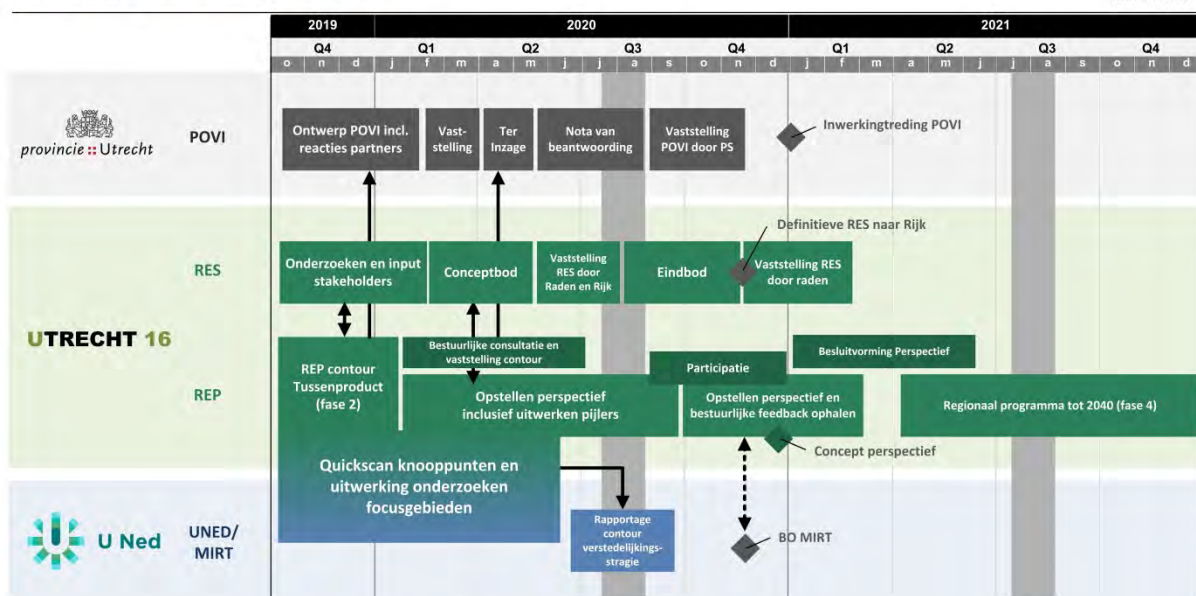
Dit bestuurlijk traject leidt tot een stevig concept Perspectief, dat daarna wordt ingebracht voor besluitvorming. Het lijkt verstandig om daarin nog één –meer formele- ronde van zienswijzen in te bouwen. Of dit nuttig en nodig is, is pas vast te stellen na het bestuurlijk traject waarmee tot het concept is gekomen.

4.3 Planning

PLANNING RUIMTELIJK ECONOMISCH PROGRAMMA (REP)

Fase 3 Integraal Ruimtelijk Perspectief

Januari 2020

5. Organisatie

5.1 Team en rollen

Om de ambities van het REP waar te maken is een stevig en aan de regionale opgave gecommitteerd team nodig. Zeker nu er keuzes gemaakt moeten worden en er soms meer spanning tussen regionale en gemeentelijke belangen kan ontstaan, is het lastig om met één been in de gemeente te werken en één been aan de regionale opgave. Dit is niet uit te sluiten, maar de mensen die de komende periode de dragers moeten zijn van het REP moeten daar zowel qua tijd als qua vrijheid echt op zijn toegerust. Hierbij stellen we voor om met een 'dedicated' opgaveteam te werken dat alle ingrediënten voor het Perspectief samenbrengt, zorgt voor afstemming met alle gemeenten en met andere stakeholders. De werkwijze van de U10 waarin de kennis en inzichten van de gemeenten een belangrijke inhoudelijke basis leveren blijft tegelijk ook overeind doordat het programmteam in nadrukkelijke cocreatie met de gemeenten en met de bestuurstafels bouwt aan het Perspectief.

REP opgaveteam

Het opgaveteam is verantwoordelijk voor het maken van het Perspectief. Verreweg de meeste inhoud wordt echter op andere plekken geproduceerd: (in opdracht van) de bestuurstafels, binnen het RES, samen met Uned en door gemeenten en provincie. De rol van het opgaveteam is dan ook vooral om dit samen te brengen, te zorgen voor belangenafweging, meerwaarde en synergie te vinden en met die ingrediënten verrijkte inhoud te produceren.

Het opgaveteam kent de volgende rollen:

- Opgavemanager, secretaris en ondersteuning (elk 4 dagen/week)
- Projectmanager Inhoud (4 dagen/week)
- Omgevingsmanager (participatie) + communicatiemedewerker (samen per 1 maart 2 dagen, na zomer 5 dagen/week)
- Projectmanager/adviseur (meewerkend) t.b.v. besluitvorming (gemiddeld 2 dagen/week)
- Stedenbouwkundig adviseur + bureau (gemiddeld over hele periode 20 uur / week)

De opgavemanager is overall verantwoordelijk, zowel voor de inhoud als voor de aansturing van het team en het bewaken van gestelde kaders (tijd, geld, kwaliteit). Hij/zij is vanuit deze rol tevens opdrachtgever voor de stedenbouwkundig adviseur. De opgavemanager wordt ondersteund door de secretaris en een meer secretariële ondersteuner, die samen de inhoudelijk lijn helpen te bewaken, werk uit handen nemen, voelsprietten voor de opgavemanager zijn en een rol hebben in de projectbeheersing.

De 'projectmanager inhoud' trekt het inhoudelijke maken van het Perspectief. Deze doet dit vooral samen met de inhoudelijke trekkers van de pijlers (die m.n. vanuit gemeenten werken), de RO strategen van alle gemeenten en in afstemming met de procesmanagers van de bestuurstafels. Ook heeft deze projectmanager een belangrijke rol in de samenwerking met Uned. De projectmanager wordt continu gevoed door informatie uit de andere rollen in het programmteam zodat inhoud steeds goed aansluit bij belangen.

De omgevingsmanager is verantwoordelijk voor de regionale participatie en het helpen om de lokale participatie goed op te zetten door gemeenten zelf. De omgevingsmanager wordt hierin ondersteund door een communicatiemedewerker. De participatie gaat pas na de zomer echt van start, in de komende maanden is het wel goed als deze rol vast wordt bemenst om dit voor te bereiden en al op ad hoc vragen in te kunnen spelen.

De projectmanager / adviseur besluitvorming draagt zorg voor het vertalen van de inhoud in goede collegevoorstellen, afstemming met de verschillende bestuursadviseurs. Het gaat nadrukkelijk om meer dan hierin te adviseren. De intensiteit van deze rol is wisselend in de tijd. In de komende maanden is dit van belang gezien de besluitvorming van de Contour, waarna rond de zomer veel minder te doen zal zijn. Vanaf het najaar is deze rol weer van groot belang. Dit vraagt dus een flexibele inzet.

De stedenbouwkundige met zijn bureau is de partij die de benoemde 'verrijkte inhoud' voor een belangrijk deel maakt en verbeeldt. Daarnaast heeft hij een belangrijke rol in het vinden van nieuwe oplossingen wanneer de verschillende belangen op tafel liggen. Ook deze inzet zal in de tijd variëren. Gezien het belang van zijn rol maakt hij direct deel uit van het programmteam.

Zwerm 1^e ring

Een belangrijk deel van de inhoud wordt –net als nu- door gemeenten aangeleverd danwel begeleid. De volgende rollen zijn relevant om in te vullen in een eerste schil om het programmteam heen:

- Trekkers inhoudelijke uitwerking op de verschillende onderwerpen/pijlers.
(zij vormen samen met de 'PL Inhoud' een projectteam)
- Procesmanagers bestuurstafels U10: zij zijn belangrijke partners voor het REP om tot nieuwe input te komen en daarnaast om uitkomsten bij te toetsen. Zij kunnen mogelijk (deels) ook de rol van inhoudelijk trekker vervullen.
- RO strategen: elke gemeente heeft één RO strateeg die zorgt voor de inhoudelijk afstemming tussen de pijlers voor zijn gemeente. Deze heeft zowel inhoudelijk beeld, als afstemming met het bestuur. Deze is daarmee het eerste aanspreekpunt voor het programmteam voor het Perspectief.

Voor de inhoudelijke trekkers geldt dat zij met een half been in het REP staan en daarnaast vooral binnen hun eigen gemeente. Dit kan betekenen dat het in de komende fase waarin keuzes gemaakt moeten worden, af en toe gaat schuren. De tijd die zij aan het Perspectief besteden doet zij vanuit een regionale rol. Door de bemensing in het opgaveteam fors te verstevigen, onder meer met de projectmanager Inhoud verwachten we dat hierin makkelijker geschakeld kan worden dan in de huidige situatie omdat deze projectmanager lastige zaken over kan pakken of anders kan helpen te organiseren.

NB: uitgangspunt is dat de kosten van deze inzet voor rekening komt van de partijen zelf. Voor de RO-strategen zijn dit de gemeenten. Voor de procesmanagers van de bestuurstafels is dit de U10. De inhoudelijke trekkers zijn deels via RES en U Ned bemenst. Uitzondering hierop zijn de inhoudelijk trekkers die vanuit de gemeenten komen. Dit is een extra rol, waarvan het logisch is deze te vergoeden. We ramen de inzet op van 4 mensen voor gemiddeld 1½ dag per week.

Zwerm 2^e ring

Naast de mensen uit de zogenaamde '1^e ring' zijn er nog tal van mensen betrokken bij het maken van het Perspectief. Zonder volledig te willen zijn, zijn dit in elk geval:

- Gemeentelijke deelnemers op inhoudelijke input / expertise: deze worden met regelmaat maar ad hoc betrokken wanneer de inhoudelijke voortgang daarom vraagt
- Bestuursadviseurs van de gemeenten

Voor de inzet van de medewerkers 'in de zwerm' moet nog nader worden uitgewerkt wat precies gevraagd wordt qua tijd en capaciteit. Gezien het feit dat de bouwstenen nu (nagenoeg) opgeleverd zijn, zal deze inzet voor de inhoudelijke trekkers minder worden dan deze in de afgelopen periode was. Tegelijk zal het beroep op de RO-strategen toenemen aangezien het in de komende fase meer om aanvulling, afweging en integratie gaat.

5.2 Organisatie in relatie tot planning

De voorgestelde organisatie staat er niet van vandaag op morgen. Het is wel van groot belang dat hier snel stappen in worden gezet. In de huidige setting (die qua afspraken en budget bovendien ook afloopt) zijn de in deze aanpak geformuleerde ambities in combinatie met de planning niet waar te maken. In deze aanpak wordt ervan uitgegaan dat er op 1 maart in de basis een goede organisatie staat. Wanneer dit als gevolg van besluitvorming rond financiën en wervingsprocedures veel langer duurt, zal ook de planning van het maken van het Perspectief logischerwijs uitlopen. De afspraken rond besluitvorming van de Contour en de relatie met de 'rijdende treinen' Res en Uned, maakt het echter erg lastig om in deze aanpak veel te temporiseren.

6. Kosten en dekking

6.1 Kosten

Het neerzetten van een goede organisatie van het REP die is toegerust om de vaststelling van de Contour te begeleiden en (deels parallel) het Perspectief te maken in een dynamische context met meerdere trajecten en veel betrokken partijen, kost uiteraard geld.

Het geschetste opgaveteam bestaat (gemiddeld) uit 6fte. We hanteren hierbij een aantal (groeve) uitgangspunten:

- Kosten voor één fte zijn gemiddeld 100k per jaar (o.b.v. bruto loonsom)
- Periode van 1 maart 2020 tot en met 1 juni 2021 is 5 kwartalen
- Personele kosten programmateam voor fase 3 – Perspectief is 750k
- Hierbij rekenen we 100k onvoorzien voor het geval het niet lukt om de bezetting met mensen vanuit gemeenten te bemensen en (duurder) extern moet worden ingehuurd.
- Inschatting inzet stedenbouw -> ca. 150k
- Stelpost inhuur externe bureaus en overige externe kosten -> 100k

Dit maakt dat de totale kosten op ongeveer € 1,1 mln. uitkomen. Wanneer deze over 2020 en 2021 worden verdeeld is de inschatting dat -gezien het zwaartepunt van het werk in 2020 ligt- ruim 2/3 van de kosten in 2020 wordt gemaakt, wat neerkomt op 800k. Hierbij is uitgangspunt dat de kosten tot 1 maart zijn gedekt via fase 2, en vanaf 1 maart onder fase 3 vallen (wanneer dit anders is, wijzigt de begroting ook iets). In 2021 is dan 300k nodig om fase 3 af te ronden tot en met mei.

6.2 Dekking

Gemeente	CBS 1-1-2019	Fase 3, deel 2020	Fase 3, deel 2021
De Bilt	42824	36056	13521
Bunnik	15192	12791	4797
Houten	49911	42023	15758
IJsselstein	34160	28761	10785
Nieuwegein	63036	53073	19902
Stichtse Vecht	64336	54168	20313
Utrecht	352866	297096	111411
Utrechtse Heuvelrug	49515	41689	15633
Vijfheerenlanden	55712	46907	17590
Wijk bij Duurstede	23762	20006	7502
Woerden	52197	43947	16480
Zeist	63934	53829	20186
De Ronde Venen	44059	37096	13911
Montfoort	13996	11784	4419
Lopik	14473	12186	4570
Oudewater	10201	8589	3221
Totaal	950174	800000	300000

Beste Collega's

De afgelopen periode is er hard gewerkt aan de Contour REP als tussenstap om te komen tot een integraal ruimtelijk perspectief voor de U16. In dit perspectief zullen we begin 2021 een toekomstperspectief neerleggen, waarin keuzes worden gemaakt over de ruimtelijke ontwikkelingsrichting tot 2040 op het terrein van wonen, werken, bereikbaarheid, groen en energie.

Wat is de Contour REP

De contour is een tussenstap op weg naar het perspectief en is nadrukkelijk geen eindbeeld. Het bevat zoekrichtingen en onderzoeksvragen om te komen tot het perspectief. De onderzoeksvragen worden opgepakt in REP verband en aan bestuurstafels, maar ook in samenwerking met andere trajecten als U Ned/MIRT, A12 zone, RES, POVI en GOVI's.

Consultatie contour en beoordelingskader

De afgelopen maanden is het concept contour meermaals besproken in REP verband en aan bestuurstafels (6 december, 20 januari, 5 februari). Daarin is veel input opgehaald die is verwerkt. In de bijlage vindt u een overzicht van de wijzigingen (o.b.v. de versie behandeld op de bestuurstafel op 5 februari).

Ook is het beoordelingskader aangescherpt, op basis van reacties, moties en amendementen die tijdens de raadsbehandeling kenbaar zijn gemaakt. Aan bestuurstafels is besproken of deze reacties op de juiste wijze zijn verwerkt en of er aanvullingen nodig zijn. Dit is verwerkt (verantwoording is opgenomen het beoordelingskader). Om inzicht te geven hoe het beoordelingskader zal werken gaan we de komende periode oefenen met een casus. De resultaten daarvan worden voorgelegd tijdens de bestuurstafels van 1 april 2020.

We bereiken tegelijkertijd het moment om de contour voor te leggen aan de raden. Voordat we dit doen willen we nog een laatste toets uitvoeren bij alle colleges. **We vragen alle colleges om schriftelijk aan te geven of de voorliggende concept-contour en het aangescherpte Beoordelingskader een goede basis is voor de U16 als tussenstap om te komen tot het Ruimtelijk Perspectief van het REP.**

Besluitvorming

Na verwerking van reacties uit colleges worden de contour en het beoordelingskader ter besluitvorming voorgelegd aan colleges en daarna aan raden, met een uniform college- en raadsvoorstel (zie voorstel voor planning). De reacties vanuit gemeenteraden zullen wij zichtbaar meenemen in de uitwerking van het Perspectief.

In het uniforme college- en raadsvoorstel worden de volgende beslispunten opgenomen:

1. De raad voor te stellen om:
  - 1.1. in te stemmen met het aangescherpte beoordelingskader REP;
  - 1.2. in te stemmen met de contour REP als onderzoeksagenda voor een op te stellen integraal ruimtelijk perspectief;
2. In te stemmen met het Plan van Aanpak REP fase en dit als bijlage toe te voegen aan het raadsvoorstel over de contour.

Het verzoek is om de raadsbehandeling voor de zomer in alle gemeenten afgerond te hebben, zodat het een stevige basis vanuit de U16 is voor het MIRT onderzoek dat in U Ned wordt opgepakt en een gezamenlijke reactie op de ontwerp POVI ondersteunt.

Raadsinformatiebijeenkomst

De gemeenteraden worden op 11 maart 2020 geïnformeerd over inhoud en proces REP in een informatiebijeenkomst waarin REP en RES centraal staan.

Planning besluitvorming

20-feb	REP verstuurd stukken	
3/10/17 mrt	Collegebehandeling	Bestuurlijke consultatieronde: gemeenten worden in de gelegenheid gesteld om desgewenst laatste reacties op de contour te geven
	REP 2 weken verwerken reacties gemeenten	
1-apr	REP verstuurd stukken	Definitieve contour, aanscherpt beoordelingskader en Plan van aanpak REP fase 3 met uniform raadsvoorstel.
14/21-apr	Collegebehandeling	
16 jul (uiterlijk)	Raadsbehandeling	Instemmen met contour als onderzoeksagenda voor Perspectief. Dit is de laatste raad voor de zomer.

Indien u vragen heeft, kunt u contact opnemen met Sanneke Lisman en Mart Langereis programmaorganisatie REP.

Met vriendelijke groeten,

Klaas Verschuure en Herman Geerdes
Bestuurlijk opdrachtgevers REP